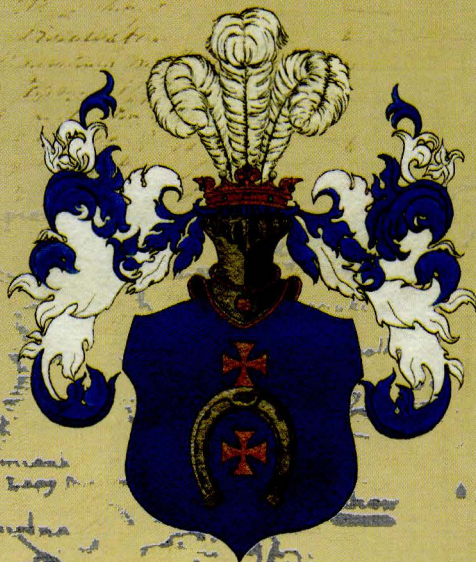

Łukasz Lubicz-Łapiński

ŁAPY I ICH MIESZKAŃCY

ZAŚCIANKI ŁAPIŃSKICH W XV-XVIII w.

Polskie Towarzystwo Historyczne
Oddział w Białymstoku

Łukasz Lubicz-Łapiński

Łapy i ich mieszkańcy
Zaścianki Łapińskich w XV-XVIII w.

ŁUKASZ LUBICZ-ŁAPIŃSKI

**Łapy i ich mieszkańcy
Zaścianki Łapińskich
w XV-XVIII w.**

Białystok 2004

D-17 / 05.02.04.

Copyright © by Łukasz Lubicz-Łapiński, Białystok 2004

ISBN 83-914181-7-0

161895

Okładka:
Herb Lubicz
mal. Paweł Kalisz
kaliszpawel@wp.pl

Wydawca:
Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Białymstoku

Skład i druk:
„Libra-Print”, Al. Piłsudskiego 82, 18-400 Łomża
tel./fax (086) 473 77 84, 218 24 59
e-mail: libra@4lomza.pl

12/04

Przedmowa

Na progu XXI wieku w Europie „wielkich Ojczyzn” świadomość, że każdy z nas ma również, a może przede wszystkim, swoją „małą Ojczyznę” – parafię i ziemię, w której się urodził, wychował i pracuje zasługuje na szczególne podkreślenie. Do końca średniowiecza Podlasie stanowiło krainę historyczną pogranicza mazowiecko-rusko-litewsko-pruskiego i części dawnych ziem jaćwieskich. W 1569 r. przyłączone do Korony Polskiej przez ostatniego z Jagiellonów, króla Zygmunta Augusta, pomimo rosnącej z roku na roku liczby artykułów, studiów i przyczynków, niekiedy o zróżnicowanym poziomie naukowym, nie doczekało się jak dotąd w pełni nowoczesnej, obszernej syntezy naukowej. Zanim ona powstanie, każda praca przybliżająca nam dzieje społeczeństwa północno-wschodnich ziem polskich, jego kulturę materialną i duchową zasługuje na baczną uwagę i lekturę.

W poszukiwaniu własnych korzeni niniejszą książką do swoich stron rodzinnych powraca jeden z tysięcy przedstawicieli drobnej szlachty podlaskiej Łukasz Lubicz-Łapiński. Jej autor absolwent studiów historycznych na Uniwersytecie w Białymstoku należy do grona młodych, uzdolnionych, pracowitych i aktywnych społecznie badaczy. M.in. był on inicjatorem powstania w województwie podlaskim w 2004 r. Oddziału Związku Szlachty Polskiej, któremu od paru miesięcy prezesuje z dobrym skutkiem.

Monografia „*Łapy i ich mieszkańcy. Zaścianki Łapińskich w XV-XVIII w.*” przedstawia zasadniczo najstarszą historię miasta Łapy, kojarzonego współcześnie z potężnym zakładem przemysłowym – miejscową cukrownią. Tymczasem za sprawą książki poznamy nie tylko przyczyny zasiedlania terenów zachodniego Podlasia drobnym rycerstwem mazowieckim, ale również genezę i rozwój kilkunastu przysiółków szlacheckich Łapy do schyłku Polski przedrozbiorowej. Wszystkie one na początku XX wieku utworzą już miasto o tej samej nazwie. Jednakże, w odróżnieniu od innych podobnych monografii, prezentowana książka tylko w małym stopniu dotyczy dziejów politycznych, natomiast swoją zawartością sytuje się w kręgu szeroko ujmowanej historii społecznej - historii ludzi. Czytelnik zatem znajdzie w niej genealogie większości rodzin mieszkańców

miasta, dobór imion chrzestnych, a także ciekawe rozważania wokół przydomka szlacheckiego. Zanim będzie możliwe pełne poznanie okoliczności powstawania, trwania i rozpadu drobnoszlacheckich rodzin Łapińskich, na bazie źródła pierwszorzędnej wagi – jaką stanowią kościelne księgi metrykalne ślubów, chrztów i pogrzebów, autor przedstawia niektóre jej elementy w tym m.in. dobór społeczno-terytorialny nówożeńców i rodziców chrzestnych. Prezentowana książka przybliży czytelnikowi także stan posiadania przeciętnego szlachcica zagrodowego, jego kariery i upadki tj. przechodzenie w szeregi chłopów podlaskich i wiele innych elementów życia codziennego.

Warto podkreślić, że autor starał się – przy zachowaniu rygorów naukowych – pisać w sposób na tyle przystępny by książka mogła zainteresować jak najszersze grono czytelników, w tym oczywiście przedstawicieli rodu Łapińskich. Szerokie odwołanie do źródeł wydobytych z archiwów polskich i zagranicznych, połączone z krytycznym i sumiennym ich spożytkowaniem, nadało pracy walor naukowy, który zdecydował o objęciu książki mgr Łukasza Lubicz-Łapińskiego swoistym patronatem wydawniczym przez Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego w Białymstoku.

Mamy nadzieję, że w obecnej postaci prezentowana książka historyka młodego pokolenia może okazać się interesująca nie tylko dla szerokiego grona miłośników dziejów Podlasia i historii regionalnej.

prof. dr hab. Cezary Kukło
Prezes
Oddziału PTH w Białymstoku
Białystok, wrzesień 2004 r.

Wstęp

Dzisiejsze Łapy są 17 tysięcznym miastem, zamieszkałym przez rodziny przybyłe z różnych części kraju. Wiemy, że rozwój miasta nastąpił dzięki kolei żelaznej, która rozwinęła się tu w XIX wieku. Co jednak było wcześniej? Jak wyglądała ta okolica w czasach przedrozbiorowych, a jak w średniowieczu? W czasach nam współczesnych krajobraz historyczny uległ daleko idącym zmianom. Upadły stare miasteczka podlaskie, jak Suraż, Brańsk, Drohiczyn, dawniej odgrywające ważną rolę polityczną. Pojawiły się w ich miejscu nowe ośrodki miejskie, jak Białystok w XVIII wieku, czy też Łapy w XX wieku.

Historia Łap i okolic jest bardzo słabo poznana. Do dziś powstały nieliczne prace dotyczące tego terenu. Zainteresowanie historią okolic obudziło dopiero się wraz z powstaniem miasta Łapy w początkach XX wieku. Pierwsze amatorskie opracowanie historii miejscowości powstało w 1933 r. z inicjatywy proboszcza parafii w Łapach ks. K. Grunwalda¹. Kilka lat później wydana została monografia Suraża autorstwa A. Stafińskiego, wzmiankująca tylko istnienie pobliskich miejscowości Łapy². W okresie powojennym na temat Łap powstało jedynie kilka artykułów³. Historię regionalną propagował w swej książce historyk łapski - M. Olechnowicz, jednak publikacja ta, jak sam autor określił, nie miała charakteru naukowego⁴. Do dziś Łapy nie doczekały się monografii czy też poważnej pracy poświęconej swej historii.

Niniejsze opracowanie obejmuje najstarszy okres historii Łap od schyłku średniowiecza – czasu powstania miejscowości do końca epoki staropolskiej. Okres przedrozbiorowy w historii Łap, jak również znacznej części Podlasia stanowi

---

¹ Wydano wówczas książeczkę pamiątkową, w której kilka stron poświęcono najstarszej historii miejscowości, por. *Pamiętka I-ego 25-lecia parafii Łapi i kongresu eucharystycznego 1908-1933*, Łapy 1933.

² A. Stafiński, *Z przeszłości Suraża. Materiały do monografii miast obecnego powiatu białostockiego*, Białystok 1937.

³ M.in. A. Laszuk, *Łapy i ich mieszkańcy do 1795 r.*, „Białostoczczyzna”, 1996, nr 4, s. 20-30

⁴ M. Olechnowicz, *Z przeszłości Łap i okolic*, z. 1, Łapy 1999.

epokę drobnej szlachty. Ten specyficzny dla Podlasia stan społeczny stanowił w tym województwie znaczny odsetek ludności. W schyłkowym średniowieczu osiedlono tu wiele rodów drobnego rycerstwa, wśród których znaleźli się także właściciele Łap – Łapińscy. To właśnie oni wraz ze swymi zaściankami są głównymi bohaterami tej książki.

Wydobycie najstarszej historii tego zakątka Podlasia oraz zamieszkujących go rodów nie byłoby możliwe bez wnikliwych badań prowadzonych w archiwach w kraju i za granicą. Niestety archiwalia dotyczące historii tych terenów w wyniku licznych zawieruch wojennych zostały rozproszone. Część z nich wywieziona została przez zaborcę na wschód, skąd do dzisiejszych czasów nie powróciła, z kolei inne materiały zdeponowane w Archiwum Głównym w Warszawie uległy zniszczeniu w czasie działań wojennych. Głównymi źródłami do poznania historii szlachty podlaskiej były zatem staropolskie księgi sądowe zgromadzone w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie i Archiwum Historycznym w Mińsku na Białorusi. Część cennych materiałów w formie odpisów jak i oryginalnych podlaskich dokumentów znalazło się w Archiwum Państwowym w Krakowie na Wawelu (Zbiór Zygmunta Glogera). Istotnym źródłem informacji były także najstarsze księgi metrykalne z parafii w Surażu, Uhowie, Płonce, a także Poświętnem, w których mieszkańcy Łap odnotowywani byli przy okazji chrztów, ślubów i pogrzebów. Zebranie tych danych nie byłoby możliwe bez życzliwości dyrektora archiwum archidiecezjalnego w Białymstoku ks. dr Adama Szota, proboszcza parafii pw. Św. Michała Archanioła w Płonce Kościelnej ks. Józefa Ogórkisa, oraz proboszcza parafii pw. Przemienienia Pańskiego ks. Fabiana Piotrowskiego, za co chciałbym serdecznie podziękować.

W pierwszej części pracy chciałem ukazać najstarszą historię tych ziem i przyczyny zasiedlenia terenów zachodniego Podlasia drobnym rycerstwem. W części kolejnej ukazana została geneza i rozwój poszczególnych miejscowości Łapy, ze szczególnym uwzględnieniem dawnych rodzin je zamieszkujących. Rozdział trzeci traktuje szczegółowo o rodzie Łapińskich przedstawiając genealogie większości rodzin zamieszkujących Łapy. Rozważaniom poddane zostały takie problemy jak nazwisko, dobór imion chrzestnych na przestrzeni wieków oraz geneza i funkcjonowanie przydomku szlacheckiego. Ostatnia część niniejszej publikacji opisuje specyfikę mieszkańców Łap – życie codzienne, uczestnictwo w wojskach Rzeczypospolitej, stan majątkowy, kariery i upadki poszczególnych rodzin w okresie staropolskim. Ramy chronologiczne zamyka w sposób naturalny zmierzch Rzeczypospolitej szlacheckiej i początek końca epoki drobnej szlachty.

Zdając sobie sprawę, iż książka ta nie jest wolna od błędów i nie wyczerpuje tematu najstarszej historii Łap, mam jednak nadzieję, że choć częściowo odpowie na pytania, na które do tej pory nie można było znaleźć odpowiedzi.

Wyrazy wdzięczności kieruję do dr Waldemara F. Wilczewskiego za recenzję, oraz cenne i fachowe uwagi. Szczególne podziękowania należą się prof. dr hab. C. Kukli za życzliwą recenzję oraz pomoc w wydaniu książki.

Druk niniejszej publikacji był możliwy dzięki wsparciu finansowemu:
Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego w Łapach,
firmie Seven Pana Andrzeja Łapińskiego Kusia oraz
firmie Agroland Pana Andrzeja Łapińskiego Grzesiuka.

Rozdział I

O przodkach rodu Łapińskich, czyli osadnictwo drobnej szlachty mazowieckiej na Podlasiu.

Osadnictwo wschodniego Mazowsza i Podlasia do końca XV wieku.

Podlasie było terenem ścierania się różnych kultur. W ciągu wieków, ziemie te zamieszkiwali Polacy, Rusini, Litwini, jak również Prusowie i Jaćwingowie.

Pierwsza fala osadników przybyła na ten teren w XII w. z Mazowsza i zasiedliła obszar położony do linii Narwi oraz Bugu w okolicach Drohiczyzna¹. W ciągu kolejnych dwóch wieków, ziemie te były areną licznych walk i najazdów ze strony Jaćwingów i Litwinów. Z tego powodu w XIII wieku osadnictwo tych terenów niemalże przestało istnieć². Mimo pokonania Jaćwingów przez Krzyżaków w latach 1278-1283, coraz bardziej uciążliwym sąsiadem byli Litwini. Kolejne najazdy krzyżackie i litewskie uniemożliwiały osadnictwo ludności na tych terenach.

Ustabilizowanie sytuacji politycznej nastąpiło w XIV w. W 1343 roku w Bratjowie książę mazowiecki Siemowit II zawarł traktat z Krzyżakami regulujący granicę północną Mazowsza, która przetrwała nie zmieniona do roku 1945³. Granica wschodnia – z Litwą (teren zwany później Podlasiem), w ciągu kolejnych wieków niejednokrotnie ulegała zmianom. Kilkanaście lat po ustaleniu granicy z Krzyżakami, ks. Siemowit II zawarł układ graniczny z księciem litewskim Kiejstutem 14 VIII 1358 r.⁴ Wschodnią granicą Mazowsza stała się wschodnia granica (do

---

¹ St. Zajączkowski, *Najdawniejsze osadnictwo polskie na Podlasiu*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, t. 5, 1936, s. 13.

² J. Wiśniewski, *Początek i rozwój nowego osadnictwa w ziemi łomżyńskiej w końcu XIV i w XV wieku*, „Studia Łomżyńskie”, t. 1, 1981, s. 28-30.

³ Tamże, s. 33.

⁴ Tamże, s. 34.

Mapa 1. Pogranicze mazowiecko-litewskie po koniec XIV w.

choć niektóre rejony zasiedlano ludnością chłopską. Pierwsze nadania ziem na rzecz rycerstwa datuje się na lata 70-te XIV wieku. Władcą, który zapoczątkował proces zasiedlania wschodniego Mazowsza, był książę Siemowit III. W roku 1373 założył Ostrołękę i nadał prawa miejskie Wiznie⁸. Od roku 1374 ziemia wiska i dystrykt nowogrodzki (późniejsza Ziemia Łomżyńska i część Podlasia) przypadły Januszowi I – wspaniałemu gospodarzowi i kolonizatorowi tych terenów.

Osadnicy sprowadzani na ziemię pograniczne wywodzili się z głębi Mazowsza.

rzeki Supraśli) późniejszego województwa podlaskiego. Ostatni najazd litewski na Mazowsze miał miejsce w 1376 r.⁵

Jeszcze w 1382 roku trwały walki o Podlasie – książę Janusz I, korzystając z walk Jagiełły z Kiejstutem, zajął Drohiczyn i Mielnik, spustoszył Suraż, Bielsk, Kamieniec, oblegał Brześć, ziemie te jednak zmuszony był oddać Litwie w 1385 roku po zawarciu unii w Krewie⁶.

Od roku 1391 książęta mazowieccy byli w posiadaniu ziemi drohiczkiej z grodami: Drohiczyn, Mielnik, Suraż i Bielsk, jednak po kilkunastu latach zostały one ponownie utracone na rzecz Litwy. W latach 1440-1444 wspomniane ziemie po raz ostatni należały do książąt mazowieckich⁷.

Ustabilizowanie stosunków z sąsiadami umożliwiło ponowne zasiedlenie opustoszałych ziem przygranicznych. Książęta mazowieccy rozpoczęli pod koniec XIV wieku akcję kolonizacyjną. Osadnicy wywodzili się głównie z drobnego rycerstwa,

⁵ J. Wiśniewski, *Początki Białegostoku i okolicznego osadnictwa*, „Studia i Materiały do dziejów miasta Białegostoku”, t. 4, 1985, s. 10.

⁶ H. Samsonowicz, *Dzieje polityczne*, w: *Dzieje Mazowsza do 1526*, Warszawa 1994, s. 215-216.

⁷ J. Wiśniewski, *Osadnictwo wschodniej białostoczczyzny*, „Acta Baltico-Slavica”, t. 11, 1977, s. 12.

⁸ Cz. Brodzicki, *Ziemia Łomżyńska do 1529 roku*, Warszawa 1999, s. 15-16.

Ks. Janusz nadawał rycerstwu z ziemi ciechanowskiej, zakroczymskiej, warszawskiej, a nawet płockiej⁹ nie zamieszkałe puszcze. Fala osadnicza posuwała się w miarę regularną linią od zachodu. W pierwszym etapie, trwającym do początku XV w., zagospodarowano ziemię wokół nowo założonych miast – Ostrołęki, Łomży, Nowogrodu. Z tego okresu pochodzą erekcje pierwszych parafii na tych terenach¹⁰. Ludność chłopska osadzana była głównie we wsiach przyległych do nowych miast, w nielicznych dobrach książęcych, późniejszych królewskich¹¹. Pozostałe ziemie zasiedlane były przez drobne rycerstwo.

Największa część nadań dla szlachty pochodzi jednak z drugiego okresu – po roku 1410. Zwycięstwo nad Krzyżakami pod Grunwaldem umożliwiło pełniejsze zasiedlanie ziem na północ od Narwi (wówczas to założono miasto Kolno). Jednocześnie główna fala osadnicza ruszyła na wschodnie rubieże Księstwa Mazowieckiego.

Książęta rozdawali swe ziemie pograniczne przeważnie w nadziałach 10 włókowych lub ich wielokrotności. Wiązało się to z feudalnym prawem rycerskim – otrzymujący nadanie byli zobowiązani do służby wojskowej na koniu o wartości czterech grzywien, w lekkim uzbrojeniu (tzw. półzbrojku) z kopią¹². Podstawą służby rycerskiej na Mazowszu było stawianie jednego konnego z 10 włók ziemi. Nadane dobra rycerz tracił w przypadku niestawienia się na wyprawę wojenną, zarządzoną przez księcia¹³.

Do roku 1425, a więc w ciągu niemalże jednej dekady, książę Janusz rozdał rycerstwu większość ziem położonych w powiecie zambrowskim i należących jeszcze do Mazowsza okolicach Tykocina¹⁴. W ten sposób ogromne połacie ziemi zasiedlone zostały przez drobne rycerstwo z Mazowsza¹⁵.

Sprawa zasiedlania Podlasia przez żywioł mazowiecki jest trudniejsza do odtworzenia. Podczas gdy dla większości zaścianków Wschodniego Mazowsza można podać datę założenia (nadania książęcego), to w przypadku wsi braci szlacheckich osiadłych na Podlasiu operować jedynie można przedziałami czasowymi. Brak dokumentów nadań z ziemi bielskiej i drohickiej tłumaczyć należy krótką przynależnością tych terenów do książąt mazowieckich. Po objęciu władztwa

---

⁹ J. Wiśniewski, *Rozwój osadnictwa na pograniczu polsko-rusko-litewskim od końca XIV do połowy XVII w.*, „Acta Baltico-Slavica”, t. 1, 1964, s. 122.

¹⁰ Parafie: Smłodowo, Wizna, Łomża, Ostrołęka

¹¹ Starostwa: łomżyńskie, ostrołęckie, wiskie, nurskie, ostrowskie.

¹² S. Russocki, *Elementy wspólnoty w osadach drobnoszlacheckich Mazowsza (XV-XIX w.)*, Zeszyty Naukowe FUW, Zeszyt 19, Humanistyka, dział H – prace historyczne, t. 4, 1977, s. 180.

¹³ Cz. Brodzicki, op. cit., s. 27.

¹⁴ Ł. Lubicz-Łapiński, *Osadnictwo rycerskie w powiecie zambrowskim od końca XIV do połowy XV w. na tle procesów osadniczych na Mazowszu północnym*, Zeszyty Regionalne, nr 1/2004.

¹⁵ J. Wiśniewski, *Początek i rozwój nowego osadnictwa...*, s. 60.

nad tymi ziemiami przez Litwę wprowadzono dokumenty z kancelarii wielkiego księcia¹⁶.

Z pewnością można stwierdzić, że osiedlenie się drobnej szlachty na Podlasiu nastąpiło przede wszystkim za panowania książąt mazowieckich – Janusza I (1391-ok. 1420) i Bolesława IV (1440-1444). Również polską akcją kolonizacyjną na Podlasiu początkowo popierali Wielki Książę Witold i Zygmunt Kiejstutowicz¹⁷.

Warunki naturalne i najbliższe sąsiedztwo.

Pierwsi osadnicy o przydomku Łapa zasiedlili tereny położone na lewym brzegu rzeki Narwi, w sąsiedztwie miasta Suraża. Narew szczególnie w okolicach dawnego suraskiego grodu, była rzeką nieuregulowaną z licznymi starorzeczami i dopływami małych rzek i strumieni¹⁸. Takie ukształtowanie geograficzne terenu sprzyjało powstawaniu wielu bagien i rozlewisk, szczególnie uciążliwych w okresie wiosennym.

Przodkowie omawianego rodu drobnoszlacheckiego osiedlili się w widłach dwóch dopływów rzeki Narwi. Rzeczką okalającą osady od południowo-wschodu był mały ciek wodny zwany obecnie Szeroką Strugą, a dawniej przez okolicznych mieszkańców Wąglówką lub Gąsówką¹⁹. Od wschodu ziemie należące do Łapińskich rozgraniczała niewielki, lewy dopływ Narwi, o nazwie Awissa oraz wpadający do niego ciek wodny, zwany po prostu „Strumieniem”²⁰.

Tereny objęte akcją kolonizacyjną były od dłuższego czasu niezamieszkałe. Większość ziem pokrywała gęsta jeszcze w XV wieku puszcza²¹. Nie były to jednak ziemie całkowicie opuszczone przez człowieka. Teren objęty w posiadanie przez omawiany ród leżał przy ważnym trakcie z Suraża do Tykocina. Ponadto ziemie szlachty z Łap położone były między dwiema parafiami mającymi swe korzenie w wiekach poprzednich. Od północnego-zachodu była to parafia Płonka – osada powstała w wieku XIII, z istniejącym kościołem na pewno już pod koniec wieku XIV²², a od południowo-wschodu równie stara parafia w Surażu.

---

¹⁶ J. Wiśniewski, *Rozwój osadnictwa...*, s. 123.

¹⁷ A. Jabłonowski, Jabłonowski A., *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. 6, Podlasie, cz. 2, Warszawa 1908.

¹⁸ A. Stafiński, op. cit., s. 5.

¹⁹ Nazwa wystąpiła jeszcze na XVIII wiecznej mapie sporządzonej przez Karola de Perteesa, którą omawia St. Alexandrowicz, *Studia Podlaskie*, t. 1, 1990, s. 91-97.

²⁰ Mapa topograficzna Polski, skala 1:100 000, wyd. przez Oddział Topograficzny Sztabu Generalnego WP, Warszawa 1997, N-34-105/106 (Łomża), N-34-117/118 (Zambrów).

²¹ J. Wiśniewski, *Osadnictwo wschodniej...*, s. 13.

²² St. Zajązkowski, op. cit., s. 29.

W najbliższym sąsiedztwie gniazda swe zakładali inni szlacheccy osadnicy z Mazowsza. Po lewej stronie Narwi Łapy okalały wsie drobnego rycerstwa, z których w najbliższym sąsiedztwie pozostawały od strony północnej Łupianka i wspomniana wcześniej Płonka²³, a od południowego-zachodu grupa wsi Gąssówka. Na południe Łapy graniczyły z wsią Daniłowo. Dalszymi sąsiadami szlacheckimi, z terenu lewobrzeżnej Narwi byli: Roszkowie, Perkowie, Zdrodowie, Kamińscy, Grochowscy, Dzierżkowie, Gołębiewscy i Brzozowscy.

Ziemie na prawym brzegu Narwi miały inną strukturę osadniczą. Dominował tam ruski nurt osadników. Przez rzekę od północnego wschodu Łapowie za sąsiadów mieli ruskich chłopów ze wsi Uhowo²⁴ oraz dwunarodowościowe miasto Suraż²⁵. Jedynymi szlacheckimi sąsiadami pochodzenia mazowieckiego na prawym brzegu rzeki byli Borowscy, ze swoimi zaściankami położonymi na północ od ruskiej części Suraża. Do szlachty należeli również: Drozdowscy, Zimnochowie, Czackowscy, Chodorowscy i Srzedzińscy, z których większość była z pochodzenia bojarami ruskimi²⁶.

Łapowie osiedlając się w pobliżu Suraża, stali się jednym z najdalej wysuniętych na wschód, rodem szlachty mazowieckiej.

Data przybycia na Podlasie

Ród Łapińskich jest typowym przykładem drobnej szlachty mazowieckiej osiadłej na Podlasiu. Niestety data przybycia na Podlasie nie jest znana, ponieważ nie zachował się do dzisiejszych czasów akt nadania ziemi. Brakuje również innych wzmianek o miejscowość Łapy, podczas gdy większość okolicznych wsi poświęcona jest w XV wieku. W Łomży w 1426 roku książę Janusz I nadał przywilej na dobra Kruszewo Andrzejowi oraz jego synom: Bartłomiejowi, Piotrowi i Janowi²⁷. W 1449 roku akta ziemskie z Zambrowa wymieniały Macieja z Jabłonowa, którego dobra leżały przy granicy wsi Krzyże (dziś Krzyżewo), Waniewa i Truskolas, a także w pobliżu granicy Roszkowskiej²⁸.

Jedyną wzmianką z XV w. nawiązującą do Łap jest zapis w księgach sądowych Wizny w roku 1464²⁹. Przed sądem w tym grodzie stanęli Stefan i Jakub synowie

²³ Zasiadłona przez potomków uciekinierów z Prus, protoplastów rodu Płońskich.

²⁴ J. Wiśniewski, *Osadnictwo wschodniej...*, s. 23.

²⁵ Tutaj także utrzymał się podział etniczny. Miasto leżące po lewej stronie Narwi nazywane było Lackim, natomiast prawobrzeżna jego część Ruskim. Była to cecha charakterystyczna miast pogranicza Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego.

²⁶ J. Wiśniewski, *Rozwój osadnictwa...*, s. 127.

²⁷ I. Kapica, *Herbarz. Dopełnienie Niesieckiego*, Kraków 1870, s. 221.

²⁸ Tamże, s. 139.

²⁹ Tamże, s. 241-242.

Marcina Łappy, Marcin Łappa oraz Wojciech Łappa z Daniłowa³⁰. Zapis w księdze wiskiej tłumaczyć należy nie pochodzeniem z okolic Wizny, a jedynie tym, że okręgi sądowe na Podlasiu dopiero się kształtowały. Ponadto występowanie ziemian podlaskich na sądach w Wiźnie, Zambrowie i Łomży stanowiło potwierdzenie więzów z dawnymi ziemiami Mazowsza. Przykładem takich praktyk są inne rody mazowieckie zamieszkujące Podlasie odnotowane w księgach wiskich, zambrowskich czy nawet łomżyńskich³¹. Łapowie zamieszkiwali Podlasie już przed rokiem 1464. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że XV wiek był okresem, kiedy kształtowały się nazwy własne i rodowe pochodzące z przezwisk i przydomków. Określenie Łapa było więc najstarszym przydomkiem, który dziedziczony z pokolenia na pokolenie stał się rzeczywistym nazwiskiem.

Pewną wskazówką w zawężeniu ram czasowych, mogą być daty erekcji parafii rzymsko-katolickich. Najstarsze parafie na Podlasiu zostały stworzone w pierwszej połowie XV wieku (Kuczyn w 1419, Dąbrowa w 1423, Kobylin w 1448). Okolice Łap były zasiedlone zwartym, jednolitym blokiem przez drobne rycerstwo. Parafie powstałe na terenach drobnoszlacheckich fundowane były przez ogół braci z parafii w końcu XV wieku (Kulesze, Jabłoń, Sokoły) mimo, że tereny te zamieszkane były już w pierwszej połowie tego wieku. Ufundowanie parafii nie było jednak rzeczywistą datą jej powstania, a jedynie uposażeniem istniejącego już kościoła w ziemię. Jak podaje J. Wiśniewski sieć parafialna ukształtowała się w pierwszej połowie XV wieku³². Na ziemiach Podlasia zamieszkałych przez drobną szlachtę istniało już wówczas kilkanaście parafii rzymsko-katolickich, powstawały także nowe:

W 1471 roku *Stanisław Sokół, Jan Kruszewski oraz Marcin, Stanisław i Andrzej bracia, a synowie Marka dziedzice z Sokół i Kruszewa kościół w dobrach swych dziedzicznych zwanych Sokoły erygują i powołują*³³. 20 stycznia 1475 roku biskup łucki dokonał konsekracji kościoła w Sokołach. Przyłączono wówczas do nowopowstałej parafii wsie szlachty z parafii w Płonce: *pierwsza wieś Perki, w której dziedzicem jest Klemens, druga wieś Wielka Śnietna, którą dzierży Piotr Dworak, trzecia wieś Śnietna, w której mieszka Maciej Frankowy, czwarta*

---

³⁰ Zapis ten wprowadził pewien zamęt u niektórych autorów herbarzy, którzy wywodzili Łapów z ziemi wiskiej Po raz pierwszy błędną interpretację zapiski z 1464 roku przedstawił w swym herbarzu marny heraldyk końca XIX wieku S. Uruski: „*Łapiński. Licznie rozrodzona rodzina w północnem Mazowszu i na Podlasiu; pierwotną jej nazwą była Łapa od wsi gniazdowej Łapy, w ziemi wiskiej...*”, por. S. Uruski, *Rodzina. Herbarz*, s. 255. Dokładnie to samo powtórzył J. Starykoń-Kasprzycki w swojej *Polskiej encyklopedii szlacheckiej*, t. 7, Warszawa 1937, s. 39.

³¹ Na przykład w Zambrowie w 1424 r. Piotr z Czajk, w 1444 r. Stefan i Andrzej z Frank, w Wiźnie Stefan z Grodzkich w 1499 r., zob. I. Kapica, op. cit., s. 24, 100, 124, 196.

³² J. Wiśniewski, *Rozwój osadnictwa...*, s. 123.

³³ I. Kapica, op. cit., s. 382.

wieś Wspały w której zamieszkuje Stanisław Bujnik i Frankowa wdowa, a także Bartłomiej Bujnik, ostatnia wieś Porośl, którą dzierżą Faliśław i Wojśław bracia rodzeni³⁴. Powyższe wsie włączono do nowej parafii pod warunkiem, iż wymienieni szlachcice płacić będą dziesięcinę po połowie do kościoła w Sokołach i dawnej swej parafii w Płonce, aż do śmierci tamtejszego plebana Stanisława. W tym samym czasie do nowej parafii włączono także wieś Jemiołki (*Gemyolky*) położoną w parafii kobylińskiej.

Niestety dla terenów zasiedlonych przez przodków późniejszych Łapińskich nie znamy daty erekcji parafii. Łapy od początku swego istnienia należały do parafii suraskiej, której dokument fundacyjny nie jest nam znany. Jedną z najstarszych parafii na Podlasiu fundowana była jeszcze za czasów książąt mazowieckich w wieku XIV, a istniała już na pewno w roku 1446 - należała wówczas do diecezji łuckiej, archidiaconatu brzeskiego, a dekanatu bielskiego³⁵.

Łapowie musieli przybyć na Podlasie za panowania książąt Mazowieckich (lub ich wpływów), a więc do 1444 roku. Dolną granicę chronologii, wyznaczają nadania ziem dla Mazowszan z terenów położonych w pobliżu Łap – Kobylin w 1414 r.³⁶, Kulesze przed 1421 rokiem, Kruszewo w 1426 roku³⁷.

Przodkowie późniejszych Łapińskich przybyli na Podlasie najpóźniej w połowie XV wieku.

Pochodzenie geograficzne osadników

Większość drobnej szlachty na wschodnim Mazowszu i Podlasiu pochodziła z głębi Mazowsza. Często o miejscu poprzedniego zamieszkania mówił wprost akt nadania ziemi przez księcia – i tak np. 50 włók nad Kołomyją nadane zostały Piotrowi, Mikołajowi i Michałowi z Sobieszczyk koło Zakrocymia – przodków Kołomyjskich³⁸, 20 włók Bożenicy nadano Grzymisławowi i Wierzchosławowi z Zalesia koło Nasielska³⁹.

O pochodzeniu kolonistów mogą też mówić nazwy geograficzne nowych osad, w wielu przypadkach przeniesione wraz z osadnikami z głębi Mazowsza. Przykładem mogą być Kołaki założone przez drobne rycerstwo z Kołak koło

---

³⁴ AD w Siedlcach, Akta Konsystorza Janowskiego, sygn. D1, k. 34v. Dokument ten otrzymałem dzięki uprzejmości p. Tomasza Jaszczolta.

³⁵ A. Stafiński, op. cit., s. 30.

³⁶ Cz. Brodzicki, op. cit., s. 155.

³⁷ I. Kapica, op. cit., s. 123, 221.

³⁸ J. Wiśniewski, *Początek i rozwój osadnictwa...*, s. 61.

³⁹ Cz. Brodzicki, op. cit., s. 78.

Przasnysza⁴⁰, Kobylin nad rzeczką Śliną założony przez Giedejta, Marcina i Michała z Kobylina koło Ciechanowa, czy też Kulesze – nazwa przyniesiona wraz z Kuleszami z okolic Płońska⁴¹. Wiemy, że w pobliżu Łap osadę Grochy założyli osadnicy pochodzący z okolic Zakroczymia nad Wisłą.

Łapy nie mogły być wyjątkiem. Mazowiecki rodowód potwierdzający nazwy osobowe osadników, jak imiona (Wit, Wojdo) czy też przydomki (Mazuk, Korczak, Łuba). w łapach wystąpiła także pojedynczo w 1601 roku nazwa Łapy Mazowsze⁴².

Daniłowo - dawna siedziba rodu

Najstarszy dokument, który wymienia ród Łapów z 1464 roku podaje wieś Daniłowo jako ich dziedziczne dobra. Prawdopodobnie Łapy jako miejscowość wówczas jeszcze nie istniały, a przodkowie późniejszych Łapińskich początkowo posiadali wieś Daniłowo. Miejscowość tę i jej właściciele wspomina dokument Księcia Mazowieckiego Bolesława IV z 1443 roku, w którym książę *przywrócił Stanisławowi Lachowi, jego żonie Dorocie córce Piotra z Suraża oraz jej stryjowi Pawłowi z Suraża wieś Daniłowo, należącą do ich przodków, którą to wieś odebrali im gwałtem dzierżawcy grodu brańskiego*⁴³. Nie jest wykluczone, że to właśnie Stanisław zwany Lachem mógł zapoczątkować późniejszy ród Łapińskich, choć z góry zaznaczamy, że ta zdawkowa informacja czyni ją jedynie hipotezą.

Istnieje także przypuszczenie, że Daniłowem określano nie tylko teren dzisiejszej wsi Daniłowo, ale także ziemię, które z czasem od przydomku rodowego nazwano Łapami. Takie praktyki dla innych miejscowości potwierdza wcześniej wspomniany dokument z parafii Sokoły. Wymieniona w nim wieś Wielka Śnietna, której dziedzicem był Piotr Dworak, z czasem zapewne została nazwana Dworakami, natomiast Piotr Dworak stał się protoplastą rodu Dworakowskich herbu Ślepowron. Dziś w sąsiedztwie wsi Dworaki mamy miejscowość Noski Śnietna.

Faktem również jest, że Łapy jako nazwa miejscowości nie występowały w żadnych aktach do końca XV wieku. Dowodem na to jest dokument z 1501 roku wymieniający wsie zobowiązane do płacenia dziesięciny kościołowi suraskiemu. Wśród osad położonych na lewym brzegu Narwi wymieniał on: *Pietkowa*,

---

⁴⁰ I. Kapica, op. cit., s. 187.

⁴¹ J. Wiśniewski, *Rozwój osadnictwa...*, s. 123.

⁴² Określono tak ziemie położone w pobliżu miejscowości Łapy Wity i Barwiki, zob. AGAD, Księga ziemska bielska, nr 4, k. 86.

⁴³ Dokument ten odnalazł p. Zbigniew Romaniuk w Zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie.

wsie Brzozowskich, Śmierdzigrochy (Grochy), Phelki (Falki), Wostniac (być może późniejsze: Kamięskie, Dzierżki i Gołębie) oraz wsie **Daniłowskich** i *Gąsowski-ch*⁴⁴. Wymienienie wsi ziemian Daniłowskich, a nie np. Łapińskich potwierdza wcześniejsze założenia.

Inną hipotezę dotyczącą genezy Łap, jest sprzedaż bądź też zamiana gruntów wsi Daniłowo przez ród Łapów na pobliskie ziemie położone nad Narwią. Wiemy, że praktyki zamiany gruntów miejskich w Surażu z sąsiadującymi ziemianami miały miejsce jeszcze na przełomie XV/XVI wieku. W 1501 roku Król Polski i Wielki Książę Litewski Aleksander Jagiellończyk na prośbę mieszczan suraskich dokonał rozgraniczenia i uregulowania granic miasta. Tym, którym grunta zostały zabrane mieli otrzymać ziemie w innym miejscu. Akt z tego samego roku wymieniający granice Suraża ustalił, że od południa miasto graniczy z dobrami pietkowskimi, następnie z Śmierdzigrochami dalsza granica biegła wzdłuż rzeczki Gąsówki aż do Narwi⁴⁵. Wieś Daniłowo wchodziło już więc w skład Suraża, stanowiąc jego przedmieście.

Dawne związki Łap z Daniłowem nie zakończyły się całkowicie w XVI wieku. Jeszcze na początku XVII stulecia kilka rodzin Łapińskich posiadało w Daniłowie grunta lub nieruchomości np. w 1603 roku przy podziale nieruchomości po Mikołaju Łapie z Łap Bursiąt wymieniono „Dom karczemny” w Daniłowie⁴⁶.

Dryżdżele czyli Daniłowo Małe

Historia zapomnianej wsi Dryżdżele również była związana bezpośrednio z historią Łap. Była to wieś położona pomiędzy Łapami i Daniłowem, zlokalizowana w miejscu dzisiejszego Daniłowa Małego. Wieś po raz pierwszy pojawia się około 1470 roku przy okazji sporu o dziesięcinę jej dziedziców z plebanem suraskim. W sprawie interweniował biskup łucki nakazując: *pani Drisdzelowej ze swym synem Pawłem i innymi potomkami oddawać dziesięciny z dóbr Dryszdelowa plebanowi suraskiemu Maciejowi*⁴⁷. W 1562 roku Dryżdżele włączono do sióła Daniłowo, choć nazwa zwyczajowa jeszcze przewijała się w dokumentach przez jakiś czas. W 1602 roku Jan *Wojdowicz* Łapa z Dryżdżel z żoną Druzjaną z Łap Dębowiny zwaną *Gryka* chrczili w Surażu syna Wojciecha, którego kumami byli: Adam Łapa

---

⁴⁴ AD Siedlce, Akta Konsystorza Janowskiego, sygn. 149 D, k. 248-249v.

⁴⁵ J. Maroszek, *Układ przestrzenny miasta Suraża*, „Białostoczczyzna”, 1995, nr 3, s. 46-47.

⁴⁶ Ł. Lubicz-Łapiński, Akt działu po Szczęsnym Łapie z Łap Bursiąt, „Genealogia”, 2003, nr 15.

⁴⁷ AD Siedlce, Akta Konsystorza Janowskiego, sygn. D1, k. 14v. Informacja odnaleziona przez p. Tomasza Jaszczołta.

zwany Baran z Łap Baranów (Płuśniak) i Szczęsna Brzozowska żona Jana Grzyba z Daniłowa⁴⁸.

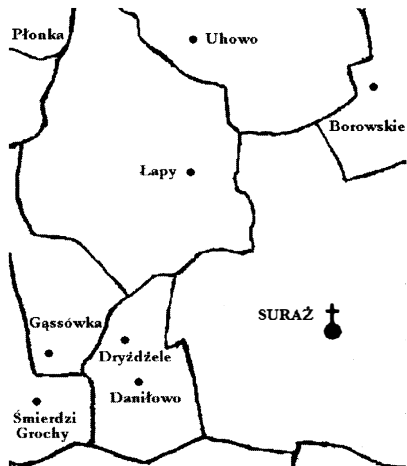
Powyższe przykłady dobitnie świadczą o więzach krwi założycieli Łap z Daniłowem, dlatego też domyślamy się co Ignacy Kapica w swym Herbarzu miał na myśli pisząc przyrodzie Łapińskich: *Jedenże to dom z Daniłowskiemi i Dryzdelami*.

Herb rodu

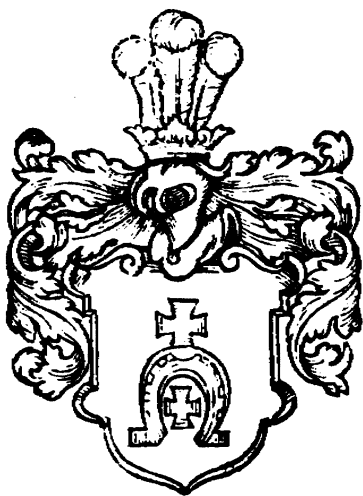
Właściciele Łap należeli do rodu Lubiczów, zwanym także Luba lub Łuba. Wizerunek herbu Lubicz to „...podkowa z dwiema krzyżami, z których jeden na wierzchu podkowy drugi we środku jej, pole powinno być błękitne, krzyże białe, na hełmie trzy pióra strusie”. Tak opisuje go najstarszy herbarz polski⁴⁹. Herb charakterystyczny jest dla Mazowsza, co potwierdza prawdopodobieństwo pochodzenia od niego Łapińskich. W wykazie rodów ziemskich wymienieni zostali wśród rodów mazowieckich i podlaskich⁵⁰.

Współrodowcami tego herbu byli w okolicy właściciele wsi Grochy, Łopienie i Piekuty. Najstarszą z tych osad były Grochy, zwane Starymi i były one kolonią Grochów spod Zakroczymia⁵¹. W wyniku nowych nadań kolejni właściciele z podlaskich Groch opuszczali dawną siedzibę dając początek nowym osadom.

Jest bardzo prawdopodobne, że te

Mapa 2. Podziały wsi w okolicy Łap w początkach XVI w.

Herb Lubicz. Drzeworyt z XVI w.

⁴⁸ AAD Białytyk, Księga chrztów par. Suraż nr 4, k. 10.

⁴⁹ B. Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*, Kraków 1584, s. 334.

⁵⁰ J. Krzepela, *Rody ziemskie XV i XVI wieku zestawione według dzielnic, w których były osiedlone*, Kraków 1930, s. 31.

⁵¹ J. Wiśniewski, *Rozwój osadnictwa...*, s. 123

cztery rody były blisko ze sobą spokrewnione i być może wywodzą się ze wspólnych przodków⁵². Łopienie powstały prawdopodobnie w drugiej połowie XV wieku. Jeszcze w XVI wieku istniały więzi między Grochami a Łopieniami nie tylko przez dawne pokrewieństwo, ale również wspólne posiadanie ziemi w obu wsiach⁵³. W 1546 roku w aktach ziemskich suraskich wystąpił Paweł syn po Andrzeju z Łopieni i jego brat stryjeczny, Andrzej syn po Stanisławie Szelałowiczu z Groch, z kolei ziemię w obu wsiach posiadali jeszcze w roku 1548 Jerzy syn po Romanie oraz bracia Piotr i Jan synowie Marcina Pamięcicza. Pokrewieństwo późniejszych Piekutowskich, jest jeszcze bardziej oczywiste. Wieś ta jeszcze w początkach XVI w. była częścią Łopieni, w międzyczasie zmieniając jedynie nazwę⁵⁴.

Osadnictwo szlacheckie na Podlasiu miało charakter osadnictwa gniazdowego. Rody, które przybywały na dzikie tereny puszczańskie, osiedlały się w bliskich odległościach od siebie tworząc niekiedy większe skupiska ludności związanej ze sobą więzami krwi. W miarę upływu czasu potomkowie jednego przodka rozradzali się i dzieląc ojcowiznę tworzyli patronimie, czyli nowe kolonie pierwotnej osady⁵⁵. Ponadto zdarzało się, iż z zachodniego Mazowsza przybywali kolejni krewni tego rodu i osiedlali się w pobliżu. Przykładem takiego osadnictwa może być zwarty blok osad rodu Kościeszów we wschodniej części powiatu zambrowskiego. W 1416 roku książę Janusz I nadał ziemię Wojciechowi z Kołak z ziemi ciechanowskiej. Do roku 1420, w wyniku nadań lub odsprzedaży, Kołakowie herbu Kościesza obejmowali w swe posiadanie kolejne nadziały dziesięciowłókowe, dając początek późniejszym rodom – Kołakowskich, Ciborowskich, Gołaszewskich Mężyńskich, Zaniewskich i Zambrzyckich⁵⁶. Do największego rodu heraldycznego na Podlasiu należeli Bujnowie, czyli późniejsze rodziny pieczętujące się herbem Ślepowron. Skupisko osad tego rodu położone było w parafii Kulesze (Kuleszowie, Kalinowscy, Mościccy, Wróblewscy), jednak najliczniej Bujnowie osiedlali się w parafii Sokoły dając początek takim rodom jak: Bujnowie, Drągowscy, Dworakowscy, Idźkowscy, Perkowscy, Pęzowie, Śniecińscy, Truskolascy.

Osadnictwo rodowe było reliktem wcześniejszych wieków, dawało nowoprzy-

---

⁵² Podczas gdy większość osad należących do jednego rodu wykazuje związki pokrewieństwa, nie wydaje się nam aby Łapy mogły być tutaj wyjątkiem. Liczne przykłady podaje Kapica dla rodów Kościeszów, Rolów i inn.; zob. Kapica, op. cit., s. 53, 456. Por. także S. Russocki, op. cit., s. 6.

⁵³ I. Kapica, op. cit., s. 252.

⁵⁴ O początkach Piekut mówi nam akt uposażenia kościoła w tejże wsi. W 1533 roku szlachta z Łopieni, nadała część swoich ziem kościołowi we wsi Łopienie zwanej Piekuty, por. I. Kapica, op. cit., s. 321.

⁵⁵ S. Russocki, *Mazowieckie rody gniazdowe. Kilka uwag w sprawie ich genezy i charakteru*, PH, t. 52, 1968, z. 1, s. 8-9.

⁵⁶ J. Wiśniewski, *Początek i rozwój osadnictwa...*, s. 62.

byłym poczucie bezpieczeństwa w kolonizowaniu dzikich pogranicznych puszczy⁵⁷. W przypadku niedoskonałości prawa w średniowieczu w obronie swych braci stawały właśnie rody herbowe. W przypadku zabicia jednego z współrodowców przez członka innego rodu, krewni zobowiązani byli do zemsty. Doprowadzało to niekiedy do otwartych walk między rodami. Sprawy takie trafiały pod jurysdykcję książęcą.

Sądy dla rodów z omawianego terytorium odbywały się najczęściej w Brańsku, ale również i mazowieckim Zambrowie⁵⁸. I tak na przykład 2 grudnia 1449 roku w Zambrowie odnotowano Macieja Włostowica spod Brańska, który zabił Niemierzę z rodu Bujno⁵⁹. By zapobiec konfliktom lokalnym, książęta mazowieccy nakładali *vadia* na całe rody, czyli kary umowne w postaci sumy pieniędzy na wypadek nie wypełnienia przez nie zobowiązania. W Zambrowie, 18 listopada 1449 roku książę Bolesław IV zakłada *vadium* na rody Bujnów i Kościeszów⁶⁰, z kolei 8 sierpnia 1463 roku załagodził spór między Bujnami a Trzaskami⁶¹.

Zdarzały się przypadki, że szlachta mazowiecka dołączała nazwę rodu do nazwy swej wsi np. Brzozowo Korabie, Jamiołki Godziemby, Choromany Lubicze lub bezpośrednio nazywano wieś od nazwy rodu: Trzaski, Łuby, Bujny, Grzymały. W Łapach takie nazwy nie wystąpiły.

Nazwa herbu Lubicz przetrwała u niektórych osadników w Łapach jako przydomek. Jeszcze na początku XVII wieku, gdy nazwisko szlacheckie nie uformowało się w swym ostatecznym kształcie, część mieszkańców Łap nazywa się Łuba⁶². Mieszkańcy zaścianka Łapy Wity nosili przydomek Łuba, Luba lub też Lubicz jeszcze w początkach XVII wieku jako nazwisko⁶³. W księgach ziemskich bielskich w 1604 roku odnajdujemy m. in.: Sebastiana syna Pawła Łuby i jego stryjecznego brata Marka syna po Piotrze Lubiczu dziedziców z Łap Wit⁶⁴, Już

Herb Lubicz wg Jończy

⁵⁷ J. Adamus, *Polska teoria rodowa*, Łódź 1958, s. 315.

⁵⁸ Tak przynajmniej wynika z analizy zapisków sądowych zambrowskich, w których mieszkańcy Podlasia reprezentowani są najliczniej.

⁵⁹ A. Wolff, *Mazowieckie zapiski herbowe z XV i XVI w.*, Kraków 1937, s. 17.

⁶⁰ Tamże, s. 16.

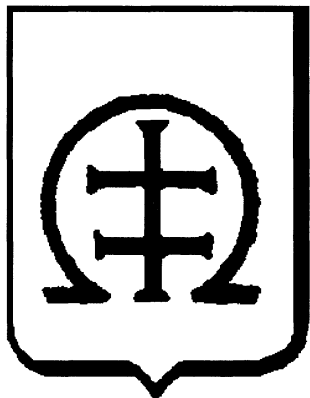
⁶¹ Bujnów reprezentowała szlachta z Gosi, Kulesz i Pezów, a Trzasków rodzina ze wsi Trzaski, Tamże, s. 21.

⁶² AGAD, KZS nr 3, k. 631, 726.

⁶³ AH Mińsk, KGrB nr 15, k. 31v, 72v.

⁶⁴ AGAD, KZB nr 4, k. 241, 274v.

w latach trzydziestych XVII wieku nazwa średniowiecznego rodu ustępuje nazwie nowożytnej, sama przechodząc do przydomku: Wojciech syn po Pawle Łapa Łuba z Łap Wit, czy też jego brat Jakub Łapa Łubik. Od herbu pochodzą także inne przydomki Łapińskich jak np. Łaba Łapiński z Łap Zięciuk.

*Herb Jana z Łap Dębownicy
z 1580 r.*

Od sąsiadów pieczętujących się tym samym klejnotem (tzw. odmiana herbowa). Zubożenie szlachty w wiekach kolejnych doprowadziło do stopniowego odchodzenia szlachty od herbów. Herby, dawniej wyznaczniki przynależności rodowej, wyszły z użycia już w wieku XVI, a w stuleciach następnym ulegały często zapomnieniu. Heraldyka drobnoszlachecka i herby powróciły ponownie w początkach XIX wieku, gdy na szlachtę Królestwa Polskiego nałożono obowiązek wylegitymowania się. Wówczas to większość Łapińskich udowodniła szlachectwo przedstawiając ten właśnie herb⁶⁵.

Najstarsza wzmianka z 1464 roku nie mówi nic o miejscowości Łapy, a jedynie o szlachcie zwanej Łapami zamieszkującej wieś Daniłowo. Bliskość położenia geograficznego Łapów, Grochów, Daniłowa, a także Łopieni i Piekut, świadczą jednak może o wspólnych początkach tych wsi oraz więzach pokrewieństwa między ich właścicielami. Potomkowie rodu Łapińskich przybyli na Podlasie z głębi rdzennego Mazowsza, być może z okolic miasta Zakroczymia, choć jest to rekonstrukcja hipotetyczna i wymagająca dalszych studiów.

⁶⁵ *Spis szlachty Królestwa Polskiego z dodaniem krótkiej informacji o dowodach szlachectwa*, Warszawa 1851.

Liczba osadników i wielkość posiadanej ziemi.

Brak dokumentu lokacyjnego wsi sprawia, że nie jest znana liczba przybyłych na Podlasie osadników oraz areał ziemi jakie objęli w posiadanie. Nasuwa się pytanie: czy była to niewielka rodzina, czy jeden osadnik z rodziną? Liczbę kolonistów można określić szukając analogii z innymi rodami.

Częstym wizerunkiem osadnictwa mazowieckiego na wschodzie było nadawanie ziemi kilku braciom wraz z rodzinami. Liczba osadników bywała różna. W pierwszym okresie osadnictwa były większe nadania dla ważniejszych urzędników książęcych⁶⁶. W okresie powstania Łap, ziemie rozdawali książęta już większym rodzinom⁶⁷. Dzieliły one nadział (najczęściej dziesięciowłokowy lub jego wielokrotność) między siebie, dając początek późniejszym wsiom, gdzie kolejne pokolenia rozradzając się mogły je zasiedlać. Na przykład potomkowie Ścibora z Kołak założyli pięć wiosek o nazwie Cibory, a w piątym pokoleniu wszystkich potomków było już szesnastu⁶⁸.

W przypadku Łap było to z pewnością kilka rodzin (w 1464 roku co najmniej dwie). Jak wynika z wielkości nadań dla innych rodów na jedną rodzinę przypa-

Karczowanie puszczy.

⁶⁶ Na przykład Jan z Zakrzewa miecznik brzeski, który otrzymał nadania w ziemi łomżyńskiej dając początek rodowi Suskich, herbu Pomian, por. J. Wiśniewski, *Początek i rozwój...*, s. 46.

⁶⁷ W 1423 r. książę Janusz I nadał 40 włók lasu zwanego Łętowo koło Zambrowa Stefanowi, Janowi, Piotrowi i Broniszowi ze Ślubowa, w roku 1420, 30 włók ziemi otrzymali Jan i Maciej z Łasi, koło Różana, por. Cz. Brodzicki, op. cit., s. 142, 148.

⁶⁸ I. Kapica, op. cit., s. 53-55.

dało najwyżej 10 włók gruntów. Areal ziem posiadanych przez Łapów wynosił prawdopodobnie około 40 włók⁶⁹ co świadczy również o większym nadaniu dla Łapów. Nie można jednak dokładnie ustalić liczby rodzin.

Jaka była struktura pierwszej osady? Czy nowoprzybyłe rodziny mieszały wspólnie, czy dokonywały podziału rodzinnego od razu po przybyciu na nowe ziemie? Z pewnością nie od razu cały areal był wykorzystywany przez osadników. W odróżnieniu od osad chłopskich, gdzie osiedlano liczne rodziny kmiecie, nadziały szlachty mazowieckiej karczowane były przez rodzinę samego kolonisty z pomocą jego synów i nielicznej służby. Wydzieranie ziemi puszczy pod uprawę, trwało nawet przez kilka pokoleń. W tym czasie wydzielano nowe nadziały, na których powstawały nowe przysiołki. Podział na kilka osad istniał już na początku XVI wieku. Pierwsze działy rodzinne musiały nastąpić więc pod koniec XV wieku⁷⁰. W ten sposób powstały pierwsze wsie rodowe, dając podwaliny pod szlacheckie zaścianki i późniejszy ród Łapińskich.

Początki dziejów drobnoszlacheckiego rodu nie różniły się od wielu podobnych rodzin drobnych rycerzy mazowieckich. Przybyli oni wraz z falą osadniczą i wielką akcją zainicjowaną przez książąt mazowieckich w pierwszej połowie XV wieku. Osadnicy zakładający swoje wioski na prawym brzegu Narwi, byli jednym z najbardziej wysuniętych na wschód rodów pochodzenia polskiego. Pierwsi koloniści przybyli wraz ze swoimi krewnymi z głębi Mazowsza, osiedlając się w niewielkich odległościach od siebie. Pierwszą osadą, którą objęli w posiadanie była wieś Daniłowo, której nazwę zmieniono na Łapy pod koniec XV wieku, bądź też zamieniono na sąsiednie nadnarwiańskie tereny. Ziemie, jakie otrzymano w posiadanie, to w przybliżeniu czterdzieści włók gruntów położonych na północny-zachód od miasta Suraza. Koloniści, w liczbie kilku rodzin, założyli tutaj pierwotną wioskę o nazwie Łapy, pochodzącą zapewne od dawnego przydomku rodu. W miarę dorastania nowych pokoleń, nadział ziemi dzielono na poszczególne części, na których młodzi potomkowie zakładali nowe punkty osadnicze, dając początki późniejszym szlacheckim zaściankom.

---

⁶⁹ Przynajmniej taką wartość wymieniały rejestry poborowe z kolejnych wieków. Największy areal wymieniał pobór podatku łanowego w roku 1577 – 38,5 włóki, zob. AGAD, ASK dz. I, Rejestry poborowe woj. podlaskiego 1563-1594, 47, k. 232.

⁷⁰ A. Jabłonowski, op. cit., cz. 1, s. 109.

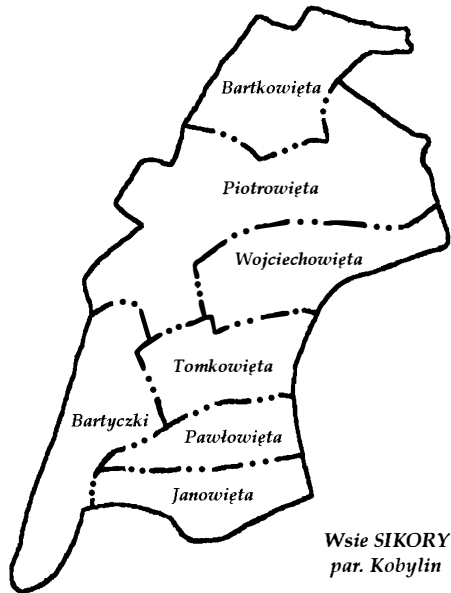
Rozdział II

Od przysiółka do szlacheckiej okolicy, czyli kształtowanie się zaścianków Łapy.

2.1. Cechy osad drobnoszlacheckich.

Wsie drobnej szlachty mazowieckiej odznaczały się kilkoma specyficznymi elementami, wynikającymi z charakteru ich osadnictwa. Z reguły, nowopowstającą wieś zakładała większa rodzina, bądź kilka rodzin połączonych ze sobą więzami krwi. Z czasem wspólnota rodzinna rozszerzała się i nowi jej członkowie decydowali się na zakładanie swych siedzib z dala od pierwotnego gniazda. W ten sposób wokół starej osady, w wyniku podziałów majątkowych, powstawały filialne przysiółki dające początek nowym wsiom¹.

Przykładem obrazującym powstanie wsi drobnoszlacheckich może być grupa miejscowości Sikory położonych w parafii Kobylin Borzymy. Pod koniec XV

Mapa 3. Wsie Sikory w par. Kobylin.

¹ St. Russocki, *Elementy wspólnoty...*, s. 184.

wieku, Sikory należały do Mikołaja i Jakuba Sikorów. W 1489 roku Mikołaj Sikora podzielił swoje dziedzictwo między pięciu synów: Pawła, Bartłomieja, Tomasza, Piotra i Wojciecha, z kolei Jakub Sikora na synów: Bartłomieja i Jana. W ten sposób powstały załążki późniejszych wsi Sikory: Pawłowieża, Bartkowieża, Tomkowieża, Piotrowieża, Wojciechowieża, Bartyczki i Janowieża, zasiedlonych przez potomstwo tychże rycerzy. Podobnie odbywało się to w przypadku Łap.

Charakterystyczna także, dla wsi szlacheckiej była jej dwu lub nawet trójczłonowa nazwa. Pierwszy składnik nazwy zawierał wspólny element dla wszystkich osad i był nazwą rodową lub rodzinną. Najczęściej nazwa wsi pochodziła od pierwszego jej osadnika, przy czym mogła to być zmieniona forma jego imienia np. Cibory od Ścibora z Kołak, Gosie od Gosława z Kijewic, a także inne wsie: Rzędziany, Markowo lub przydomku - wykazują to takie nazwy wsi jak Kulesze, Kapice, Rytele, Kurzyny czy choćby omawiane Łapy. W niektórych przypadkach nazwa wsi przywędrowała wraz z osadnikami, którzy nowo zakładane siedziby na Podlasiu nazywali tak samo, jak swoje dawne mazowieckie gniazda (np. Grochy, Milewo)². W innych przypadkach nazwa wsi mogła pochodzić od cech charakterystycznych danego terenu, będąc wcześniej nazwami rzek lub lasów (np. Brzozowo)³. Drugi człon nazwy miejscowości rządził się podobnymi prawami, przy czym w większości przypadków był nazwą gałęzi rodu⁴. W przypadku niewielkiej liczby zaścianków drugim członem nazwy rozróżniano miejscowość starszą i nowszą jak np. Zdroje Stare i Nowe, Łupianka Stara i Nowa.

Nazwa wsi Łapy pochodzi od średniowiecznego przydomku szlacheckiego. Świadczy o tym, wspomniany niejednokrotnie, piętnastowieczny zapis z ksiąg wiskich wymieniający dziedziców wsi Daniłowo nazywanych Łapami. Drugi człon nazwy był także, w przypadku omawianych zaścianków, nazwami własnymi pochodzącymi od właścicieli kolejnych działów rodzinnych⁵. Były to nazwy nowych gałęzi rodu (wsie Łapy: Barwiki, Bociany, Bursięta, Goździki, Kołpaki, Korczaki, Kosmytki, Łynki, Pluśniaki, Stryjce, Szołajdy, Rechy), określenia odimienne (Łapy Janowieża, Wojtasze i Wity), jak również określające stosunki rodzinne (Łapy Zięciuki). Mamy także trzy przypadki nazw topograficznych (Łapy Dębowina, Leśniki, Wągle) atakże określających wiekosady (Łapy Nowosiółki, Łapy Stara Wieś).

---

² Z. Gloger, *Kilka wiadomości o szlachcie zagonowej mazowieckiej i podlaskiej*, „Niwa”, t. VIII, 1878, s. 495, wykazał, że nazwy kilkudziesięciu wsi podlaskich powtarzają się w ziemi ciechanowskiej,

³ Przykłady takie wymienia J. Wiśniewski. Od nazw strumieni licznie przecinających gęste lasy wschodniego Mazowsza pochodzą nazwy takich wsi jak: Kołomyja, Dzierzbia, Łabna, Jabłonka i in., J. Wiśniewski, *Początek i rozwój...*, s. 90.

⁴ Ibidem, wyraźnie widoczne jest to w grupie wsi Cibory, których drugie człony nazw były przydomkami zamieszkującego je rodu: Cibory-Kołaczki, Gołockie, Krupy, Szpinaki, Tury, Opielaki, Witki itd.

⁵ Szczegółowiej wszystkie zaścianki omawiam w dalszej części książki.

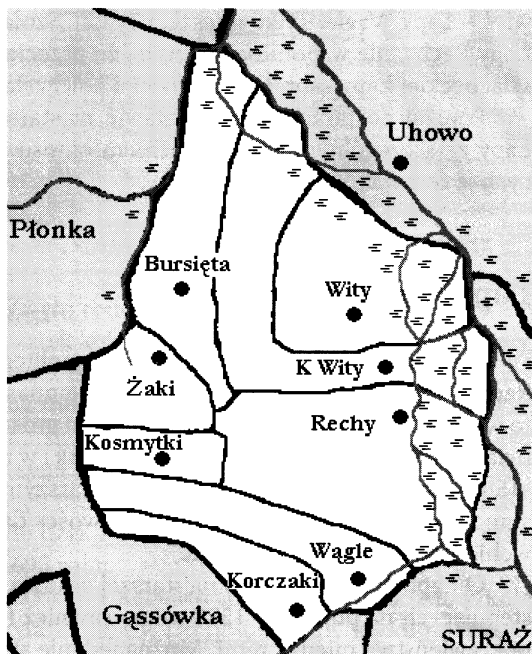
Do osiedlania się wybierano grunty położone w pobliżu wody – strumienia lub rzeczki. Kosztowny i kłopotliwy system budowy studzien nie sprzyjał osadnictwu w obrębie głębi obszarów leśnych⁶. Widoczne jest to dość wyraźnie także w przypadku Łap. Na omawianym terenie osady powstawały wzdłuż dwóch cieków wodnych, dopływów Narwi – Szerokiej Strugi (zwanej dawniej Gąsówką lub Wąglówką) i Strumienia Awissy.

Powstanie i rozmieszczenie zaścianków Łapy w XV-XVIIIw.

Łapy powstały, jak większość osad rycerstwa mazowieckiego na Podlasiu, w XV wieku. W wyniku kolejnych podziałów między rodzeństwem powstawały nowe kolonie, które z czasem stawały się wsiami drobnoszlacheckimi.

Najstarsze źródło mówiące o Łapach jako zaściankach pochodzi z 1528 roku. Jest to spis pospolitego ruszenia ziemi bielskiej⁷. W dokumencie wymieniono 8 wsi z przedrostkiem Łapy, były to: Łapy Uhlewe (Wąglowe), Korczaki, Witowe, Kwity, Rachowe, Kosmytki, Żakowe, Bursiczy.

Na podstawie opisu potwierdza się teza, że proces powstawania nowych siół nastąpił pod koniec XV, lub na początku XVI wieku. Nowe wioski powstawały przez kolejne działy majątkowe. Jeszcze w XVI wieku poszczególne wsie nie miały wytyczonych granic o czym świadczą ugody i kontrakty graniczne pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. W 1544 roku dziedzice

Mapa 4. Podziały wsi Łapy około 1528 r.

⁶ A. Wyczański, *Wieś polskiego odrodzenia*, Warszawa 1969, s. 16.

⁷ A. Jabłonowski, op.cit., cz. 1, s. 109.

z Łap Korczak spisali w Surażu umowę graniczną z dziedzicami z Łap Wągli⁸. W 1547 roku przeprowadzono podział dóbr między wsiami Rechy i Bursięta⁹. W miarę kolonizowania nowych terenów oraz karczunku puszczy zbliżały się do siebie granice poszczególnych nadań. Dopiero w 1554 roku zapisano umowę graniczną między Płońskimi z Płonki a dziedzicami z Łap¹⁰.

Nazwy nowopowstających osad zmieniały się z biegiem wieków tak, że dziś nie jesteśmy w stanie zlokalizować wszystkich miejscowości. Z ośmiu miejscowości wymienionych w 1528 roku nazwy tylko dwóch z nich pozostały niezmiennione do XX wieku (Łapy Wity i Łapy Korczaki). Część nowopowstałych przysiółków zmieniła swoje nazwy już w XVI wieku, inna część z kolei została wchłonięta przez sąsiadujące wsie. Dziś nikt nie pamięta, że Łapy Łynki zwano dawniej Kosmytkami, Łapy Goździki – Bursiętami, a Kołpaki i Pluśniaki stanowiły jedną wieś – Łapy Wągle. Tylko mieszkańcy Łap Szołajd potrafią wskazać dawną osadę Łapy Rechy, nie wspominając o tym, że przecież połowę dawnych wsi w okolicy szlacheckiej Łapy zabrała w XX wieku kolej żelazna i rozrastające się miasto.

Poniżej postaram się przedstawić najstarszą historię poszczególnych osad Łapy ze szczególnym uwzględnieniem okresu ich powstania oraz zamieszkujących je rodzin.

Łapy Szołajdy i Rechy

Najliczniejszą osadą według spisu pospolitego ruszenia w 1528 roku były Łapy Rachowe. Z tej wsi na popis stanęło siedemnastu szlachciców. Prawdopodobnie to właśnie Łapy Rachowe były najstarszym gniazdem Łapów – przez pewien czas była to największa wieś (tak w 1528 roku jak i w rejestrach poborowych z lat 1577-1580), co zazwyczaj świadczyło o najstarszym rodowodzie osady. Łapy Rechy stanowią dziś północną część miejscowości Łapy Szołajdy, przez którą zostały wchłonięte w ciągu XVII wieku.

O Łapach Rechach jako najstarszej osadzie świadczy oprócz liczby osób występujących na popisie w 1528 roku, również fakt, iż trudno jest ustalić stopień pokrewieństwa między nimi. Można jedynie stwierdzić, że stawiający się na popis z Łap Rechowych pochodzili z dziewięciu rodzin, o czym mówią zamieszczone przy każdym imieniu patronimikony ich ojców. I tak na przykład Wit Tomkowicz stawiał się wraz ze swoim bratem Markiem, stawili się również bracia Marko i Wojtko Onkowicze synowie Onka Zygmuntowicza, też występującego

---

⁸ I. Kapica, op. cit., s. 242.

⁹ Tamże.

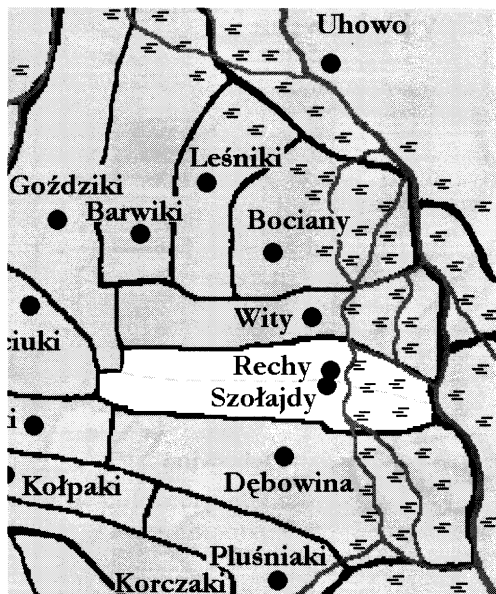
¹⁰ AGAD, Księga ziemska bielska nr 1, k. 7.

na popisie. Wioska położona była, jak wszystkie zaścianki Łapów, na prawym brzegu Narwi, w odległości paru kilometrów od miasta Suraza.

Z Łap Rech już w I połowie XVI wieku wydzieliły się Łapy Szołajdy. Nazwa tej miejscowości pochodziła od przydomku jednej z gałęzi rodu. Najstarszy zapis o tej miejscowości pochodzi z 1554 roku kiedy to Szymon syn nieżyjącego Stanisława z Łap Szołajd zapisał ziemię swym wnukom: Grzegorzowi, Wojciechowi i Mojżeszowi synom nieboszczyka Marka. W jednym z dokumentów w których występował Szymon zapisano nazwę miejscowości także jako Łapy Rechy Stara Wieś, co świadczy o wymienności nazwy Szołajdy i Rechy oraz najstarszym rodowodzie omawianej osady¹¹. Łapińscy z przydomkiem Szołajda dali początek kolejnym rodom w tej okolicy. Z nich wywodzą się prawdopodobnie rodziny z przydomkami: Gmer i Bąk.

W wiekach XVI-XVII sporadycznie pojawia się miejscowość **Łapy Wojtasze**. Tak swój dział nazywali potomkowie Wojtasza (czyli Wojciecha) z Łap Rech. W 1565 roku zapisano Michała syna Wojciecha z Łap Szołajd Wojtaszowi¹². Potomkowie Wojtasza Łapy przyjęli imię swego przodka jako przydomek, który występuje w Łapach Szołajdach do dziś. Po raz ostatni Łapy Wojtasze jako miejscowość zostały wymienione w 1695 roku.

W 1676 roku w Łapach Szołajdach i Rechach mieszkało 17 rodzin, z kolei wiek później miejscowość ta liczyła 22 domy. Do połowy XIX wieku mieszkańcami Łap Szołajd były wyłącznie rodziny noszące nazwisko Łapiński, dla rozróżnienia noszące przydomki: Augustynik, Bąk, Rafalik, Wojtasz, Gmer i Jaśko. Na początku XX wieku areal wsi wynosił 451 morg, czyli 15 włók (około 230 ha)¹³.

Mapa 5. Wsie Łapy Szołajdy i Rechy.

¹¹ Tamże, k. 88.

¹² I. Kapica, Herbarz..., s. 243.

¹³ AP Białystok, KGL, sygn. 1192, k. 218v-219.

Łapy Dębowina

Mapa 6. Wieś Łapy Dębowina.

Kolejną miejscowością położoną w sąsiedztwie Łap Rech-Szołajd były Łapy Dębowina. Podobnie jak Łapy Szołajdy wydzielone zostały z pierwotnej osady Łapy Rechy. Potwierdzają to suraskie księgi sądowe z połowy XVI wieku, w których dziedzice z tej miejscowości występowali przemiennie jako właściciele Rech lub Dębowiny. Nazwa wsi nawiązuje do topografii miejsca – być może na tym areale dawni osadnicy zastali gęstą dębinę? Do połowy XVII wieku miejscowości pisano jako Łapy Dębowizna. Była to osada największa spośród wszystkich wiosek, zarówno pod względem areалу, jak i ludności. W II połowie XVII wieku w Łapach Dębowinie mieszkało 17-19 rodzin, sto lat później zapłacono podatek z 30 dymów.

Z najstarszych rodzin zasiedziających w Łapach Dębowinie od XVI wieku należą Łapińscy z przydomkami: Więch, Basiewicz i Gryka. Już w XVII wieku zamieszkał tu Łapiński: Bąki i Oładzie oraz rodzina Roszkowskich. Pod koniec XVIII wieku prawdopodobnie z terenów Litwy przybyli Rodowicze.

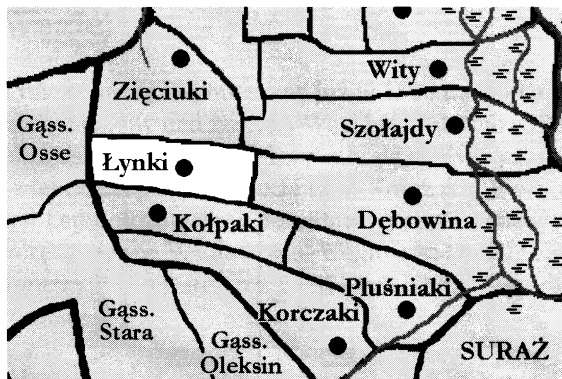
Wieś liczyła około 17 włók ziemi (505 morg - czyli prawie 260 ha), z czego ponad połowę stanowiły nadnarwiańskie łąki, pastwiska oraz nieużytki.

Łapy Łynki (daw. Kosmytki)

Powstały prawdopodobnie przez odłączenie 5 włók ziemi od Łap Dębowiny. Do II połowy XVI wieku wieś nosiła nazwę Łapy Kosmytki¹⁴. Według spisu z 1528 roku właścicielami Łap Kosmytek byli Jan syn Michała oraz Tomko „Łynczicz”

¹⁴ Po raz ostatni nazwa Łapy Kosmytki wystąpiła w 1579 r. W tym roku pobór w imieniu wsi opłacał Stanisław Łapa, który dwa lata wcześniej także opłacał pobór z wsi Łapy Łynki. Obie funkcjonujące nazwy potwierdza I. Kapica, op. cit., s. 243, *Albertus filius olim Mathiae de Łapy Łynki seu Kosmytki haeres*.

czyli Łynka. To właśnie od tegoż Tomasza Łapy i jego potomków utrzymała się z czasem nazwa miejscowości jako Łapy Łynki. W 1557 roku źródła wzmiankowały Stanisława i Macieja synów Tomasza Łynki, którzy występowali w Suraziu w imieniu Mikołaja i Katarzyny dzieci po swym zmarłym bracie Wojciechu. Stanisław Łapa Łynka pełnił w latach 1577-1580 urząd woźnego ziemskiego. Miał on trzech synów: Jakuba, Adama i Piotra. Jakub Łapa Łynka zwany także „Kondubem”, zapewne dzięki ojcu odebrał staranne wykształcenie, gdyż w latach 1599-1612 pełnił urząd woźnego generalnego. W 1612 roku bracia Jakub, Adam i Piotr zapisali ziemię swoim synom. Po Jakubie dziedziczyli Paweł i Andrzej, Adam miał synów Stanisława, Fabiana i Macieja, natomiast Piotr: Grzegorza, Stanisława i Marcina.

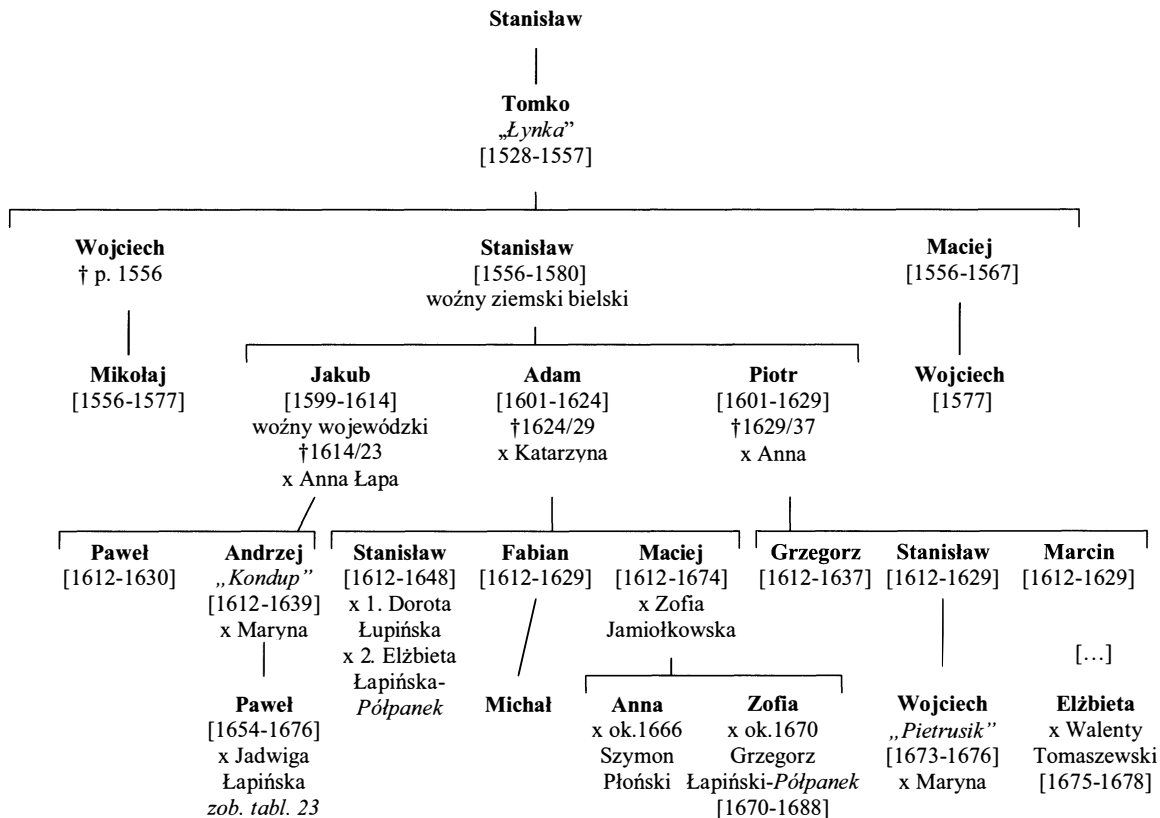

Mapa 7. Wieś Łapy Łynki.

Jeszcze w I połowie XVII wieku Łapy Łynki należały wyłącznie do gałęzi rodu Łapińskich-Łynków. W miarę wygasania poszczególnych linii do Łap Łynek przybywały inne rodziny. W 1666 roku z wdową po Stanisławie Łyncie ożenił się Paweł Łapiński-Kiślawy z Łap Bocian. Około 1666 roku Szymon Płoński z Płonki ożenił się z Anną córką Macieja Łapińskiego Łynki. W 1670 roku Zofię - drugą córkę Macieja, pojął za żonę Grzegorz Łapiński-Półpanek z Łap Pluśniak.

W tym samym okresie wyszła za mąż Elżbieta Łynkówna za Walentego Tomaszewskiego. Z dawnych dziedziców tej wsi pozostały wówczas rodziny Pawła Łapińskiego (wnuka Jakuba) oraz Wojciecha Łapińskiego (wnuka Piotra). Wieś w czasach wojen z Turcją liczyła 6 domostw, powiększając się jedynie do 10 domów pod koniec XVIII wieku. Dawni dziedzice tej wsi to Łapińscy z przydomkiem *Kondup*, natomiast od ponad 300 lat mieszkają tu także „przybysze”: Łapińscy *Półpankowie* i *Kiślawi* oraz rodziny Tomaszewskich i Płońskich.

Tablica 1. Protopląści wsi Łapy Łynki.

Łapy Kołpaki (daw. Wągle)

Była to jedna ze starszych miejscowości wymieniana już w 1528 r. jako Łapy Wąglowe (Uglewe)¹⁵. Był to dział położony nad rzeczką Wąglówką (dziś Szeroka Struga), skąd też wzięła się nazwa osady. Łapy Wągle rozpadły się na dwie części: Pluśniaki i Kołpaki. Być może z tej części powstały także Łapy Korczaki. W ciągu XVI i XVII wieku większość wsi Łap położonych w południowej części omawianej okolicy posiadała pola lub części zwane Wąglowizna, Wąglowski Dział. Łapy Wągle po raz ostatni wymienione były w rejestrach z lat 30-tych XVII wieku razem z Pluśniakami.

Łapy Kołpaki to miejscowość o dawnym rodowodzie, lecz młodej nazwie, która pojawiła się dopiero w początkach XVII wieku. Przez cały XVI wiek funkcjonowała jako Łapy Wągle. Na pospolitym ruszeniu w 1528 roku z tej miejscowości stawili się Andrzej Stary z synami: Mikołajem, Janem i Maciejem. W 1544 r. przy umowie granicznej z Korczakami dziedzicami

Mapa 8. Wieś Łapy Kołpaki

Łap Wągłi byli: Mikołaj, Maciej, Wojciech synowie po Andrzeju oraz Andrzej syn niezującego już Jana¹⁶. Protoplastę tego rodu - Andrzeja Łapę zwano także Stryjcem co świadczy także o bliskim pokrewieństwie sąsiednich osadników¹⁷. Wojciech syn Andrzeja Stryjca zamieszkał w Łapach Pluśniakach. Większość dziedziców z Łap Wągłi wywodziła się od Jana stąd też na przełomie XVI/XVII wieku tą miejscowość określano także jako Łapy Janowięta¹⁸. Nazwa Łapy Kołpaki powstała od przydomku jednej z gałęzi tego rodu. W 1602 roku zapisano w księ-

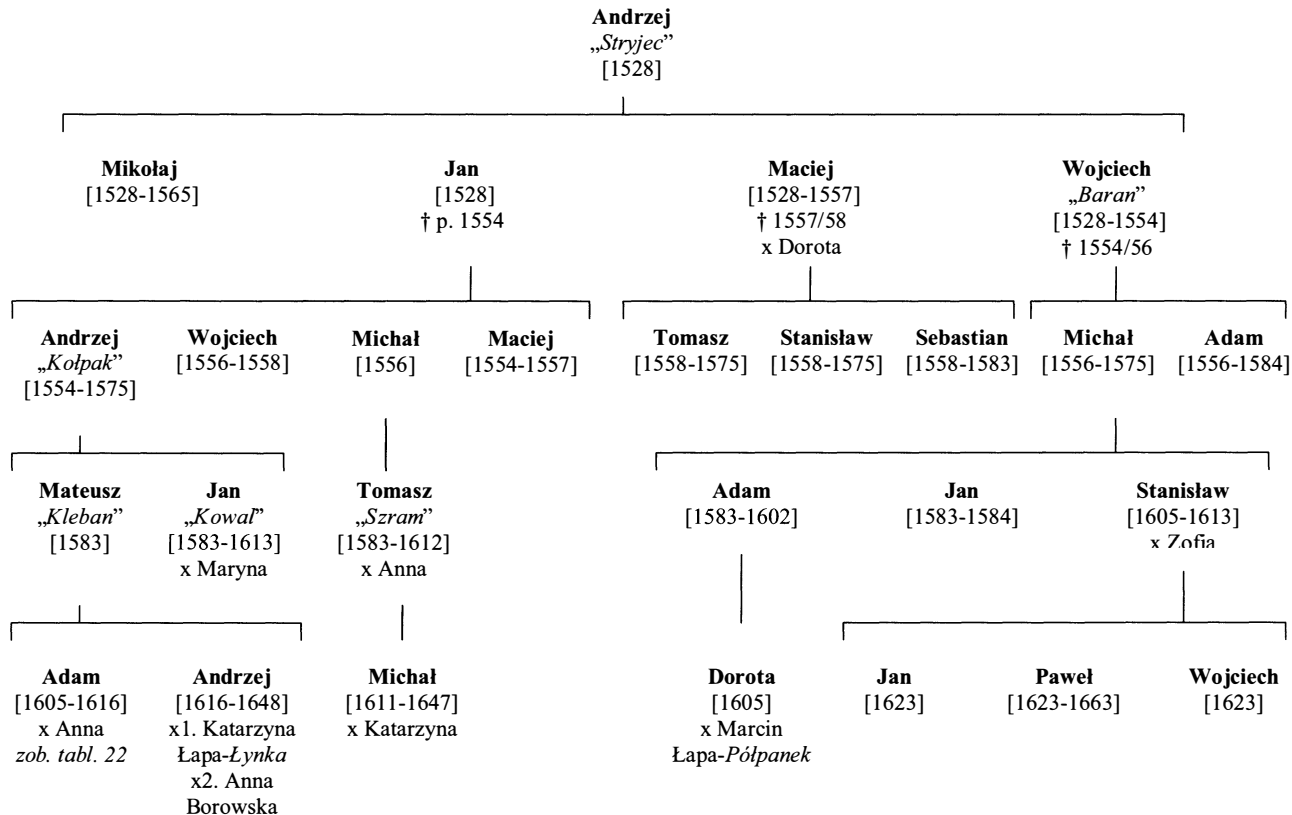
¹⁵ A. Laszuk mylnie wzięła Łapy Uhlewe jako zaścianek istniejący tylko na początku XVI wieku a w późniejszych źródłach nie występujący; por. A. Laszuk, *Łapy i ich mieszkańcy do 1795 r.*, „Białostoczczyzna”, 1994, nr 4, s. 23.

¹⁶ I. Kapica, Herbarz..., s. 242.

¹⁷ „W ogóle stryjów i braci stryjecznych i przestryjecznych zwano „stryjcami”. Strycowie byli to mężczyźni potomkowie jednego dziada, pradziada lub prapradziada, w różnych stopniach pokrewieństwa ze sobą zostający” cyt. za: Z. Gloger, *Encyklopedia Staropolska*, t. 4, s. 65.

¹⁸ Po raz ostatni nazwa wystąpiła jeszcze w latach 70-tych XVII wieku, zob. AGAD, Księga grodzka brańska nr 39, k. 27 v.

Tablica 2. Protoplaści wsi Łapy Kołpaki (Wągle).

gach chrztu Jana *Kołpaka* syna po Andrzeju z Łap¹⁹. W II połowie XVII wieku Łapy Kołpaki należały do sześciu właścicieli, z których najbogatszym był Szczęsny Gąssowski posiadający w tej wsi kilka rodzin chłopskich. Pod koniec XVIII wieku w Łapach Kołpakach mieszkała już wyłącznie drobna szlachta na 10 swoich „dymach”, w większości zagospodarowanych przez Łapińskich²⁰. Do najstarszych rodzin w Kołpakach należą Łapińscy o przydomku Kleban.

Łapy Pluśniaki i Stryjce

Pierwsza wzmianka o tej miejscowości pochodzi z roku 1548 i wymienia Wojciecha syna po Macieju „Pluśniaku”²¹. Nazwa wsi pochodzi więc od najstarszego przydomka gałęzi tej rodziny. Miejscowość powstała przez wydzielanie z Łap Wągli około 7 włók gruntu nad rzeczką Wąglówką. W 1554 roku w umowie granicznej Łapów z Płońskimi, dziedzicami z Łap Pluśniak byli: Wojciech, Grzegorz i Maciej synowie po Macieju²². Przydomek Pluśniak używano jeszcze w 1616 roku, jednak dla lepszej identyfikacji poszczególne linie Łapińskich-Pluśniaków wytworzyły nowe nazwy – Półpanek, Dziczak, Ochman (jedyną gałęzią tego rodu istniejącą do czasów dzisiejszych są Łapińscy *Półpankowie*).

Mapa 9. Wsie Łapy Pluśniaki i Stryjce.

Prócz trzech rodzin braci „Pluśniaków” mieszkali tu także ich bliscy krewni z Łap Wągli. Tuż przy Łapach Pluśniakach znajdował się ich przysiółek - Łapy Stryjce (lub Strycze) gdzie mieszkali Łapowie z przydomkiem Baran. Z czasem część wsi należąca do tej gałęzi rodziny nazywano Łapami Baranami lub Barankami. Nazwa tego przysiółka znikła z dokumentów pod koniec XVIII wieku wraz z wygaśnięciem linii Łapińskich-Baranów (patrz przydomek *Baran*). O wspólnej genezie Łap Pluśniak, Stryjców i Wągli świadczy zapis z 1611 roku,

¹⁹ AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraz nr 1, k. 6.

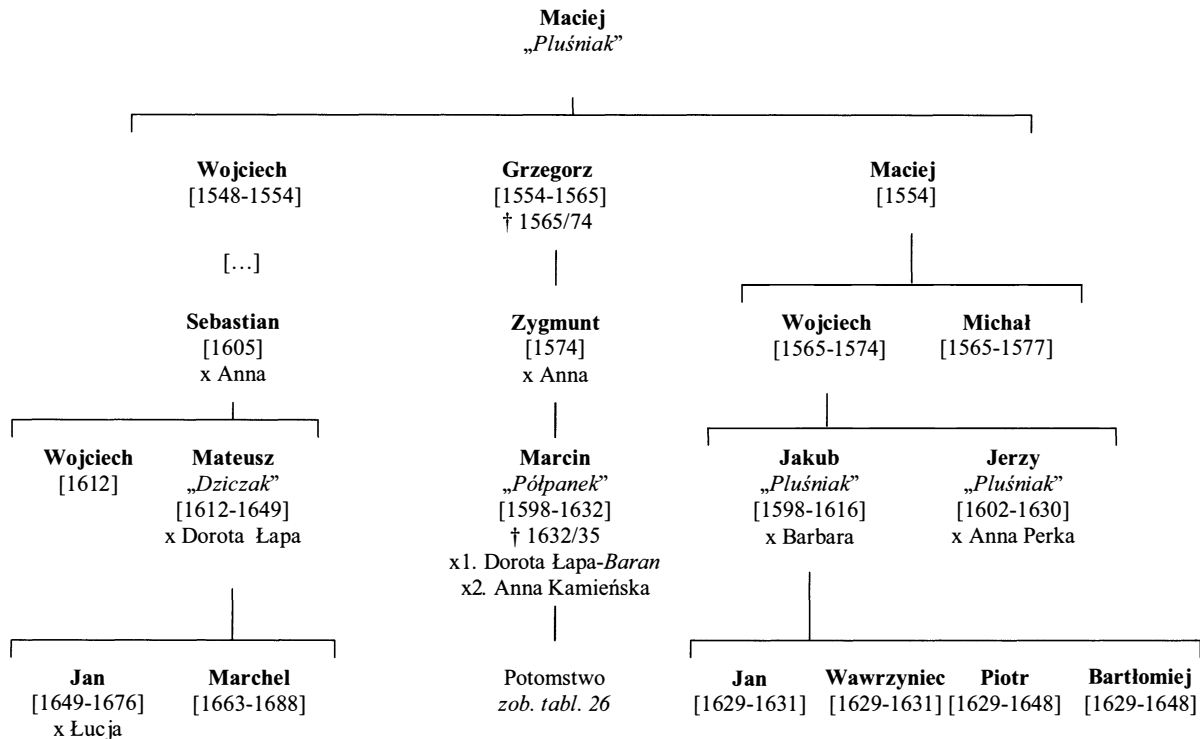
²⁰ Tylko jeden dom w 1790 r. należał do Mikołaja Borowskiego.

²¹ I. Kapica, op. cit., s. 242.

²² AGAD, Księga ziemska bielska nr 1, k. 7.

Tablica 3. Protopląści wsi Łapy Pluśniaki.

kiedy to Jan dziedzic z Łap Szolajd i Wągli sprzedał Stanisławowi *Baranowi* z Łap Wągli ziemie swoje w dobrach Łapy zwane Pluśniakowizna i Łapy Strycze.

W drugiej połowie XVII wieku do Łap Pluśniak przybyli także Łapińscy z przydomkiem Bąk oraz rodziny Żebrowskich i Horodyńskich (Horodzińskich). W 1676 roku podatek pogłówny z Łap Pluśniak i Stryców zapłaciło 13 rodzin, tyle samo domów naliczono w tej miejscowości wiek później. Tuż przed rozbiarami Polski w Łapach Pluśniakach odnotowano 11 domów należących do: czterech rodzin Łapińskich-*Półpanków*, czterech rodzin Łapińskich-*Bąków*, jeden dym posiadał Piotr Horodyński, a dwa ostatnie domy należały do Marcina i Szymona Żebrowskich (stryja i bratanka)²³.

Przez wieś Łapy Pluśniaki prowadził tzw. sokołowski gościniec, ważny trakt wiodący z Suraża przez Sokoły na Mazowsze Łomżyńskie. Droga ta łączyła się także z gościńcem tykocińskim prowadzącym do grodu brańskiego w pobliżu wsi Gąssówka Osse.

Łapy Korczaki

Nazwa miejscowości, jak większości Łap, wywodzi się od dawnego przydomka gałęzi rodziny tu dziedziczącej. Słowo „Korczak” oznaczało na Mazowszu kubek lub inne naczynie służące do picia. Wioska ta była ostatnim zaściankiem położonym na południu omawianej okolicy, granicząc z wsiami panów Gąssowskich, oraz Daniłowem. W 1528

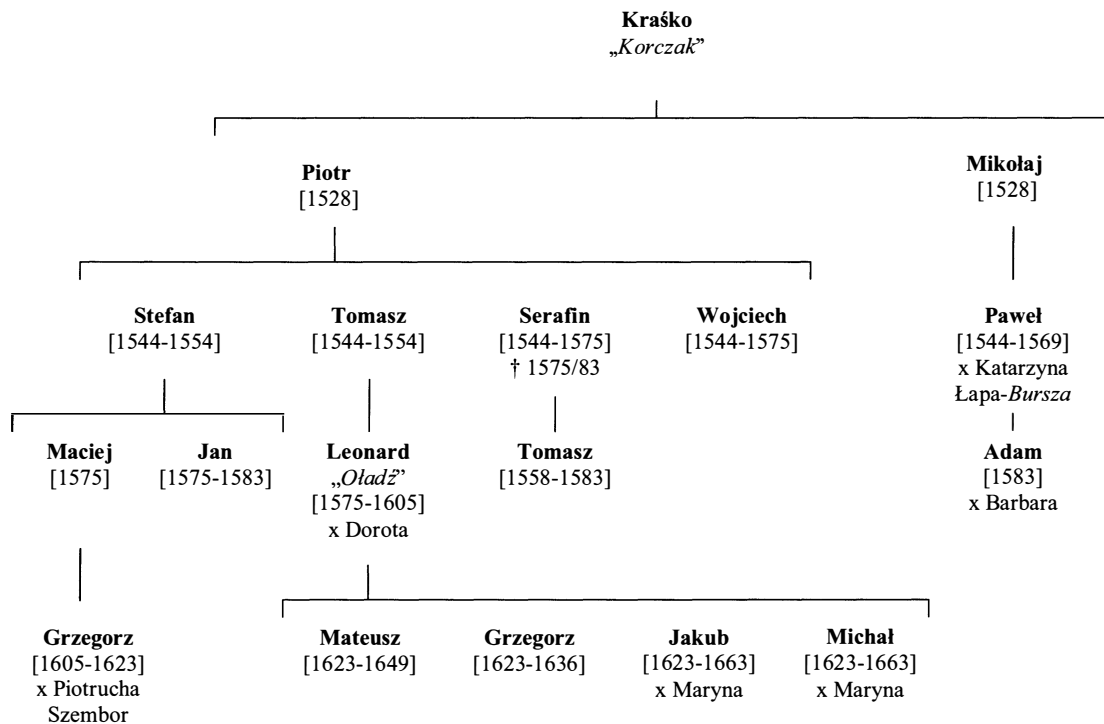
Mapa 10. Wieś Łapy Korczaki

roku z Łap Korczak stanęło na pospolitym ruszeniu dwóch braci: Piotr i Mikołaj Kraskowicze. W 1544 roku ugodę z Łapami Wągłami zawierali już ich synowie: Stefan, Tomasz, Serafin, Wojciech po Piotrze oraz Paweł po Mikołaju²⁴. Korczakowie posiadali około 7 włók gruntu, z czego znaczną część stanowiły lasy położone w zachodniej części swego nadania. Paweł Łapa Korczak uczestniczył

²³ AH Wilno, Podymne 1790, k. 216v-217.

²⁴ I. Kapica, op. cit., s. 242.

Tablica 4. Protoplaści wsi Łapy Korczaki.

w pospolitym ruszeniu w 1567 r. stawiając się na popis konno w pancerzu z rohatyną. Dwa lata później w grodzie w Bielsku wraz z innymi mieszkańcami Łap przysięgał wierność Koronie Polskiej jako woźny ziemski bielski.

Jeszcze w XVII wieku większość domów w Łapach Korczakach należało do potomków założycieli tej osady. W 1663 roku mieszkali tu trzy rodziny Łapińskich *Oładzików* (Jakuba, Michała i Stanisława) oraz dwie rodziny Gąssowskich. W ciągu kolejnego wieku zostali oni jednak wyparci z zaścianka przez rodziny Roszkowskich, Gąssowskich oraz Łapińskich z przydomkiem Gębiak. Piotr i Stanisław bracia Łapińscy *Wojdowicze* zwani *Gębiakami* wzmiankowani byli już w rejestrze pogłównego z 1673 roku. Natomiast pierwszym Roszkowskim z tej miejscowości był Jan, który w latach 1706-1719 ochrzcił w Surażu czwórkę swoich dzieci²⁵. Jedynymi potomkami dawnych Łapińskich-Korczaków są prawdopodobnie rodziny z przydomkiem Oładź, od XVIII wieku nie mieszkające już w swej rodzinnej miejscowości. Tuż przed rozbiorami w Łapach Korczakach mieszkało 12 rodzin: cztery Łapińskich-Gębiaków, dwie „Wozujów”, po jednej „Baranów” i „Wzorków”, trzy rodziny Roszkowskich oraz Gąssowscy z przydomkiem „Kozioł”. Warto dodać że Gąssowscy z Łap Korczak w ciągu XIX wieku skupili w swych rękach prawie połowę gruntów wsi posiadając już w 1908 roku 80 morgi ziemi²⁶.

Łapy Wity

Łapy Wity w początkach XVI wieku stanowił duży dział ziemski, który prawdopodobnie pod koniec XV wieku przypadł Witowi Łapie. Z działu Witowego wyodrębniły się w XVI wieku cztery miejscowości położone w północnej części omawianej okolicy. Na popisie z 1528 roku stawili się ziemianie z Łap Witowych oraz Łap Kwit, czyli innej miejscowości położonej w pobliżu Wit²⁷. Podział na dwie miejscowości Wity istniał jeszcze w połowie XVI wieku²⁸. W początkach tego stulecia Łapy Wity należały do Macieja syna Jakuba oraz Jakuba, Tomasza i Stanisława synów Jana (prawdopodobnie braci stryjecznych). Późniejsze rodziny zamieszkałe w Łapach Witach wywodzą się od Jakuba Łapy syna Jana, którego w 1528 roku zwano *Wojewodzicem*. Jakub *Wojewodzic* pojawił się ponownie w dokumentach połowy XVI wieku jako Jakub Luba. Pozostawił po sobie sześciu

---

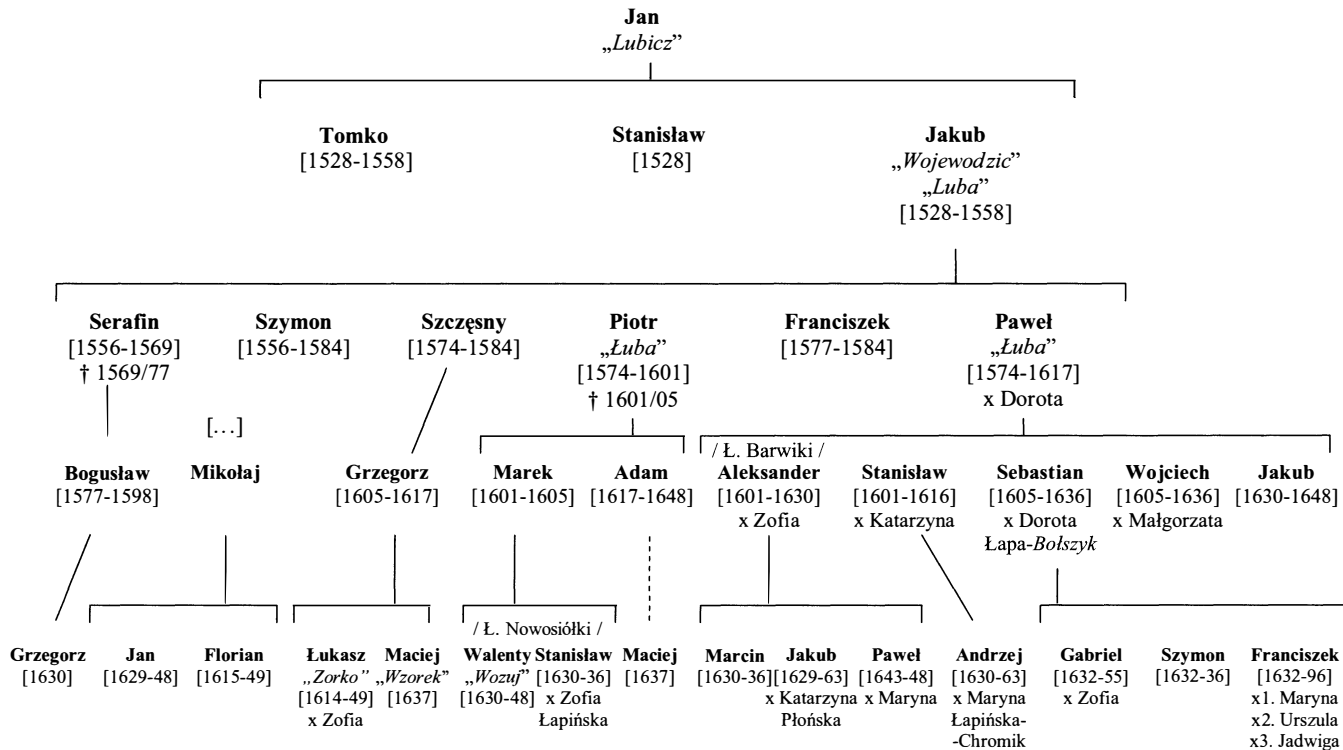
²⁵ ADB, Księga chrztów par. Suraż nr 5, k. 127, nr 6, k. 18, 31, 38v.

²⁶ APŁ ZPM, sygn. 365, k. 41.

²⁷ Ruski zapis Kwity można tłumaczyć jako *K Wity*, czyli przy Witach lub w stronę Wit.

²⁸ W 1554 roku ugodę między sobą zapisali Jakub Luba, Tomasz, Maciej po Jakubie z Łap Wit oraz Serafin z Łap Wit drugiej wsi (*de Łapy Withy de alia villa*) zob. AGAD, Księga ziemiska bielska nr 1, k. 36.

Tablica 5. Protopląci wsi Łapy Wity.

synów: Serafina, Szymona, Szczęsnego, Piotra, Franciszka i Pawła. Potomkowie Jakuba Łapy Lubicza zamieszkiwali w Łapach Barwikach, Nowosiólkach i oczywiście Witach rozróżniając się przydomkami: Oficjan, Kaczor, Kuś, Pawlak, Wozuj, Wzorek itd.

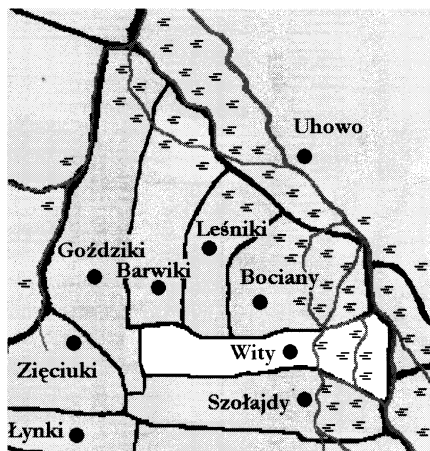
W II połowie XVII wieku miejscowość ta zamieszkała była przez 8-10 rodzin. W 1663 roku byli to: Franciszek i Andrzej Łapińscy *Łubikowie* (bracia stryjeczni), Wincenty i Andrzej bracia Łapińscy *Kuś*, Andrzej Łapiński *Kowalik* (z Łap Nowosiółek), Wojciech i Jan bracia Łapińscy *Wzorkowie*, Szymon Łapiński *Florczyk* i Mateusz Łapiński *Oficjan*. Wszyscy mieszkańcy byli potomkami (w czwartym lub piątym pokoleniu) wspomnianego wyżej Jakuba Łuby.

Zaścianek Łubów nie rozwinął się w ciągu następujących lat, ponieważ tyle samo domów zanotowano w źródłach wiek później. Według spisu z 1790 roku właścicielami domów w Łapach Witach były rodziny: Łapińskich *Oficjanów* (obaj właściciele nosili imię Wojciech), Jakuba Łapińskiego *Pawlaka*, sukcesorów po Józefie Łapińskim *Kusiu*, Piotra Łapińskiego *Kusia*, Piotra Łapińskiego *Piechoty* i dwa dymy należące do Grzegorza Łapińskiego *Wojtasza*. Do II połowy XIX wieku w Witach mieszkali wyłącznie Łapińscy. Na przełomie XIX/XX wieku Łapy Wity zajmowały obszar około 6 włók (190 morg, czyli około 95 ha).

Dziś Łapy Wity stanowią południowo-wschodnią dzielnicę miasta, z ulicami: Żwirki i Wigury, oraz Grzybową, Nadnarwiańską i Sienkiewicza, która stanowiła dawną drogę prowadzącą przez wieś. Na terenie gruntów dawnych Łap Wit zlokalizowany jest łapski cmentarz miejski.

Łapy Barwiki

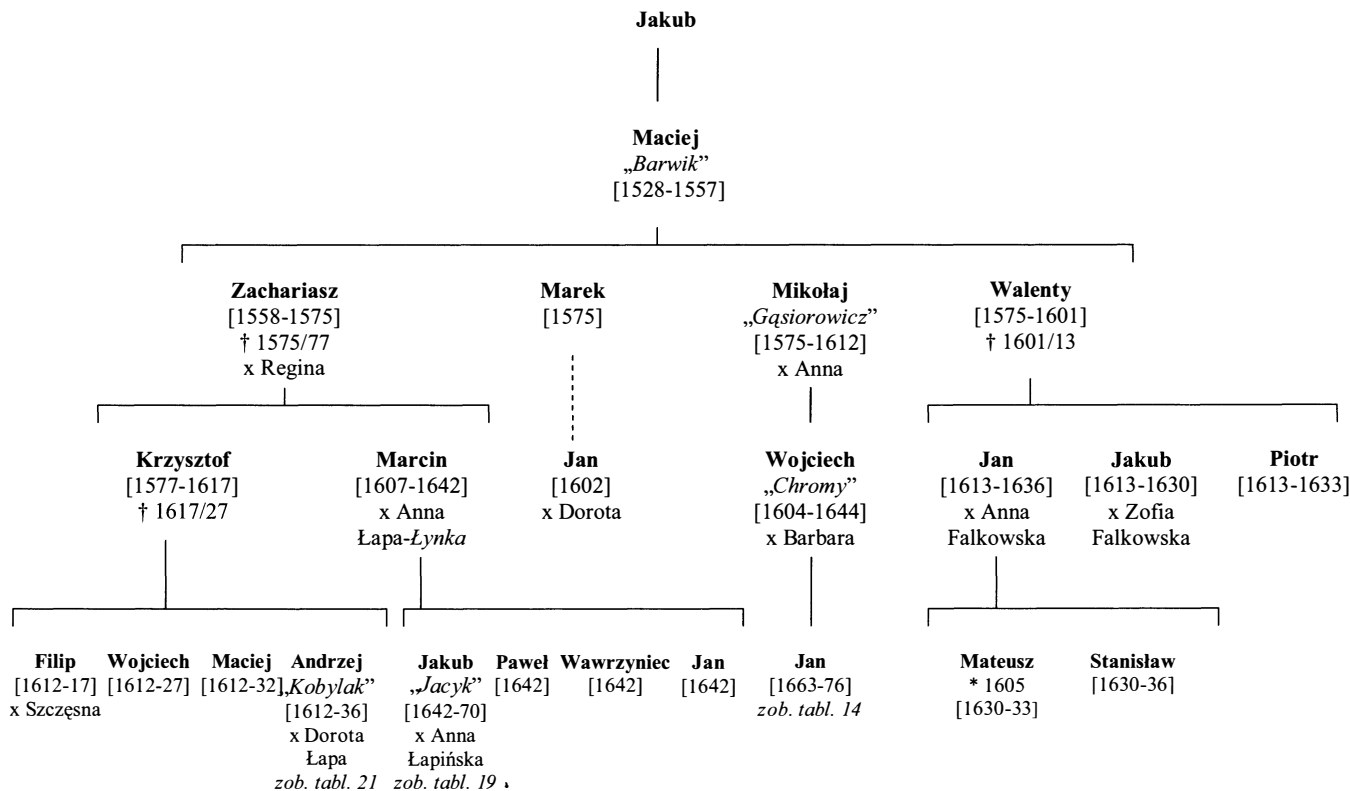
Nazwę miejscowości, która w XIX wieku zapoczątkowała osadę kolejową Łapy, napotykamy po raz pierwszy już w 1577 roku. Wyżej wspomniani bracia Łubowie z Łap Wit kwitowali wówczas swego bratanka Bogusława syna nieżyjącego Serafina z Łap Barwik²⁹. Łapy Barwiki były więc kolonią powstałą z Łap Wit.

Mapa 11. Wieś Łapy Wity.

²⁹ AGAD, Księga grodzka brańska nr 4, k. 303.

Tablica 6. Protopląci wsi Łapy Barwiki.

Nową miejscowość dziedziczyli głównie potomkowie Macieja syna Jakuba (bliskiego krewnego Łapów Łubów) oraz niektóre z gałęzi rodziny z Wit. Z pewnością nową osadę założono wcześniej, może w połowie XVI wieku, o czym może świadczyć zapis z najstarszych ksiąg bielskich z 1558 roku wymieniający Jakuba z Łap Wit oraz Zachariasza i Tomka z Łap zwanych Wity Sokola³⁰. Potwierdza to także dokument późniejszy z 1583 roku, w którym wystąpiła Regina wdowa po Zachariaszu z Łap Barwik Wit³¹. W tym samym roku, w dzień św. Jana Chrzciciela, dziedzice Łap Barwik zapisali ugodę sąsiedzką z Łapami Bocianami. Mieszkańcami Barwik byli wówczas bracia: Mikołaj, Walenty po Macieju oraz ich bratanek Krzysztof syn po Zachariaszu. Potomków Macieja założyciela omawianej miejscowości nazywano Barwikami co potwierdza rodową nazwę miejscowości. W połowie XVII wieku w około 10 domach w Łapach Barwikach zamieszkiwali potomkowie Macieja Łapy i niektórych z braci Łapów Łubów z Wit. Najstarsze rodziny pochodzące z tego zaścianka to Łapińscy z przydomkami: Aleksandrzyk (dziś Pawlak), Bodaj, Kobylak, Kuś i Jacy. W ciągu XVIII wieku ilość domów w tej osadzie podwoiła się choć nadal mieszkali tu prawie sami Łapińscy (96% właścicieli).

Prawdziwy rozwój tej miejscowości nastąpił od połowy XIX wieku kiedy to w jej pobliżu założono stację kolei żelaznej – ostatnią przed granicą z Cesarstwem Rosyjskim. Łapy Barwiki od początku XX wieku stanowiły już znaczną osadę by w 1925 roku otrzymać prawa miejskie. Dawna wieś szlachecka Łapy Barwiki położona była u zbiegu dzisiejszych ulic Bohaterów Westerplatte i Główniej. Na terenie gruntów dawnych Barwik znajdują się dziś takie obiekty jak: Rynek Miejski, Dom Kultury, Biblioteka, Posterunek Policji, Liceum Ogólnokształcące, Zespół Szkół Zawodowych, Gimnazjum oraz Stacja Kolejowa Łapy.

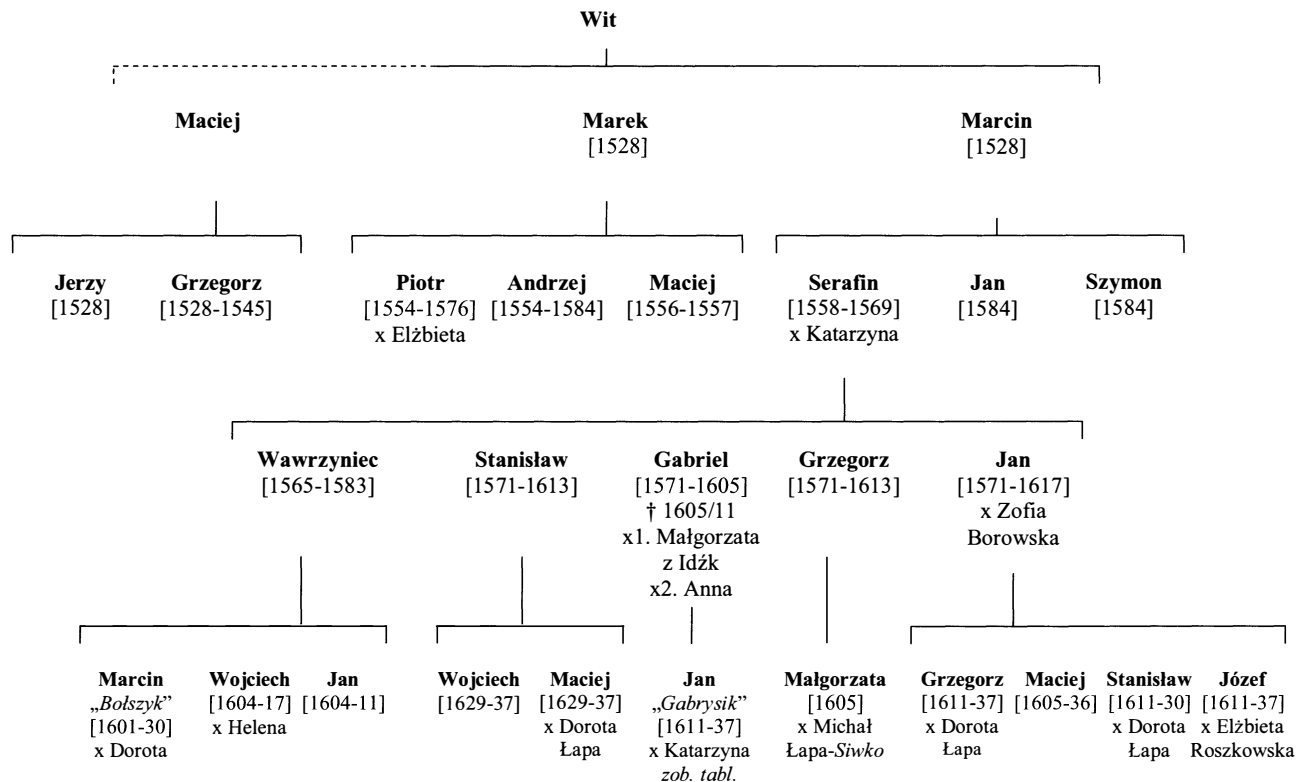
Mapa 12. Wieś Łapy Barwiki.

³⁰ AGAD, Księga ziemna bielska nr 1, k. 508.

³¹ AH Mińsk, Księga grodzka bielska 1582-1583, k. 216.

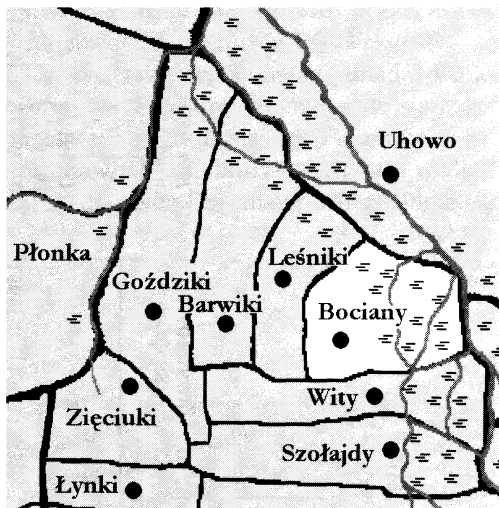

Tablica 7. Protopląści wsi Łapy Bociany.

Łapy Bociany

Istnienie tej miejscowości poświadczane jest przez spis z 1528 roku. Występowała ona pod nazwą Łapy Wity, która przetrwała przez następne pół wieku. Wynika z tego, że osada ta powstała łącznie z Łapami Witami, choć to właściwie Łapy Bociany były założone przez Wita Łapę. Synowie i wnukowie Wita stanęli na pospolitym ruszeniu w tymże roku. Byli to: Marek i Marcin bracia Witowicze oraz Jerzy i Grzegorz Maciejewicze. W 1554 roku obie wsie Wity (czyli Wity połączone wówczas jeszcze z Barwikami oraz Bociany) podpisały ugodę między sobą. Stronami w procesie byli:

Mapa 13. Wieś Łapy Bociany.

Jakub *Luba*, Tomasz oraz Maciej po Jakubie z Łap Wit i Serafin z Łap Wit drugiej wsi³². Po raz pierwszy Łapami Bocianami określił swą osadę Piotr syn po Marku w 1576 roku³³, jednak późniejsi dziedzice tej miejscowości wywodzą się od jego stryjecznego brata Serafina który był synem Marcina, a wnukiem Wita. W 1571 roku w Brańsku na rozprawie sądowej przeciwko Jerzemu i Szymonowi - dziedzicom z Turośni stawił się Wawrzyniec po Serafinie z Łap Wit w imieniu swoim i swych małoletnich braci Stanisława, Gabriela, Grzegorza i Jana³⁴. W 1582 roku bracia Wawrzyniec, Gabriel i Grzegorz Serafinowicze procesowali się przed trybunałem lubelskim³⁵. Z kolei w początkach XVII toczył się jeszcze spór o podział ziem między krewnymi. W 1611 współdziedzice Bocian podpisali ugodę, którą zawarli między sobą w Surażu³⁶. Stronami w sporze byli: Jan po Serafinie z synami: Grzegorzem, Maciejem, Stanisławem i Józefem przeciwko swym bratankom: Wojciechowi, Janowi, Marcinowi po Wawrzyńcu, Janowi po zmarłym Gabrielu, oraz braciom Stanisławowi i Grzegorzowi po Serafinie (w tego ostatniego imieniu wystąpił zięć – Michał Łapa *Siwkowicz*). W XVII wieku mieszkańcami Łap

³² AGAD, Księga ziemska bielska nr 1, k. 36.

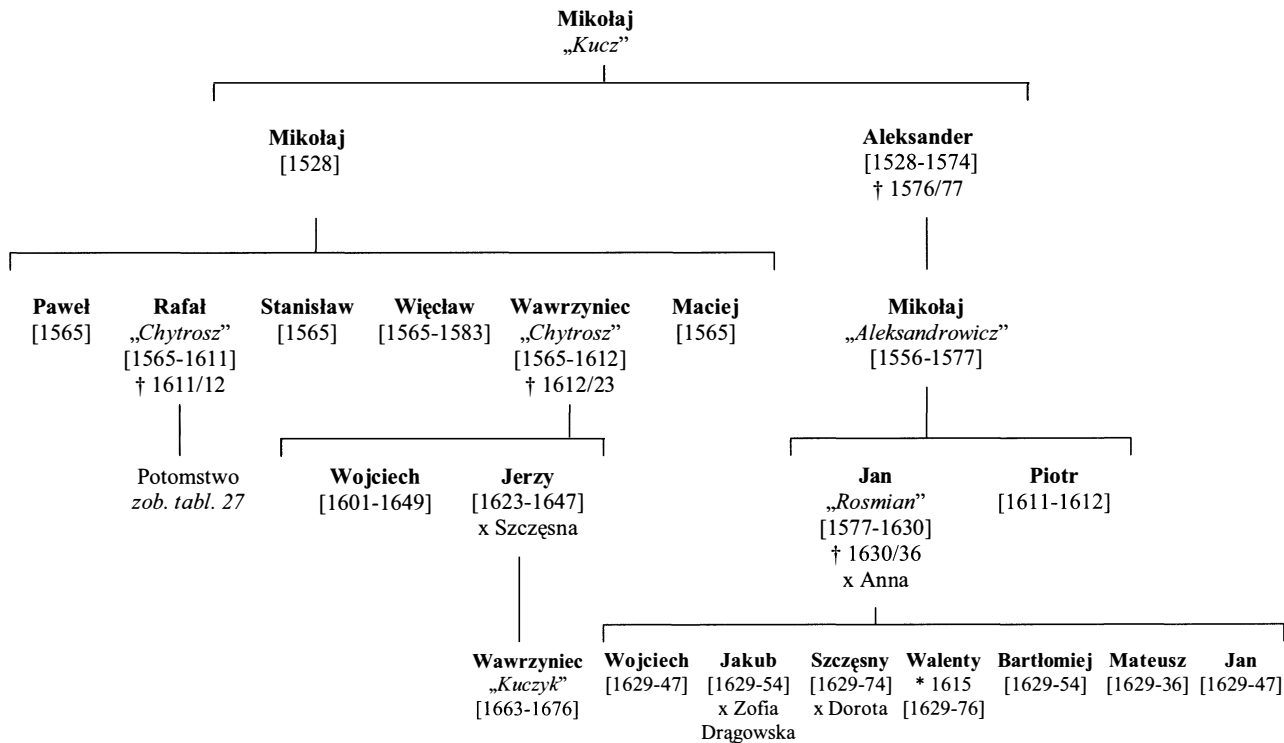
³³ AH Mińsk Księga grodzka bielska 1575-1576, k. 465.

³⁴ AGAD, Księga grodzka brańska nr 3, k. 317.

³⁵ A. Boniecki, Herbarz, t. XV, s. 179.

³⁶ AGAD, Księga grodzka bielska nr 5, k. 175-175v.

Tablica 8. Protoplaści wsi Łapy Leśniki.

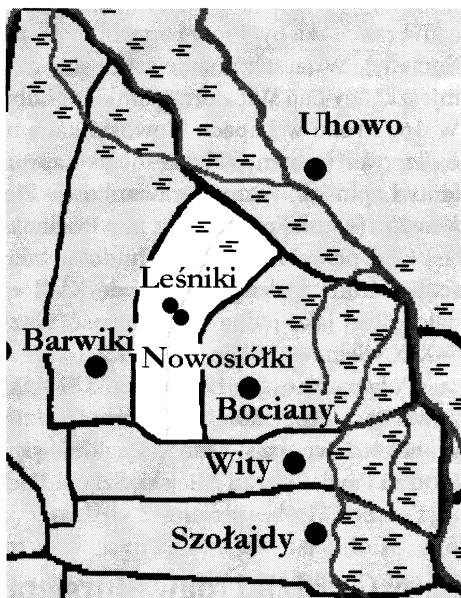
Bocian byli przede wszystkim potomkowie Serafina – Łapińscy z przydomkami: Gawrysik, Kiślawy i Bołszyk oraz zięciowie z Łap Dębownicy Siwkowicze, zwani od swego ojca Michała – *Michalukami*. W 1790 roku Łapy Bociany liczyły już 14 domów, zamieszkałych głównie przez Łapińskich *Michaluków* i *Gawrysików*.

Miejscowość ta w początkach XX wieku zajmowała obszar ponad 8 włók, w dużej mierze narwiańskich łąk i bagien, gdyż do uprawy nadawało się jedynie 4 włóki (ok. 65 ha). Dawna wieś leżała u zbiegu dzisiejszych ulic Bocianie, Bocińskiej i Prusa. Granicę byłej wsi stanowi ulica Graniczna biegnąca wzdłuż między z dawnymi Łapami Leśnikami. W dawnych Bocianach dziś znajduje się m.in. Szkoła Podstawowa nr 2.

Łapy Leśniki i Nowosiółki

W XVII i XVIII wieku miejscowości te były sąsiadującymi ze sobą przysiółkami, dlatego często wymieniano je w źródłach jako jedną miejscowość. Wsie te położone były pomiędzy wsiami Łapy Bociany i Łapy Barwiki. Łapy Leśniki i Nowosiółki, mimo bliskiego położenia miały różną genezę i czas powstania.

Łapy Leśniki wzmiankowane były po raz pierwszy w 1565 roku jako Łapy Łaś (czyli Las)³⁷. W aktach grodu brańskiego zapisał się wówczas Paweł syn po zmarłym Mikołaju z Łap Łazi występując także w imieniu swoich braci: Rafała, Stanisława, Więclawa, Wawrzyńca i Macieja. Część z braci była wówczas małoletnia lub przebywała na wyprawie wojennej poprowadzonej w tym roku na Inflanty (patrz aneks źródłowy). W początkach XVII wieku bracia Rafał i Wawrzyniec używali przydomku „*Chytrosz*”³⁸. Część Łap Leśnik posiadał także stryj wymienionych braci

Mapa 14. Wsie Łapy Leśniki i Nowosiółki.

³⁷ I. Kapica, op. cit., s. 243.

³⁸ Tak występują w księgach chrztów par. w Suraziu z lat 1600-1605.

– Aleksander po Mikołaju występujący w latach 70-tych XVI wieku jako dziedzic na Łapach Rechach, Dębówiznie i Leśnikach. Omawiana miejscowość powstała zapewne z działu leśnego należącego do ojca tegoż Aleksandra, a dziadka braci „Chytroszy” Mikołaja Kucza z Łap Rech. Rodzeństwo podzieliło się ziemią po ojcu i dziadku, część również sprzedając lub zamieniając. Rafał Łapa swoje części odsprzedał braciom i pozostał w Łapach Rechach, Węclaw zamieszkiwał w Łapach Dębownie, a w Leśnikach pozostał jedynie Wawrzyniec. Losy trzech pozostałych braci nie są nam znane, być może wyprowadzili się z Łap lub zmarli młodo. Z kolei stryjeczny brat omawianego rodzeństwa Mikołaj zwany od imienia swego ojca Aleksandrowiczem podzielił ziemię na synów Jana i Piotra, starszemu pozostawiając swoje części w Leśnikach, a młodszemu w Dębownie.

O ile genezą Łapy Leśnik był dział jednego z dziedziców Łap Rech to sąsiednie sióło **Łapy Nowosiółki** powstały pod koniec XVI wieku jako kolonia Łap Wit i Bocian. Po raz pierwszy wymieniono w 1601 r. jako Łapy Nowosady miejscowość w której mieszkali bracia Mikołaj, Wojciech i Walenty synowie po Franciszku (ojcem Franciszka był Piotr Łapa, brat stryjeczny Serafina z Łap Bocian – patrz Łapy Bociany). W latach późniejszych dziedzicami części w Nowosiółkach byli także mieszkańcy Łap Wit z przydomkiem Łuba (gałąź po Szczęsnym i Piotrze Łubach). W 1673 roku w Łapach Nowosiółkach mieszkały rodziny Bartosza Łapińskiego *Łukaszyka* (prawnuke Szczęsnego Łapy *Łuby*), bracia Szymon, Wojciech i Walenty Łapińscy *Wozuje* (prawnukowe Piotra Łapy *Łuby*) oraz Grzegorz Łapiński *Kowalik* (wnuk Franciszka z Łap Bocian).

Oba przysiółki przylegały do siebie i z czasem zespoliły się w jedną miejscowość. Już w drugiej połowie XVII wieku Leśniki i Nowosiółki wymieniano najczęściej jako jedną miejscowość. Nazwa Łapy Nowosiółki znikła ostatecznie w XIX wieku.

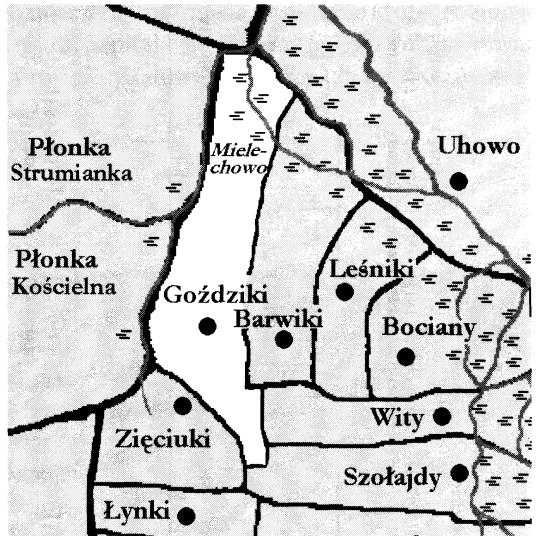
Połączona osada Łapy Leśniki w XIX wieku została szybko wchłonięta przez powstającą drogę kolejową, która rozdzieliła wieś na dwie części. Dziś na terenie gruntów dawnej wsi Leśniki znajduje się wiele obiektów miejskich – Kościół Św. Piotra i Pawła, Urząd Miejski, Szkoła Podstawowa nr 1, kino oraz stadion.

Łapy Goździki (daw. Bursięta)

Jedną ze starych osad były również **Łapy Goździki** zwane dawniej **Bursiętami**. W 1528 roku na popisie Mikołaj i Maciej, synowie Jana, wystawili jednego konia ze swego sióła - Łap Bursicz. Wioska powstała na początku XVI wieku i położona była w północno-zachodnich częściach ziem Łapów, przy granicy z Płońskimi. *Bursa* to w języku staropolskim sakiewka lub mieszek na pieniądze³⁹.

³⁹ Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska ilustrowana*, t. 1, s. 217.

Przydomek ten dając nazwę wsi występował w Łapach do I połowy XVII wieku i z czasem podzielił się na inne przyzwiska (gdyż wszyscy mieszkańcy Łap Bursiąt wywodzili się od Jana Burszy). Mikołaj starszy z synów Jana miał synów Michała i Szczęsnego oraz córkę Katarzynę zamężną z Pawłem Łapą Korczakiem – woźnym Ziemi Bielskiej⁴⁰. Potomków po Michale zwano „Michalusikami”, natomiast „Kuźmnikami” określano synów Szczęsnego. Te linie prawdopodobnie wygasły już w XVII wieku. Większość mieszkańców Łap Goździk pochodzi od młodszego syna Jana Burszy – Macieja zwanego Goździkiem⁴¹. Od jego siedmiu synów – Marcina, Kacpra, Mikołaja, Szczęsnego, Jana, Stanisława i Tomasza wywodzą się gałęzie rodu Łapińskich różnych przydomków. Do przydomków biorących swe korzenie w Łapach Goździkach należą: *Mań*, *Kopeć*, *Kacprzyk*, *Żywołek*, prawdopodobnie bliskimi krewnymi byli również Łapińscy o przyzwiskach *Pal* i *Piechota*. Sióło które na początku XVI wieku posiadało dwóch braci w ciągu dwóch pokoleń zasiedliło się przez liczne rodziny kilkunastu ich wnuków.

Mapa 15. Wieś Łapy Goździki.

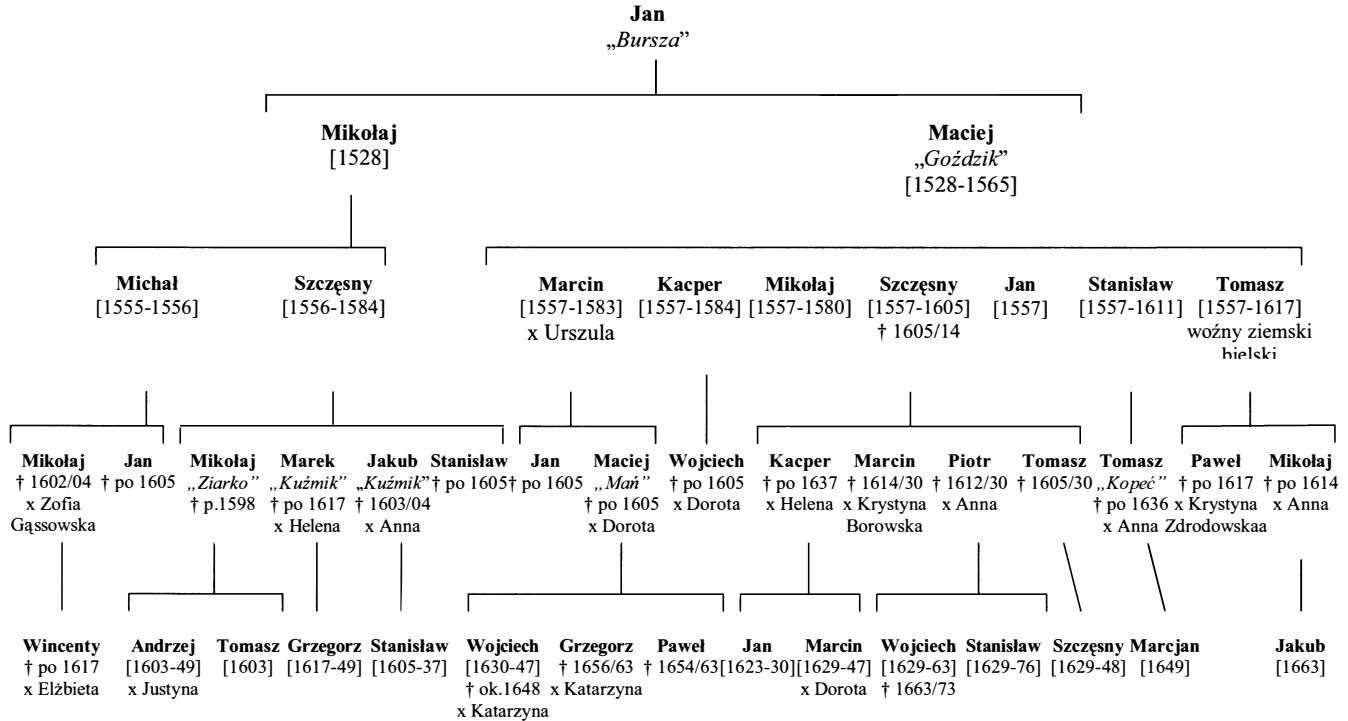
Łapy Goździki według spisów z początku XX wieku obejmowały obszar 473 morg (około 16 włók), z których zaledwie 153 nadawały się do uprawy, a resztę stanowiły łąki, pastwiska (kolejne 150 morg) oraz bagna i nieużytki (170 morg). Również rejestry z lat 70-tych XVI wieku potwierdzają użytkowanie około 5 włók ziemi przez dziedziców Bursiąt (a więc około 75 ha).

W drugiej połowie XVII wieku Łapy Goździki zamieszkiwało 11 rodzin z nazwiskiem Łapiński. Liczba domów wzrosła w ciągu kolejnego wieku do 18, choć nadal właścicielami ich byli wyłącznie Łapińscy. Tuż przed rozbiorami mieszkali tu nadal Łapińscy wywodzący się od protoplasty tegoż zaścianka: 4 rodziny Łapińskich-*Maniów*, Karol Łapiński-*Piechota*, dwie rodziny Łapińskich-*Palów* (bracia Walenty i Paweł), dwie rodziny Łapińskich-*Kopciów* (Jacenty i Mateusz - stryj i bratanek), Paweł Łapiński-*Żywołek* i inni.

⁴⁰ AGAD Księga ziemska bielska nr 1, k. 78, Katarzyna po Mikołaju z Łap Bursiąt żona Pawła z Łap Korczak kwitowała swego brata Szczęsnego.

⁴¹ Wzmiankę o przydomku Goździk podaje jedynie herbarz Kapicy, zob. I. Kapica, op.cit., s. 243.

Tablica 9. Protoplaści wsi Łapy Goździki.

Dzisiaj Łapy Goździki stanowią jedną z dzielnic miasta, w obrębie której znajduje się Kościół parafialny p.w. Św. Krzyża, Szpital Miejski oraz Szkoła Podstawowa nr 4. Dawna osada położona była przy ulicy Głównej między ulicami Krańcową a Strażacką.

Łapy Zięciuki

Jak sama nazwa wskazuje był to dział ziemski, który przypadł w większości ziemiom na drodze ożenku z Łapiankami. W 1528 roku miejscowość zapisano jako Łapy Żakowe i mieszkali w niej Marko Roszko (późniejszy Roszkowski), Marko Sasinowicz (syn Sasina Łapy) i Maciej Zakrzewski. W 1554 roku przy rozgraniczeniu dóbr Łapy od sąsiedniej Płonki jako przedstawiciel Łap Zięciuk wystąpiła Barbara żona Marka⁴². W ciągu kolejnego wieku utrzymał się podział miejscowości na trzy rody, dlatego też w większości kontraktów i ugód zawieranych z innymi wsiami świadczyli przedstawiciele tychże rodzin. W 1575 roku w procesie z Janem z Łap Bursiąt dziedzicami Łap Zięciuk byli: Mateusz i Jerzy synowie po Marku (Łapie Sasinowiczu), Marcin po Marku (Roszkowskim) i Adam z braćmi po Leonardzie (Zakrzewskim)⁴³. W 1601 roku na sprawie sądowej w Suraziu z Łubami dziedzicami z Łap Wit, świadczyli już następne pokolenia: Zygmunt i Filip po Marcinie (Roszkowskim), Wojciech po Leonardzie (Zakrzewskim) i Walenty po Mateuszu (Łapie)⁴⁴.

Do najbardziej zamożnych i rodzin w Łapach należeli Roszkowscy z Zięciuk z czasem otrzymując przydomek Szata. Zygmunt Roszkowski *Szata*, wnuk wyżej wspomnianego Marka Roszka zawierał w grodzie suraskim i brańskim wiele transakcji handlowych ze swymi sąsiadami. Posiadał ziemie w różnych wsiach m.in. Roszkach, Łapach Szołajdach, Łapach Pluśniakach. Jego syn Mateusz, posiadający w latach 1663-1676 służbę i osiadłych w swych dobrach chłopów, w spisach po-

Mapa 16. Wieś Łapy Zięciuki

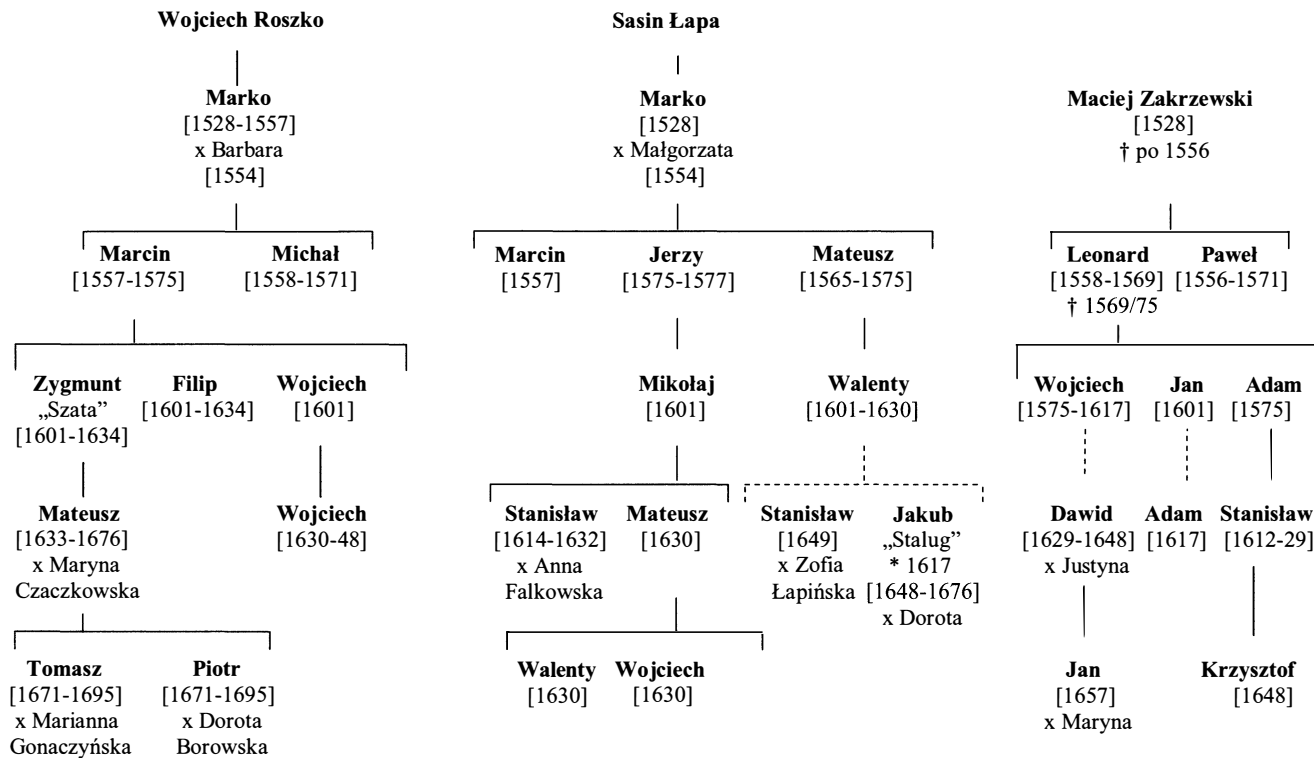
⁴² AGAD Księga ziemska bielska nr 1, k. 7.

⁴³ AH Mińsk, Księga grodzka bielska nr 12, k. 560.

⁴⁴ AH Mińsk, Księga grodzka bielska nr 15, k. 72v.

Tablica 10. Protopląści wsi Łapy Zięciuki.

datkowych określany był jako wielmożny (*Magnificis*)⁴⁵. Pod koniec XVII wieku Zięciuki nadal zamieszkiwali potomkowie opisywanych tu trzech rodzin. Kilka rodzin Roszkowskich używało przydomków „Szata” i „Krawczyk”. Łapińscy podzielili się na rodziny z przydomkiem „Laba” i „Stalug”, natomiast rodzina Zakrzewskich w ciągu kolejnego pokolenia znikła z tego zaścianka. U schyłku XVIII wieku w miejscowości ta składała się z 8 domów w których zamieszkiwali: Łapińscy *Labowie* (rodziny Wojciecha, Macieja i Adama), Józef Łapiński *Stalug* oraz trzy rodziny Roszkowskich.

Dawne Łapy Zięciuki stanowią dziś zachodnią część miasta, w której znajdują się: straż pożarna, mleczarnia oraz lecznica zwierząt. W miejscowości tej krzyżują się tory kolejowe biegnące w kierunku Warszawy i Ostrołęki tzw. dzielnica Wygwizdowo.

Okolica szlachecka Łapy

Sporadycznie, oprócz wymienionych nazw, występowały inne jak: Łapy Markowieta, Janowieta, Michałowski dział, będące zapewne działami szlachećców o takich imionach. Rzadko występowały w źródłach także takie nazwy jak: Solniki, Puchły, Baranki, Rutki, jednak nie przetrwały próby czasu i trudno jest nam dziś określić ich położenie⁴⁶. Zestawienie ważniejszych nazw zaścianków Łapy i ich występowania w źródłach na przestrzeni wieków, obrazuje poniższa tabela⁴⁷.

Oprócz nazw miejscowości funkcjonowały w społeczności zamieszkującej nadnarwiańskie zaścianki nazwy określające części wsi lub poszczególne grunty. Bogactwo nazewnictwa w Łapach odkrywają przed nami księgi ziemskie, w których Łapińscy zapisywali liczne transakcje obrotu ziemią określając z dużą dokładnością wielkość i położenie swych działek. W Bocianach na przykład część gruntów nazywała się Rykowanie, Glinki, Zagłówek, w Dębownie: Zdrojek, Lipka, a w Łapach Goździkach ziemię można było kupować na Mielechowie i Gołębińcu⁴⁸.

Niektórych zaścianków nie można dokładnie umiejscowić na mapie. Zabudowa dzisiejszego miasta Łapy zniszczyła układ przestrzenny zaścianków. Brak jest źródeł kartograficznych z okresu staropolskiego. Pierwsza dokładniejsza mapa województwa podlaskiego powstała dopiero w roku 1795, wykonana przez Karola de Pertheesa – nadwornego kartografa króla Stanisława Augusta Poniatowskiego⁴⁹.

---

⁴⁵ AGAD Księga grodzka brańska nr 43, k. 27.

⁴⁶ Nazwy takie wystąpiły jedynie na popisie pospolitego ruszenia w roku 1670, zob. AGAD, Księga grodzka brańska, nr 39, k. 68.

⁴⁷ Jest to poprawiona i rozszerzona wersja tabeli zamieszczonej przez A. Laszuk, *Łapy i ich mieszkańcy...*, s. 23.

⁴⁸ AGAD, Księga Ziemska Suraska, nr 3, k. 322, 366, 455v.

Tabela 1. Miejscowości Łapy w XVI-XVIII w.

L. p.	źródło wieś	popis	ks. ziem.	pobór	ks. ziem.	podym.	pogł.	pogł.	ks. ziem.	pogł.	metryki
		1528	1544-1577	1577-1580	1590-1630	1635	1663	1692	1695-1705	1712	1750-95
1.	Ł. Barwiki	-	1577	-	+	+	+	+	+	+	+
2.	Ł. Bociany	-	1577	+	+	+	+	+	+	+	+
3.	Ł. Bursięta	+	+	+	+	+	-	-	+	-	-
4.	Ł. Dębowina	-	1544	+	+	+	+	+	+	+	+
5.	Ł. Goździki	-	-	-	1604	-	+	+	+	+	+
6.	Ł. Janowięta	-	-	-	1630	-	-	-	-	-	-
7.	Ł. Kołpaki	-	-	-	1611	-	+	+	+	+	+
8.	Ł. Korczaki	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
9.	Ł. Kosmytki	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-
10.	Ł. Łynki	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+
11.	Ł. Leśniki	-	1565	-	+	-	+	-	+	-	+
12.	Ł. Nowosiółki	-	-	-	1604	-	-	+	+	-	+
13.	Ł. Pluśniaki	-	1548	-	+	+	+	+	+	+	+
14.	Ł. Rechy	+	+	-	+	+	-	+	+	-	-
15.	Ł. Stryjce	-	1557	-	-	-	+	+	+	+	+
16.	Ł. Szołajdy	-	1554	+	+	+	+	+	+	+	+
17.	Ł. Wagle	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
18.	Ł. Wity	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
19.	Ł. Wojtasze	-	-	-	1596	+	-	-	+	-	-
20.	Ł. Zięciuki	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

+ wieś wystąpiła w źródle

- nie odnotowano w źródle

Fragment mapy Podlasia Karola de Pertheesa z 1795 r. przedstawiający okolice Łap.

Wymienia ona 12 wsi o nazwie Łapy, jednak ich umiejscowienie częściowo nie odpowiada stanowi faktycznemu.

Przybliżony obraz dawnych zaścianków wyłania się dopiero z XIX wiecznych danych statystycznych (przyjmując, że dane o areale miejscowości z XIX odpowiadają w przybliżeniu wiekom wcześniejszym). Z pewnością możemy stwierdzić, że największą miejscowością w omawianej okolicy były Łapy Dębowa (do połowy XIX wieku była to najludniejsza miejscowość i największa pod względem areалу). Niewiele mniejszą wioską były Łapy Szołajdy i Łapy Goździki, przy czym ta ostatnia posiadała prawie dwa razy mniej pól uprawnych. Większość wiosek stanowiły jednak małe przysiółki powstałe z kolejnych działów rodzinnych, zawierające od 4 do 5 włók ziemi uprawnej (a więc od około 60 do 75 hektarów).

Według rejestrów podatkowych z lat 1577-1590 w Łapach użytkowano około 40 włók ziemi, choć liczba ta może być zaniżona. Według danych z drugiej połowy

⁴⁹ St. Alexandrowicz, „*Mapa szczególna województwa podlaskiego*” Karola de Perthees z 1795 r. *Uwagi wstępne.*, „*Studia Podlaskie*”, t. 1, 1990, s. 93.

wy XIX wieku gruntów ornych w sumie było ponad 60 włók. Wielkość wszystkich ziem należących do rodu (łącznie z rzeczkami, łąkami, bagnami i innymi nieużytkami) to obszar około 110 włók ziemi (czyli prawie 1700 hektarów).

Tabela 2. Przybliżony areał zaścianków Łapy w II połowie XIX w.

		Areal wsi (w morgach)	Grunty orne (w morgach)	Areal wsi (we włókach)	Grunty orne (we włókach)
1.	Ł. Barwiki	275	154	9,1	5
2.	Ł. Bociany	263	126	8,7	4,2
3.	Ł. Dębowina	505	226	16,8	8,5
4.	Ł. Goździki	473	153	15,7	5
5.	Ł. Kołpaki	140	123	4,6	4,1
6.	Ł. Korczaki	215	122	7,2	4
7.	Ł. Leśniki	262	146	8,7	5
8.	Ł. Łynki	143	120	4,7	4
9.	Ł. Pluśniaki	208	146	6,9	5
10.	Ł. Szołajdy	451	277	15	9,2
11.	Ł. Wity	189	119	6,3	4
12.	Ł. Zięciuki	196	103	6,5	3,5
	Ogółem	3320	1815	110,2	61,8

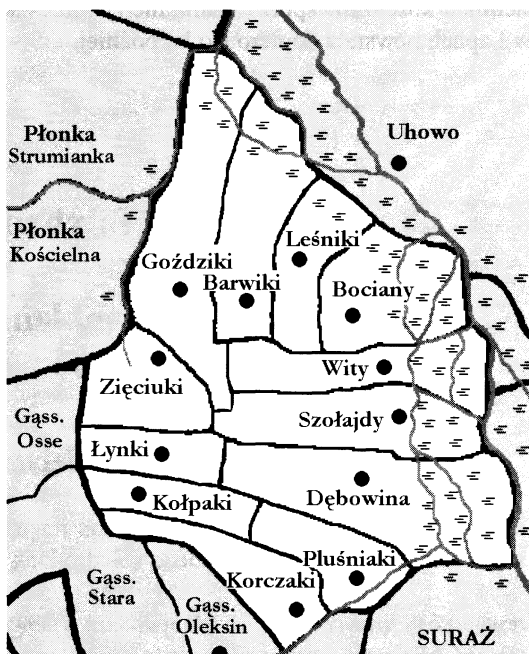
Źródło: APB, KGL, sygn. 1192, k. 218v.

Własność ziemska w Łapach była bardzo rozdrobniona w porównaniu z okolicznymi sąsiadami. W pobliskiej Płonce tamtejsza szlachta podzieliła zbliżony areał ziemski na cztery wioski, z kolei Łupińscy z Łupianki dokonali działu swych dóbr zaledwie na dwie części (Łupiankę Starą – dział około 38 włók i Nową o powierzchni 19 włók). Rozdrobnienie własności przyspieszało jedynie nieunikniony proces biednienia drobnej szlachty.

Podsumowując nasze rozważanie nad początkami i rozwojem miejscowości Łapy stwierdzamy, że sieć osadnicza kształtowała się od końca XV do początków XVII wieku. W wyniku działów rodzinnych powstawały nowe wsie, zasiedlane przez kolejne gałęzie rodu. Liczba zaścianków wahała się na przestrzeni XVII wieku od 12 do 16 i ustaliła się w połowie wieku XVIII jako 12 wiosek. Nazwy wsi nie były ustalone w wieku XVI i duża część osad zmieniła je w kolejnym stuleciu. Wymienione dwanaście wiosek należących w większości do Łapińskich tworzyło szlachecką okolicę, których w pobliżu Łap powstało wiele.

Przynależność administracyjna i parafialna

W epoce przedrozbiorowej miejscowości Łapy położone były w granicach parafii suraskiej, powiecie suraskim i ziemi bielskiej w województwie podlaskim. Przynależność do kościoła w Suraziu nie było dogodnie szczególnie dla nowych osad powstałych w północno-zachodniej części omawianej okolicy. Szczególne utrudnienia w dotarciu do kościoła parafialnego występowały w porze wiosennych roztopów, kiedy Narew występowała ze swego koryta, dlatego też część miejscowości korzystała z usług pobliskiej parafii w Płonce Kościelnej. Jeszcze w pierwszej połowie XVII wieku w Suraziu chrzczono dzieci z Łap Goździk, Zięciuk i Barwik, miejscowości najbardziej oddalonych od kościoła w Suraziu. Z czasem zaścianki te przestały, z przyczyn praktycznych, uczęszczać do kościoła w Suraziu, korzystając z sakramentów w Płonce. Sytuacja zmieniła się po erygowaniu filii parafii suraskiej w Uhowie w 1753 roku. Od tego czasu ludność Łap korzystała z trzech parafii: do kościoła parafialnego w Suraziu najczęściej uczęszczał mieszkańcy Łap Szołajd, Dębowiny, Pluśniak i Korczak, w Płonce Kościelnej można było spotkać osoby z Łap Kołpak, Łynek, Zięciuk i Goździk, natomiast do nowej parafii w Uhowie najczęściej przybywano z Łap Barwik, Leśnik, Bocian i Wit. Formalnie nadal cała okolica szlachecka Łapy należała do parafii w Suraziu, gdzie zawierano śluby i najczęściej grzebano zmarłych⁵⁰. Sytuacja diametralnie zmieniła się w czasie rozbiorów. Granica Księstwa Warszawskiego z Cesarstwem Rosyjskim, biegnąca wzdłuż linii rzek Narwi i Lizy,

Mapa 17. Łapy w XVII-XIX w.

⁵⁰ W Płonce Kościelnej w latach 1767-1805 nie odnotowano żadnego ślubu, gdzie panną młodą byłaby mieszkanka Łap, z kolei przez cały wiek XVIII zanotowano jedynie cztery pogrzeby z Łap. Reguła ta nie dotyczyła chrztów, gdyż praktycznie co trzecie dziecko z Łap otrzymywało sakrament w tym kościele.

odłączyła Łapy od kościołów w Uhowie i Surażu⁵¹. Wszystkie dwanaście miejscowości przyłączono wówczas do parafii w Poświętnem i zakazano proboszczom sąsiednich kościołów sporządzania metryk mieszkańcom Łap. Samodzielna parafia w Łapach powstała dopiero sto lat później.

---

⁵¹ Po raz ostatni ochrzczono dziecko z Łap w Surażu dnia 11.03.1808 roku, z kolei księgi chrztów kościoła w Uhowie nie notowały sakramentów zawieranych przez szlachtę z Łap od czerwca 1807 roku.

Rozdział III

Od Łapy do Łapińskiego, czyli o nazwach osobowych dawnych dziedziców Łap.

Proces powstawania nazwiska szlacheckiego

W wieku XVI oprócz widocznych zmian w osadnictwie, zauważyć można charakterystyczny dla całej Polski zachodzący proces kształtowania się nazwiska szlacheckiego¹.

Jeszcze w XV wieku drobny rycerz mazowiecki odnotowywany w księgach ziemskich podawał swe imię i nazwę posiadanych dóbr (jak na przykład Maciej z Jabłonowa, Wojciech z Płonki)². Gdy wymagała tego formuła aktu, podawano również nazwę rodu lub herbu (np. Jakub z Targoni herbu Ostoja, Mikołaj z Wnor herbu Rola)³, a czasem przydomek lub przezwisko wyróżniające daną osobę (Maciej Kumek z Kropilnicy)⁴.

W owym czasie, Łapińscy dziedziczący w Daniłowie występują jako Marcin Łapa i Wojciech Łapa⁵. W tym przypadku określenie „Łapa” miało charakter przydomku, który to przydomek określał nazwę miejscowości. Wszystkie następane pokolenia zamieszkujące i dziedziczące w tej miejscowości, zaczęły dodawać dawny przydomek Łapa. W tym charakterystycznym przypadku to przydomek określał nazwę miejscowości, a wszystkie osoby ją zamieszkujące zaczęły nazywać się Łapami.

Dawnych nazw i przydomków używały także inne rody z okolic Łap. Dziedzice

---

¹ J. St. Bystron, *Nazwiska Polskie*, Warszawa 1993, s. 46-47.

² I. Kapica, op. cit., s. 139, 328.

³ A. Wolf, op. cit., s. 140, 210.

⁴ I. Kapica, op. cit., s. 208.

⁵ Tamże, s. 261.

z Gołębi nazywali się Gołębiami, z Roszk - Roszkami, z Dworak - Dworakami itd. Przymiotnikowe nazwiska używane były w XV-XVI w. jedynie przez rody Gąssowskich, Brzozowskich, Łupińskich, Borowskich i Płońskich, ponieważ nazwy ich miejscowości pochodziły nie od nazw rodowych, a nazw topograficznych lub cech terenu (Gąssówka od rzeczki o tej nazwie, Brzozowo od lasu brzozowego itp.). Zestawienie obu typów nazwisk szlacheckich w okolicach Łap podaje tabela nr 3 zamieszczona w aneksie.

Jeszcze w XVI wieku dziedzice Łap zapisywani byli w źródłach jedynie poprzez imię i nazwę posiadanych ziem (w 1548 r. Leonard z Łap Zięci, w 1557 r., Wawrzyniec z Łap Szołajd w 1577 r., Wojciech z Łap Łynek⁶) lub imię i nazwę rodu np. Tomasz Łapa z Łap Bursiąt⁷.

Proces formowania się nowożytnego nazwiska szlacheckiego przypada na drugą połowę XVI wieku. Wówczas wśród szlachty polskiej zapanowała moda na dodawanie do swych nazw końcówki -ski, -cki. Wtedy także szlachta podlaska zmieniła swoje średniowieczne nazwy rodowe. Dawni Czajkowie pisali się Czajkowskimi, Stypułkowie - Stypułkowskimi, Perkowie - Perkowskimi, Zdrodowie - Zdrodowskimi itd. Nie wszyscy jednak ulegli tej regule i do dziś pozostały nazwiska szlachty w swej dawnej formie jak na przykład Dzierżek, Kapica, Rzędzian, Rząca, Pęza, Zimnoch, czy też Kulesza.

W przypadku Łapów nazwisko ustaliło się w początku XVII wieku w formie *Łapiński*. Po raz pierwszy nazwisko w nowej formie - *Łapiński* wymieniły najstarsze księgi chrztów parafii Suraż w 1604 roku, gdy ojcem chrzczonego dziecka był Jan Łapiński⁸. Jednak były to przypadki nieliczne, większość mieszkańców Łap nadal nazywała się Łapa. Szlachta z Łap przywiązana była do swego średniowiecznego nazwiska, dlatego przechodzenie na formę przymiotnikową trwało dość długo.

Proces przechodzenia na nazwisko z końcówką -ski, przypadał na lata trzydzieste XVII wieku. W księgach sądowych z lat 1629-30, nadal dominowało nazwisko Łapa. Podczas gdy sąsiedzi z Brzozowa i Gąsówki przy okazji zawieranych transakcji, zapisywali się jako Brzozowscy i Gąsowscy, to drobni właściciele z Łap, sporadycznie używali nowego nazwiska⁹. Również przymiotnikowego nazwiska nie używali dalsi sąsiedzi Łapów - późniejsi Roszkowscy, Perkowscy, którzy w I połowie XVII wieku nazywali się jeszcze Roszkami i Perkami. Obie formy istniały obok siebie, co potwierdza nam rejestr podymnego z lat 30-tych XVII wieku¹⁰.

---

⁶ Tamże, s. 243.

⁷ AH Mińsk, Księga Grodzka Bielska nr 15, k. 14.

⁸ AA Białystok, Księga chrztów par. Suraż, nr 1, k. 40v.

⁹ Wyjątkiem był tutaj Szymon Łapiński, Komornik ziemski bielski, który występował w latach 20-tych XVII wieku i ani razu nie nazwał siebie Łapą.

¹⁰ Wymieniono obok siebie Jakuba po Janie Łapę i braci Jerzego i Wojciecha Łapińskich, zob. AGAD, Księga Grodzka Brańska nr 39, k. 25v.

W rejestrach pogłównego z II połowy XVII wieku nie ma już śladu po dawnym nazwisku. Wszyscy zgodnie figurują jako Łapińscy. *Łapa*, jako nazwisko, przetrwało wśród osadników, którzy przenieśli się w XVI wieku do wschodnich części Rzeczypospolitej, a mianowicie do Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Ustalona forma nazwiska nie raz przysparzać musiała kłopotów mieszkańcom Łap. W sąsiedniej parafii swój zaścianek - Łupiankę, zamieszkiwała drobna szlachta z nazwiskiem Łupiński. Z kolei w niedalekiej parafii Piekuty, z zaścianka Łopienie pochodzili Łopieńscy. Wystarczyło drobne pociągnięcie piórem, aby z Łupińskiego zrobić Łapińskiego lub odwrotnie, wprowadzając nie lada bałagan do ksiąg metrykalnych czy sądowych.

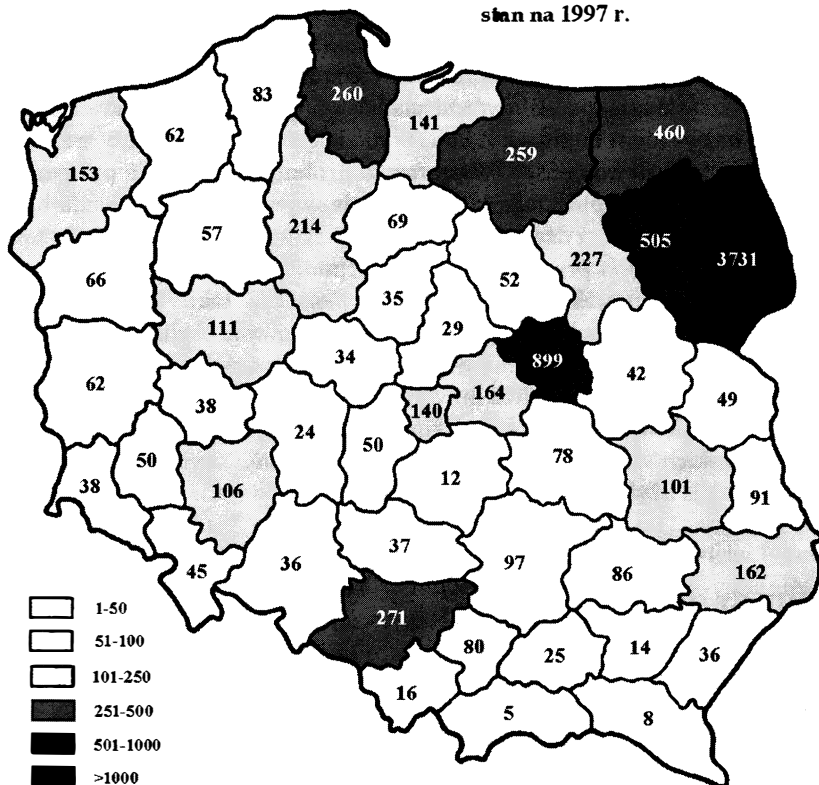
Nazwisko *Łapiński* przetrwało w swej formie do dziś, choć sporadycznie, w wieku XVIII, występowała również forma *Łapieński*. W takiej też formie zapisywano nazwisko w księgach parafii Poświętne do połowy XIX wieku. Do dziś, kilka rodzin Łapińskich używa zmienionego nazwiska Łapieński. Podobne oboczności ortograficzne dotyczyły także innych okolicznych nazwisk. Ród Łupińskich z Łupianki pisał się w okresie staropolskim czasem jako Łupieńscy, z kolei dziedzice z Kamieńskich w par. Poświętne od XVI do końca XIX wieku piszący się jako Kamieńscy dziś używają wyłącznie nazwiska Kamiński.

Łapińscy dziś

Nazwisko Łapiński jest dość popularne w Polsce, obecnie nosi je 8410 osób. Oczywiście nie we wszystkich przypadkach oznacza, że rodziny wywodzą się z Łap lub mają szlacheckie pochodzenie. Nazwiska o tej formie powstały prawdopodobnie niezależnie od siebie w różnych częściach Rzeczypospolitej będąc przymiotnikową formą przezwiska Łapa. Wśród osób o tym nazwisku spotkamy szlachtę, mieszczan i chłopów. Z pewnością możemy stwierdzić, że największy odsetek stanowiła drobna szlachta wywodząca się z Łap. Trudno powiedzieć jaki odsetek stanowi ona dziś, być może nawet połowę. Łapińscy z terenów północno-wschodniej Polski (byłe województwa białostockie, łomżyńskie i suwalskie) stanowią 44% ogólnej liczby wszystkich osób z tym nazwiskiem. Najwięcej osób zamieszkuje byłe województwo białostockie (3731), następną jest Warszawa, która przyciągnęła 899 osób, kolejne to łomżyńskie (505 osób) i suwalskie (460 osób). Znaczna część Łapińskich osiedliła się po 1945 roku na „ziemiach odzyskanych”, spotkamy ich szczególnie w byłych województwach: katowickim, gdańskim i olsztyńskim.

Występowanie nazwiska ŁAPIŃSKI w Polsce wg systemu PESEL

stan na 1997 r.

Imiona męskie w Łapach

Dobór imion chrzestnych na przestrzeni wieków, jest zjawiskiem bardzo interesującym. Jak się okazuje każdy wiek ma charakterystyczne dla swej epoki imiona. Niektóre z nich mają charakter ponadczasowy i cieszą się na przestrzeni kilku stuleci niegasnącą popularnością, inne są charakterystyczne jedynie dla danego okresu. Spróbujemy przeanalizować ten proces na podstawie kilku podstawowych źródeł.

We wspomnianym najstarszym dokumencie z roku 1528, mówiącym szerzej o Łapach, zanotowano 23 imiona męskie¹¹. Do najpopularniejszych imion w Łapach na początku XVI wieku należały: Jan, Maciej i Marek (po 14,7%), a także Mikołaj

¹¹ A. Jabłonowski, op. cit., s. 109.

(11,8%). W swej słowiańskiej formie wystąpiły imiona: Marko, Tomko, Wojtko (lub Wojtasz). W schyłkowym okresie średniowiecza imiona słowiańskie stopniowo wypierane były przez chrześcijańskie. Jeszcze wśród imion ojców szlachciców stawających na popisie (żyjących w Łapach pod koniec XV wieku, a w 1528 roku już zmarłych) możemy znaleźć ostatnie słowiańskie imiona: Kraško, Wojdo, Sasin, Rech. Na początku wieku XVI były one rzadkością – wówczas w Łapach żył jeszcze Wit i Onk, a w kolejnym pokoleniu całkowicie wyszły one z użycia. Ostatnie imię słowiańskie odnotowano jeszcze w początkach XVII wieku. W 1602 roku, w Łapach Dębownie żył Trojan po Stanisławie Łapa¹².

Druga połowa wieku XVI i idąca wraz z nią reformacja przyniosła ze sobą różnorodność imion. W roku 1569 w Bielsku, tuż przed zawarciem Unii Lubelskiej, szlachta tej ziemi złożyła przysięgę na wierność Koronie¹³. Zanotowano wówczas 28 różnych imion. Co dziesiąty mężczyzna w Łapach drugiej połowy XVI wieku miał na imię Stanisław, zaraz po nim, na drugim miejscu plasował się Michał, a także wcześniej popularni Jan i Mikołaj, do lubianych imion należały również Wojciech, Maciej i Paweł. Kilku właścicieli nosi nowe imiona: Szczęsny (po łacinie zapisywany jako Felix) i Serafin. Nie obce mieszkańcom Łap były rzadkie imiona biblijne, przybyłe być może wraz z nurtem reformacji reprezentowane przez kilku właścicieli – Zachariasza, Mojżesza i Eliasza Łapów¹⁴. Jeszcze na początku XVII wieku szlachta z Łap gustowała w różnych imionach charakterystycznych w czasach późniejszych dla innej grupy ludności Rzeczypospolitej, a mianowicie Żydów. W księgach ziemskich z początku XVII napotykamy jeszcze Dawida Łapę. Porównując to z sąsiednimi rodami drobnoszlacheckimi, zauważamy że Łapińscy nie byli tutaj wyjątkiem¹⁵. Być może wpływ na taki wybór imion miał funkcjonujący jeszcze w początkach XVII wieku zbor ariński w Surażu¹⁶. Niestety ta kwestia, z braku źródeł, pozostanie jedynie w sferze domysłów. Imiona starotestamentowe jak: Eliaz, Mojżesz, Abraham i Dawid wychodzą z użycia już bezpowrotnie w XVII wieku.

Druga połowa XVII wieku to znacznie mniejsza różnorodność imion w Łapach. Rejestry pogłównego z tych czasów odnotowały 25 różnych nazw własnych. W świetle tych źródeł, co dziesiąty mieszkaniec Łap miał na imię Wojciech (10,3%

---

¹² AA Białystok, Księga chrztów par. Suraż, nr 1, k. 11.

¹³ *Akta unii Polski z Litwą 1385-1791*, wyd. S. Kutrzeba, W. Semkowicz, Kraków 1932, s. 257-259.

¹⁴ Imię Mojżesz było popularne w połowie XVI wieku w Łapach Szolajdach, gdzie żyło trzech przedstawicieli tego imienia. Zachariasz Łapa mieszkał wówczas w Łapach Barwikach, a Eliaz pochodził z Łap Dębowny.

¹⁵ W położonych nieopodal Roszkach dziedzicem jest Abraham Roszkowski, a we Wnorach żyje wówczas Mojżesz Wnorowski, por. I. Kapica, op. cit., s. 357, 459.

¹⁶ A. Stafiński, op. cit., s. 37.

¹⁷ Imię Kazimierz w Łapach w ogóle wcześniej nie występowało i pojawiło się dopiero po raz pierwszy w roku 1673.

w 1663 roku i 11,2% w 1676). W zaściankach spotykamy także licznych w poprzednim wieku Janów, Maciejów i Stanisławów. Do nowych imion, które zdobyły sobie popularność, należały Andrzej, Jakub, Mateusz i Szymon. Coraz więcej pojawia się Franciszków i Kazimierzów, którzy wcześniej w Łapach byli rzadkością¹⁷. Jednocześnie brak już Marków, Mikołajów i Zygmunatów – imion powszechnie używanych prawie 150 lat wcześniej¹⁸. Jeszcze w pierwszej połowie XVII wieku pojedynczo występowały imiona takie jak: Filip, Krzysztof, Łukasz, Rafał, Kacper, Serafin i Sebastian, po „potopie” niemalże znikły.

Wiek XVIII przynosi ze sobą nowe trendy w doborze imion chrzestnych. Nadal popularni pozostaną: Wojciech, Jan i Maciej, jednak do grupy tej dołączą Marcin, Franciszek, Piotr i po raz pierwszy Antoni. Wachlarz poszerzy się także o nowe dotąd nie znane imiona jak: Bonawentura¹⁹, Karol²⁰, Sylwester czy też Ambroży²¹. Pod koniec tegoż wieku, coraz częściej szlachta chrzci swoje dzieci nadając im dwa lub nawet trzy imiona. Zjawisko to trwać będzie jeszcze do połowy wieku XIX, choć w tym stuleciu paleta imion bardzo się zmieni.

W epoce nowożytniej, niektóre imiona męskie wśród drobnej szlachty z Łap miały charakter ponadczasowy (Jan, Maciej) inne szybko zdobyły sobie popularność w zaściankach (Wojciech, Stanisław). Nie wszystkie jednak imiona przetrwały próbę czasu jak np. Marek, Mikołaj, ustępując na rzecz nowych - Antoni, Jakub, Szymon.

Przydomek w środowisku drobnoszlacheckim

Powtarzalność imion i nazwisk spowodowała potrzebę wykształcenia innego wyróżnika jednostki w rosnącym dynamicznie społeczeństwie. W środowisku drobnoszlacheckim, obok jednobrzmiącego dla wszystkich mieszkańców wsi nazwiska, pojawił się przydomek. Pojawiał się on coraz częściej w aktach poborowych czy też sądowych, gdy konieczność identyfikacji nakazywała posługiwanie się dodatkowymi określeniami zwyczajowymi²².

Pierwsze imioniska, jak zwykła mawiać na swe określenia szlachta, pojawiały się już w wieku XV, gdy ród drobnego rycerstwa coraz bardziej się powiększał. Pierwsze przydomki bardzo często dawały nazwy powstającym na nowo punktom osadniczym. Do najstarszych przydomków rodowych należą: Płuśniak, Kołpak, Łynka i inne które dały początek poszczególnym miejscowościom.

¹⁸ Imię Marek ponownie zostaje nadane dopiero w XX wieku.

¹⁹ Nadane w 1761 roku w Łapach Bocianach synowi Jakuba Łapińskiego *Pawłaka*.

²⁰ Pierwszym nosicielem tego imienia był Karol Łapiński *Piechota* z Łap Goździk (* ok. 1724 †1804).

²¹ Ambroży Łapiński *Pawlak* z Łap Barwik, ur. 1747.

²² J. St. Bystroń, op. cit., s. 75.

W przypadku Łap, najstarsze znane przydomki pojawiają się już na popisie ziemian w roku 1528. Wśród szlachty z Łap na pospolitym ruszeniu tego roku stanęli: Jan Rachowy *Siwy*, Wojtasz *Szczyrbicz* i Mikołaj *Kucz*²³. Nie były to z pewnością wszystkie przydomki funkcjonujące wówczas w Łapach. Możemy się domyślać, że większość zaścianków Łapy drugi swój człon zawdzięcza nazwie gałęzi rodu. Na przykład przydomek Bursza noszony przez Jana z Łap na początku XVI wieku dał początek nazwie wsi Łapy Bursiczy (później Bursięta). Łapy Stryjce zapewne pochodzą od Andrzeja zwanego Stryjcem²⁴, a Łapy Kosmytki od jakiegoś Łapy zwanego Kosmytką²⁵.

Przydomek był bardzo często dziedziczny w obrębie rodu – wspomniany przydomek *Kucz* funkcjonował w wiekach kolejnych, określając potomków Mikołaja *Kucza* i odróżniając ich od sąsiadów noszących podobne imiona.

Z czasem przydomek przestał być wystarczającym wyróżnikiem w obrębie wsi. Działo się tak w przypadku, gdy gałąź rodu rozrastała się na tyle, że wioska wypełniała się potomstwem jednego właściciela. W ten sposób dawne przydomki znikały, a na ich miejsce powstawały nowe. Jako przykład posłużyć może zaścianek Łapy Bursięta. W pierwszej połowie XVI wieku zamieszkiwany przez dwóch synów Jana „*Burszy*”, w trzecim pokoleniu, jego wnuków było już dziesięciu. Mimo, iż każda z trzech gałęzi wykształciła swój przydomek²⁶, kolejne pokolenia wykształcały nowe wyróżniki²⁷. Takie procesy zauważamy także w innych miejscowościach, na przykład w Łapach Szolajdach, gdy po Mikołaju *Chytroszu* pozostało sześciu synów, przydomek nie został przez nikogo odziedziczony i każdy z braci nazywał się inaczej.

Oprócz przydomków, istniały także przezwiska szlacheckie. Przewisko nadane przez sąsiadów, charakteryzowało daną osobę w społeczeństwie i było przypisane konkretnie do tej osoby. Jeśli zostało dziedziczone przez potomstwo, stawało się przydomkiem. Czasem jednak szlachta zaściankowa, także przydomki dziedziczne nazywała przezwiskami. Cytując za Glogerem: „*Różnica między przewiskiem a przydomkiem polegała na tem, że gdy przewisko było osobistem i jedną tylko osobę oznaczało, to przydomek stał dziedzicznie przy domu, oznaczając jedną linię jakiegoś rodu, to jest spływając w rodzinie z ojca na syna, wnuka itd.*”²⁸

²³ A. Jabłonowski, op. cit., cz. 1, s. 109. Por. także wypis nr 1 w aneksie źródeł.

²⁴ I. Kapica, op. cit., s. 243.

²⁵ Przydomek ten występował jeszcze w księgach chrztów II połowy XVIII w., A Par. Płonka, Księga chrztów par Płonka Kościelna 1784-1798, k. 95.

²⁶ Syn najstarszy pozostał przy starym przydomku, młodszy Maciej zwany był Goździkiem, a najmłodszy Michał po prostu Michalusikiem.

²⁷ Przykład zaścianka Łapy Bursięta jest dość specyficzny, gdyż wraz z przydomkami zmianie uległa nazwa wsi. Drugi człon Bursięta ustąpił w XVII wieku nazwie Goździki, z tej przyczyny, iż potomków Macieja *Goździka* było więcej, stanowiąc ponad połowę mieszkańców zaścianka.

²⁸ Z. Gloger, *Encyklopedia Staropolska ilustrowana*, t. 4, Warszawa 1903, s. 125.

Większość przydomków pochodzi z przełomu XVI/XVII wieku, kiedy to podlaskie zaścianki coraz gęściej się zaludniały, co spowodowało używanie dodatkowych przezwisk. Z tego okresu pochodzi większość późniejszych określeń.

Przydomki można podzielić na kilka grup. Najprostszym wyróżnikiem było określenie patronimiczne, czyli odimienne. Zazwyczaj takie nazwy pochodziły od przodka o charakterystycznym i rzadko spotykanym imieniu. Taką genezę mają takie przydomki jak: *Augustynik, Aleksandrzyk, Basiewicz, Florek, Gryka, Kasprzyk, Rafalik, Gawrysik, Więch*. Bywały jednak patronimikony od imion popularniejszych, jak: *Jaśko, Michałuk, Pawlak, Szymanik, Wojtasz*.

Drobny szlachcic mógł zasłużyć sobie na przydomek, przez swoje charakterystyczne cechy. Mogły to być cechy jego charakteru jak: *Chytrosz, Cichoń, Dziczak, Płaksa, Żywotek*, lub wyglądu zewnętrznego: *Kopeć, Nosal, Siwy, Szata*. Być może, część określeń odzwierzęcych, miała związki z cechami charakteru, jak na przykład: *Baran, Bąk, Kaczor, Wilczak*.

Przydomek mógł także przylgnąć do osoby, która wyróżniała się innymi specyficznymi cechami. Na przykład, drobny szlachcic z Łap Barwik, który nadużywał, w swoich wypowiedziach, słowa „bodaj” został *Bodajem*, z kolei jego sąsiad z Łap Goździk, który jako jedynego środka transportu używał swoich nóg, nazwany został *Piechotą*. Jedni szczylic się w rodzinie godnościami ziemskimi (przydomek *Woźny, Komornik*) lub kapłańskimi (na przykład *Pleban, Księżyk*), innych wyróżniał wyższy stan majątkowy (*Półpanek*).

Kolejną grupę przydomków tworzyły określenia odzawodowe. Do tej grupy w Łapach, zaliczyć należy takie jak: *Kowalik, Krawczyk i Furman*.

Ciekawym typem wyróżnika szlacheckiego, były określenia odherbowe. Nazwa dawnego rodu przetrwała w przydomkach grupy krewnych z zaścianka Łapy Wity. Na początku XVII wieku nazywali się *Łubami*²⁹, często zastępując nazwisko Łapa. Prawdopodobnie taką genezę ma także przydomek *Laba* w Łapach Zięciukach.

Nie wszystkie przydomki można dziś odszyfrować. Zagadką stanowią takie nazwy jak: *Jacy, Kondub, Oźga, Wozuj*.

Źródła nie są aż tak bogate w informacje o „szlacheckich przezwiskach”. W księgach ziemskich, szlachcic z Łap wymieniany jest przede wszystkim z imienia, nazwiska i nazwy dziedziczonej wsi. Przydomki występują sporadycznie. W księgach metrykalnych jednak zapisywano przezwiska. W księdze chrztów z Suraża, z początku XVII wieku, odnajdujemy masę określeń drobnej szlachty z Łap. Część z nich miała charakter osobisty i nie powtórzyła się w późniejszym okresie. Przezwisk takich jak: *Cieślak, Podwieczorek, Rybak, Suchomierczy, Zbożny*³⁰ nie spotykamy nigdy więcej. Także w rejestrach skarbowych dodatkowe określenia szlachty pojawiają się z różną częstotliwością. Najbogatsze w tego typu informacje były spisy

---

²⁹ AGAD, Księga ziemska bielska nr 4.

³⁰ AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraż nr 4, k. 6, 9v, 11v, 66v.

ogólnego z lat 1663 i 1674, bardzo istotne źródła historii przydomków³¹. Kolejne spisy podatkowe zawierają tylko zdawkowe informacje³².

Ponadto, niektóre określenia drobnego szlachcica posiadały jedną ustaloną i niezmienną formę. Przydomek *Bąk* występował także jako: *Bonk*, *Bączek*, *Bączyk*, *Bączuk*, *Bączak*, *Ponczek*, kilka form ma *Kleban* jak na przykład: *Plebanik*, *Klebunik*, *Pleban*, *Klepan*. W wiekach XVII-XVIII nazwy te przechodziły ewolucję, ustalając się w wieku XVIII. Zdobnienia występują masowo w rejestrze z 1663 roku. Nazwy takie jak *Mań*, *Kopeć*, *Kobylak*, *Oładź*, *Kucz*, podane są jako: *Manik*, *Kopciuk*, *Kobylanczyk*, *Oładzik* i *Kuczyk*.

Przydomeki były charakterystyczne dla poszczególnych zaścianków i jeszcze w początkach XVII wieku można było określić skąd pochodziły. Na przykład, w Łapach Goździkach żyli: *Żywotki*, *Manie*, *Kasprzyki*, *Pale*, *Kuźniki* i *Kopcie*, a w Łapach Dębowninie: *Gryki*, *Bąki*, *Rośmiany*, *Więchy* itd. Wolny obrót ziemią, odsprzedaże, zamiany, czy też ożenek z córką – jedynaczką umożliwiał przemieszanie i powtarzalność przydomków w kilku wsiach. Już w świetle rejestrów ogólnego, Łapińscy z przydomkiem *Kisławy* żyli w Łapach Bocianach i Łynkach, *Pólpanków* spotykamy w Łapach Pluśniakach, Stryjcach i Łynkach, podobnie *Bąków* zamieszkujących kilka sąsiednich wsi. W wieku XVIII w wyniku zagęszczenia wiosek szlacheckich, nastąpiło przemieszanie nazw rodowych w obrębie różnych zaścianków.

W ciągu XIX i XX wieku szlacheckie przydomki Łapińskich uległy kolejnemu przekształceniu. Wiązało się to z procesem rozwoju rodziny. Część dawnych przezwisk przestała istnieć wraz z wygasaniem poszczególnych rodzin (jak np. *Augustynik*-Łapińscy w Łapach Szołajdach, *Baran*-Łapińscy z Łap Pluśniak, czy też *Kwiatk*-Łapińscy z Łap Barwik). Z kolei rozwój innych rodzin zmusił do powstania nowych przydomków i przezwisk. W XIX wieku, Rechami nazywano jedną z rodzin Bąków-Łapińskich pochodzących z dawnych Łap Rech. Wnuków Konstantego Łapińskiego *Kusia* żyjącego w I połowie XVIII wieku dla odróżnienia od kilku innych rodzin *Kusiów* nazywano *Konstanciułkami*, z kolei Potomków Adama Łapińskiego *Bąka* – trudniącego się bednarstwem w Łapach Dębowninie – „*Bednarzami*” itd. Duży wpływ na powstanie nowych przezwisk w Łapach miała eksplozja demograficzna z przełomu XIX/XX wieku. Wielodzietność rodzin oraz niższa śmiertelność dzieci spowodowała znaczny przyrost ludności w szlacheckich zaściankach. Aby wyróżnić kolejne gałęzie danego rodu używano nazw wywodzących się najczęściej od imienia ojca lub dziadka. W Łapach Dębowninie szczególnie liczne były rodziny Basiewiczów, Bąków i Oładzi, dawne przydomki okazały się niewystarczające i zaczęto używać odmiennych przezwisk. W rodzie *Basiewiczów*

³¹ Wówczas tylko 9 szlachciców wymienionych zostało z nazwiskiem Łapiński. Przydomków nie dopisywano także wdowom i właścicielom o nazwiskach obcych.

³² W roku 1673 zanotowano tylko 6, a w 1676 jedynie 7 przydomków. Z kolei rejestry z lat 1713 i 1716 nie notowały ich wcale.

powstały nowe jak: Gorczyście, Walere, Wincente, Zackaj, Zegary, nazwy poszczególnych linii Łapińskich-*Oładzi* to: Pawły, Olesie, natomiast *Bąków*: Walende, Leosie, Grzesiuki, Urbany. Przewiska te powstały od imion poszczególnych osób żyjących na przełomie XIX/XX wieku.

Przydomki szlacheckie funkcjonowały oficjalnie do początku XX wieku znajdując odzwierciedlenie w księgach metrykalnych³³ oraz innych dokumentach urzędowych. Jeszcze w latach 20-tych XX wieku przydomki dopisywane były przy nazwisku większości Łapińskich przy okazji akcji scalania gruntów³⁴. Owe rejestry ziemskie były jednocześnie ostatnimi dokumentami tak masowo rejestrującymi przydomki.

Po 1945 roku przydomek łącznie ze szlachectwem odchodził stopniowo w zapomnienie. Drobną szlachtą jako „wrogi element” była prześladowana za swoje przekonania oraz wyszydzana. Jednym z przejawów upokarzania tej warstwy było numerowanie pracowników np. w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Łapach. Przy mnogości tego samego nazwiska oraz popularności imion własnych i ojców (takich jak np. Jan i Stanisław) poszczególni pracownicy zostali ponumerowani. Zamiast przydomków szlacheckich, które w państwie robotniczo-chłopskim istnieć nie mogły, objęto numeracją pracowników z okolicznych rodzin szlacheckich: Łapińskich, Perkowskich, Roszkowskich.

O tym, że przydomki istnieją również dziś, świadczą rodziny nadal (lub na nowo) je noszące jak Łapińscy-Piechotowie, czy też osoby z herbowym przedimkiem – Lubicz-Łapińscy. Wielkość rodu Łapińskich jak najbardziej usprawiedliwia fakt istnienia dodatkowych wyróżników. Jeszcze do dzisiejszych czasów wiele rodzin zachowało świadomość przynależności do różnych „gałęzi” wielkiej drobnoszlacheckiej rodziny. Niestety przydomek szlachecki zanika już w pokoleniach najmłodszych oraz w środowisku miejskim.

Przydomki i genealogie rodzin Łapińskich

Poniżej zamieszczam dawne i współczesne przydomki noszone w ciągu wieków przez poszczególne linie rodu Łapińskich z Łap. Umieszczałem jedynie przydomki, istniejące do czasów dzisiejszych oraz takie, które długo funkcjonowały w łapskiej okolicy.

Daty skrajne oznaczają najstarszą i najmłodszą wzmiankę w dokumentach

---

³³ Licznie odnotowują je księgi chrztów parafii Płonka i Poświętne. W parafii poświętneńskiej jeszcze w latach 60tych XIX wieku (co jest rzadkością) spotykamy rejestrację przydomków szlacheckich, zob. APar. Poświętne, Księga chrztów parafii Poświętne 1863-1871.

³⁴ AP Białystok, Okręgowy Urząd Ziemski w Białymstoku.

o danym przydomku. Oczywiście ostatnie wzmianka nie oznacza wygaśnięcia przydomku w danym roku, a jedynie ostatnie jego oficjalne użycie w dokumentach. Przy każdym przydomku starałem się również odnaleźć ich formy ortograficzne (oboczność) oraz współczesne przezwiska poszczególnych gałęzi (nowe linie). Zamieszczam niektóre tablice genealogiczne w linii męskiej ograniczając je do końca XVIII w, ze względu na lepszą czytelność oraz ramy chronologiczne książki. Niestety w większości przypadków widoczna jest spora luka dla początku XVIII wieku co jest wynikiem problemów źródłowych. Mam jednak nadzieję, że badania nad poszczególnymi gałęziami rodu Łapińskich przybliżą jej dzieje oraz pomogą w odkryciu na nowo znaczenie i historię przydomków.

Aleksandrzyk

miejsowość:	Łapy Barwiki
daty skrajne:	1630-1699
nowe linie:	Pawlak

Pochodzą od jednego z synów Pawła z Łap Wit - Aleksandra Łapy *Łuby* wzmiankowanego w latach 1601-1630, który wraz z synami: Marcinem, Jakubem i Pawłem osiadł w części Łap Wit zwanej Barwikami (patrz tabl. nr 6). Po raz ostatni przydomek wymieniony został w 1699 roku. Do dziś przetrwała jedna z linii Aleksandrzyków pochodząca od Pawła Łapińskiego (dalej: *Pawlak*).

Augustyn (linia wygasła?)

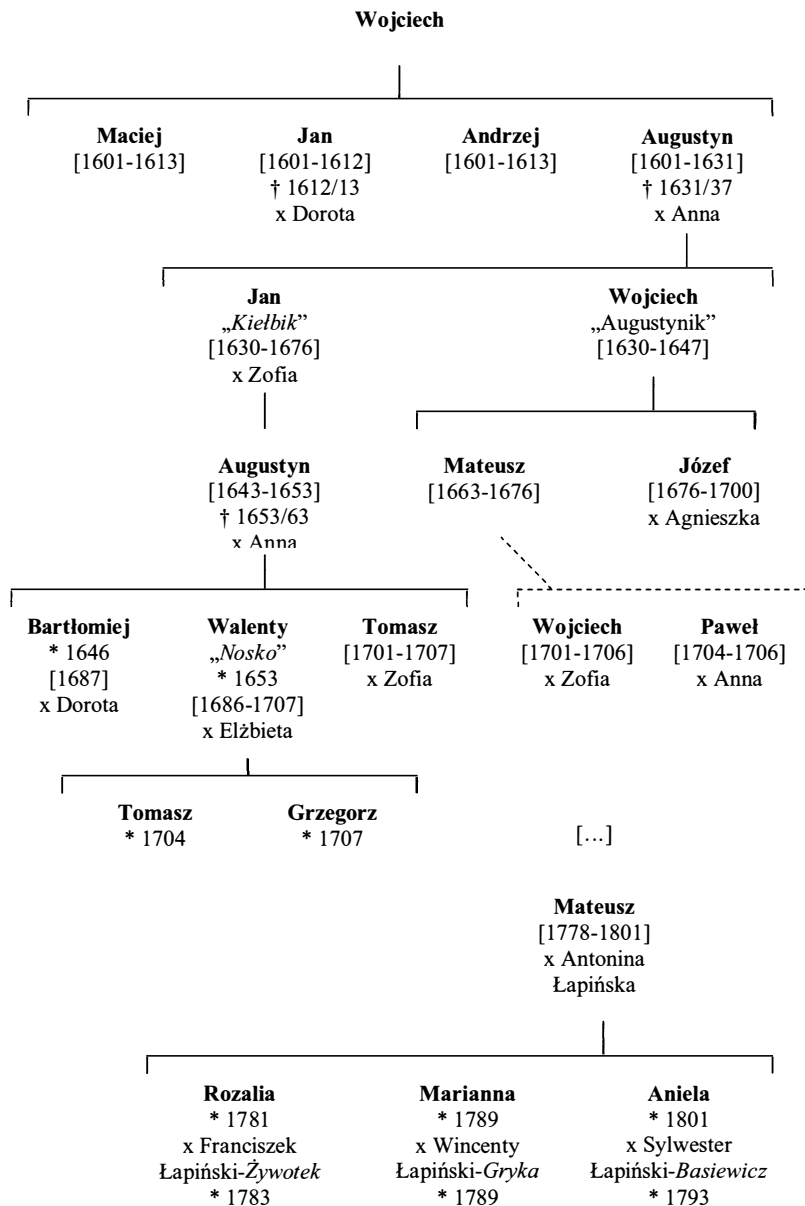
miejsowość:	Łapy Szołajdy
daty skrajne:	1653-1849
oboczność:	Augustynik, Jagustynik

Protoplastą tej gałęzi rodziny był Augustyn Łapiński syn Wojciecha dziedziczący w latach 1603-1615 w Łapach Szołajdach. Po żonie Annie pozostawił synów Jana oraz Wojciecha. Starszy syn Jan zwany również *Kielbikiem* miał syna, także Augustyna, zmarłego w młodym wieku. W latach 1663-1676 Jan Łapiński wychowywał w Łapach Szołajdach trzech wnuków: Bartłomieja, Walentego i Tomasza. Wojciech - brat Jana, a drugi z synów Augustyna spłodził syna Mateusza po którym pochodzili synowie: Wojciech, Paweł i Józef. W 1695 roku Walenty Łapiński syn Augustyna oraz Tomasz Łapiński syn Mateusza bracia przestryjeczni z Łap Szołajd pozwani zostali przed sąd przez mieszczańkę suraską w sprawie o pobicie³⁵. Brak

---

³⁵ AGAD, KZB nr 9 (1694-1705), k. 24v.

Tablica 11. Łapińscy z przydomkiem „Augustyn”.

odpowiednich źródeł z XVIII wieku uniemożliwia nam prześledzenie dziejów rodziny Augustyników. Pod koniec XVIII wieku z licznego potomstwa tej linii w Łapach Szolajdach pozostała jedynie rodzina Mateusza Łapińskiego żonatego w 1778 roku z Antoniną Łapińską. Na Mateuszu wygasła gałąź tegoż rodu, ponieważ pozostały po nim jedynie trzy córki: Rozalia za Franciszkiem Łapińskim *Żywotkiem* z Łap Goździk, Marianna za Wincentym Łapińskim *Gryką* z Łap Dębowiny oraz najmłodsza – Aniela za Sylwestrem Łapińskim *Basiewiczem* z Łap Dębowiny. Ziemie w Łapach Szolajdach po Łapińskich *Augustynikach* przypadły najmłodszej córce, po której pochodzą Łapińscy *Basiewicz* z Łap Szolajd.

Baran (linia wygasła)

miejsowość:	Łapy Pluśniaki (Stryjce)
daty skrajne:	1590-1788
oboczność:	Baranik, Barańczuk

Linia Łapińskich z tym przydomkiem posiadała dział ziemski między Łapami Korczakami, a Pluśniakami. Pod koniec XVI wieku przysiółek ten zwano Łapami Stryjcami (lub Stryczami), czasem pojawiała się także nazwa Łapy Barany.

Łapińscy z przydomkiem Baran pochodzą od Wojciecha Łapy - najmłodszego z synów Andrzeja *Stryjca* dziedzica z Łap Wągli. W 1556 roku w ugodzie z Łapami Kosmytkami (Łynkami) wśród dziedziców Łap Wągli wymieniono Michała i Adama synów po Wojciechu³⁶. Adam i Jan synowie Michała *Barana* Łapy procesowali się przed trybunałem lubelskim w latach 1590-1598³⁷. Po Adamie pozostała córka Dorota zamężna z Marcinem Łapińskim *Półpankiem*. Stanisław najmłodszy z braci żonaty z Zofią pozostawił synów: Jana, Wojciecha i Pawła. Łapińscy-Baranowie posiadali jeszcze w II połowie XVII wieku chłopów i służbę³⁸. W XVIII wieku rodziny z tym przydomkiem zamieszkiwały także w Łapach Dębowinie³⁹ oraz Goździkach. Linia z przydomkiem Baran wygasła na przełomie XVIII/XIX wieku. Ostatnim z tego rodu był Walenty Łapiński, syn Baltazara z Łap Stryjców wzmiankowany w latach 1775-1790. Pozostałością po tej rodzinie jest nazwa zwyczajowa pola „Strycze” oraz „Góra Baranicha” w Łapach Pluśniakach.

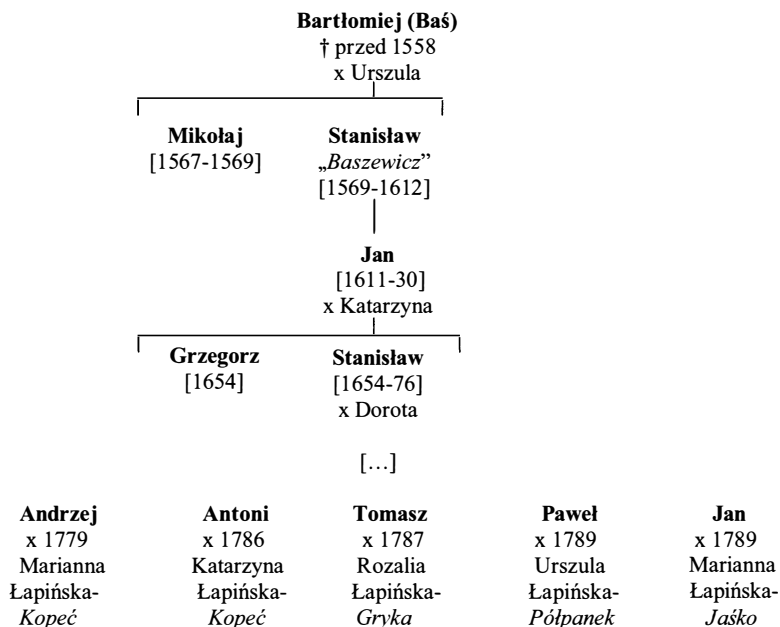
³⁶ AGAD, KZB nr 1, k. 74 v.

³⁷ A. Boniecki, Herbarz, t. XV, s. 179.

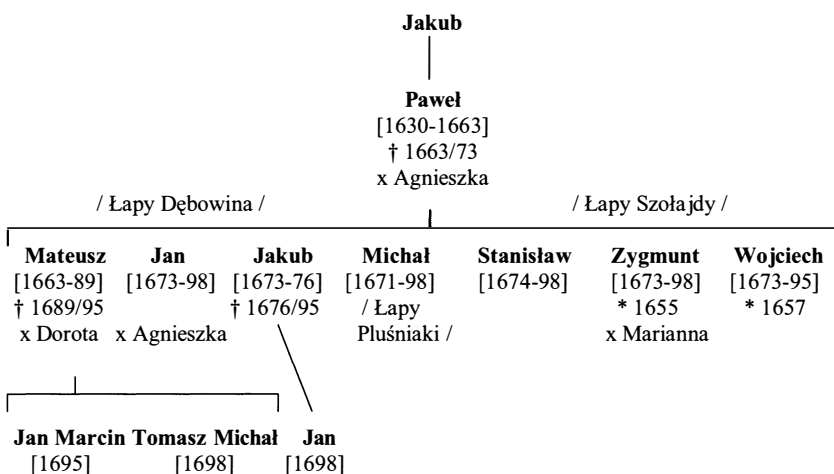
³⁸ Potwierdzają to kolejne rejestry pogłównego z lat 1663-1676.

³⁹ W 1685 roku Stanisław Łapiński *Barańczuk* zawarł związek małżeński z Dorotą Łapińską *Sitakówną* z Łap Dębowiny, AAD Księga chrztów par. Suraz nr 1, k. 14.

Tablica 12. Łapińscy z przydomkiem „Basiewicz”

Tablica 13. Łapińscy z przydomkiem „Bąk”.

Basiewicz

miejsowość:	Łapy Dębowina
daty skrajne:	1611-1924
oboczność:	Baszewicz, Basiowicz, Baszyk, Basiuk, Baś
nowe linie:	Gorczyście, Walere, Wincente, Zackaj, Zegary

Przydomek pochodzi od imienia Bartłomiej (Bartosz), które w gwarze staropolskiej brzmiało Basz lub Baś. Potwierdza to zapis z 1558 roku z ksiąg ziemskich bielskich gdzie występuje *Urszula wdowa po szlachetnym Baszu Łapie z Łap Dębowizny*⁴⁰. Imię Bartosz było w Łapach dość rzadkie, dlatego też mogło służyć za przydomek. Potomków Basza zwano Baszewiczami. W 1567 roku na pospolitym ruszeniu stawił się konno Mikołaj Bartoszewicz z Łap uzbrojony w miecz i rohatynę (patrz aneks źródłowy)⁴¹, z kolei przysięgę na wierność Królowi Polskiemu w 1569 roku składał Stanisław syn po Bartłomieju⁴².

Przydomek wystąpił po raz pierwszy w 1611 roku, kiedy to: Wawrzyniec syn po Mikołaju zwany *Chytrosz* z Łap Leśnik zwolnił z wcześniejszej umowy o sprzedaż ziemi w Łapach Rechach Jan syna Stanisława *Baszewicza*⁴³. Jan żonaty z Katarzyną pozostawił syna Stanisława wzmiankowanego w latach 1663-1676. Linia Łapińskich *Basiewiczów* w połowie XVIII wieku podzieliła się na trzy rodziny, z których pod koniec tegoż stulecia powstały kolejne. W wieku XIX omawiana gałąź reprezentowana była już przez ponad 20 rodzin zamieszkując prócz rodzinnej Dębowiny także Szolańdy, Pluśniaki i Barwiki.

Bąk

miejsowość:	Łapy Szolańdy (Rechy)
daty skrajne:	1653-1924
oboczność:	Bączyk, Bączuk, Ponk, Ponczek
nowe linie:	Bednarz, Grzesiuk, Leoś, Urban, Rech, Walende

Geneza przezwiska tej rodziny nie jest do końca znana. Być może pochodzi ono od zwierzęcia o tej nazwie - nadnarwiańskiego ptaka licznie występującego w okolicy Łap (może przodek umiał naśladować jego odgłosy) lub też instrumentu muzycznego⁴⁴.

---

⁴⁰ *Ursula relicta olim nob. Basz (...) de Łapy Dębowizna*, AGAD, Księga ziemska bielska nr 1, k. 502.

⁴¹ Russkaja Istoriceskaja Biblioteka, t. 33, Petersburg 1915, k. 1083.

⁴² S. Kutrzeba, W. Semkowicz, Akta unii Polski z Litwą 1385-1791, Kraków 1932, s. 258.

⁴³ AGAD, Księga ziemska bielska nr 5, k. 19 v.

Protoplastą linii *Bąków* był Paweł Łapiński syn po Jakubie dziedzic w Łapach Rechach. Po raz pierwszy przydomek zapisano w księgach chrztów par. Suraż w 1655 r.⁴⁵

Trzech z synów Pawła pozostało w Łapach Szołajdach (Zygmunt, Stanisław i Wojciech), trzech starszych zamieszkało w Łapach Dębowninie (Mateusz, Jakub i Jan) i jeden w Łapach Pluśniakach (Michał)⁴⁶.

W latach 1695-1698 w Surażu toczyły się sprawy sądowe braci: Jana, Zygmunta i Stanisława synów po Pawle Łapińskim dziedziców z Łap Rech z ich bratem rodzonym Michałem oraz bratankami: Marcinem, Tomaszem, Michałem synami po Mateuszu i Janem synem po Jakubie⁴⁷. Bracia Łapińscy *Bąkowie* zapoczątkowali wiele gałęzi rodu w Łapach Szołajdach, Pluśniakach, Dębowninie i Kołpakach, tak licznych że nie sposób jest przedstawić to w formie tablicy genealogicznej. Z czasem poszczególne linie dla rozróżnienia się zaczęły używać nowych przydomków jak *Bednarz*, *Rech* i innych.

Bodaj

miejsowość:	Łapy Barwiki
daty skrajne:	1639-1919
oboczność:	Bodajczyk

Protoplasta rodu nie jest znany. Prawdopodobnie *Bodajowie* Łapińscy są jedną z linii rodu *Barwików* lub *Łubów* (patrz tabl. ...). Przewzisko pochodzi zapewne od któregoś z przodków nadużywającego słowa „Bodaj”. Po raz pierwszy przydomek pojawił się w księgach chrztu parafii w Surażu w 1639 roku, kiedy to Katarzyna Łapińska *Bodajowa* była matką chrzestną Maryny córki Mateusza Łapińskiego⁴⁸. W latach 70-tych XVII wieku żyły już trzy rodziny Bodajów. W Łapach Barwikach: Stanisław z żoną Maryną, w Łapach Nowosiólkach: Walenty z żoną Anną oraz Andrzej Bodajczyk w sąsiedniej Płonce Strumiance⁴⁹. Po koniec XVIII wieku rodzi-

---

⁴⁴ Według Glogera: *Bąk jest polską nazwą ptaka błotnego, należącego do rzędu brodzących i rodziny czaplowlatych, znanego ze swego donośnego głosu (...)* Z liczby jego odgłosów wróżono sobie, po ile złotych będzie korzec żyta na przednówku (...) a tak samo zowią i narzędzie muzyczne ludowe, inaczej zwane dudami lub kozłem, Z. Gloger, *Encyklopedia Staro polska ilustrowana*, t. 1, Warszawa 1900, s. 137

⁴⁵ AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraż nr 3, k. 27.

⁴⁶ Potwierdzają to rejestry pogłównego z lat 1663-1676.

⁴⁷ AGAD, KZB nr 9, k. 313.

⁴⁸ AAD, Księga chrztów par. Suraż nr 3, k. 48.

⁴⁹ Andrzeja *Bodajczyka* wymienia w 1669 roku sumariusz chrztów parafii w Płonce, Stanisława *Bodajczyka* z Łap Barwik w 1671, natomiast Walentego *Bodaja* z Łap Nowosiółek w 1676, zob. APar. Płonka, Sumariusz chrztów z lat 1668-1807.

na nieznacznie się rozrodziła. W Łapach Barwikach w 1775 roku dziedziczyli Jerzy i Marcin Łapińscy, w Łapach Leśnikach Jakub Łapiński, a w Płonce Strumiance Stanisław i Wojciech Łapińscy.

Chromy (linia wygasła)

miejsowość:	Łapy Barwiki
daty skrajne:	1608-1722
oboczność:	Chromik

Łapińscy z przydomkiem *Chromy* pochodzili od Mikołaja Łapy syna Macieja *Barwika*. Była to jedyna gałąź rodu posiadająca do początków XVIII wieku własnych chłopów osiadłych w zaścianku. Od początku XVII wieku zawierali liczne transakcje handlowe skupując ziemie od swych sąsiadów w Łapach Barwikach i Leśnikach. Linia Łapińskich *Chromików* wygasła na córkach Jana Łapińskiego w I połowie XVIII wieku. W 1722 roku Marianna wyszła za mąż na Konstantego Łapińskiego Kusia, także w tym samym roku druga z córek – Anna wydana została za Adama Łapińskiego Żywotka. Ziemie po Łapińskich Chromikach odziedziczyła rodzina Konstantego, którego jeden z synów osiadł w tej miejscowości (patrz przydomek: *Konstanciuk*).

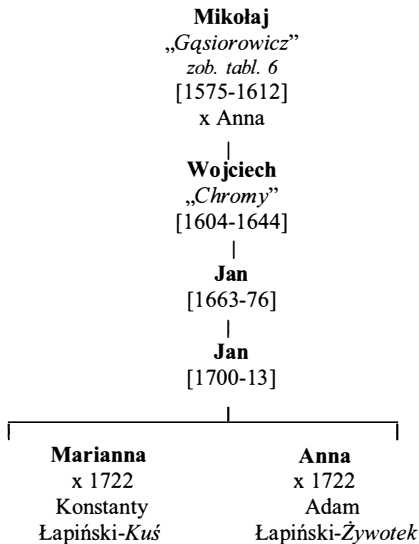
Drażak

miejsowość:	Łapy Korczaki
daty skrajne:	1686-1860
oboczność:	Drąg

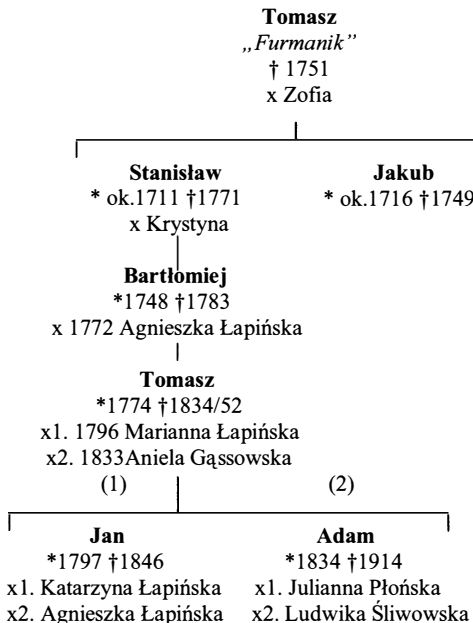
Tak nazwano jedną z linii Łapińskich *Wozujów* zapoczątkowaną w Łapach Korczakach przez Franciszka Łapińskiego żyjącego w latach 1690-1707. Żoną jego była Konstancja Bagińska, z którą prawdopodobnie miał syna Marcina. W II połowie XVIII wieku w Łapach Korczakach żyły rodziny Józefa i Michała *Wozujów* vel *Drażaków*. Z nich Michał miał synów: Adama żonatego z Kunegundą Drągowską i Jana żonatego z Marianną Płońską. Linia Adama wygasła na jego wnuczce Weronice zamężną za Wilhelmem Łapińskim *Pawlakiem*, natomiast linia Adama przeniosła się do Łap Łynek, gdzie potomkowie żyli jeszcze pod koniec XIX wieku.

Tablica 14. Łapińscy z przydomkiem „Chromy”.

Tablica 15. Łapińscy z przydomkiem „Furman”.

Dzwigosz

miejsowość:	Łapy Barwki, Nowosiółki
daty skrajne:	1669-1919
oboczność:	Dzwigosz, Dzwogosiuk

Gałąź wywodzi się, jak większość rodzin z Łap Barwik, z przydomku *Barwik* bądź też *Luba*. Przydomek ten rzadko występował w źródłach, dlatego też nie jesteśmy w stanie prześledzić dokładnej jego genezy jak i genealogii. W 23 stycznia 1669 roku Wojciech Łapiński *Dzwigosiuk* z żoną Maryną z Łap Barwik ochrztili syna Pawła⁵⁰. Kolejne wzmianki o Dzwigoszach mamy w XVIII wieku. Wiemy że rodzina podzieliła się na dwie linie: na Łapach Barwikach i Łapach Nowosiółkach. 16 lutego 1740 roku Tomasz Łapiński z Łap Barwik i Jadwiga Łapińska zawarli związek małżeński w Suraziu⁵¹. Z tego małżeństwa urodziło się dwóch synów: Ambroży w 1747 r. i Paweł w 1753 r. Linia Ambrożego wygasła w początkach XIX wieku, dlatego też wszyscy współcześnie żyjący Dzwigoszowie z Łap Barwik pochodzą od jego bratanka Stanisława po Pawle Łapińskim urodzonego w 1779 r.⁵².

Rodziny tego przydomku z linii na Łapach Nowosiółkach są potomkami Jana i Andrzeja Łapińskich żyjących pod koniec XVIII wieku.

Furman (linia wygasła?)

miejsowość:	Łapy Dębowina
daty skrajne:	1693-1894
oboczność:	Furmanik, Forman

Rodzina zamieszkała w Łapach Dębowinie. W roku 1693 na chrzcie w Łapach Dębowinie u Marianny Łapińskiej córki Piotra *Koski* był Tomasz Łapiński *Furmanik*⁵³. Ze związku z Zofią urodziło się dwóch synów: Stanisław i Jakub. Tomasz Łapiński zmarł 30.VI.1751 r. w Łapach Dębowinie i pochowany został na cmentarzu w Suraziu. Według aktu zgonu miał 100 lat w chwili śmierci (co raczej należy przyjąć z przymrużeniem oka)⁵⁴. Łapińscy z tym przydomkiem żyli w Łapach Dębowinie z pewnością do końca XIX wieku, choć dziś już nie ma w tej miejscowości rodzin Furmanów. Ostatni znany nam przedstawiciel tej linii zmarł 03.IV.1914 r. w Osadzie Łapy⁵⁵.

---

⁵⁰ APar. Płonka, Sumariusz chrztów z lat 1668-1807.

⁵¹ AAD Białystok, Księga ślubów par. Suraz 1728-1750, k. 42.

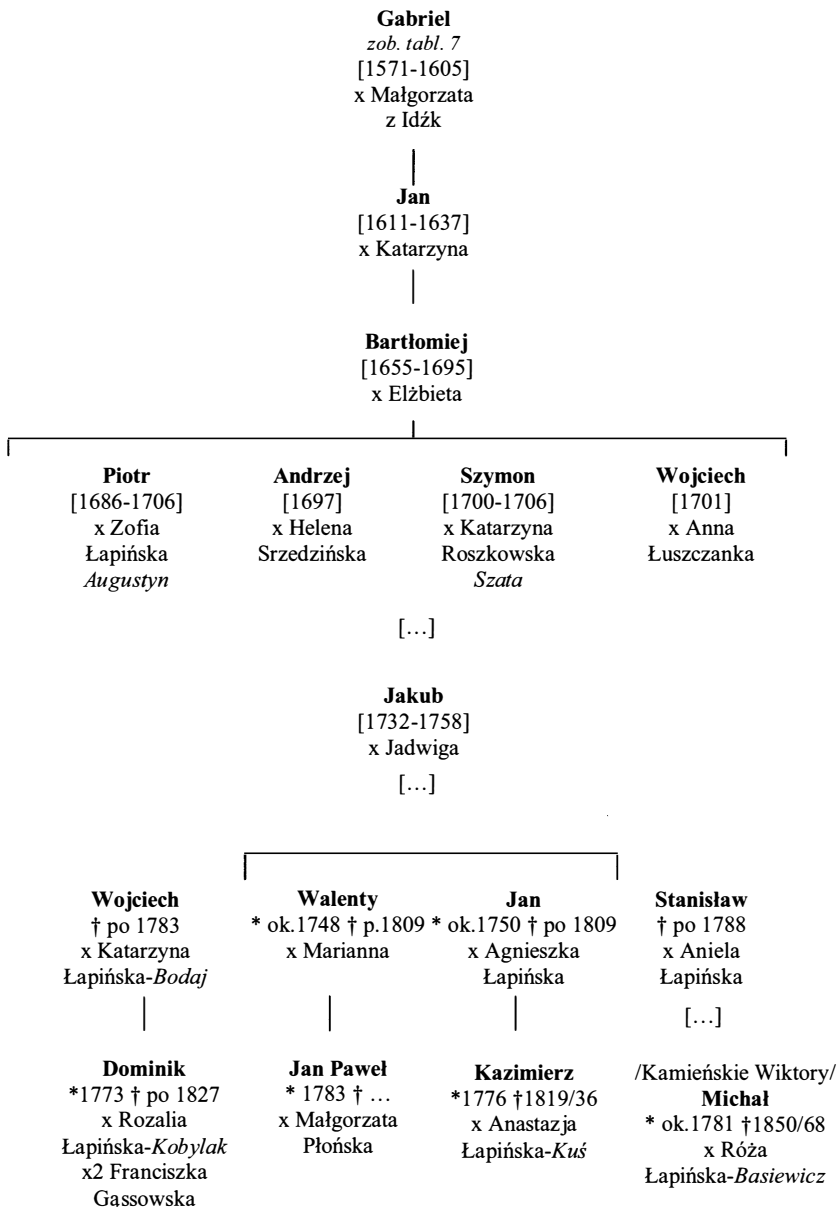
⁵² APar. Płonka, Księga chrztów par. Płonka 1754-1780, k. 51v.

⁵³ AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraz nr 5 1691-1697, k. 20v.

⁵⁴ AAD Białystok, Księga zgonów par. Suraz nr 1 1745-1780, k. 12v.

⁵⁵ USC Łapy, Księga zgonów par. Łapy 1908-1917, akt nr 16/1914.

Tablica 16. Łapińscy z przydomkiem „Gawrysik”.

Gawrysik

miejsowość:	Łapy Bociany
daty skrajne:	1655-1924
oboczność:	Gawryś, Gawrysiuk, Gabrysik

Jest to gałąź rodu Serafinowiczów założycieli Łap Bocian. Przydomek odmienny powstał od Gabriela Łapy – jednego z synów Serafina (zob. tabl. nr 16). W 1577 r. Małgorzata żona Gabriela dziedzica z Łap Wit, kwitowała swych braci: Rafała, Jakuba i Wojciecha synów po Macieju z Idźk⁵⁶. Gabriel zmarł w latach 1605-1611⁵⁷, a ziemie po nim w Łapach Bocianach przejął syn Jan. Jan żonaty z Katarzyną, miał syna Bartłomieja żonatego z Elżbietą, po którym pozostali synowie: Wojciech, Szymon, Piotr i Andrzej. W latach 1673-1676 spisy podatkowe wymieniały Bartłomieja Łapińskiego zamieszkałego w Łapach Bocianach wraz z żoną, synami i córkami. Potomkami czterech braci Gawrysików żyjących na przełomie XVII/XVIII wieku były kolejne linie rodu. W II połowie XVIII wieku w Łapach Bocianach mieszkaly cztery rodziny tego przydomku: Wojciecha, Stanisława i dwóch braci rodzonych Walentego i Jana. Jedna z linii na przełomie XVIII/XIX wieku osiadła w pobliskich Kamińskich Wiktorach. Zdaje się, że część rodzin z tym przydomkiem wymarła w XIX wieku, a współcześnie żyjący pochodzą z linii Kazimierza Łapińskiego syna Jana.

Gębiak (daw. Wojdowicz)

miejsowość:	Łapy Korczaki
daty skrajne:	1668-1919

Gębiak to XVII wieczne przezwisko jednej z linii rodu Łapińskich *Wojdowiczów*. Wojdo było starostwoniańskim imieniem używanym jeszcze w XVI wieku. Wojdo Łapa żył prawdopodobnie w Łapach na przełomie XV/XVI wieku, ponieważ na popisie ziemian w 1528 roku stało się dwóch jego synów: Jakub Wojdowicz z bratem Szczepanem. Jakub Wojdowicz (syn Wojda) z Łap Rech i Dębowizny wzmiankowany był także w latach 1545-1557⁵⁸. W ciągu kolejnych lat przydomek ten pojawił się dopiero w 1602 roku przy chrzcie Wojciecha z Dryżdzel syna Jana *Wojdowicza* i Druzjanny *Grykówny*⁵⁹. Po raz kolejny wzmian-

---

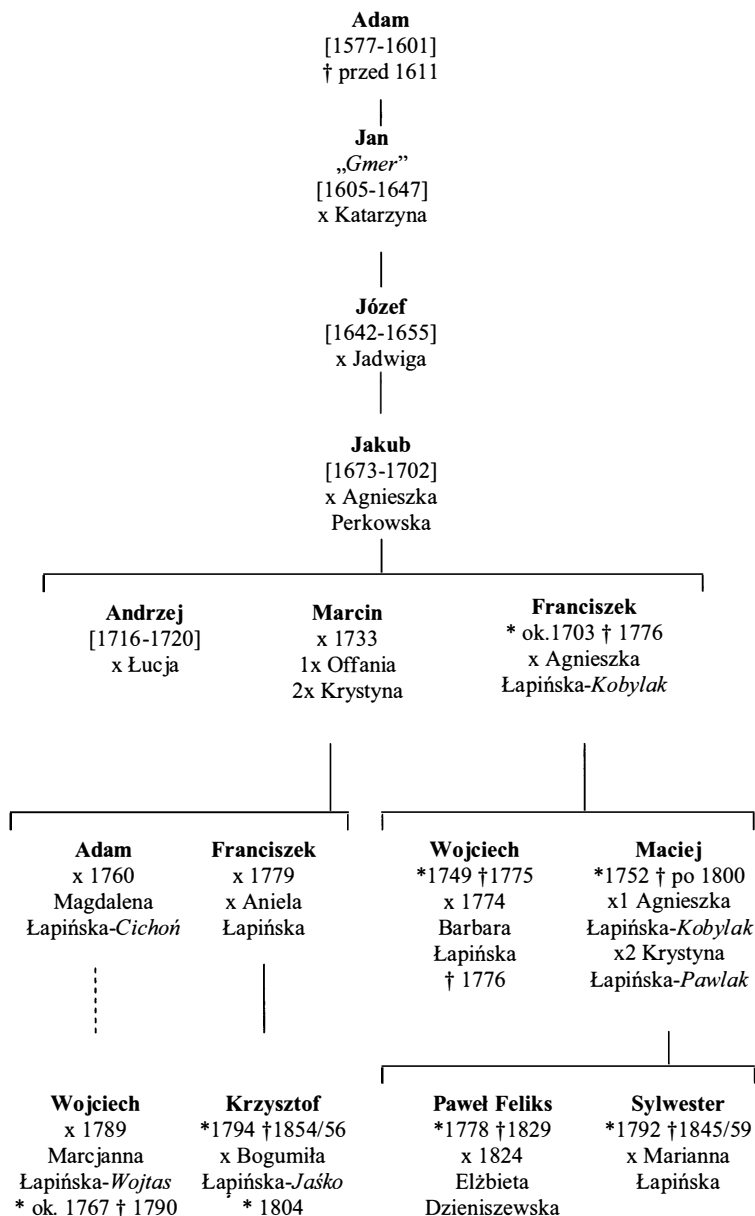
⁵⁶ AGAD, KGBr nr 4 1577, k. 298.

⁵⁷ Jan po zmarłym Gabrielu występował w ugodzie między dziedzicami z Łap Bocian, zob. AGAD, KZB nr 5 1611-1613, k. 175.

⁵⁸ I. Kapica, op. cit., s. 242, AGAD, KZB nr 1 1554-1558, k. 169

⁵⁹ AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraz 1677-1680, k. 10.

Tablica 17. Łapińscy z przydomkiem „Gmer”.

ka wystąpiła w 1673 roku w Łapach Korczakach. Według spisów z lat 1673-1676 żyły tam dwie rodziny Stanisława i Piotra Łapińskich *Wojdowiczów* synów po Mateuszu. Przezwisko Gębiak po raz pierwszy pojawiło się 7.VI.1668 r. przy okazji chrztu Anny Łapińskiej córki Piotra i Elżbiety z Łap Korczak⁶⁰. Nowe przezwisko wchodziło dość wolno wypierając dawny przydomek. Jeszcze po koniec XVIII wieku poszczególne rodziny z tym przydomkiem zapisywane były raz jako *Gębiak* innym razem jako *Wojdowicz*. Po raz ostatni przydomek w dawnej formie *Wojdowicz* zapisano w 1807 roku. Łapińscy z przydomkiem *Gębiak* do końca XVIII wieku zamieszkiwali wyłącznie w Łapach Korczakach. Poza tą miejscowością jedynie rodzina Franciszka Łapińskiego przeniosła się do Łap Goździk w latach 90-tych tegoż wieku. W ciągu kolejnego stulecia powstały nowe rodziny zasiedlając nowe zaścianki. W latach 20-tych XIX wieku do Łap Kołpak do „dziejczki” Teresy Łapińskiej *Wzorkówny* przybył Antoni Łapiński *Gębiak*, którego wnukowie założyli także rodziny w Kamińskich Ocioskach i Brzozowie Starym. Jakub *Gębiak* po ślubie z Bogumiłą Kulikowską w 1831 roku założył rodzinę w Gąssówce Starej. Poza tym Łapińscy z przydomkiem *Gębiak* żyją nadal w swych dawnych Łapach Korczakach.

Gmer

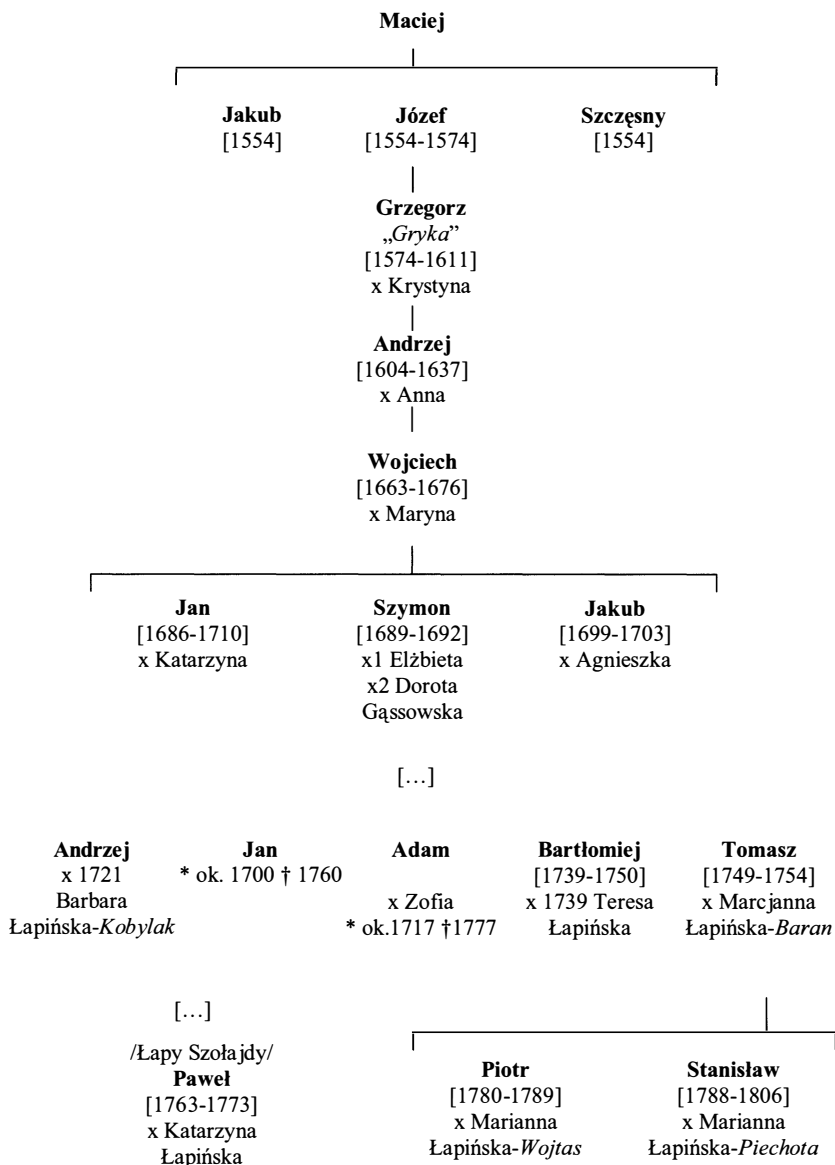
miejsowość:	Łapy Szolałdy (Rechy)
daty skrajne:	1616-1919
oboczność:	Gmerzak, Gmerzyk, Gmerak, Gmyr

Przydomek powstał w początkach XVII wieku na określenie jednego z synów Adama Łapy. Pierwsza wzmianka o przydomku pochodzi z ksiąg chrztów parafii Suraz - 10 maja 1616 roku ochrzczono Annę z Łap Rech, której rodzicami byli: Jan syn po Adamie *Gmer* i Katarzyna. Rodzicami chrzestnymi dziecka byli: Wojciech z Suraza i Dorota córka po Janie z Łap Wojtaszy. Synem po Janie *Gmerze* był prawdopodobnie Józef z Łap Rech, żonaty z Jadwigą, których dzieci chrzczone były w Surazu w latach 1642-1655. W rejestrach pogłównego z lat 70-tych odnajdujemy rodzinę Jakuba *Gmerzaka* zamieszkałego w Łapach Barwikach. Był to syn Józefa ożeniony z Agnieszką Perkowską dziedziczką z Łap Barwik. Dzieci z tego związku rodziły się w Łapach Barwikach do końca XVII wieku, po czym rodzinę Jakuba i Agnieszki odnajdujemy ponownie w Łapach Szolałdach w 1702 roku⁶¹. Kolejne pokolenia Gmerów to Andrzej żyjący w latach 1716-1720 w Łapach Szolałdach,

⁶⁰ AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraz 1659-1668, k. 65 v.

⁶¹ 7.XI.1702 roku ochrzczono w Surazu Katarzynę córkę Jakuba Łapińskiego *Gmera* i Agnieszki małżonków z Łap Szolałd, zob. AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraz 1698-1707.

Tablica 18. Łapińscy z przydomkiem „Gryka”.

Marcin ożeniony w 1733 roku z Offanią i Franciszek żonaty w 1746 r. z Agnieszką Łapińską *Kobylakówną*. Niestety o ich pokrewieństwie nic nam nie wiadomo, można jedynie domyślać się że byli to bracia rodzeni i synowie Jakuba. Ród Łapińskich *Gmerów* w ciągu kolejnych stuleci nie powiększył się zbytnio, a jego potomkowie do dziś zamieszkują w Łapach Szołajdach w tej samej części wsi w której żyli ich przodkowie cztery wieki temu - czyli w Łapach Rechach.

Gryka

miejsowość:	Łapy Dębowina
daty skrajne:	1601-1924
oboczność:	Gryczyk, Gryczuk

Tym mianem określano rodzinę Grzegorza Łapy z Łap Dębowiny już w 1601 roku⁶². Przydomek pochodzi zapewne od imienia Grzegorz, zwanego Grygo lub Gryko. Grzegorz Łapa miał dwie siostry: Annę za Janem Łapą-*Kołpakiem* w Łapach Kołpakach i Druzjannę za Janem Łapą-*Wojdowiczem* w Dryżdzikach. W 1604 roku w Surażu Grzegorz syn po zmarłym Józefie *Grika* dziedzic z Łap Dębowiny występował w imieniu swojego syna Andrzeja⁶³. 20.02.1614 r. w Surażu ochrzczono Macieja syna Andrzeja Gryczyka i Anny Małżeństwa z Łap Dębowiny⁶⁴. Znanym ze źródeł synem Andrzeja był Wojciech Łapiński wymieniany w spisach podatkowych z lat 1663-1676 jako Wojciech Greczuk lub Gryka. Z jego związku małżeńskiego z Maryną urodziło się trzech synów: Jan, Szymon i Jakub żyjący na przełomie XVII/XVIII wieku w Łapach Dębowinie. Od nich pochodzą kolejne linie tej rodziny zamieszkałe, od połowy XVIII stulecia, prócz rodzinnej Dębowiny także w Łapach Szołajdach i Witach. Niestety brak odpowiednich źródeł z tego okresu uniemożliwia nam ustalenie pokrewieństw między poszczególnymi liniami tej rodziny.

Jacy

miejsowość:	Łapy Barwiki
daty skrajne:	1652-1919
oboczność:	Jacyk, Jacak, Jac

Geneza tego przydomku nie jest znana, lecz z pewnością nie pochodzi od imienia Jacek, Jacenty⁶⁵. Po raz pierwszy nazwa *Jacyk* wystąpiła w 1652 roku w stosunku

---

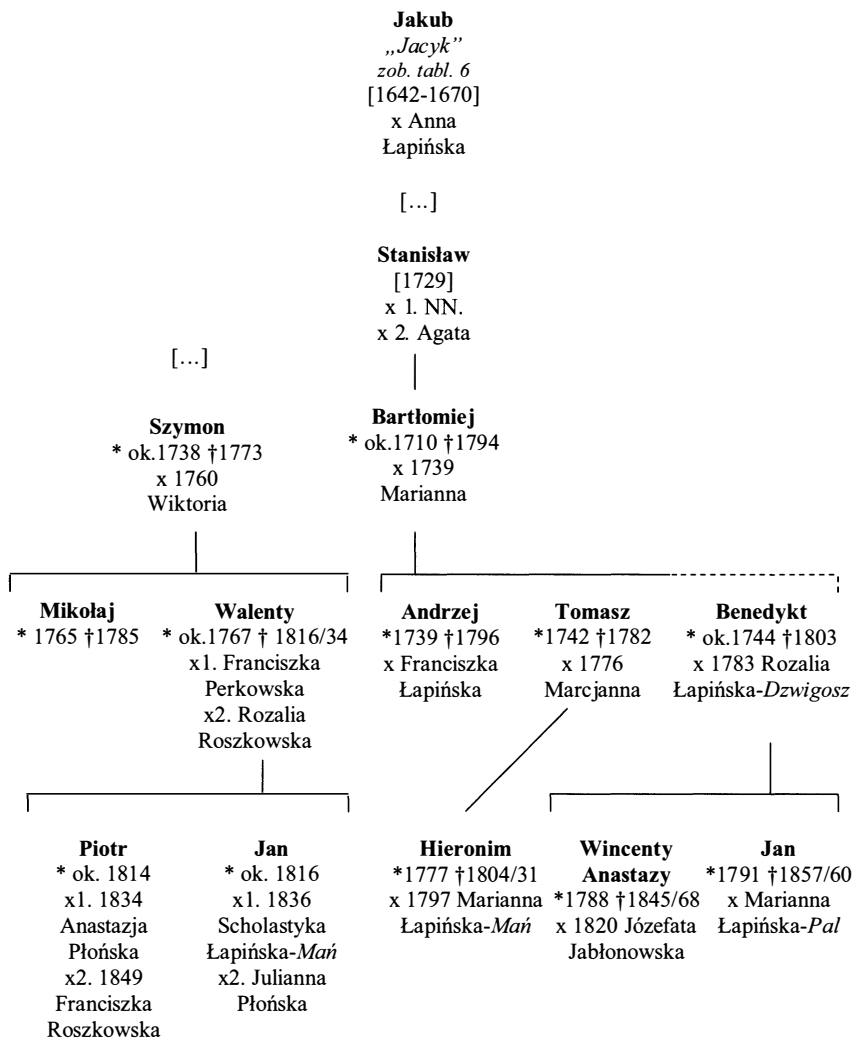
⁶² 17.02.1601 r. na chrzcie w Łapach Dębowinie kumą była Krystyna żona Grzegorza Gryczyka, zob. AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraż nr 1, k. 2.

⁶³ AGAD, Księga ziemska bielska nr 4, k. 267.

⁶⁴ AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraż nr 2, k. 26.

Tablica 19. Łapińscy z przydomkiem „Jacy”.

do rodziny Jakuba i Anny Łapińskich z Łap Barwik⁶⁶. Małżeństwo to wymienione zostało również w spisie z 1663 roku jako: Jakub *Jasik* z żoną. Najprawdopodobniej gałąź z tym przydomkiem wywodzi się od dawnych dziedziców tej miejscowości z przydomkiem Barwik. Jakub z Łap Barwik wymieniony był w 1642 roku jako jeden z synów Marcina Łapińskiego, który był synem po zmarłym Zachariaszu Łapie⁶⁷ (patrz tablica nr 6). Po raz kolejny przydomek wymieniony został w 1729 roku w stosunku do Stanisława Łapińskiego (prawdopodobnie wnuka Jakuba) wdowca z Łap Barwik zawierającego związek małżeński z Agatą Łapińską⁶⁸. Synem Stanisława, zapewne z pierwszego małżeństwa, był Bartłomiej Łapiński ożeniony z Marianną Łapińską z Łap Dębownicy⁶⁹. Kolejne pokolenie *Jacyków* reprezentowali: Szymon Łapiński, Tomasz Łapiński, Andrzej Łapiński i Benedykt Łapiński, być może synowie Bartłomieja (lub bliscy krewni), żyjący w Łapach Barwikach w II połowie XVIII wieku. Rodziny z tym przydomkiem zamieszkiwały Łapy Barwiki do końca XIX wieku, skąd przeniosły się także do Łap Leśnik i Goździk.

Jaśko

miejsowość:	Łapy Szołajdy
daty skrajne:	1750-1924
oboczność:	Jaszczuk

Jeden z młodszych przydomków powstałych dopiero w XVIII wieku. Geneza jego jest dość jasna – pochodził od zdrobnienia imienia Jan⁷⁰. Paradoksem jest, że to bardzo popularne imię było rzadkością w Łapach Szołajdach, dlatego też mogło być wyróżnikiem w tym zaścianku. Po raz pierwszy *Jaszczukiem* nazwany był Grzegorz Łapiński z Łap Szołajd w 1750 r⁷¹. W latach kolejnych występują także Piotr (1751) i Tomasz (1752) Łapińscy *Jaszczukowie*. Protoplastą tej gałęzi rodziny mógł być Jan Łapiński *Augustynik* żyjący w Łapach Szołajdach w XVII wieku (patrz przydomek *Augustyn*). W drugiej połowie XVIII wieku w Łapach Szołajdach mieszkało już pięć rodzin pochodzących od „Jaśka” (według analizy

---

⁶⁵ Imię takie w Łapach nie występowało do początków XVIII wieku.

⁶⁶ Dnia 22.12.1652 r. w Surazu ochrztili syna Tomasza, zob. AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraz nr 3, k. 10.

⁶⁷ AP Kraków, ZZG 54, k. 245.

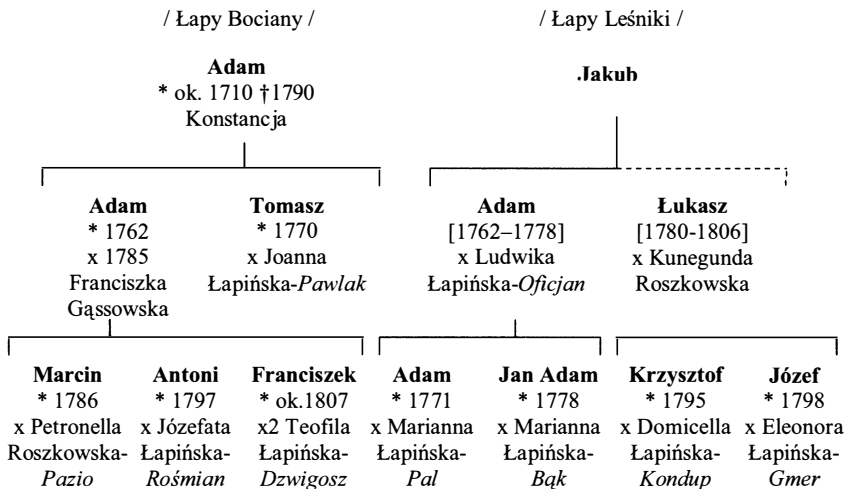
⁶⁸ AAD Białystok, Księga ślubów par. Suraz nr 2, k. 7v.

⁶⁹ Ślub odbył się również w Surazu dnia 25.01.1739 roku, zob. AAD Białystok, Księga ślubów par. Suraz nr 3, k. 36v.

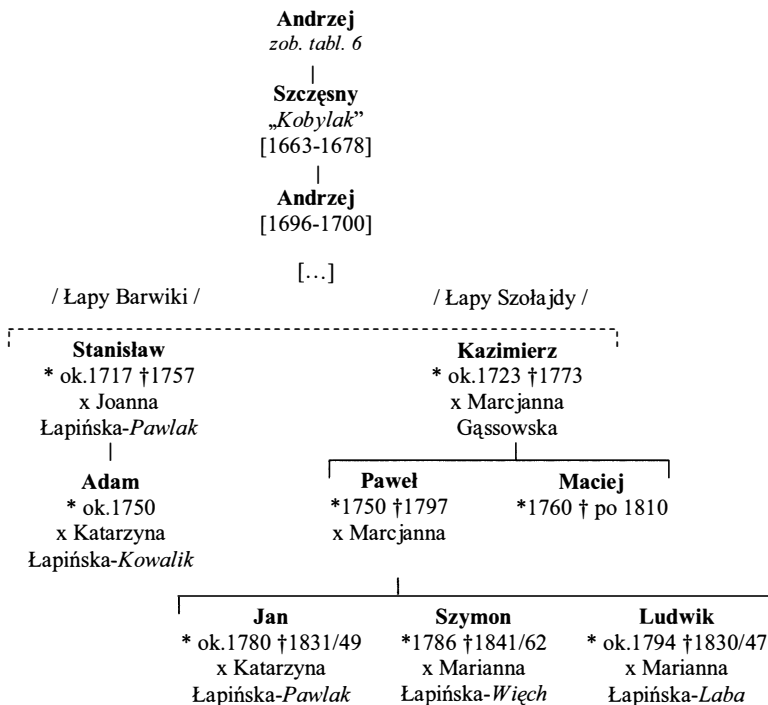
⁷⁰ *Jaśko, Jasieńko zdrobniale Jan*, por. Z. Gloger Słownik gwary ludowej..., s. 28.

⁷¹ Występował jako ojciec chrzestny w Łapach Dębownicy 05.12.1750 r., zob. AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraz nr 8, k. 31v.

Tablica 20. Łapińscy z przydomkiem „Kaczor”.

Tablica 21. Łapińscy z przydomkiem „Kobylak”.

spisu podatkowego z 1790 r. były to domy należące do: Bartłomieja, Wojciecha, Jana, Franciszka i Piotra). W ciągu XIX wieku gałąź Jana uległa kolejnym podziałom, do tego stopnia, że dziś w Łapach Szolajdach południową część wsi, zamieszkałą przez omawiane rodziny nazywa się „Jaśki”.

Jurczak

miejsowość: Łapy Leśniki
daty skrajne: 1751-1861

Kolejny przydomek odimienny, którego geneza również sięga XVIII wieku. Łapińscy *Jurczakowie* pochodzą od Jerzego syna Wawrzyńca *Chytrosza*, a wnuka Mikołaja Łapy *Kucza* założyciela Łap Leśnik (patrz tablica nr 8). Po raz pierwszy *Jurczakiem* określono Szymona Łapińskiego występującego w 1751 roku na chrzcie w sąsiednich Łapach Witach⁷². Z małżeństwa z Agatą pochodził syn Jan ożeniony z Katarzyną Łapińską. Na początku XIX wieku w Łapach Leśnikach żyli synowie Jana: Walenty i Stanisław. Współcześnie żyjący *Jurczakowie* pochodzą z linii Stanisława.

Kaczor

miejsowość: Łapy Bociany i Leśniki
daty skrajne: 1699-1919
oboczność: Kaczorik

Przezwise to zadomowiło się w XVIII wieku w Łapach Bocianach i Leśnikach, chociaż pierwsza wzmianka pochodziła z miejscowości Łapy Wity. W 1699 roku Wawrzyniec Łapiński *Kaczorik* i Dorota ochrzcili w Surażu swojego syna Tomasza⁷³. Niestety na dzień dzisiejszy starsza genealogia i geneza tej gałęzi rodu nie jest znana. W połowie XVIII wieku żyły dwie linie tej rodziny – Jakuba w Łapach Leśnikach i Adama w Łapach Bocianach. Gałąź z Leśnik podzieliła się na rodzinę Adama i Łukasza, te z kolei na następne, przez cały wiek XIX zamieszkując tą miejscowość. Krewni z Łap Bocian również ulegli rozdrobieniu na kilka rodzin, jednak nadal pozostali w rodzinnym zaścianku.

---

⁷² AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraż nr 8, k. 35v.

⁷³ AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraż nr 6, k. 17.

Kacprzyk (linia wygasła)

miejsowość:	Łapy Goździki
daty skrajne:	1668-1850
oboczność:	Kasprzyk

Gałąź rodziny wywodząca się z Łap Goździk, której protoplastą był Kacper Łapiński żyjący w I połowie XVII wieku. Był on synem Mikołaja, a wnukiem Macieja „Goździka” (patrz tablica nr 10). *Kasprzykiem* nazywał się już Wawrzyniec syn Marcina, wnuk Kacpra w 1668 roku⁷⁴. W drugiej połowie XVIII wieku żyły dwie rodziny z tego przydomku – w Łapach Goździkach Marcjana Łapiński i jego rodzonego brata - Benedykta w Brzozowie Muzyłach. Gałąź na Goździkach wygasła w trzecim pokoleniu na wnuczkach Marcjana, natomiast losy rodziny z Muzył nie są znane, ponieważ rodziny Łapińskich z tej miejscowości przestały używać przydomków w wieku XIX. Być może ta linia rodziny przetrwała do współczesnych czasów.

Kiślawy

miejsowość:	Łapy Bociany, Łynki
daty skrajne:	1654-1860
oboczność:	Kiślawy, Kislawik

Jedna z linii dawnych Serafinowiczów z Łap Bocian. W 1654 roku chrzestnym w Łapach Leśnikach u Józefa Grochowskiego był Wojciech Łapiński *Kiślawik*⁷⁵. W 1663 roku wymieniony jest wraz z żoną i synem jako mieszkaniec Łap Bocian. Najprawdopodobniej był on synem Stanisława, a wnukiem Serafina protoplasty zaścianka Łapy Bociany (patrz tablica nr 7). Trzech synów Stanisława – Macieja, Kazimierza i Pawła wymieniają rejestry pogłównego z lat 1673-1676. Starsi synowie mieszkali w Łapach Bocianach, najmłodszy ożeniony w 1666 r. z Elżbietą, wdową po Stanisławie Łapińskim-Lynce, przeniósł się do Łap Lynek⁷⁶. W ciągu kolejnego wieku Łapińscy z tym przydomkiem z Łap Bocian wygasli na rodzinie Jakuba Łapińskiego⁷⁷, natomiast gałąź na Łapach Łynkach przetrwała do końca XIX wieku⁷⁸.

---

⁷⁴ APar. Płonka, Sumariusz chrztów par. Płonka 1668-1798.

⁷⁵ AAD Białystok, Księga chrztów par. Suraz nr 3, k. 18v.

⁷⁶ APK, ZZG 54, k. 299.

⁷⁷ Żył w latach 1760-1777 wraz z żoną Barbarą.

⁷⁸ Ostatnim znanym przedstawicielem tej gałęzi był Kazimierz Łapiński (ur. 1822 r. w Łapach Łynkach, zm. 1891 r. w Gąsówce Ossem).

Kleban

miejsowość:	Łapy Kołpaki
daty skrajne:	1612-1919
oboczność:	Klebanik, Pleban

Przydomek pochodzi prawdopodobnie od zniekształconego wyrazu „pleban” (być może, któryś z przedstawicieli tej gałęzi rodziny pełnił obowiązki duchownego). Rodziny z tym przydomkiem zamieszkiwały wieś Łapy Kołpaki i pochodziły w linii prostej od założyciela tej osady – Andrzeja *Stryjca* (patrz tablica nr 2). Po raz pierwszy *Plebanikiem* nazwany był Adam Łapiński z Łap Wągli w 1612 roku⁷⁹. W 1616 roku w kościele suraskim zawarł związek małżeński jego brat Andrzej z Łap Janowiąt z Katarzyną córką Adama z Łap Łynek⁸⁰. Akta ziemskie i księgi metrykalne suraskie wymieniały w latach 1629-1655 Marcina Łapińskiego *Klebanika* żonatego z Jadwigą Łapińską. Jego syn Bartłomiej figuruje w spisach podatkowych z lat 1663-1676. Pod koniec XVII wieku Jan i Józef Łapińscy synowie Bartłomieja z Kołpak pozwani byli przed sąd przez ich sąsiada Stanisława Łapińskiego⁸¹. W XVIII wieku w Łapach Kołpakach mieszkali Michał i Benedykt Łapińscy-*Klebanowie* oraz Stanisław żonaty z Katarzyną Truskowską w Łapach Leśnikach. Z czterech synów Michała, dwóch najstarszych – Józef i Mateusz posiadali jedynie córki, Andrzej dwóch synów w Łapach Kołpakach, natomiast najmłodszy – Kajetan przeniósł się do Jabłoni Markowiąt. Linia na Łapach Leśnikach podzielona została w XIX wieku na dwie gałęzie, z których starsza istnieje do dziś, natomiast młodsza wygasła na synu Stanisława - Janie Łapińskim⁸².

Kobylak

miejsowość:	Łapy Barwiki
daty skrajne:	1663-1894
oboczność:	Kobylanczyk

Wywodzą się z gałęzi rodu z przydomkiem Barwik, z linii Andrzeja Łapińskiego (zob. tablica 6). Po raz pierwszy *Kobylanczykiem* określono rodzinę Szczęsnego Łapińskiego żyjącego w latach 1663-1676 w Łapach Barwikach. Jego

---

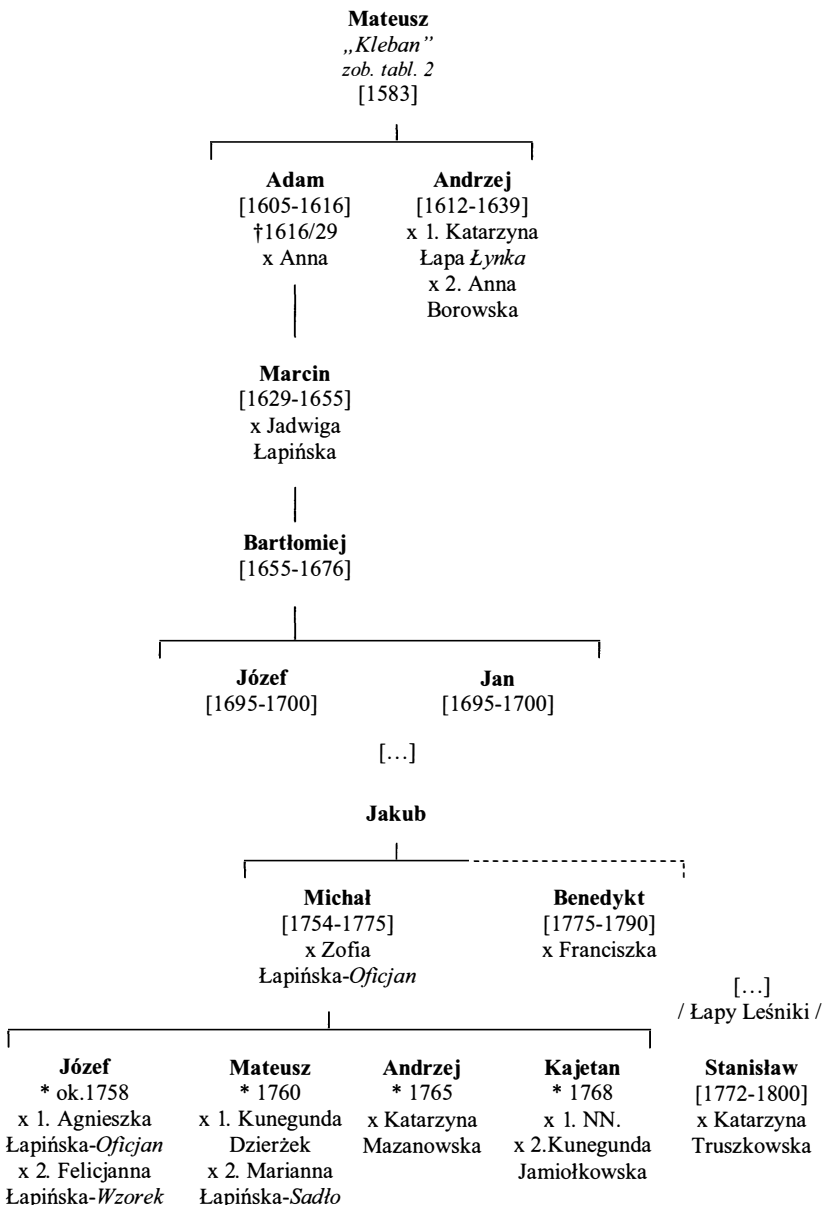
⁷⁹ ADB, Księga chrztów par. Suraż nr 2, k. 8.

⁸⁰ Jest to jednocześnie najstarszy akt ślubu z parafii suraskiej, gdyż omyłkowo wpisano akt ślubu do księgi chrztów, zob. tamże, k. 47.

⁸¹ AGAD, Księga ziemska suraska nr 9 (1694-1705), k. 34, por. także aneks źródłowy nr 6.

⁸² Ziemię odziedziczył Jan Perkowski, przez ożenek z wdową po Janie *Klebanie*.

Tablica 22. Łapińscy z przydomkiem „Kleban”.

syna Andrzeja wymieniają akta sądowe suraskie w latach 1696-1700⁸³. Kolejne pokolenia tej linii rodu podzieliły się na gałąź pozostałą w Łapach Barwikach oraz gałąź w Łapach Szolajdach założoną przez Kazimierza Łapińskiego. Dawna linia na Barwikach wygasła już pod koniec XVIII wieku na rodzinie Adama Łapińskiego. Przydomek ten reprezentowany był w XIX wieku jedynie przez trzy rodziny z Łap Szolajd wywodzące się od wcześniej wspomnianego Kazimierza. Po raz ostatni przezwisko *Kobylak* pojawiło się w rejestrze właścicieli gruntów wsi Łapy Dębowina, gdzie figurował Kazimierz Łapiński. Niestety dalszych losów tej gałęzi nie znamy.

Kondup

miejsowość:	Łapy Łynki
daty skrajne:	1663-1894
obocność:	Kondub, Kondus, Kondusik, Kondupa

Tym przezwiskiem określano Jakuba *Łynkę* z Łap Łynek pełniącego urząd wóznego generalnego na przełomie XVI/XVII wieku. Przydomek wystąpił po raz pierwszy w najstarszych zapisach chrztów suraskich w 1602 roku⁸⁴. Było to przezwisko używane sporadycznie ponieważ do połowy XVII wieku nadal w księgach ziemskich Jakub Łapa jak też jego synowie – Paweł i Andrzej używają dawnego przydomka *Łynka*. Po raz kolejny *Kondupikiem* lub *Kondusikiem* nazywano w latach 1655-1676 Pawła Łapińskiego syna Andrzeja, zamieszkałego wraz z żoną i dwoma synami w Łapach Łynkach⁸⁵. Zapewne jego wnukiem był Bartłomiej Łapiński żyjący w tej miejscowości w latach 1701-1771. Według rejestru podymnego z 1775 roku jeden z domów w Łapach Łynkach należał do *sukcesorów po Panu Bartłomieju Łapińskim*⁸⁶. Jednym ze spadkobierców był z pewnością syn – Jakub Łapiński zamieszkały w Łynkach wraz z żoną Agnieszką Łapińską. Być może część spadku należała również do Jana Łapińskiego-*Kondupa* zamieszkałego w Gąssówce Oleksinie wraz z żoną Rozalią z Roszkowskich. Na przełomie XVIII/XIX wieku przydomek ten reprezentowały rodziny dwóch synów Jakuba z Łap Łynek – Piotra i Stefana

---

⁸³ Wystąpił wśród dziedziców Łap Barwik i Leśnik, AHM, Księga ziemska suraska nr 5, k. 151.

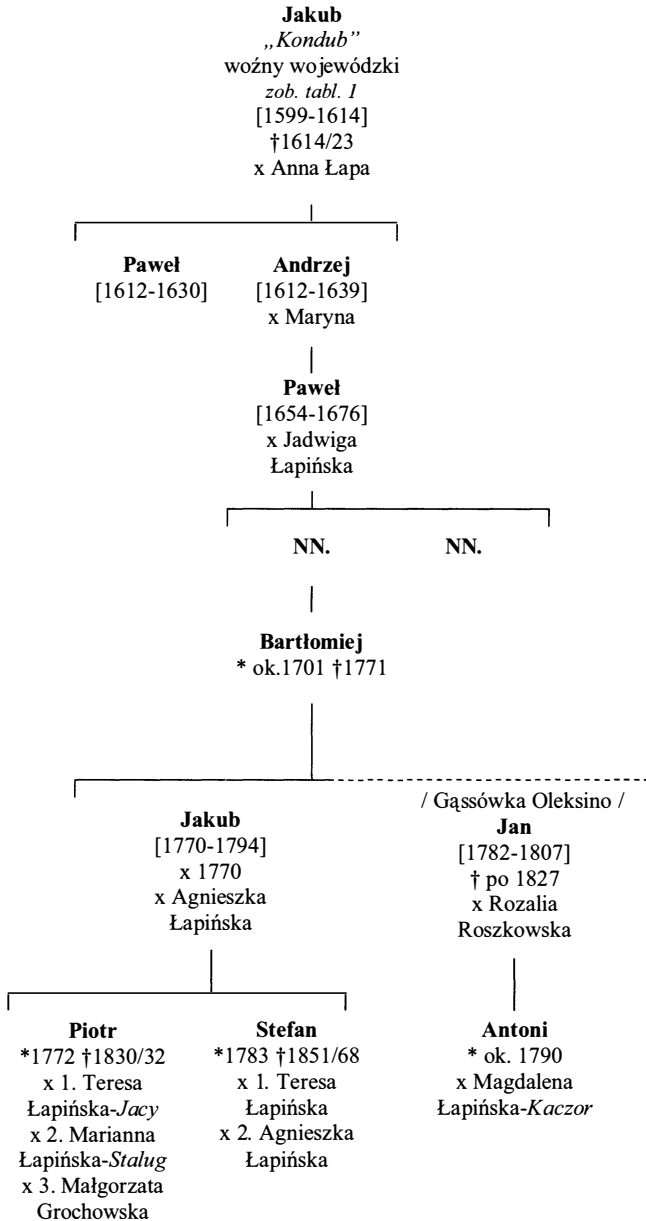
⁸⁴ Matką chrzczonego dziecka była Katarzyna córka Jakuba „Konduba” z Łap Łynek, a żona Stanisława „Siwkowicza” z Łap Dębowiny, zob. ADB Księga chrztów par. Suraz nr 1, k. 13.

⁸⁵ Niestety w tej samej miejscowości mieszkał również inny Paweł Łapiński (*Kisławy*), przez co trudne jest określenie imion synów Pawła *Kondupy*.

⁸⁶ APK, ZZG 605, s. 72.

Tablica 23. Łapińscy z przydomkiem „Kondup”.

oraz rodzina Jana z Gąsówki Oleksina. Przedstawiciele rodu dawnych *Łynków* z przewiskiem *Kondup* żyją w obu miejscowościach do dziś

Konstanciuł

miejsowość: Łapy Wity i Barwiki
daty skrajne: 1798-1919

Jeden z najmłodszych przydomków powstały jako nazwa jednej z gałęzi rodziny *Kusiów*. Założycielem tej linii był Konstanty Łapiński-*Kuś* żyjący w Łapach Witach w latach 1702-1762. Zapewne był on wnukiem jednego z braci *Kusiów* – Wincentego lub Andrzeja wymienianych w rejestrach pogłównego w latach 1663-1676. Jako głowa rodziny Konstanty występował już w spisie z 1716 roku zamieszkując w Witach wraz z matką⁸⁷. W 1722 roku ożenił się z Marianną Łapińską-*Chromy* jedną z „dziedziczek” z Łap Barwik. W latach kolejnych drugą zawarł kolejny związek z Eufrozyną Łapińską. Z obu związków małżeńskich pochodziło dwóch synów – Piotr i Paweł. Starszy z braci pozostał w Łapach Witach, młodszy otrzymał w spadku ziemie i nieruchomości po pierwszej żonie Konstantego- Mariannie *Chromikównie*. Po raz pierwszy *Konstantychem* określono Pawła Łapińskiego z Łap Barwik w 1798 r⁸⁸. Do dziś żyją potomkowie pochodzący od obu synów Konstantego *Kusia*.

Kopec

miejsowość: Łapy Goździki
daty skrajne: 1602-1919
oboczność: Kopciuk

Rodziny z tym przydomkiem pochodzą w linii prostej od Jan *Burszy* założyciela osady Łapy Goździki (patrz tablica nr 9). Przydomkiem tym określono w początkach XVII wieku Annę, żonę Tomasza Łapy *Burszy* z Łap Goździk⁸⁹. Jako że wszyscy mieszkańcy Łap Goździk w początkach XVII wieku wywodzili się z gałęzi z przydomkiem *Bursza* to poszczególne z linii musiały używać dodatkowych przwisk. Tak też stało się w tym przypadku - określenie *Kopec* zostało przeję-

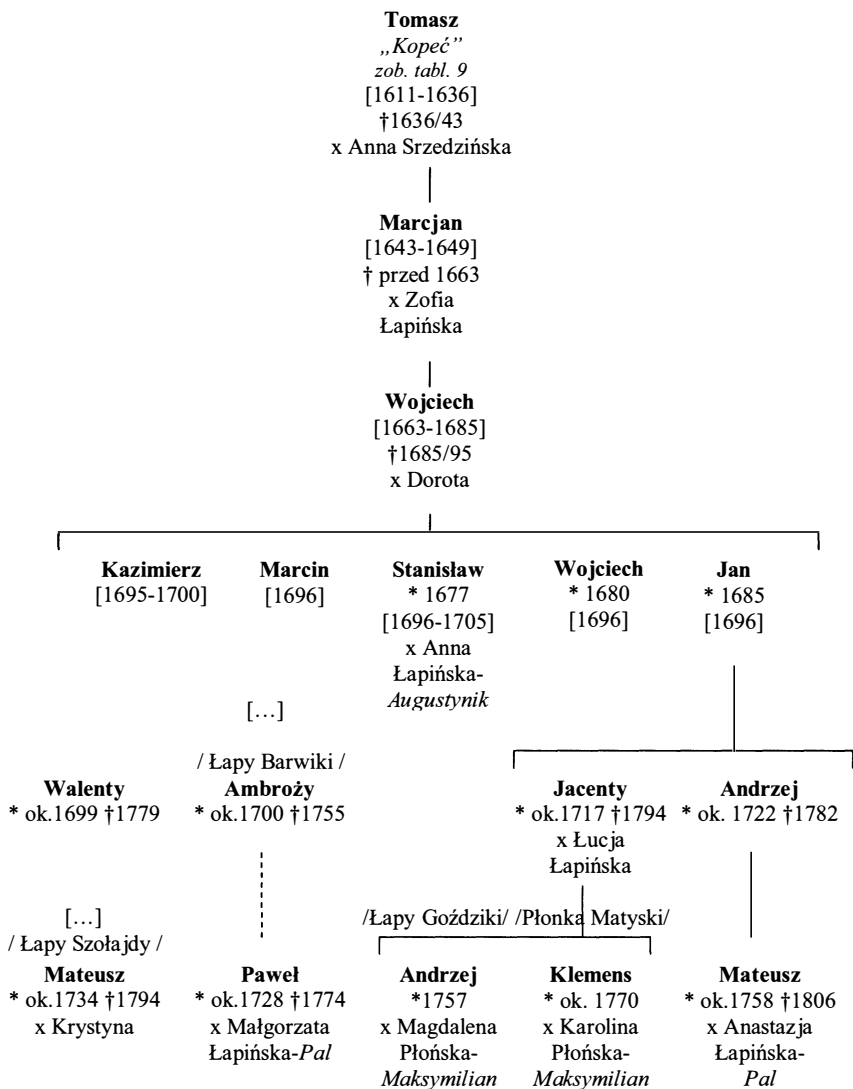
---

⁸⁷ AGAD, Księga grodzka brańska nr 39, k. 359.

⁸⁸ ADB, Księga chrztów par. Uhowo, k. 13v.

⁸⁹ W 1602 r. na chrzcie Elżbiety z Łap Goździk rodziców dziecka zapisano jako: *Tomasza syna Stanisława zwanego Bursa i Annę córkę po Marcinie wdowę po Mikołaju Kopciu*, zob. ADB, Księga chrztów par. Suraz nr 1, k. 7.

Tablica 24. Łapińscy z przydomkiem „Kopeć”.

te po kądzieli i utrwaliło się w kolejnych pokoleniach⁹⁰. *Kopciukiem* określano już Wojciecha Łapińskiego z Łap Goździk w latach 1663-1685, który był synem Marcjana, a wnukiem Tomasza i Anny. Z jego pięciu synów wywodzi się większość współcześnie żyjących przedstawicieli tej rodziny, którzy z czasem założyli rodziny w innych okolicznych miejscowościach – Łapy Barwiki (początek XVIII w.), Łapy Szolańdy (połowa XVIII w.) i Płonka Matyski (początek XIX w.).

Kowalik (linia wygasła)

miejsowość: Łapy Nowosiółki
daty skrajne: 1663-1803

Łapińscy z tym przydomkiem żyli w Łapach Nowosiółkach od początku XVII do XIX wieku. Protoplastą tej gałęzi był Grzegorz Łapiński parający się zapewne zawodem kowala w tej miejscowości. W czasach potopu szwedzkiego w Łapach Nowosiółkach żyło czterech jego synów: Michał, Wojciech, Józef i Andrzej od których pochodzą dalsze pokolenia żyjące w tej miejscowości w kolejnym stuleciu. Po raz ostatni przydomek wystąpił w 1806 roku w stosunku do rodziny Józefa i Franciszki Łapińskich. Był on prawdopodobnie ostatnim męskim potomkiem tej gałęzi, ponieważ w latach kolejnych przydomek już nie wystąpił.

Kucz

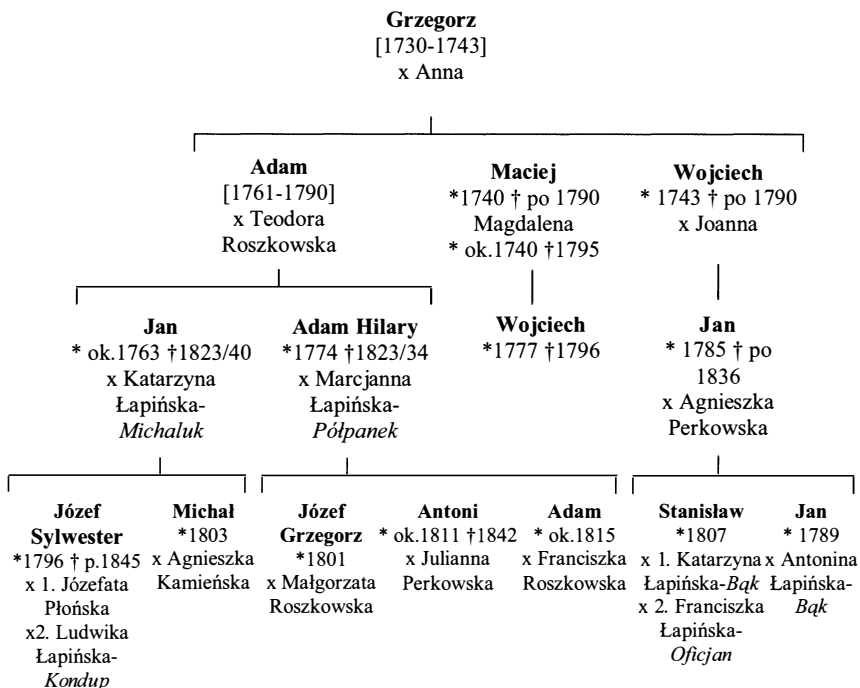
miejsowość: Łapy Dębowina
daty skrajne: 1528-1835
oboczność: Kuc, Kuczyk
nowe linie: Chytrosz, Jurczak, Rośmian, Rafał

Jeden z najstarszych przydomków rodu wymieniony już w dokumencie z 1528 r. Łapińscy z tym przezwiskiem pochodzili od Mikołaja Łapy dziedzica z Łap Rech, Dębowiny i Leśnik (patrz tablica nr 8). W ciągu XVII wieku z tego rodu wyodrębniły się nowe gałęzie przyjmując inne przydomki, jednak kilka linii zamieszkałych w Łapach Dębowinie używało nadal przydomka *Kucz*. W XVIII wieku były to rodziny Piotra z Łap Dębowiny i Antoniego z Gąssówki Oleksina. W ciągu XIX wieku obie gałęzie *Kuczów* wygasły bezpotomnie.

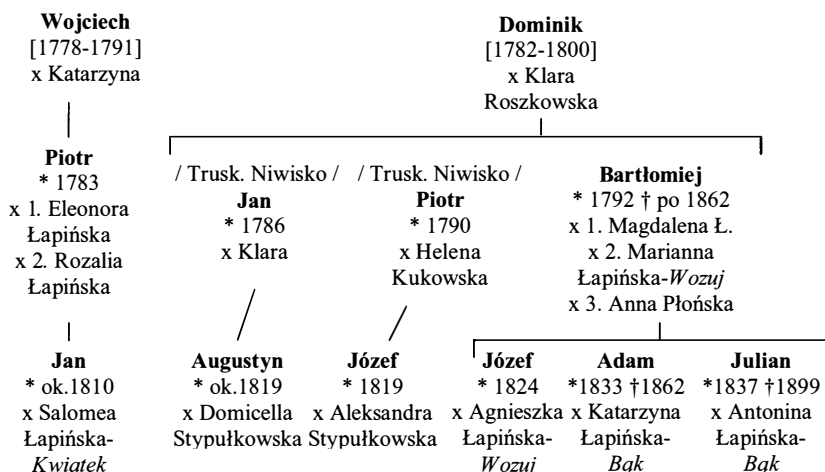
---

⁹⁰ Już w 1616 r. Anna była określana jako żona Tomasza *Kopcia*, zob. ADB, Księga chrztów par. Suraż nr 2, k. 47v.

Tablica 25. Łapińscy z przydomkiem „Laba” z Łap Zięciuk.

Tablica 26. Łapińscy z przydomkiem „Laba” z Łap Leśnik.

Kuś

miejsowość:	Łapy Wity, Barwiki
daty skrajne:	1612-1919
oboczność:	Kusik
nowe linie:	Konstanciuk, Kwiatek

Protoplasta tej rodziny nie jest znany, ponieważ już w początkach XVII wieku żyło kilka rodzin z tym przydomkiem w różnych miejscowościach. Nazwa, a w zasadzie przezwisko, utrzymała się z czasem jako przydomek na określenie rodzin zamieszkałych w Łapach Witach i Barwikach. Po raz pierwszy *Kusikiem* nazwany był Jan, który 10 marca 1612 roku ochrzcił w Surażu córkę Dorotę⁹¹. W połowie XVII wieku w Łapach Barwikach żył Wojciecha *Kusik* wraz z żoną synami i służbą, natomiast w Łapach Witach rodziny Wincentego i Andrzeja *Kusiów*. W ciągu XVIII wieku kolejne gałęzie tych rodzin przyjęły nowe przydomki: po Tomaszu *Kusiu* z Łap Barwik pochodzi rodzina Łapińskich-*Kwiatków*, natomiast po Konstantym *Kusiu* z Łap Wit rodziny Łapińskich-*Konstanciuków*. W ciągu XIX wieku prócz linii na Barwikach i Witach powstała także gałąź rodziny zamieszkała w Łapach Bocianach. Przedstawiciele wszystkich trzech linii żyją do dziś.

Laba

miejsowość:	Łapy Zięciuki
daty skrajne:	1652-1924
oboczność:	Labik, Labowicz

Nazwa tej rodziny powstała prawdopodobnie od nazwy herbu rodzinnego Lubicz, zwanego również Laba lub Łuba. Rodzina z tym przydomkiem wzmiankowana była po raz pierwszy w Łapach Zięciukach w 1652 roku⁹². W latach 1663-1676 w Łapach Zięciukach zamieszkiwał Grzegorz Łubik vel Labik z żoną i synem. Kolejny znany przedstawiciel tej rodziny to Mikołaj Labowicz, który żył w tejsze miejscowości w latach 1687-1695. W wieku XVIII w Łapach Zięciukach zamieszkiwała rodzina Grzegorza Łapińskiego-*Laby* od której pochodzą dalsze gałęzie rodziny zamieszkałe w tym zaścianku. W ciągu XVIII wieku kolejne rodziny *Labów* osiadły także w Łapach Leśnikach, skąd przenosiły się także do innych miejscowości (Truskolasy Niewisko – 1817 r., Łapy Dębownina – 1843 r.).

---

⁹¹ ADB, Księga chrztów par. Suraż nr 2, k. 1v. Jana *Kusika* wspominają także akta ziemskie bielskie z tego samego roku, zob. AGAD, Księga ziemska bielska nr 5, k. 221.

⁹² Był to Jakub Łapiński *Labik* wraz z żoną Dorotą.

Mań

miejsowość:	Łapy Goździki
daty skrajne:	1604-1862
oboczność:	Manik, Maniuk

Jedna z gałęzi dawnego rodu *Bursza* z Łap Goździk. *Maniowie* pochodzą od Marcina najstarszego z synów Macieja *Goździka* (patrz tablica nr 9). Przydomek zapewne odimienny pochodzący od zdrobnienia imion Marcin lub Maciej. Po raz pierwszy *Maniukiem* nazwano Macieja z Łap Goździk w księgach chrztów Suraza w 1604 roku⁹³. W 1642 roku, także w Surazu, ochrzczono dziecko Wojciecha *Maniuka* i Katarzyny z Łap Goździk, z kolei w 1652 roku chrzestnym w Łapach Zięciukach był Paweł *Maniuk*. W połowie XVII wieku w Łapach Goździkach żyły rodziny: Andrzeja i Mikołaja Łapińskich *Maniów* i ich stryjecznego brata Józefa⁹⁴. Pod koniec XVIII wieku przydomek *Mań* nosiła większość mieszkańców Łap Goździk⁹⁵, jednak w ciągu kolejnych dwóch pokoleń wszystkie gałęzie z tego zaścianka wygasły nie pozostawiając męskich potomków. Jedynymi przedstawicielami rodziny Łapińskich *Maniów* w czasach dzisiejszych jest gałąź osiadła w połowie XVIII wieku w pobliskiej Płonce Kościelnej.

Michaluk

miejsowość:	Łapy Bociany
daty skrajne:	1674-1919
oboczność:	Michalik

Protoplastą tej rodziny był Michał Łapa *Siwkowicz* syn Jana z Łap Dębowinym który przez ożenek, około 1605 r., z Małgorzatą córką Grzegorza Łapy *Serafinowicza* wszedł w posiadanie części wsi Łapy Bociany. *Michalukami* zwano synów Michała w 1674 roku, którymi byli Michał i Mateusz. W następnym wieku wśród właścicieli Łap Bocian figurowali Jan i Krzysztof Łapińscy *Michalukowie*. Do czasów dzisiejszych przetrwała jedynie gałąź rodziny pochodząca od Jana Łapińskiego.

---

⁹³ ADB, Księga chrztów par. Suraz, k. 44.

⁹⁴ Jak wynika z ksiąg ziemskich suraskich dwaj pierwsi byli synami Pawła, a ich stryjeczny brat synem Grzegorza, zob. AHM, Księga ziemska suraska nr 4, k. 627.

⁹⁵ W 1775 r. właścicielami siedmiudomów w Łapach Goździkach były rodziny Łapińskich z przydomkiem *Mań*, zob. APK, ZZG 605, s. 70-71.

Oficjan

miejsowość:	Łapy Wity
daty skrajne:	1655-1919
oboczność:	Oficjanik, Oficjał

Jest to prawdopodobnie jedna z gałęzi dawnego rodu Łubów, właścicieli Łap Wit. Przydomek *Oficjanik* wystąpił w 1655 roku w określeniu do rodziny Mateusza i Maryny z Łap Wit. W latach 1663-1676 zamieszkiwał on Wity wraz z żoną i synem Michałem. Synem Michała, a wnukiem Mateusza był Andrzej ożeniony w 1721 roku z Małgorzatą Łapińską w Surazu. Z tego związku urodziło się trzech synów: Bartłomiej, Wawrzyniec (zamieszkały na majątku żony w Łapach Szolajdach) i Wojciech. Potomkowie najstarszego i najmłodszego syna zamieszkiwali w rodzinnych Witach, natomiast syn Wawrzyńca – Wojciech założył rodzinę w Łapach Kołpakach. Przydomek istnieje do czasów dzisiejszych.

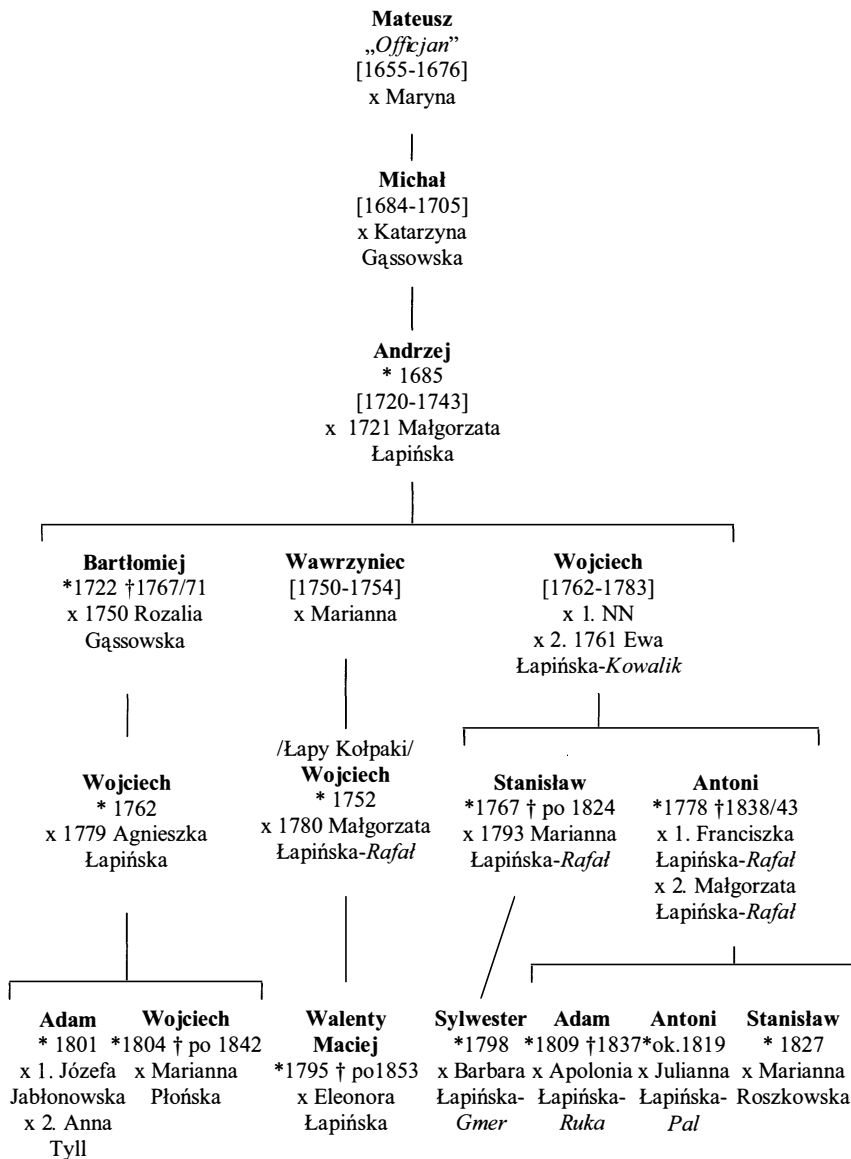
Oładź

miejsowość:	Łapy Korczaki, Dębowina
daty skrajne:	1652-1924
oboczność:	Oładzik, Ołacz
nowe linie:	Pawły, Olesie

Rodziny z tym przydomkiem wywodzą się od dawnego przydomku *Korczak* – właścicieli z Łap Korczak (patrz tablica nr 4). Tym mianem określano potomków Leonarda Łapy *Korczaka* w połowie XVII wieku. Po raz pierwszy przydomek odnotowano w latach 1652-1658 w księgach chrztów parafii suraskiej przy rodzinie Jakuba i Maryny z Łap Korczak. W 1663 roku w Łapach Korczakach żyli już Jakub, Michał i Stanisław Łapińscy *Oładziowie* wraz z żonami i synami. W ciągu XVIII wieku rodziny z Łap Korczak z tym przydomkiem wygasły bezpotomnie, natomiast współcześnie żyjący pochodzą od linii zamieszkałych w Łapach Dębowinie.

Tablica 27. Łapińscy z przydomkiem „Oficjan”.

Pal

miejsowość:	Łapy Barwiki, Goździki
daty skrajne:	1730-1919
nowe linie:	Karule

Nieznana jest geneza, ani też protoplasta tej gałęzi rodziny. Przydomek Pal pojawia się w dokumentach dość późno, bo dopiero w 1730 roku⁹⁶. W tym okresie żyły już trzy rodziny *Palów*: Mikołaja w Łapach Goździkach, Adama w Łapach Barwikach i Piotra w Płonce Kozłach, trudno więc zbadać z której gałęzi rodu powstali. Pod koniec XVIII stulecia w Łapach Barwikach nadal mieszkała rodzina Marcina Łapińskiego *Pala*, w Łapach Goździkach Walentego syna Mikołaja, w Płonce Kozłach wnukowie Piotra *Pala*: Michał, Wojciech i Batrłomiej natomiast w Płonce Strumiance mieszkał brat Walentego z Łap Goździk - Paweł z żoną Brygidą⁹⁷. W ciągu XIX wieku trzy główne gałęzie rodu *Palów* rozrodziły się tworząc ponad dwadzieścia nowych rodzin⁹⁸. Wszystkie z wyżej wymienionych linii istnieją do dziś.

Pawlak

miejsowość:	Łapy Barwiki
daty skrajne:	1706-1919

Rodziny Łapińskich-*Pawlaków* pochodzą od Pawła syna Pawła Łapińskiego-*Łubika* (zwanego też *Aleksandrzykiem*), żyjącego w Łapach Barwikach w latach 1673-1688 (patrz tablica nr 5). Po raz pierwszy *Pawlakiem* określono Szymona syna Pawła w 1706 roku. Potomkowie Pawła *Łubika* w XVIII stuleciu, prócz rodzinnych Łap Barwik założyli także rodziny w Łapach Witach i Bocianach. W 1775 roku w Łapach Barwikach mieszkały rodziny Michała i Jana, w Łapach Witach Jakuba i w Łapach Bocianach także Jakuba Łapińskich *Pawlaków*. Przydomek przetrwał do czasów dzisiejszych.

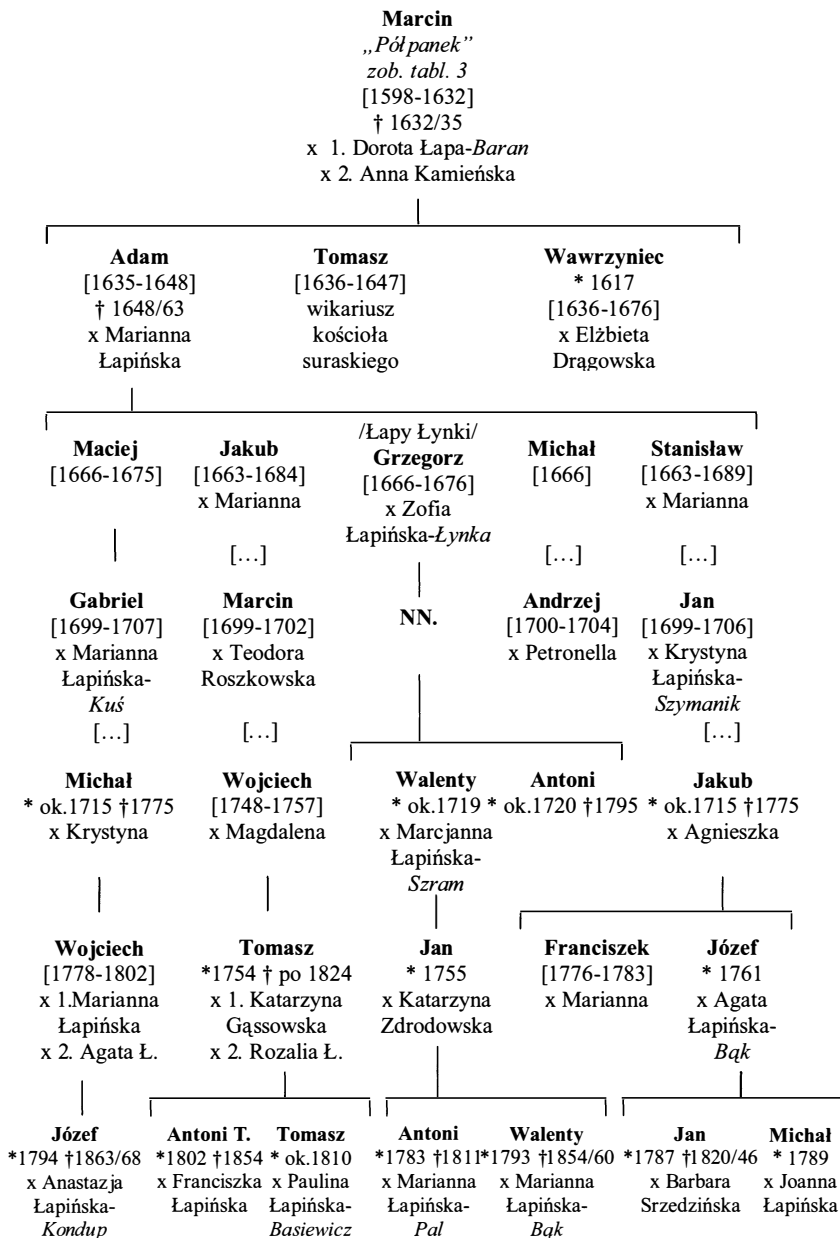
---

⁹⁶ W 1730 roku Wojciech Łapiński zwany Pal zawarł związek małżeński w Surazu z Potencjaną Łapińską z Łap Nowosiótek.

⁹⁷ Dzieci Pawła Łapińskiego-*Pala* i Brygidy rodziły się w Łapach Goździkach do 1774 r., dopiero najmłodszy z rodzeństwa – Tomasz Sylwester urodził się w grudniu 1777 roku w Płonce Strumiance. Jeszcze w rejestrze podymnego z 1775 roku Paweł figuruje jako właściciel dymu w Łapach Goździkach, zob. APK, ZZG 604, s. 71.

⁹⁸ W II połowie XIX wieku w Łapach Goździkach żyło trzynaście rodzin prawnuków Walentego Łapińskiego *Pala*.

Tablica 29. Łapińscy z przydomkiem „Półpanek”.

Piechota

miejsowość: Łapy Goździki, Wity
daty skrajne: 1775-2004

Rodzina Łapińskich z przezwiskiem *Piechota* jest słabo poznana, gdyż przydomek ten pojawił się w dokumentach dopiero w drugiej połowie XVIII wieku. W tym okresie dwie rodziny *Piechotów* zamieszkiwały w miejscowościach Łapy Goździki i Wity. Rodzina w Witach wygasła już w końcu XVIII wieku na Mariannie Łapińskiej zamężnej za Stanisławem Łapińskim-*Gryką* z Łap Dębowny. Współcześnie żyjący *Piechotowie* pochodzą od Karola Łapińskiego żyjącego w Łapach Goździkach w latach 1724-1804. Przydomek istnieje do dziś i jako jedyny występuje współcześnie wśród kilku rodzin jako drugi człon nazwiska.

Płaksa

miejsowość: Płonka Kościelna
daty skrajne: 1785-1851

Jest to jedyny przydomek, który powstał poza Łapami. *Płaksami* określano pod koniec XVIII wieku dwóch braci: Aleksandra i Jana Łapiński *Wojtasów* z Płonki Kościelnej. Po raz pierwszy to niezbyt chlubne przezwisko zapisano w księgach kościoła płońskiego przy chrzcie jednego z dzieci Aleksandra Łapińskiego⁹⁹. W drugiej połowie XIX wieku, żyło już trzech prawnuków Aleksandra *Płaksy*: Jan, Władysław i Onufry. Najstarszy – Jan, ożeniony z Joanną Łapińską-*Stalug* przeniósł się do sąsiednich Łap Zięciuk, Władysław pozostał w Płonce Kościelnej, natomiast Onufry zamieszkał wraz z żoną Klementyną Roszkowską w Płonce Matyskach. Do dziś Łapińscy-*Płaksowie* mieszkają na terenie dawnych Łap Zięciuk.

Półpanek

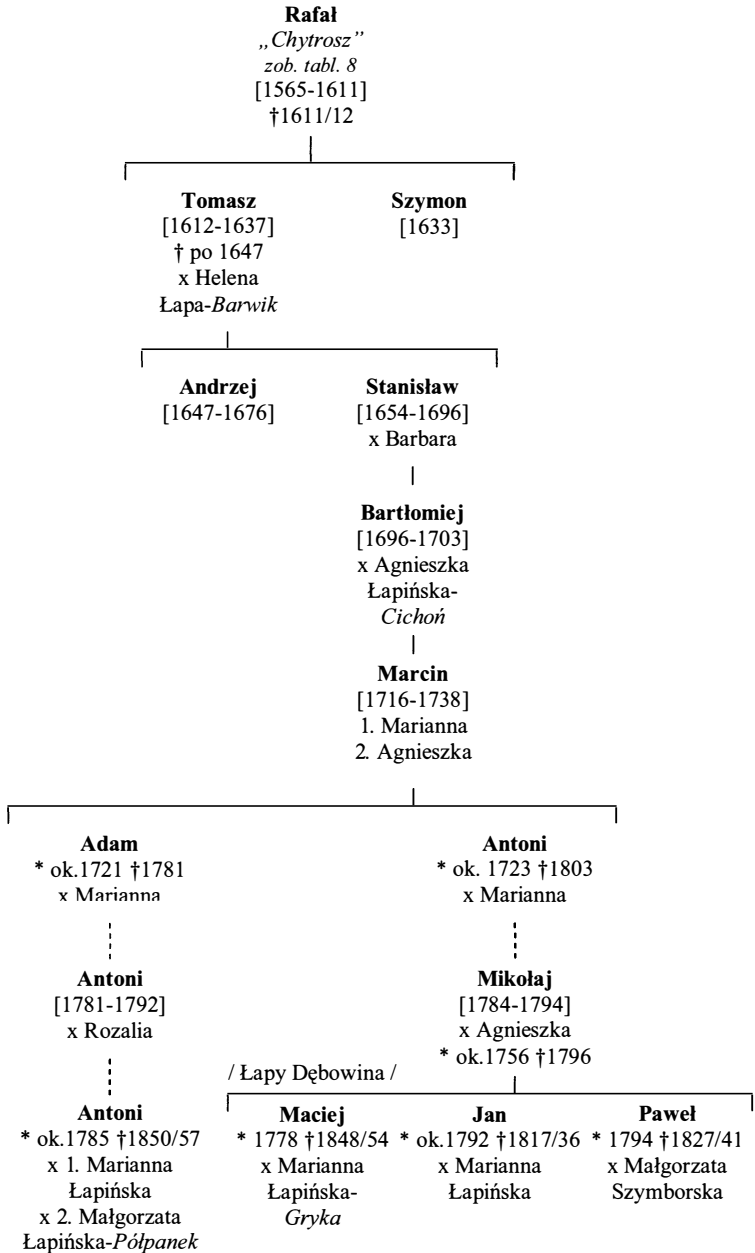
miejsowość: Łapy Płuśniaki
daty skrajne: 1612-1919
oboczność: Półpan, Półpanczyk

W języku staropolskim *Półpanami* lub *Półpankami* zwano bogatszą szlachtę o

---

⁹⁹ Nowe przezwisko zapisywano przy kolejnych chrztach, na przemian z dawnym przydomkiem *Wojtas*, zob. APAr Płonka, Księga chrztów par. Płonka nr 2.

Tablica 30. Łapińscy z przydomkiem „Rafał”.

statusie pośrednim między szlachtą drobną a średnimi posiadaczami ziemskimi¹⁰⁰. Przydomek taki nadano rodzinie Marcina Łapy z Łap Pluśniak. Po raz pierwszy określenia tego użyto w aktach ziemskich bielskich z 1612 roku przy okazji transakcji ziemskiej w Łapach Łynkach¹⁰¹. Marcin *Półpanek* wszedł w posiadanie ziemi w sąsiednich Łapach Stryjcach przez ożenek z Dorotą Łapą *Baranówną*. Z tego związku urodziło się trzech synów: Adam Tomasz i Wawrzyńiec. Tomasz Łapiński-*Półpanek* poświęcił się stanowi duchownemu. W latach 1636-1647 pełnił obowiązki wikariusza przy kościele suraskim. W latach 1663-1676 w Łapach Pluśniakach i Stryjcach żyły rodziny Wawrzyńca Łapińskiego oraz jego pięciu bratanków po zmarłym bracie Adamie. Około 1670 roku Grzegorz, jeden z synów Adama, ożenił się w Zofią *Łynkówną* i założył rodzinę w Łapach Łynkach¹⁰². Na przełomie XVII/XVIII wieku w Łapach Plusniakach i Stryjcach żyły rodziny Gabriela, Marcina, Andrzeja i Jana *Półpanków*. Niestety nie jest znane pokrewieństwo między nimi, domyślać się jedynie można, że pochodzili z rodzin Adama lub Wawrzyńca. W 1775 roku w Łapach mieszkało pięć rodzin z tym przydomkiem (dwie w Łynkach i trzy w Pluśniakach). *Półpankowie* mieszkają do dziś w obu miejscowościach.

Rafał

miejsowość:	Łapy Szolajdy
daty skrajne:	1642-1924
oboczność:	Rafalik, Rafaluk
nowe linie:	Ignace

Ta gałąź rodziny wywodzi się z dawnego przydomka *Kucz* i pochodzi od Rafała Łapy z Łap Rech, Dębowiny i Leśnik, żyjącego w drugiej połowie XVI wieku (patrz tablica nr 8). W 1565 roku był on uczestnikiem pospolitego ruszenia w wojnie o Inflanty, gdzie stawiał się konno w zbroi i oszczepem¹⁰³. W tym samym roku razem z braćmi: Pawłem, Stanisławem, Więclawem, Wawrzyńcem i Maciejem, stawiał się w Brańsku, gdzie dokonano podziału dóbr Łapy Łazie (Leśniki) po zmar-

---

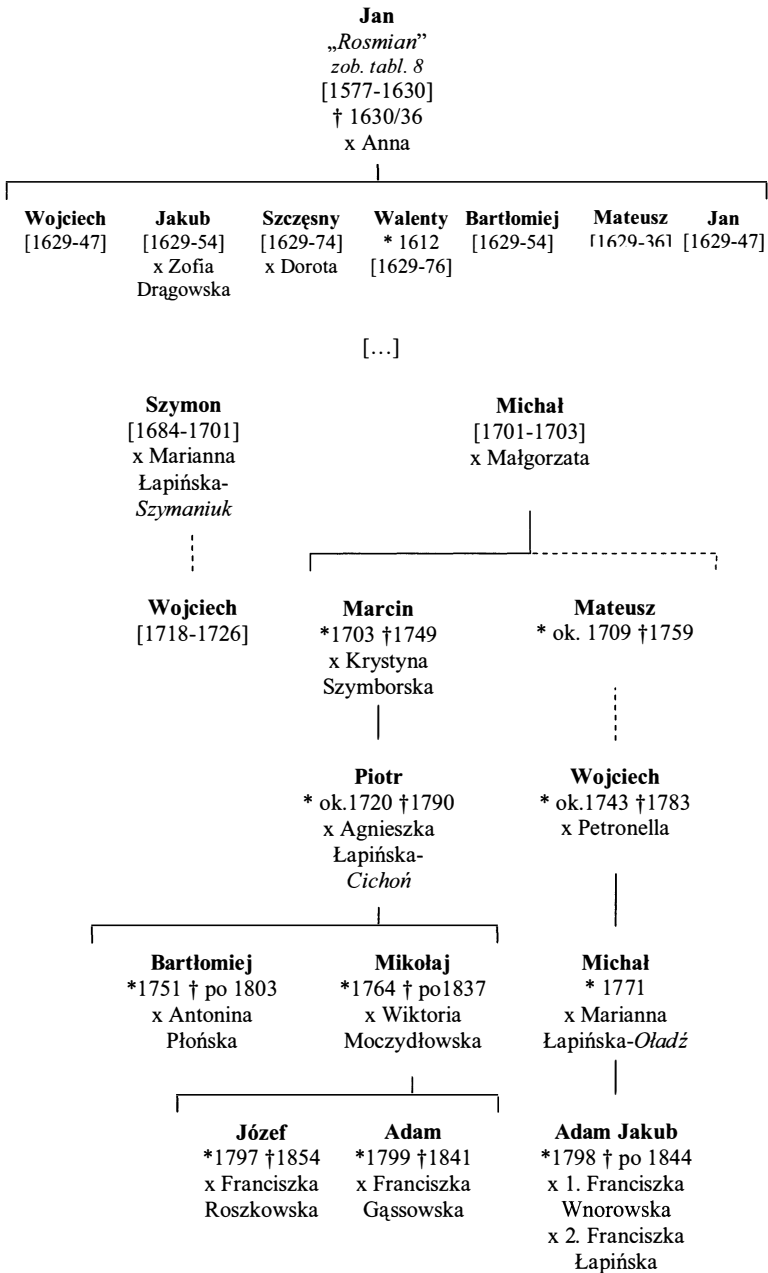
¹⁰⁰ *Półpanek – posiadacz kilku włók ziemi, człowiek pośredniej zamożności między zagrodowcem, a panem folwarcznym*, cyt za: Z. Gloger, *Słownik gwary ludowej...*, s. 69.

¹⁰¹ Piotr syn zmarłego Stanisława Łapy z Łap Kosmytek (Łynek) zapisał wówczas swoje ziemie synom: Grzegorzowi, Stanisławowi i Marcinowi, które jak określono, rozciągały się od pół Jakuba woźnego, który był bratem rodzonym Piotra, do ziem szlachetnego Marcina *Półpanka*, zob. AGAD, Księga ziemska bielska nr 5, k. 301.

¹⁰² APIK, ZZG 54, s. 311.

¹⁰³ *Rafał Mikołajewicz z Łap Rechów – koń zbrojny z oszczepem*, zob. Russkaja Istoriceskaja Biblioteka, t. 33, Petersburg 1915, s. 369.

Tablica 31. Łapińscy z przydomkiem „Rośmian”.

łym ojcu Mikołaju¹⁰⁴. Bracia Rafał, Więclaw i Wawrzyniec, zwani *Chytroszami*, w ciągu kolejnych lat zawierali w Brańsku i Surażu wiele transakcji zamieniając i odsprzedając swoje ziemie. Ostatecznie Rafał osiadł w Łapach Rechach, Więclaw w Łapach Dębowninie, a Wawrzyniec w Łapach Leśnikach. Po raz ostatni Rafał wspomniany był w aktach ziemskich bielskich w 1611 roku¹⁰⁵. Synem Rafała byli Tomasz i Szymon zamieszkali w Łapach Szołajdach. Po raz pierwszy przydomek *Rafalik* odnotowany był w księgach chrztów Suraża w 1642 roku¹⁰⁶. W latach 1663-1676 w Łapach Szołajdach żyły dwie rodziny synów Tomasza *Rafalika* – Andrzej i Stanisław Łapińscy. W XVIII wieku przydomek rodzinny zapisywany był w formie *Rafal*. W 1775 roku w Szołajdach właścicielami dwóch dymów byli: Adam i Antoni synowie Marcina Łapińskiego-*Rafala*. Na początku XIX wieku Maciej Łapiński-*Rafal* ożeniony z Marianną Łapińską-*Gryką* osiadł w Łapach Dębowninie. Rodziny z tym przydomkiem żyją również współcześnie.

Rośmian

miejscowość:	Łapy Leśniki, Dębownina
daty skrajne:	1615-1924
oboczność:	Roszmian, Rosman

Geneza tej rodziny także wiąże się z rodem o przydomku *Kucz*. Rośmianowie wywodzą się od Jana z Łap Leśnik i Dębowniny, który był wnukiem Aleksandra – młodszego z synów Mikołaja Łapy *Kucza* (patrz tablica nr 8). Po raz pierwszy przydomek wystąpił w 1615 roku odnotowany na chrzcie Walentego – syna Jana *Rosmiana* i Anny w Łapach Leśnikach¹⁰⁷. W 1629 roku Jan jako dziedzic z Łap Leśnik, Dębowniny i Goździk przekazał swój majątek synom: Wojciechowi, Jakubowi, Szczęsnemu, Walentemu, Bartłomiejowi, Maciejowi i Janowi¹⁰⁸. W połowie XVII wieku w Łapach Leśnikach żyli bracia: Szczęsny i Jakub, a w Łapach Dębowninie Walenty i Jan Łapińscy-*Rośmianowie*. W kolejnym stuleciu rodziny z tym przydomkiem mieszkaly jedynie w Łapach Dębowninie. W 1775 roku wśród właścicieli Łap Dębowniny figurowali: Wojciech po Mateuszu i Piotr po Marcinie Łapińscy. Gałąź Wojciecha w XIX wieku podupadła ekonomicznie i jej potom-

---

¹⁰⁴ I. Kapica, op. cit., s. 243.

¹⁰⁵ Wzmianka dotyczyła sprzedaży ziemi w Łapach Leśnikach położonej pomiędzy miedzami Jana i Rafała *Chytrosza* przez Piotra *Aleksandrowicza* (stryjecznego bratanka Rafała), zob. AGAD Księga ziemiska bielska nr 5, k. 116v.

¹⁰⁶ Tomasz Łapiński *Rafalik* był ojcem chrzestnym na chrzcie w Łapach Rechach u córki Józefa Łapińskiego *Gmera*, zob. ADB, Księga chrztów par. Suraż nr 3, k. 2.

¹⁰⁷ ADB, Księga chrztów par. Suraż nr 2, k. 33v.

¹⁰⁸ AGAD, Księga ziemiska suraska nr 3, k. 209.

kowie przenieśli się do sąsiedniego Daniłowa w 1840 roku. Natomiast przedstawiciele linii Piotra *Rośmiana* żyli w Dębowninie do początków XX wieku¹⁰⁹. Kilka rodzin z tej gałęzi osiedliło się także w XIX wieku w innych miejscowościach jak Łupianka Stara czy też Sokoły Jażwiny, gdzie żyją do dziś.

Stalug

miejsowość:	Łapy Zięciuki
daty skrajne:	1676-1919
oboczność:	Staluga

Łapińscy z tym przydomkiem pochodzą prawdopodobnie z rodu *Sasinowiczów* zamieszkałego w Łapach Zięciukach od początków XVI wieku (patrz tablica nr 10). Przedstawicielem tego rodu w połowie XVII wieku był Jakub Łapiński występujący w latach 1663-1674 z określeniem Walendziak. Przydomek *Stalug* odnotowany był po raz pierwszy w 1676 roku w księgach chrztów parafii płońskiej¹¹⁰. W 1712 roku w kościele w Surażu odbył się ślub Marcina Łapińskiego-*Staluga* z Łap Zięciuk z Jadwigą Łapińską-*Półpankówną*¹¹¹. Być może synem Marcina, a wnukiem Jakuba był Józef Łapiński mieszkający w Zięciukach w latach 1765-1790. Z małżeństwa Józefa z Krystyną urodził się w 1771 roku Szymon Łapiński-*Stalug*, który w 1792 roku w Uhowie pojął za żonę Franciszkę Łapińską-*Michaluk* z Łap Bocian¹¹². Współcześnie żyjący przedstawiciele tej gałęzi rodu pochodzą z dwóch synów Szymona i Franciszki: Jana Józefa (ur. w 1797 r.) i Marcina (ur. w 1798 r.).

Szram (linia wygasła)

miejsowość:	Łapy Kołpaki
daty skrajne:	1607-1787
oboczność:	Szrama, Szramik, Szromik, Szramienie

Gałąź tej rodziny była blisko spokrewniona z Łapińskimi o przydomku *Kleban* (patrz tablica nr 2). Tomasz Łapę zwanego *Szram* wzmiankowały najstarsze księgi

---

¹⁰⁹ Ostatnim przedstawicielem tego rodu w Łapach Dębowninie był Mateusz Łapiński (*1856 †1911).

¹¹⁰ Dnia 08.11.1676 r. ochrzczono Andrzeja – dziecko Jakuba Łapińskiego *Staluga* i Doroty z Łap Zięciuk, zob. APar. Płonka, Sumariusz chrztów par. Płonka 1668-1689, 1730-1807.

¹¹¹ ADB, Księga ślubów par. Suraż nr 1, k. 69v.

¹¹² ADB, Księga ślubów par. Uhowo nr 2, k. 59v.

chrtów parafii Suraz w 1607 roku¹¹³. Jego syn Michał żył w Łapach Kołpakach wraz z żoną Katarzyną w latach 1611-1647. Z tego małżeństwa pochodziło dwóch synów: Paweł i Andrzej, żyjący w drugiej połowie XVII wieku. Ostatnim potomkiem Tomasza *Szrama* w Łapach Kołpakach była Jakub Łapiński żyjący w tej miejscowości w latach 1706-1776. Jeszcze w drugiej połowie XVIII wieku w Płonce Kościelnej żył Bartłomiej *Szram*, jednak także jego linia wygasła, nie pozostawiając męskich potomków.

Więch

miejscowość: Łapy Dębowina

daty skrajne: 1630-1924

oboczność: Więszyk

Przydomek *Więch* powstał jako nazwa pochodząca od imienia Więclaw (Więcęsław), zwanego w skrócie Więcchem. Protoplasta tego rodu żył w drugiej połowie XVI wieku w Łapach Dębowinie. Niestety trudno jest ustalić dalszą genealogię Więclawa, gdyż w tej miejscowości żyli dwaj mieszkańcy o tym imieniu¹¹⁴. Po raz pierwszy *Więszykiem* zwano Pawła Łapińskiego syna Więcha z Łap Dębowiny w 1630 roku¹¹⁵. W drugiej połowie XVII wieku w tej miejscowości mieszkał Wawrzyniec Łapiński *Więch* syn Pawła wraz z żoną, synami i czeladzią. Jego synem był Wojciech żonaty z Katarzyną Łapińską. W 1775 roku w Łapach Dębowinie żyły dwie rodziny z tym przydomkiem: Wawrzyńca z żoną Antoniną i Mateusza z żoną Agnieszką. W XIX wieku jedna z gałęzi rodu *Więchów* osiadła w Łapach Kołpakach, natomiast pozostałe linie pozostały w rodzinnej Dębowinie, gdzie zamieszkują do dziś.

---

¹¹³ ADB, Księga chrztów par. Suraz nr 1, k. 72v.

¹¹⁴ Księgi grodzkie i ziemskie wzmiankują w tym okresie: Więclawa Łapę syna Klemensa, a wnuka Wojciecha dziedziczącego w latach 1571-1604 w Łapach Dębowinie i Więclawa Łapę syna Mikołaja, a wnuka Mikołaja *Kucza* z Łap Rech i Dębowiny w latach 1565-1583 (patrz tablica nr 8).

¹¹⁵ Jan z Łap Dębowiny sprzedał Jakubowi i Janowi z Łap Rech dwie morgi ziemi w Łapach Rechach, położone między miedzami Jana *Baszewicza* i Pawła *Więszyka*, zob. AGAD, Księga ziemska suraska nr 3, k. 738.

Wojtasz

miejsowość:	Łapy Szolajd
daty skrajne:	1577-1924
oboczność:	Wojtas
nowe linie:	Komornik, Płaksa, Raczyk

Przydomek odmienny sięgający swymi korzeniami XVI wieku. W 1528 roku na popis ziemian stawił się Wojtasz *Szczyrbicz* z Łap Rech. W 1553 roku w księgach ziemskich suraskich odnotowano Michała i Stanisława synów po zmarłym Wojtaszu¹¹⁶, którzy trzy lata później zapisali ugodę między sobą wydzielając swą część ojcowską w Łapach Rechach¹¹⁷. Z czasem dział obu braci przyjął nazwę własną jako Łapy Wojtasze¹¹⁸. Po raz pierwszy przydomek zapisano w księgach grodzkich brańskich w 1577 roku, gdzie wystąpił Stanisław syn po zmarłym Wojciechu zwany *Wojtaszowicz*¹¹⁹. W 1613 roku Mateusz po Wojciechu ze swym bratem stryjecznym Baltazarem dokonali sprzedaży części ziem w Łapach Wojtaszach swemu bratu przystryjeczemu - Andrzejowi synowi zmarłego Jakuba¹²⁰. Szymon Łapiński-*Wojtasz* z Łap Wojtaszy pełnił w latach 1626-1649 urząd komornika ziemskiego bielskiego. Ten sam stopień posiadał jego syn Marcin żyjący w Łapach Szolajdach w latach 1689-1694. W ciągu XVIII wieku Łapińscy z przydomkiem *Wojtasz* podzielili się na kilka linii używając także nowych określeń jak *Raczyk*, *Komornik* (potomkowie rodziny komornika bielskiego), *Płaksa* (rodzina osiadła w Płonce Kościelnej). Dzisiejsi przedstawiciele rodu *Wojtaszy* pochodzą z linii Wincentego Łapińskiego żyjącego w Łapach Szolajdach na przełomie XVIII/XIX wieku.

Wozuj

miejsowość:	Łapy Nowosiółki
daty skrajne:	1663-1853
oboczność:	Wozojak
nowe linie:	Drążak

Jest to jedna z gałęzi dawnego rodu *Łuba/Łubik* z Łap Wit (patrz tablica nr 5). Łapińscy z tym przydomkiem pochodzą od Walentego Łapińskiego syna Marka Łapy *Łuby*, osiadłego w Łapach Nowosiółkach. Po raz pierwszy nazwa

---

¹¹⁶ Kapica, op. cit., s. 243.

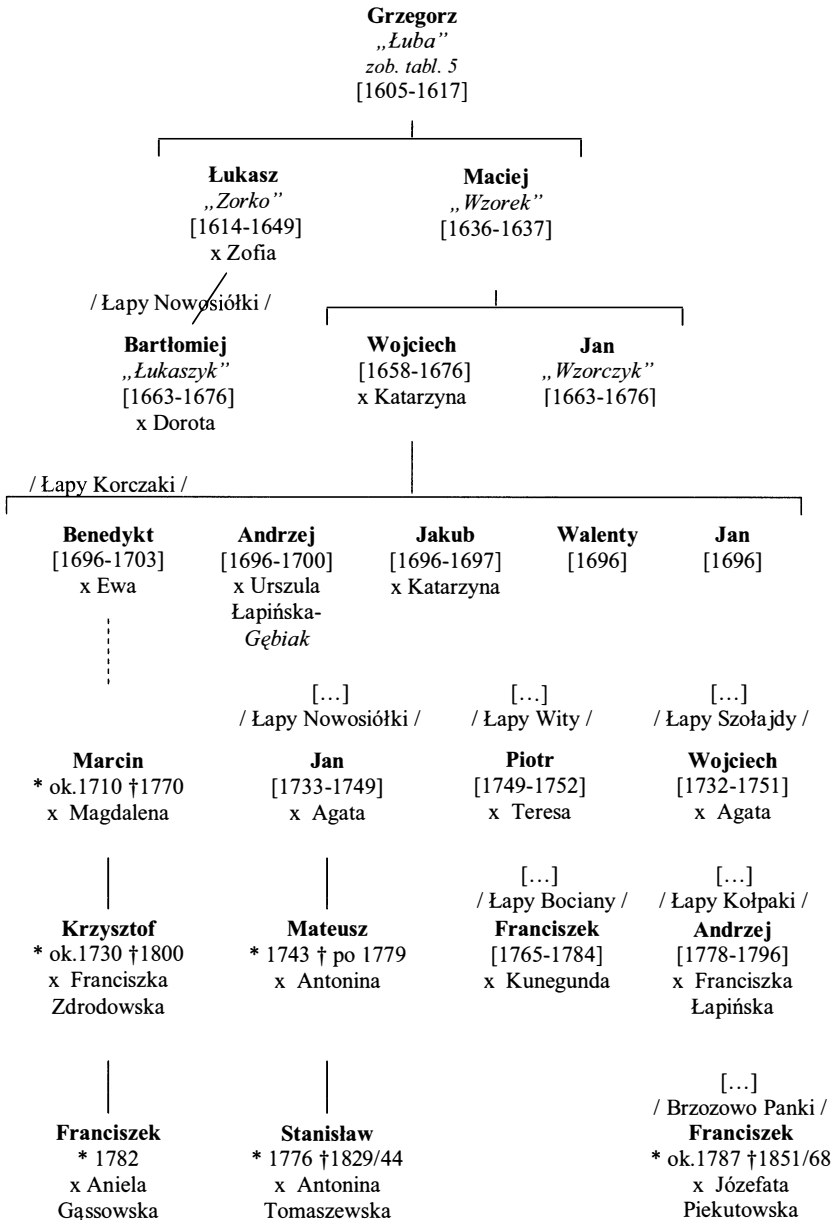
¹¹⁷ AGAD, Księga ziemska bielska nr 1, k. 89v-90.

¹¹⁸ W 1565 roku ziemie swe Michał Łapa określił jako Łapy Szolajdy Wojtaszowieża, por. Kapica, op. cit., s. 243.

¹¹⁹ AGAD, Księga grodzka brańska, nr 4, k. 340v.

¹²⁰ AGAD, Księga ziemska bielska nr 5, k. 659.

Tablica 33. Łapińscy z przydomkiem „Wzorek”.

wystąpiła w rejestrze pogłównego z 1663 roku określając tak rodziny Szymona i Michała Łapińskich z Łap Leśnik i Nowosiółek. W kolejnym stuleciu istniały już trzy gałęzie tej rodziny: Antoniego w Łapach Nowosiółkach, Mateusza w Łapach Dębowninie oraz Marcina i Michała, używających także przezwiska Drążak, w Łapach Korczakach. W XIX wieku wygasła gałąź z Łap Dębownicy, a ziemie Łapińskich – *Wozujów* przeszły drogą ożenku w posiadanie Łapińskich z przydomkiem *Laba* z Łap Leśnik. Losy pozostałych rodzin nie są na dzień dzisiejszy znane.

Wzorek

miejscość:	Łapy Wity
daty skrajne:	1646-1981
oboczność:	Wzorczyk, Wzorko, Zorko

Ten przydomek również wywodzi się z rodu Łapów-*Łubów* dziedziczących w Łapach Witach. Po raz pierwszy *Zorkiem* zapisano w księgach chrztów parafii suraskiej Łukasza Łapińskiego w 1646 roku¹²¹. Zapewne ten sam Łukasz występował jeszcze w 1636 roku z przydomkiem *Łuba*¹²². Prawdopodobnie w latach następnych Łukasz Łapiński odsprzedał swoje ziemi swemu bratu Maciejowi i osiadł w Łapach Nowosiółkach¹²³. W latach 1663-1676 rejestry skarbowe wymieniały Wojciecha i Jana *Wzorczyków* w Łapach Witach oraz Bartosza *Łukaszyka* w Łapach Nowosiółkach. Większość dalszych pokoleń *Wzorków* pochodzi zapewne od potomków Wojciecha z Łap Wit. W 1696 roku ziemię w Łapach Witach przekazała swym synom: Benedyktowi, Andrzejowi, Jakubowi, Walentemu i Janowi Katarzyna wdowa po Wojciechu Łapińskim-*Wzorku*¹²⁴. Najstarszy z synów – Benedykt założył rodzinę w Łapach Korczakach inni bracia zamieszkiwali w Łapach Witach lub Nowosiółkach. W XVIII wieku Łapińscy z tym przydomkiem żyli także w Łapach Szołajdach i Kołpakach jednak do końca tego stulecia wygasły na linii żeńskiej. Kolejny wiek zapoczątkował nowe gałęzie Łapińskich-*Wzorków*, które osiadły w Łapach Bocianach, Goździkach, a także poza Łapami – w Brzozowie Pankach i Grochach Starych, gdzie mieszkają do dziś.

---

¹²¹ Był wówczas ojcem chrzestnym u córki Jana Łapińskiego z Łap Szołajd, zob. ADB, Księga chrztów par. Suraż nr 3, k. 30.

¹²² AHM, Księga ziemiska suraska nr 2, k. 355.

¹²³ Jedną z transakcji wspominających rodzonego brata Macieja wymienia księga ziemiska suraska w 1637 r., zob. tamże, k. 478.

¹²⁴ AGAD, Księga ziemiska bielska nr 9, k. 413v-414.

Żywotek

miejsowość: Łapy Goździki

daty skrajne: 1668-1919

Jest to prawdopodobnie jedna z rodzin wywodząca się z dawnego przydomku *Bursza* zamieszkałego w Łapach Goździkach. Po raz pierwszy przydomek *Żywotek* odnotowano w 1668 roku w księgach chrztów parafii suraskiej¹²⁵. Ponownie przewisko to wystąpiło w 1688 roku w parafii płońskiej w stosunku do rodziny Piotra i Maryny Łapińskich także z Łap Goździk. W drugiej połowie XVIII wieku rodziny z tym przydomkiem zamieszkiwały w rodzinnych Goździkach i Płonce Kościelnej. Byli to: Andrzej i Katarzyna Łapińska-*Kuś* oraz Paweł i Petronella Brzozowska w Łapach Goździkach, a także Adam i Katarzyna Dzierżek oraz Jan i Rozalia Moczydłowska w Płonce Kościelnej. Do dziś przetrwały jedynie gałęzie rodziny pochodzącej z Łap Goździk.

---

¹²⁵ Tak określono rodzinę Wojciecha i Ewy z Łap Goździk, zob. ADB, Księga chrztów par. Suraż nr 4, k. 6.

Rozdział IV

Szlachcic na zagrodzie równy wojewodzie, czyli życie codzienne w Łapach okresu staropolskiego.

Drobna szlachta na Podlasiu

Województwo podlaskie obok Mazowsza było terenem licznie zamieszkałym przez drobną szlachtę. Warstwa ta, wywodząca się z dawnego zubożałego rycerstwa głównie mazowieckiego, stanowiła na terenie Podlasia około 25% liczby wszystkich mieszkańców¹, zamieszkując licznie wsie dzisiejszego powiatu wysokomazowieckiego, sokołowskiego, zachodnie części powiatów monieckiego, bielskiego i siemiatyckiego oraz częściowo powiat siedlecki.

Szlachta w dawnej Rzeczypospolitej korzystała z wielu przywilejów zarezerwowanych tylko dla swego stanu. Były to m.in. nietykalność osobista, wyłączne prawo do posiadania ziemi oraz dostęp do urzędów ziemskich i centralnych. Szlachta aktywnie uczestniczyła w życiu publicznym i politycznym kraju. Ponadto do obowiązków każdego przedstawiciela stanu rycerskiego było również uczestnictwo w pospolitym ruszeniu w przypadku wojny. Prawnie drobna szlachta nie różniła się niczym od magnaterii, dlatego też panowało wśród mas szlacheckich przeświadczenie, że każdy z nich może zostać obrany królem. Jedyną zasadniczą różnicą dzielącą drobną szlachtę od magnaterii był stan majątkowy, który nieraz stawiał szlachtę zagrodową na równi z chłopami.

---

¹ Wyniki takie potwierdza praca A. Laszuk, *Ludność województwa podlaskiego w drugiej połowie XVII wieku*, Warszawa 1999, s. 170.

Szlachta z Łap w służbie wojskowej I Rzeczypospolitej

Istniało powiedzenie, że szlachta podlaska tą samą ręką trzymała pług i miecz, co w pełni oddaje specyfikę omawianej grupy. Z jednej strony niewielkie nadziały ziemi oraz liczne potomstwo zmuszały drobną szlachtę do uprawy swoich ziem siłami własnych rąk, z drugiej strony zobowiązani byli, pod karą utraty całego swego majątku, do stawiennictwa na wezwanie króla w przypadku wyprawy wojennej.

W 1528 roku wśród zebranych ziemian z Wielkiego Księstwa Litewskiego, do którego do czasów Unii Lubelskiej należało Podlasie, znalazło się 38 szlachciców z Łap. Wystawili oni ze swoich przysiółków 12 koni (po jednym z nowych osad i pięć z Łap Rechów). Wśród niezamożnej szlachty panował zwyczaj składania się wspólnie na wystawianych na wojnę rycerzy. W miarę rozdrabniania swoich własności coraz trudniej było wyposażyć się „szarakowi” na wyprawę wojenną. W 1561 roku hetman Chodkiewicz zmuszony był zwolnić zebraną szlachtę podlaską ze względu na jej „niedostatek i ubóstwo”². W 1565 roku na wyprawę Rzeczypospolitej do Inflant wysłano z Łap czterech rycerzy konnych. Przybyłych na popis zapisano z imienia, imienia ojca (z sufiksem –wicz) oraz nazwy miejscowości, byli to: Michał Wojciechowicz z Łap Wągli (a więc prawdopodobnie późniejszych Łap Kołpaków), Wawrzyniec Serafinowicz z Łap Witów (późniejszych Łap Bocian), Rafał Mikołajewicz z Łap Rech i Adam Matysowicz (czyli syn Macieja) z Łap Witów. Uzbrojenie szlachty z Łap było skromne – bronią były oszczepy, a pancerze wykonywano ze skóry (Wawrzyniec i Adam), bądź metalu (Michał i Rafał).

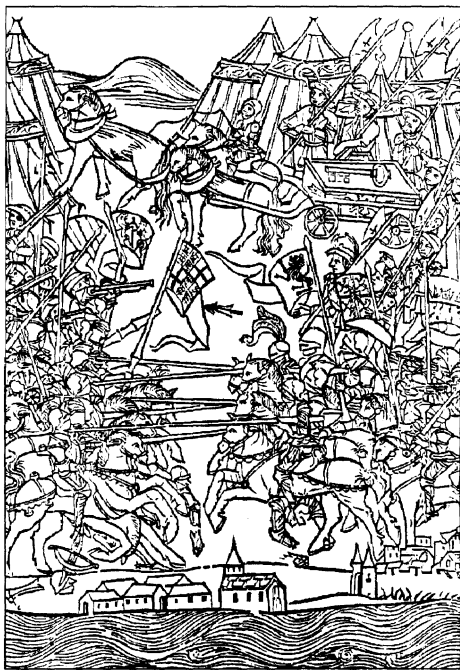
Znacznie liczniej stawiono się na pospolitym ruszeniu uchwalonym przez sejm grodzieński dwa lata później. W dniach 2-7 października 1567 roku na popisie stawiło się 74 mężczyzn z Łap co stanowiło zapewne większość szlachty z tych miejscowości. Dzięki dokładnemu opisowi możemy przyjrzeć się typowemu wyposażeniu podlaskiego szlachcica. Uzbrojenie również było skromne, jednak w porównaniu z poprzednimi popisami bardziej różnorodne. Większość mieszkańców posiadała w swym uzbrojeniu rohatyny (oszczepy) używane jako broń miotaną (posiadało je 90% pospolitego ruszenia z Łap). Jako broń białą używano głównie mieczy (47% osób), lub krótszych kordów (42% osób) dodatkowo posiłkując się siekierami (15% uczestników). Zbrojne kaftany posiadał co trzeci uczestnik pospolitego ruszenia z Łap, jeden zaopatrzony był w metalowy pancerz³, również

² M. Plewczyński, *Szlachta podlaska w wojsku polskim za ostatnich Jagiellonów*, [w:] *Drobna szlachta podlaska w XVI-XIX wieku. Materiały z sympozjum w Hołnach Mejera (26-27 maja 1989 roku)*, red. S. Kuczyński, Białystok 1991, s. 21.

³ Konnego sługę, w pancerzu, z kordem i rohatyną, wystawiła Dorota wdowa po Macieju z Łap Wit.

tylko jeden z Łapów zaopatrzył się w tarczę. Najbogatsi właściciele wysłali swoją służbę⁴, lub zbrojnych najemników⁵. Najbiedniejsi z kolei, nie posiadali własnych koni (przybyli na miejsce zbiórki zapewne ze swymi sąsiadami lub krewnymi) i uzbrojeni byli jedynie w miecze⁶.

W ciągu XVI wieku stan majątkowy podlaskiej szlachty uległ znacznemu uszczupleniu na skutek rozrostu rodziny i kolejnych podziałów ziemi. Coraz trudniej było poddać obowiązkowi pospolitego ruszenia, przerastającego finansowo majątek szlachcica zagrodowego, dlatego też starano się na kolejnych sejmach o zniesienie, bądź też wprowadzenie ulg w tej kwestii dla uboższej braci. Konstytucja z 1621 roku pozwoliła mniej zamożnym na wyprawianie jednego zamiast dwóch lub trzech⁷. Nie poprawiło to sytuacji Podlasian, skoro jeszcze na sejmiku zbranym w Brańsku 27 marca 1640 roku upominano obranych posłów w instrukcji sejmowej, iż jeśliby doszło do pospolitego ruszenia należy „pomnieć na rozrodzenie braci”⁸. Ostatecznie w latach 50-tych XVII wieku ustalono, że do stawiennictwa osobistego w pospolitym ruszeniu zobowiązani są właściciele przynajmniej dwóch włók ziemi, co

Bitwa. Drzeworyt z XVI w.

wyłączało z tego obowiązku znaczną większość drobnej szlachty⁹. Oczywiście nadal obowiązywało wspólne wystawianie zbrojnych w myśl zasady „panowie i szlachta wedle wielkości dóbr służą”. Ustalono również, że z 20 włók ziemi wystawiany będzie koń husarski (ciężkozbrojny), a z włók 10 koń kozacki (jazda lek-

⁴ Służbę wysłali: Jakub syn Michała, Maciej woźny bielski (być może z Łap Barwik), Aleksander syn Mikołaja z Łap Dębownicy i Kacper syn Macieja z Łap Bursiąt.

⁵ Jan syn Stefana *Wojdowicz* z Łap Dębownicy wysłał „najmita”.

⁶ Maciej syn Stanisława i Józef syn Jana pochodzący prawdopodobnie z Łap Dębownicy.

⁷ VL, t. III, s. 416.

⁸ AP Białystok, Księga Grodzka Brańska 1639-1641, k. 123.

⁹ Wł. Smoleński, *Szkice z dziejów szlachty mazowieckiej*, s. 114.

ka)¹⁰. Na pospolitym ruszeniu zwołanym pod Brańskiem 5 listopada 1670 roku szlachta ziemi bielskiej na 64 wymagane konie stawiła zaledwie 35. Z Łap szlachta zobowiązana do zaopatrzenia dziewięciu koni wystawiła ich jedynie siedem¹¹. Po jednym wystawiły grupy wsi: Łapy Leśniki i Dębowina, Łapy Szofajdy¹², Wojtasze, Rechy¹³ i Bursięta, Łapy Zięciuki, Bociany i Wity, Łapy Baranki z Puchłami¹⁴. Bogatsi właściciele z Łap wystawili ze swych dóbr trzy konie kozackie (dwa Tomasz Roszkowski¹⁵ z Łap Zięciuk i jednego Jan Łapiński z Łap Barwik).

Pospolite ruszenie.

wojenne losy szlachty z Łap nie są nam znane. Jediną wzmianką jest konstytucja sejmowa z 1631 roku zdejmująca karę banicji z nieznanego z imienia Łapińskiego, który służył w rocie Szmerlinga¹⁷.

Prócz obowiązkowego pospolitego ruszenia drobna szlachta dobrowolnie zaciągała się do zaciężnych wojsk królewskich lub służyła dość licznie w prywatnych wojskach magnackich. Szczególnie liczne rzesze szlachty podlaskiej odnaleźć można było w szeregach chorągwi Radziwiłłów¹⁶. Wojna była dla niezamożnej szlachty okazją do zwiększenia swego stanu posiadania lub nawet szybkiej kariery. Łupy wojenne, bądź też znaczące znajomości z okresu służby mogły zaowocować w przyszłości, czego literackim tylko przykładem jest sienkiewiczowski Rzędzian, wywodzący się w rzeczywistości z podlaskiej szlachty. Niestety

Stan posiadania szlachcica zagrodowego

Cechą charakterystyczną szlachty drobnej była niska pozycja ekonomiczna. Do grupy tej zaliczyć należy rodziny posiadające jedynie część wsi, najczęściej bez

¹⁰ VL, t. V, s. 339.

¹¹ AGAD, Księga Grodzka Brańska nr 39, k. 68.

¹² Zapisane błędnie jako Łapy Solniki.

¹³ Również omylnie wpisano Łapy Rutki.

¹⁴ Pierwsze zapewne Barwiki, druga nazwa niezidentyfikowana.

¹⁵ Zapisany jako Tomasz Łapieński.

¹⁶ P. Rudnicki, *Drobna szlachta podlaska w wojskach radziwiłłowskich w XVII wieku*, [w:] *Drobna szlachta podlaska w XVI-XIX wieku. Materiały z sympozjum w Hołnach Mejera (26-27 maja 1989 roku)*, red. S. Kuczyński, Białystok 1991, s. 41.

¹⁷ VL, t. ...

osiadłych chłopów, uprawiające posiadane ziemie własnymi siłami. Najbiedniejszą grupę szlachty określono także jako szlachtę *zagrodową* (od jednej zagrody którą posiadali), *siermiężną*, *szaraczkową* (od charakterystycznego ubioru, najczęściej szarego koloru), *zaściankową*, *zagonową* lub *szlachtę rozrodzoną*. Stan posiadania szlachty drobnej był nieraz przedmiotem drwin i żartów bogatszych sąsiadów. Powiadano: „Fortun sześć, a nie ma co jeść”, „Gdy pies usiądzie na jednym dziedzictwie, ogon musi położyć na drugim”¹⁸. Paprocki w swym herbarzu opisał specyfikę drobnej szlachty: „Rozumiej, gdzie ja piszę dom rozrodzony, tam jest wsi dziesięć, a wszystko panowie, chłopu o zakład nie znajdzie (...) jest dwadzieścia i trzydzieści panów w jednej wsi i więcej”¹⁹.

Szlachta zaściankowa była bardzo zróżnicowana w obrębie swoich majątności. Najwyżej ekonomicznie uplasowała się tzw. *szlachta częstkowa*, posiadająca znaczną część wsi, najczęściej kilka włók i osiadłych chłopów - osoby takie zwano na Podlasiu *półpankami*²⁰. Zaraz za „częstkowymi” znajdowała się największa grupa drobnej szlachty, posiadająca od kilku mórg do kilku włók ziemi, bez chłopów, czasem wynajmująca służbę do prac sezonowych. Najniżej w hierarchii zaścianka stała *szlachta służebna*, posiadająca niewielkie działki ziemi, niewystarczające do wyżywienia rodziny, zajmująca się pracą u swoich sąsiadów oraz *szlachta gołota* nie posiadająca ziemi, zasilająca okoliczne dwory i wsie chłopskie w siłę roboczą.

Szlachta zagrodowa była więc ekonomicznie warstwą niejednorodną. Górna warstwa tej grupy społecznej przez stałe powiększanie swych dóbr i kształcenie dzieci miała szansę przejść do szlachty średniej lub nawet dalej, z kolei biedniejsza część zaścianka bardzo często traciła status szlachty i przenikał do miasteczek, dworów lub wsi pańszczyźnianych.

Przeciętna rodzina szlachty podlaskiej posiadała od kilku do kilkudziesięciu mórg ziemi (kilka lub kilkanaście hektarów), a ziemię uprawiała siłą swojej

Orka końmi.

¹⁸ Wł. Smoleński, op. cit., s. 137.

¹⁹ B. Paprocki, *Herbarz rycerstwa polskiego*, s. 441, 443.

²⁰ Z. Gloger, *Słownik gwary ludowej w okręgu tykocińskim*, Warszawa 1894, s. 69.

rodziny, rzadko wynajmując służbę. Głównym zajęciem szlachty zagrodowej na Podlasiu była uprawa ojcowizny, dlatego też rytm życia był ściśle związany z rocznym cyklem rolniczym. Na swoich wólkach, półwólczkach i zagonach uprawiano zboża, na narwiańskich łąkach wypasano bydło i trzodę chlewną. Z testamentów i opisów mienia pozostającego po mieszkańcach Łap wiemy, że zajmowano się także pszczelarstwem.²¹

Migracje drobnej szlachty poza rodzime gniazdo.

Ostatni Jagiellonowie, w odróżnieniu od swoich poprzedników, nie popierali akcji kolonizacyjnej na Podlasiu, zaś nadziały z XV wieku przestały być wystarczające dla rozrastającego się rodu. Kurczące się majątki szlacheckie zmuszały mieszkańców zaścianków do opuszczania swych rodowych gniazd i szukania szczęścia gdzie indziej. Drobna szlachta podlaska w wieku XVI zapoczątkowała kolejny etap kolonizacyjny – osadnictwo na wschodzie Rzeczypospolitej.

Kierunki ekspansji uboższej szlachty to przede wszystkim Ruś Czerwona i Wielkie Księstwo Litewskie. Szlachcic decydujący się na opuszczenie rodzinnych stron, odsprzedawał swoją działkę ziemi (najczęściej braciom) i wyjeżdżał na wschód w poszukiwaniu lepszego życia²².

W przypadku Łap nie odnotowano zapisu mówiącego bezpośrednio o migracji wschodniej, jednak kilka rodzin na wschodzie można powiązać z gniazdem na Podlasiu. Inne rodziny Łapów zamieszkiwały województwo witebskie i mińskie, według Bonieckiego pochodzą oni od Matiasza Łapy, który w 1566 roku otrzymał Starzynki w Mińskiem, a w kolejnych latach nabywał nowe ziemie²³. Jego wnuk Ławryn w 1635 roku kupił ziemię pod Witebskiem i osiadł w mieście²⁴. Łapów odnaleźć możemy także na Litwie – województwa Trockie i Wileńskie²⁵. Migrowano także w inne części Rzeczypospolitej – Małopolska, Prusy Książęce, co potwierdzają z kolei zapisy ksiąg ziemskich²⁶.

Osoby osiedlające się poza zaściankami musiały być jednostkami energicznymi, prężnymi i potrafiącymi odnaleźć się w nowym środowisku. Wielu z nich,

---

²¹ Liczną pasiekę posiadał w XVI wieku Szczesny Łapa z Łap Bursiąt, którą podzielił między siebie jego synowie, por. Ł. Lubicz-Łapiński, *Akt działu*....

²² A. Jabłonowski, op. cit., cz. 3, s. 54.

²³ A. Boniecki, *Herbarz*, t. XV, Warszawa 1912, s. 184.

²⁴ Tamże.

²⁵ S. Uruski, *Rodzina. Herbarz*, s. 255.

²⁶ Jan po Wojciechu Łapa dziedzic Łap Dębiwizny, Rech, Działu Michałowskiego i Wąglowskiego zapisał się w 1632 roku w księgach suraskich jako mieszkaniec *Ducatus Prussia, Districtus vero Dimnoviensis*, zob. AP Kraków, ZZG 54, k. 133.

dopiero poza ciasnym gniazdem, mogło w pełni korzystać z praw przysługujących szlachcie.

Awans społeczny. Łapińscy jako urzędnicy ziemscy.

Jak każdy ród szlachecki, Łapowie również dążyli do zajęcia miejsca w staropolskiej hierarchii urzędniczej. Zdobyte wykształcenie umożliwiało szlachcicowi zajmowanie urzędów ziemskich, a kolejne awanse zwiększały jego szanse na zrobienie kariery politycznej.

Pierwszą odnotowaną w źródłach osobą piastującą godność ziemską, a wywodzącą się z Łap, był w 1569 roku Paweł Korczak²⁷. Pochodził z Łap Korczak i był jedynym synem Mikołaja Kraskowicza²⁸. Funkcję woźnego sądu bielskiego pełnił także Maciej w 1567 roku oraz Stanisław Łapa z Łap Łynek, opłacający pobór w roku 1577²⁹.

Urząd woźnego zalicza się do urzędów sądowych. Woźny ziemski zajmował urząd zwany po łacinie - *ministerialis terrestris*, a woźny wojewódzki - *regni generalis*³⁰. Żaden sąd nie mógł obejść się bez tego urzędnika, do którego głównych kompetencji należało doręczanie pozwów sądowych³¹. Do jego obowiązków należało również uczestniczenie przy wszystkich czynnościach sądowych (obdukcje, intromisje), a także roznoszenie pism urzędowych oraz uniwersałów na sejmiki³².

W ciągu XVI wieku żaden szlachcic z Łap nie pełnił ważniejszego urzędu ziemskiego. W tej kategorii Łapowie wypadają blade przy swych najbliższych sąsiadach –

Szlachcic polski.

²⁷ Akta unii Polski z Litwą..., s. 257.

²⁸ Patrz tablica genealogiczna nr 4.

²⁹ AGAD, ASK, dz. I, nr 70, k. 232.

³⁰ Góralski Z., *Urzędy i godności w dawnej Polsce*, Warszawa 1998, s. 224.

³¹ Woźny miał obowiązek odczytania pozwu lub przytwierdzenia go na drzwiach.

³² Z. Góralski, op.cit., s. 229.

Tabela 3. Łapińscy piastujący urzędy ziemskie i godności kapłańskie w XVI – XVIII w.

a) Podlasie

Imię i nazwisko	Lata	Urząd	Miejscowość
Paweł Łapa <i>Korczak</i>	1567-69	woźny ziemski bielski	Łapy Korczaki
Maciej Łapa <i>Barwik</i>	1575	woźny ziemski bielski	Łapy Barwiki
Stanisław Łapa <i>Łynka</i>	1577	woźny ziemski bielski	Łapy Łynki
Jerzy Łapa <i>Sasinowicz</i>	1577	woźny ziemski bielski	Łapy Zięciuki
Tomasz Łapa <i>Bursza</i>	1601	woźny ziemski bielski	Łapy Goździki
Jakub Łapa <i>Łynka</i>	1601-11	woźny wojewódzki	Łapy Łynki
Szymon Łapiński <i>Wojtasz</i>	1630-49	komornik ziemski bielski	Łapy Wojtasze
Marcin Łapiński <i>Wojtasz</i>	1688	komornik ziemski bielski	Łapy Wojtasze
Adam Łapiński	1776	viceregent ziemski bielski	?

b) Korona (poza Podlasiem)

Andrzej Łapiński	?	burgrabia krakowski
	1623	starosta hamersztyński
Stanisław Łapiński	1721	komornik ziemski braclawski
Mateusz Łapiński	1741	cześnik braclawski
Antoni Piotr Łapiński	?	stolnik braclawski

c) Wielkie Księstwo Litewskie

Krzysztof Łapa	1673	miecznik trocki
Józef Łapa	1759	koniuszy smoleński
	1765-74	łowczy smoleński
Tomasz Łapa	1759	pisarz grodzki starodubowski
	1777	podstarości starodubowski
	1786	pisarz ziemski starodubowski
Antoni Łapa	1764	horodniczy starodubowski
	1765	sędzia ziemski starodubowski
NN. Łapa	1765-69	podczaszy starodubowski
Józef Łapa	1780	podstoli starodubowski
	1780	podstarości starodubowski
Dominik Łapa	1784	regent ziemski starodubowski

d) Godności kapłańskie

Tomasz Łapiński <i>Półpanek</i>	1636-46	wikariusz suraski
Jan Wawrzyniec Łapiński	1712	kanonik ołycki, proboszcz ołycki
Wojciech Łapiński	1721	kanonik ołycki, proboszcz tykociński
Tomasz Łapiński	1721	proboszcz strabelski
Maciej Łapiński	1729	proboszcz domanowski

Gąssowskich, którzy nieprzerwanie do 1568 roku utrzymywali w swej rodzinie najwyższy urząd ziemski – podkomorzego³³. Z kolei od tego momentu do roku 1620, podkomorstwo utrzymało się w rodzinie Brzozowskich herbu Korab³⁴, wywodzących się z zaścianku także położonego w pobliżu Łap.

Kolejne stulecie nie przyniosło wiele zmian w nadnarwiańskich zaściankach. W 1603 roku, w Łapach Łynkach, mieszkał wspomniany wyżej Jakub Łapa – woźny wojewódzki (syn Stanisława woźnego ziemskiego z 1577 roku)³⁵. Także z Łap wywodziła się rodzina piastująca godności komorników ziemskich. Pierwszym

³³ *Urządnicy podlascy XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. E. Dubas-Urwanowicz, W. Jarmolik, M. Kulecki i J. Urwanowicz, Kórnik 1994, s. 47.

³⁴ Tamże, s. 48.

³⁵ *ĀGAD, Księga ziemna bielska*, nr 4, k. 101, 539v, 605.

był Szymon Łapiński z Łap Wojtaszy, który urząd ten otrzymał w latach 20-tych XVII wieku³⁶. Jego podpisy widnieją na wielu kartach ksiąg ziemskich z lat 30-tych tegoż wieku³⁷. Komornik graniczny wchodził w skład sądu ziemskiego. Urząd ten wymagał starannego wykształcenia, w szczególności biegłości w geometrii i miernictwie, gdyż do obowiązków komornika granicznego należało sporządzanie planów gruntów³⁸. W II połowie XVII wieku urząd ten sprawował syn Szymona – Marcin Łapiński *Wojtasz* z Łap Szolajd.

Niestety urząd komornika ziemskiego był najwyższym urzędem po jaki sięgnęli mieszkańcy Łap w swoim województwie. Być może wykształcenie zdobywane w podlaskich palestrach było wykorzystywane w karierze politycznej na innych ziemiach Rzeczypospolitej.

Gałęzie osiadłe w Wielkim Księstwie Litewskim doszły w XVIII wieku do znacznych urzędów – sędziego ziemskiego, podstolego. Dużą rolę polityczną odegrał z pewnością Antoni Łapa – poseł na sejm 1764 roku, który jako horodniczy starodubowski podpisał konfederację litewską i generalną warszawską w tymże roku³⁹.

W Koronie Łapińscy swoją karierę lokowali w urzędach województwa braclawskiego. W tym przypadku, osoby te możemy powiązać z ziemią podlaskimi. Antoni Piotr Łapiński, początkowo stolnik braclawski, miał według Uruskiego otrzymać ten sam urząd w ziemi mielnickiej⁴⁰. Prawdopodobnie z Łap wywodził się Mateusz Łapiński - cześnik braclawski w roku 1741. O jego więzach z Podlasiem (a także o wysokim stanie majątkowym) świadczą zapisy znacznych sum klasztorowi w Drohiczynie (200 dukatów) jak i wysokie pożyczki Żydom z Ciechanowca (600 dukatów)⁴¹.

Łapińscy starali się aktywnie uczestniczyć w życiu politycznym kraju. Na elekcji króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego stawiło się pięciu obywateli szlacheckich z nazwiskiem Łapiński: Jan, Marcin i Grzegorz z Ziemi Bielskiej na Podlasiu, Jan z woj. lubelskiego i Eliasz ze Żmudzi. Z kolei elekcję Augusta II podpisywał Michał Łapiński z sąsiedniej ziemi nurskiej⁴².

Członków omawianego rodu odnaleźć możemy także wśród godności kapłańskich. Jan Wawrzyniec Łapiński był w 1712 roku kanonikiem i proboszczem Ołyckim⁴³. W roku 1721 ksiądz Wojciech Łapiński, także kanonik ołycki, a pro-

³⁶ I. Kapica, op. cit., s. 234-235, AP Kraków, ZZG 54, k. 42.

³⁷ AGAD, Księga ziemska suraska, nr 3, k. 84, 227.

³⁸ Z. Góralski, op. cit., s. 190-191.

³⁹ A. Boniecki, op. cit., s. 184.

⁴⁰ S. Uruski, op. cit., s. 256. Jednak nie wymienia go *Spis urzędników podlaskich*.

⁴¹ A. Boniecki, op. cit., s. 180.

⁴² Tamże, s. 181.

⁴³ Jak zauważamy, nawet godności kapłańskie Łapińscy uzyskują z województwa braclawskiego.

boszcz tykociński, własnym kosztem odbudował kościół farny w Tykocinie, który przetrwał do pożaru w 1741 roku. Jego bratanek był w tym samym czasie proboszczem w Strabli⁴⁴.

Do urzędników wywodzących się z Łap należał z pewnością Adam Łapiński pełniący w latach 1776-1785 urząd viceregenta w Brańsku⁴⁵. Do wysokich majątków doszedł Wincenty Łapiński pełniący urząd komornika sąsiedniego powiatu grodzieńskiego oraz sprawując w latach 1779-1794 funkcję geometry w Królewskiej Ekonomii Grodzieńskich. Za swe zasługi otrzymał w 1794 roku od króla Stanisława Augusta Poniatowskiego ziemie w okolicy miasta Sokółki⁴⁶.

Przenikanie do miast

Oprócz wychodźstwa na wschodnie rubieże Rzeczypospolitej, umożliwiającego dorobienie się większego majątku niż w ciasnych zaściankach, Łapowie osiedlali się także w najbliższej okolicy decydując się na obniżenie swojego statusu społecznego. Głód ziemi zmuszał najbiedniejszą szlachtę do osiedlania się w dobrach królewskich lub magnackich, w konsekwencji czego chłopieli. Terenem ekspansji rzeszy drobnej szlachty były także charakteryzujące się dużym stopniem agraryzacji miasta podlaskie

Miastem położonym najbliżej Łap był Suraż. Dzięki akcji pomiaru włócznej i zachowanego do dzisiejszych czasów rejestru z roku 1562 możemy przyjrzeć się bliżej temu zjawisku. W tymże roku w mieście Surazu odnotowano czterech mieszkańców z nazwiskiem Łapa. Byli to Michał Łapa zamieszkały z bratankami przy rynku, Jakub Łapa, Michał Łapa Mirnik⁴⁷ oraz Michał Łapa posiadający swój dom przy końcu ulicy Lackiej. Być może z Łap pochodził także Jakub Luba.

Drobna szlachta przechodząc do miast wchodziła czasem w krąg najbogatszych mieszczan, jednak większość posiadała zaledwie siedlisko z niewielkim ogrodem. Podobnie było z Łapińskimi w Surazu. W mieście byli oni właścicielami niewielkich placów z działkami ziemi od 8,5 do 3 przętów.

Szlacheccy osadnicy dążyli do opanowania urzędów miejskich. W Surazu funkcje landwójta pełnił w XVI wieku Michał Łapa⁴⁸.

---

⁴⁴ I. Kapica, op. cit., s. 244.

⁴⁵ Adam Łapiński viceregent brański jako wdowiec pojął za żonę Agnieszkę Roszkowską pannę z Roszk Chrzczon. Ślub odbył się 5 sierpnia 1785 roku w Płonce Kościelnej, zob. APAr. Płonka, Księga ślubów 1767-1796, k. 46 v.

⁴⁶ AP Białystok, Kamera Wojny i Domen, sygn. 1904.

⁴⁷ Był zapewne miernikiem podczas wytyczania gruntów.

⁴⁸ A. Stafiński, op. cit., s. 44.

W ciągu kolejnych wieków Łapińscy osiedlali się także w innych miastach. W roku 1779 w Bielsku mieszkało kilku właścicieli o takim nazwisku⁴⁹.

Chłopienie drobnej szlachty

Zjawisko chłopienia drobnej szlachty było charakterystyczne dla tej warstwy społecznej. Kurczenie się ojcowizny zmuszało drobną szlachtę do osiedlania się we wsiach magnackich lub królewskich, zrównując się statusem społecznym z warstwą najniższą.

Pierwsze takie przypadki notowane są już w wieku XV. Konkurencją wówczas dla kolonizacji mazowieckiej była kolonizacja krzyżacka prowadzona w tym samym czasie. Osadnictwo zainicjowane przez krzyżaków pochłaniało część żywołu mazowieckiego, który dał początek ludności mazurskiej w Prusach. Część osadników rekrutowała się z drobnego rycerstwa mazowieckiego⁵⁰.

W wieku XVI coraz liczniejsza drobna szlachta zmuszona była nieraz do opuszczenia swojego gniazda. W roku 1565 we wsi Czarna koło Knyszyna zamieszkiwało kilku osadników o drobnoszlacheckim pochodzeniu „*którzy sprzedawszy mająteczki i posiadłości swoje na Mazowszu tutaj w puszczy JKM osiadli i teraz mieszkając, pełnią takie powinności, jakie pełnią i inni ludzie ciągli*”⁵¹.

W przypadku Łap proces ten jest słabo poznany. Wymaga jeszcze wielu analiz, a w szczególności szerszych badań metrykalnych. Trudno jest określić kiedy Łapińscy zaczęli się osiedlać we wsiach chłopskich. Odnajdujemy ich w księgach metrykalnych okolicznych parafii w wieku XVIII. Chłopem już określano Tomasza Łapińskiego, zamieszkałego w 1773 roku we Wnorach Wandach, w sąsiedniej parafii kobylińskiej⁵². Z kolei jego córka była służącą w Piszczatach, gdzie w 1799 roku urodziła nieślubne dziecko⁵³. Biedniejsi Łapińscy utrzymywali się z wyrobku pracując u swych zamożniejszych sąsiadów, a skrajne ubóstwo pod koniec XVIII w. zmuszało niektórych nawet do żebractwa⁵⁴.

W procesie chłopienia, oprócz obniżania stanu majątkowego, istotną rolę odgry-

---

⁴⁹ J. Maroszek, *Osadnictwo drobnoszlacheckie w miastach podlaskich w XVI-XVIII w. Problem konkurencji gospodarczej*, „Zeszyty Naukowe” FUIW w Białymstoku, z. 19, Humanistyka, Dział H – prace historyczne, t. 4, 1977, s. 207.

⁵⁰ J. Wiśniewski, *Początek i rozwój nowego osadnictwa...*, s. 133.

⁵¹ J. Wiśniewski, *Rozwój osadnictwa...*, s. 133.

⁵² A Par. Kobylin Borzymy, Księga chrztów 1749-1777, k. 463.

⁵³ A Par. Kobylin Borzymy, Księga chrztów 1778-1803, k. 342.

⁵⁴ W domu szpitalnym w Kobylinie Borzymach zmarł w wieku dwudziestu lat Jakub Łapiński syn Adama z Łap Kołpak z żebractwa utrzymujący się, zob. A Par. Kobylin Borzymy, Księga zgonów 1817-18, k. 28.

wały małżeństwa drobnej szlachty z włościanami. Zdaje się, że jeszcze w początkach XVII wieku przypadki takie nie były zbyt częste. W większości były to raczej sytuacje, gdy szlachcianka wydaje się za chłopą, niż szlachcic biorący sobie przedstawicielkę niższej warstwy za żonę. Przypadek taki w Łapach mamy w roku 1630, gdy Zofia, siostra Tomasza Łapy, a córka nieżyjącego Rafała Łapy z Łap Szolajd, wyszła za mąż za chłopą Stanisława Czajkę zwanego Kaplą⁵⁵. Wydawanie córek (lub pozostających w domu sióstr) za włościanina było zjawiskiem wyjątkowym, lecz w przypadku niskiego stanu zamożności nieuniknionym. Chłopski szwagier nie był tak wymagający jak szlacheccy sąsiedzi, ponadto panna przekraczająca wiek stosowny do zamążpójścia (a do tego nie obdarzona odpowiednim posagiem) bardzo traciła na rynku matrymonialnym. W ten sposób, wspomniany Tomasz Łapa, bez trudu otrzymał działkę ziemi należącą do swojej siostry nie dopuszczając do rozdrobnienia i tak już małej ojcowizny⁵⁶.

Chłopi przy sianokosach.

Łapińscy nie odegrali większej roli w swoim województwie. Najwyższym urzędem sprawowanym przez przedstawiciela tego rodu było komornictwo ziemskie w wieku XVII. Urzędy często przechodziły z ojca na syna, a mogły utrzymać się nawet w trzecim pokoleniu. Obniżenie stanu majątkowego zmuszało niektórych mieszkańców Łap do osiedlania się w miastach lub wsiach chłopskich, co wiązało się z degradacją w hierarchii społecznej. Z drugiej strony przynależność do stanu szlacheckiego dawała rodzinom ambitnym i zamożniejszym możliwość skorzystania ze swojej uprzywilejowanej pozycji.

⁵⁵ AGAD, Księgi ziemskie suraskie nr 3, k. 369.

⁵⁶ Tamże, k. 76v.

Rodzina drobnoszlachecka

Badania nad rodziną drobnoszlachecką do dziś nie doczekały się należytego opracowania, dlatego też jej powstanie, funkcjonowanie i rozpad wymaga szeregu dogłębnych studiów z szerokim odwołaniem się do metryk parafialnych i nowoczesnych metod ich opracowywania. Interesujący wydaje się problem doboru małżonków i dzietności szlachty.

Dzieci

Charakterystyczną cechą szlachty zagrodowej była wielodzietność. To właśnie „rozrodzenie się rycerstwa”, jak to dawniej określano, było podstawowym czynnikiem powstania tej grupy społecznej. Od wspólnych przodków pochodziły całe okolice szlacheckie, które przez kolejne stulecia zapełniały nowo powstające zaścianki. Podobnie było w przypadku Łap, gdzie każda z miejscowości pochodziła od jednego założyciela osady, natomiast późniejsi jej mieszkańcy stanowili w rzeczywistości grupę krewnych. Widoczne jest to już w spisie pospolitego ruszenia z 1528 roku, gdzie obecni na popisie stanowią kilka grup braci rodzonych lub dalszych krewnych. O wielodzietnych rodzinach szlachty z Łap mówią także zapisy z ksiąg sądów ziemskich i grodzkich, wymieniające kolejnych braci i ich krewnych dzielących między siebie ziemie po swych ojcach⁵⁷. Niestety fragmentaryczne zachowanie się źródeł z okresu staropolskiego oraz słaba rejestracja metrykalna w tym okresie uniemożliwiają nam udzielenie odpowiedzi na większość pytań. Jak wynika z analizy tablic genealogicznych, szlachta z Łap posiadała liczne potomstwo na przestrzeni omawianego okresu. W XVI wieku największe rodziny to: Macieja Goździka z Łap Bursiąt (siedmiu synów), Jakuba Łuby z Łap Wit (sześciu synów) i Mikołaja Kucza z Łap Rech i Leśnik (sześciu synów). Dopełnieniem tego obrazu są córki i dzieci zmarłe w młodości. Z pewnością możemy stwierdzić, że w rodzinach staropolskich przychodziło na świat kilkoro lub kilkanaścioro dzieci.

Pomimo tego, iż szlachta zagrodowa stanowiła dość szczelną grupę społeczną to funkcjonowanie w obrębie jednej parafii z chłopami z dóbr prywatnych, duchownych i królewskich oraz mieszczanami suraskimi wpłynęło na wzajemne relacje pomiędzy tymi stanami co miało odbicie m.in. w doborze rodziców chrzestnych.

Znaczny procent stanowili rodzice chrzestni pochodzenia nieszlacheckiego.

---

⁵⁷ Przykładem tego może być proces z 1605 r. dziedziców z Łap Bursiąt z sąsiadami z Gąsówki Ossego o dobra Mielechowo, gdzie w akcie wypisano wszystkich krewnych i dziedziców ziemi zamieszkałych w Bursiętach, zob. AGAD Księga ziemska bielska, k. 593-600v.

W większości pochodzili z Suraża i byli urzędnikami, dostojnikami kościelnymi lub po prostu mieszczanami suraskimi. Już pierwsze księgi chrztów z XVII w. ukazują nam ściśle powiązania szlachty z Łap z mieszczanami suraskimi. W 1612 r. na chrzcie Wojciecha Łapińskiego ojcem chrzestnym był Stanisław Ostrowski pleban suraski⁵⁸. W tym samym roku Adam zwany Zbożnym z Suraża trzymał do chrztu dziecko Marka Łuby Łapińskiego⁵⁹. Prawdopodobnie ten sam Zbożny był ojcem chrzestnym innego dziecka w następnych latach występując jako ubogi surażanin⁶⁰. Mieszczanie bogatsi i biedniejsi pojawiają się dość często przy chrztach szlacheckich dzieci z Łap – Mateusz Centosik z Suraża, Jakub Żenko z Suraża, Jan Solubik z Suraża. Nieszlacheckich kumów stanowili w większości mężczyźni pochodzący z Suraża. Nie zdarzały się przypadki trzymania na chrzcie szlacheckiego dziecka przez chłopów. Na rodziców chrzestnych nie brano sąsiadów z pobliskich wsi choćby Uhowa czy też Daniłowa, natomiast zdarzały się sytuacje odwrotne, gdzie szlachta często trzymała do chrztu chłopskie dzieci⁶¹.

W latach 1709-1726 15% rodziców chrzestnych było pochodzenia nieszlacheckiego. W większości byli to mężczyźni. W tym okresie, najczęściej występujące osoby to Antoni Górski oraz Jan Koskowicz. Natomiast najpopularniejszą kumą była Zofia Hrymaniewska z Suraża. Bywało, że chrzestnymi były osoby pracujące w szpitalu przy kościele - w 1718 r. na chrzcie dziecka z Łap Szołajd ojcem chrzestnym byli Michał Ciec ze szpitala suraskiego i sławetna Marianna Kruszewska⁶². Czynnikiem decydującym o wyborze takich kumów było zapewne słabe zdrowie dziecka i chęć szybkiego go ochrzczenia.

W XVIII w. mieszczkańscy rodzice chrzestni z Suraża odchodzą na plan dalszy, ubywa ich stopniowo na korzyść innych Łapińskich – sąsiadów i krewnych z szlacheckich zaścianków.

Małżeństwa

Dawne związki małżeńskie między szlachtą były rodzajem kontraktu majątkowego zawieranego między stronami nowożeńców. Panna młoda zobowiązana była do wniesienia do małżeństwa swojego posagu, który stanowił część przysługującej jej ziemi ojczystej lub też wypłacany był w formie pieniężnej przez jej

---

⁵⁸ ADB, Księga chrztów par. Suraż nr 2, k. 3.

⁵⁹ Tamże, k. 6.

⁶⁰ *pauper de Suraż*.

⁶¹ Zob. na ten temat rozważania dotyczące innej drobnoszlacheckiej parafii podlaskiej – C. Kukło, *Funkcjonowanie społeczności parafialnej na tle analizy rejestracji chrztów parafii Trzciannie 1600-1654*, „Społeczeństwo Staropolskie”, t. 3, s. 189-227.

⁶² Była to Marianna - dziecko Andrzeja Łapińskiego *Gmera* i Doroty, zob. ADB, Księga chrztów par. Suraż, nr 6, k. 35.

rodziców lub braci (tzw. spłaty). Wybór odpowiedniej żony, decydował o losach przyszłego małżeństwa. Oczywiście prawo to działało w dwie strony, a więc córki zrodzone z tegoż małżeństwa miały również prawo do swej działki ziemskiej, co było udręką dla ich braci zobowiązanych do wykupu tejże ziemi.

Mieszkańcy Łap swych małżeńskich partnerów poszukiwali głównie w obrębie okolicznych wsi szlacheckich. Najczęściej zawierano związki z osobami pochodzącymi z sąsiednich zaścianków, a rzadko wybierając się „w swaty” poza granice parafii. Z najstarszego okresu, XVI stulecia, znamy jedynie kilka przykładów par małżeńskich z Łap. W 1577 roku żoną Gabriela z Łap Bocian była Małgorzata z Idźk, która kwitowała z odbioru posagu swych braci: Rafała, Jakuba i Wojciecha synów po Macieju z Idźk⁶³. W tym samym roku księgi wzmiankowały Druzjanę z domu Łupieńską, córkę po zmarłym Janie Łupieńskim, pochodząca zapewne z pobliskiej Łupianki, wdowę po Mikołaju z Łap Rech⁶⁴. Anna córka Szczęsnego z Łap Goździk miała za męża Jana Dworaka z Dworak.

W miarę rozrostu rodu Łapińskich oddalało się coraz bardziej pokrewieństwo między poszczególnymi gałęziami rodzin. Umożliwiało to ożenki osób o tym samym nazwisku, a więc pochodzących w przeszłości od wspólnego przodka. Pierwszy znany przypadek to małżeństwo Katarzyny córki Mikołaja Burszy z Łap Bursiąt z Pawłem Korczakiem woźnym ziemi bielskiej z Łap Korczak. Do XVII wieku ewentualne związki małżeńskie Łapińskich z innymi przedstawicielami tego samego rodu zawierano dobierając partnera z innej miejscowości. Marcin Łapa Półpanek z Łap Pluśniak ożeniony był w sąsiednich Łapach Stryjcach z Dorotą *Baranówną*, Łukasz Łapiński z Łap Wit około 1623 roku miał za żonę Barbarę z Łap Bocian, z kolei Reginę córkę Walentego z Łap Zięciuk wydano w 1629 roku za Michała Łapę z Łap Bocian⁶⁵. W miarę zaludniania się zaścianków i oddalania więzów pokrewieństw między sąsiadami możliwe było szukanie partnerów w obrębie tej samej miejscowości już w XVIII wieku. Upływ czasu umożliwił już w XIX wieku ożenki osób o tym samym nazwisku i przydomku (czyli w rzeczywistości o bardzo bliskim pokrewieństwie rodzin w okresie XVII wieku).

Drobna szlachta w regionie Łap była społecznością zamkniętą w obrębie własnego stanu i niechętnie łączyła się w związki małżeńskie z innymi warstwami. Nawet jeszcze pod koniec XVIII wieku były to rzadkie przypadki. W świetle suraskich ksiąg ślubów z drugiej połowy tegoż wieku, było to zaledwie 3,2% zawartych ślubów. W latach 1770-1804 tylko dwukrotnie szlacheckie panny stawały na ślubnym kobiercu wspólnie ze sławetnymi obywatelami miasta Suraza⁶⁶. Natomiast jeśli szlachcic Łapiński żenił się z przedstawicielką innego niż on stanu, z reguły były one wdowami (mogące zapewne poprzez swoje mienie, podnieść nieco stan-

---

⁶³ AGAD Księga grodzka brańska nr 4, k. 298.

⁶⁴ Tamże, k. 671v.

⁶⁵ AP Kraków, ZZG 54, s. 11, 77.

dard życia zubożalego szlachcica)⁶⁷. Małżeństwa z chłopkami były rzadkością i zdarzały się jedynie szlachcie najuboższej lub wdowcom, którzy mieli już mniejsze wymagania co do przyszłej partnerki⁶⁸. Częściej nieszlacheckie panny młode były z miasta Suraza lub wywodziły się ze służby mieszkającej w Łapach, niż pochodziły z okolicznych wsi chłopskich np. Uhowa⁶⁹. Jeszcze w początkach XX wieku ożenek z innymi stanami niż szlachecki był nieraz przyczyną problemów z sąsiadami lub prowadził nawet do zerwania stosunków z rodziną.

W epoce staropolskiej Łapińscy najczęściej zawierali związki małżeńskie w rodzimej parafii – Surazu, bądź też jej filii w Uhowie. Z rzadka zdarzały się śluby w parafiach ościennych – Płonce i Sokołach. Oczywiście im dalej od rodzimego gniazda tym rzadsza stawała się sieć rodzinnych pokrewieństw. Do najodleglejszych ożenek należy małżeństwo Wawrzyńca Łapińskiego *Kisławego* z Łap Łynek z Małgorzatą Zakrzewską z Zawist Witów w parafii Boguty na Mazowszu Nurskim⁷⁰. Jedną z bardziej odległych rodzin w okolicy stanowiły rodziny Łapińskich z Zambrzac Kapust w parafii Rutki na Mazowszu Łomżyńskim, czy też z Kropiewnicy Racibor w parafii Kobylin Borzymy.

W większości na ślubnym kobiercu w pary łączyli się kawalerowie z pannami, następną grupą byli wdowcy z pannami, kawalerowie z wdowami, natomiast do najrzadszych ślubów dochodził między obiema osobami stanu wdo-

---

⁶⁶ Były to: Marianna Łapińska panna z Łap Pluśniak w 1785 roku, wydająca się za Andrzeja Bobowskiego kawalera z Suraza, oraz Apolonia Łapińska panna z Łap Dębowiny z Ignacym Korotkiewiczem także kawalerem z Suraza, zob. AA Białystok, Księga ślubów par. Suraz 1770-1804, k. 28v, 80.

⁶⁷ W ciągu XVIII wieku wystąpiły zaledwie trzy takie małżeństwa: w 1712 r. Walenty Łapiński z Łap Korczak był żonaty z Aleksandrą Pulszową wdową z Suraza, w roku 1796 Felicjan Łapiński kawaler bierze za żonę Rozalię Korszewską wdowę z Suraza, oraz w 1799 roku Andrzej Łapiński z Łap Kołpak żeni się z Katarzyną Zarubską wdową z Brańska, zob. Tamże, k. 69v, 80v.

⁶⁸ Pierwszy znany ślub odbył się 27.07.1721 r. w Surazu. Szlachetny Jan Łapiński wdowiec z Łap Nowosiótek pojął za żonę uczciwą Katarzynę Tołoczównę pannę pochodzącą z tej samej wsi, zob. ADB, Księga ślubów par. Suraz nr 1, k. 94.

⁶⁹ W ciągu całego omawianego okresu znane są tylko trzy przypadki ślubu szlachcica z Łap z chłopskimi pannami z Uhowa: w 1736 r. Szlachetny Szymon Łapiński zawarł związek małżeński z pracowitą Agatą Jarmoczykówną panną z Uhowa, w 1740 r. Szlachetny Jan Łapiński z pracowitą Marianną Jarmoczykówną i w 1775 r. Wojciech Łapiński *Laba* kawaler z Łap Nowosiótek z uczciwą Katarzyną Bartoliwiczanką panną.

⁷⁰ W 1755 roku zapisano posag Małgorzacie Zakrzewskiej na Zawistach, z kolei w 1760 roku: *Wawrzyńcie Łapiński mieszkaniec wsi Łapy Łynki w ziemi bielskiej i powiecie brańskim ziemie w Zawistach Witach w ziemi i powiecie nurskim, pozostałe po żonie swojej, sprzedał braciom Zawistowskim*, AGAD, Księgi nurskie grodzkie wieczyste, nr 21, k. 470, nr 26, k. 49v.

wiego. Na przełomie XVIII/XIX wieku ponad połowę ślubów Łapińskich z Łap stanowiły małżeństwa z innymi przedstawicielami tego samego nazwiska (około 55%). W następnej kolejności najczęściej zawierano związki z Roszkowskimi i Gąsowskimi (4-5% ślubów), a także innymi okolicznymi rodami (Brzozowscy, Perkowscy, Grochowscy, Kamińscy, Łupińscy, Płońscy itd.).

Ludność chłopska i najemna w Łapach

Obrazem dawnego zaścianka jest wieś zamieszkała przez szlachtę nie posiadającą swoich poddanych. W dziele Z. Glogera *Ziemia bielska i jej szlachta cząstkowa* czytamy, że wg taryfy podatku podymnego z 1775 roku na 185 dymów w Łapach nie było ani jednego dymu kmiecego⁷¹.

W czasach, gdy drobne rycerstwo mazowieckie przybyło na te tereny, w I połowie XV wieku część kolonizatorów posiadała poddanych. Niestety z braku źródeł ten problem nie może być zbadany. W Łapach brak jest jednoznacznych wzmianek o poddanych chłopach, osiadłych w małych nadnarwiańskich zaściankach. Według rejestrów poborowych w latach 1577-1590 w Łapach nie było wólk osiadłych, czyli takich, na jakich pracowali poddani. Jednak w szlacheckich wioskach stale mieszkała służba, czeladź, parobkowie, wyrobnicy, pracownicy sezonowi. Część pojęć jest zbliżona i dlatego też trudno jest jednoznacznie określić charakter i status nieszlacheckich mieszkańców Łap.

Pierwszą wzmianką o poddanych w Łapach dysponujemy z 1567 r. Na popisie pospolitego ruszenia na wojnę o Inflanty stanęło 80 mieszkańców Łap, większość była drobną szlachtą, jednak zamożniejsi na popis wojenny wystawili swoich poddanych. Zamieszkiwanie ludności chłopskiej w obrębie miejscowości Łapy potwierdzają także metryki chrztów par. w Suraziu z początku XVII wieku. W roku 1612 w Łapach Witach urodziło się dziecko Wojciechowi poddanemu Jana Łapińskiego Kusika. Także w księgach ziemskich bielskich w tym samym roku znajdujemy umowę (pożyczkę pieniędzy) zawartą między Wojciechem Łapą z Łap Kołpak a Grzegorzem poddanym Jana Łapy *Łynki* z Łap Łynek. Istnienie ludności kmiecej w Łapach potwierdza także akt działu sporządzony w 1603 roku między dziedzicami Łap Bursiąt, w którym wśród dzielonego majątku wymieniono na *chatupa kmiecia na drugim siedlisku w końcu wsi ku Barwikom*⁷².

Pelniejszy obraz uzyskujemy dopiero dzięki rejestrom pogłównego z lat 1663-1676. Pogłówne potwierdza ludność służebną w zaściankach, która stanowiła w Łapach około 10% liczby całej ludności. Byli to głównie parobkowie i dziewczki,

⁷¹ Z. Gloger, *Dawna ziemia bielska i jej szlachta cząstkowa*, Warszawa 1873, s. 8.

⁷² AGAD, Księga ziemiska bielska nr 4, k. 605-605v.

Prace polowe.

jednak niektóre rodziny posiadały jeszcze poddanych. Najstarszy uznany za najdokładniejszy rejestr z 1663 r. wymienia rodziny posiadające chłopów, z kolei następane spisy zaniżały te liczby. Oto przykłady: Paweł Łapiński Baran w 1663 r. posiadał 3 parobków 2 dziewczki i 2 komornice, w 1673 r. były rodziny Piotra Kowala i Piotra szewca, z kolei w 1676 r. zapłacił podatek tylko za siebie i żonę. Szczęsny Gąssowski z Łap Kołpak w 1663 roku mieszkał z Bartoszem włodarzem, w 1673 z żoną, obok znajdowało się gospodarstwo z Bartosza Choćko z zięciem i żoną. Natomiast w 1676 r. tenże Szczęsny posiadał już ośmiu poddanych. Wawrzyniec Łapiński Więch w Łapach Dębownie został odnotowany w 1663 z żoną, i dwójką czeladzi, w 1673 z żoną, synami i komornikiem z żoną. W 1676 roku zapłacił podatek jedynie za siebie, żonę i synów. Na początku XVIII wieku podatki za chłopów opłacał jedynie Jan Łapiński *Chromy* z Łap Barwik posiadający dwie rodziny poddanych⁷³.

W ciągu XVIII wieku chłopci znikają z pejzażu łapskich zaścianków. Według taryfy podymnego z 1775 roku domy chłopskie w Łapach posiadała szlachta zamieszkała w innych miejscowościach: Pan Józef Wiszowaty (dwa dymy w Łapach Witach) i Leon Kuczyński podkomorzy drohicki (dwa dymy w Łapach Bocianach i jeden w Szolajdach)⁷⁴. Sytuacja niewiele zmienia się w ciągu następnych lat. W 1790 roku obie chałupy w Witach znajdowały się w posiadaniu Grzegorza Łapińskiego

⁷³ AGAD, Księga grodzka brańska nr 39, k. 360.

⁷⁴ APK, ZZG 605, s. 71-72.

Wojtasza, natomiast chłopów z Bocian i Szolajd po Leonie Kuczyńskim przejął jego syn Dominik⁷⁵.

Tabela 4. Ludność Łap według płci i statusu społecznego w drugiej połowie XVII w.*

Wieś	1663					1674				
	szlachta		służba			szlachta		służba		
	M	K	M	K	nie- okr.	M	K	M	K	nie- okr.
Ł. Barwiki	12	9	2	1	-	16	14	3	3	-
Ł. Bociany	9	10	-	2	-	11	11	-	1	-
Ł. Dębowina	20	23	-	-	2	23	23	2	3	-
Ł. Goździki	13	15	-	-	-	17	17	-	1	-
Ł. Kołpaki	6	4	1	-	-	6	7	2	1	-
Ł. Korczaki	9	6	1	1	-	11	13	2	3	-
Ł. Leśniki	13	11	1	6	-	11	11	4	3	-
Ł. Łynki	4	7	1	-	-	7	7	4	2	-
Ł. Pluśniaki	6	6	-	-	-	10	13	1	1	-
Ł. Stryjce	3	4	3	4	-	2	2	2	3	-
Ł. Szolajdy	18	24	4	3	-	22	16	-	-	-
Ł. Wity	11	12	2	1	-	11	14	-	-	-
Ł. Zięciuki	9	9	-	-	3	12	13	5	2	-
Ogółem L.b.	133	140	15	18	5	159	161	25	23	0
	273		38			320		48		
%	87,8%		12,2%			87,0%		13,0%		

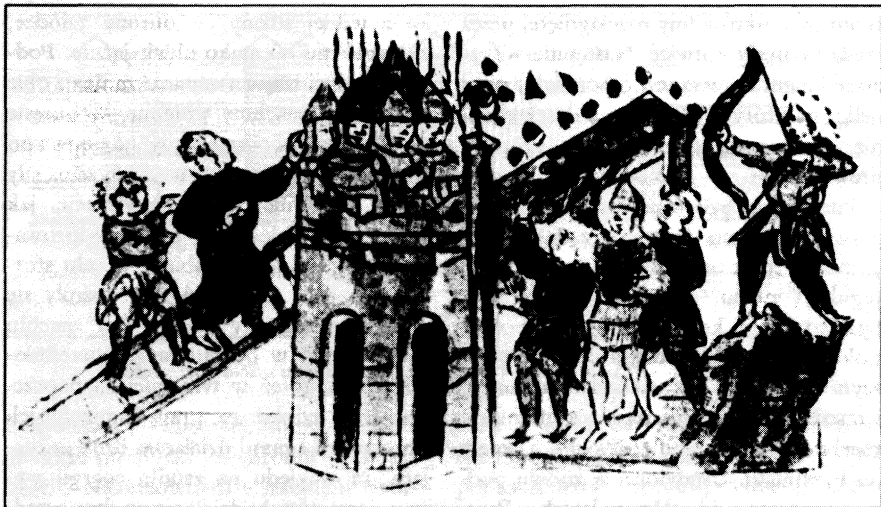
* bez dzieci do 10 lat, ubogich i starców.

Źródło: AGAD, ASK dz. I, nr 70.

⁷⁵ LPAHW, rękopis nr SA 11630, k. 211, 217v, 218.

Kłęski elementarne i wojny

Epidemie i kłęski nieurodzaju były nieodzownym następstwem licznych wojen prowadzonych przez Rzeczpospolitą szczególnie w XVII wieku. Kłęski elementarne licznie nawiedzały Podlasie już początkach XVII wieku⁷⁶, ponadto w księgach grodu brańskiego odnaleźć można liczne skargi z lat 1612-14 na grabieże i nadużycia dokonywane przez wojska stacjonujące na Podlasiu. Niestety nie wiemy czy kłęski te dotyczyły bezpośrednio ludności Łap.

Oblężenie miasta.

Z pewnością nadnarwiańskie zaścianki odczuły dotkliwie wojnę prowadzoną ze Szwecją w latach 1655-1660. Jeszcze w 1653 roku w ziemi bielskiej odnotowano „morowe powietrze”, które w Brańsku uniemożliwiło pracę sądów ziemskich i grodzkich, przeniesionych z tego powodu do Suraza⁷⁷. Wkrótce epidemia dosięgła także to miasto, a urzędy ewakuowano do wsi Chojewo. Położenie omawianych wsi przy mieście, jak również funkcjonowanie w strukturze parafii suraskiej miało istotny wpływ na odczuwanie kłesk epidemii także w Łapach. Potwierdzają to księgi chrztów, które w czasach wojny odnotowywały coraz mniej urodzeń⁷⁸.

⁷⁶ S. Hozowski, *Kłęski elementarne w Polsce w latach 1587-1648* (w:) *Prace z dziejów Polski feudalnej ofiarowane Romanowi Grodeckiemu w 70 rocznicę urodzin*, Warszawa 1960, s. 461.

⁷⁷ VL, t. 4, s. 185.

⁷⁸ Najniższa rejestracja chrztów przypada na lata 1656-1667 a więc okresu wojny i tuż po zakończeniu działań.

Odbudowę strat po wojnie wykazują rejestry podatkowe z lat 1663-1712, zawierające coraz wyższą liczbę domostw w Łapach⁷⁹. Niestety nie znamy stanu z przed wojny, aby porównać zniszczenia dokonane przez wojska, jednak domyślać się możemy, iż były znaczne.

Pobliski Suraż w ciągu „potopu” został zdziesiątkowany, a straty mogły sięgnąć nawet 68% w stosunku do ubiegłego wieku⁸⁰. Po takim ciosie miasto już nigdy się nie podniosło. Kolejne zniszczenia przyniosła ze sobą kolejna wojna ze Szwecją z lat 1700-1721. Opis zniszczeń, grabieży i kontrybucji dokonywanych nie tylko przez wojska okupanta, ale również nieopłacanego żołnierza koronnego, znalazł się wśród zapisów metrycznych w księgach parafialnych Suraża⁸¹.

Drewniana zabudowa dawnej wsi przyczyniała się także do klęsk pożarów. W rejestrze podatkowym z 1692 roku przy miejscowości Łapy Bociany zapisano: *Ta wieś pogorzała, wolność mają na trzy lata, na co mają iurament aktikowany*⁸². Łapy nawiedzały także klęski nieurodzaju jak np. plaga szarańczy, która w latach 1748-1749 zniszczyła zasiewy w okolicach Suraża⁸³.

Przypadki szlachty z Łap

Z zajęciami rolniczymi drobnej szlachty wiązało się posiadanie ziemi, którą dzielono, sprzedawano, kupowano czy też zamieniano z krewnymi i sąsiadami. Transakcje dokonywano najczęściej w Surażu przed działającym tam sądem ziemskim. Poważniejsze sprawy były rozpatrywane przed sądem grodzkim w Brańsku. Księgi suraskie i brańskie zawierają liczne zapisy czynione przez okoliczną szlachtę. Wśród różnych akt ziemskich odnajdziemy tam również informacje dotyczące pożyczek pieniężnych, posagów, testamentów, czy też skarg.

Zmniejszające się zagony uprawne były również przyczyną częstych zatargów między właścicielami. Zdarzały się przypadki wypasania bydła na polu sąsiada czy też przywłaszczania sobie skrawków jego ziemi. W 1700 roku przed sądem wójtowskim w Surażu Marianna Roszkowska wdowa po Tomaszu z Łap Zięciuk oskarżała mieszkańców ze wsi Łapy Kołpaki za szkody, które wyrządzają na jej polach i la-

---

⁷⁹ W 1663 r. zarejestrowano 114 gospodarstw, w 1673 – 124, w 1676 – 134, w 1712 było ich już 167, zob. AGAD, ASK, dz, I, nr 70, k. 551-553, 587-589, 650-653, Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1099, k. 384-385v.

⁸⁰ Wysokość strat w mieście po wojnie szwedzkiej określił C. Kukło, *Próba obliczenia ludności Suraża według stanu na 1663 r.*, „Zeszyty Naukowe” FUIW w Białymstoku, z. 19, Humanistyka, Dział H – prace historyczne, t. 4, 1977, s. 51.

⁸¹ Zapisy z księgi chrztów par. Suraż załączone zostały w aneksie źródłowym.

⁸² cyt. za A. Laszuk, *Łapy i ich mieszkańcy...*, s. 22

⁸³ ADB, Księga chrztów par. Suraż nr 8.

sach. Początkowo poszkodowana próbowała załagodzić sprawę i wysyłając służącego, jednak ten wrócił z Kołpak pobity przez tamtejszą szlachtę⁸⁴.

Do zatargów dochodziło także wśród rodzin, szczególnie gdy w grę wchodziły podziały majątkowe i tak coraz mniejszych części ziemi. W 1577 roku Mikołaj syn zmarłego Michała z Łap Bursiąt oskarżał w Brańsku swego stryja Szczęsnego, za grabież i inne przykrości. Poszkodowany uskarżał się: „...*on mię grabi. Bierze mię, nie zwarzywszy żadnem prawem konie, bydło rogatę i nierogatę na pastwiskach własnych (...) nachodzi gwałtownie z czeladzią swoją i z synami swoimi...*”⁸⁵. W latach wcześniejszych stryj Szczęsny musiał wypłacić swym bratankom odszkodowanie przegrywając sprawę za pobicie, co go jeszcze bardziej rozżłościło i szukał zemsty, rzekomo grożąc Mikołajowi: „...*(z)wróc mi to, a będziesz miał pokój, a gdy nie (z)wrócisz tedy ja tobie wszystko pomówię (...) będę ci brał bydło, konie twoje gdziekolwiek (...) a będę tak czynił częstokroć, iż mi wrócisz coś wziął za rany u mnie*”. Sprawa ciągnęła się przez kilka następnych sesji, na których na zmianę jedna strona oskarżała drugą o nadużycia. Po śmierci Szczęsnego rozpoczęły się nowe spory i kłótnie tym razem jego synów o podział majątku między sobą. Nie poprzestano na sądzie w Brańsku, gdyż sprawa wpłynęła do trybunału koronnego w Lublinie⁸⁶.

Zdarzały się także przypadki bójk szlachty z innymi stanami. Sytuacje takie najczęściej miały miejsce przy okazji bytności w miasteczkach i na targach. Duma i zaczepność, spotęgowana kilkoma kuflami piwa była przyczynami awantur. Do szlachty skorej do bójk należeli z pewnością mieszkańcy Łap Szolańd. W 1695 roku, według relacji poszkodowanego, Jan Łapiński *Wojtasz* i Tomasz Łapiński *Augustynik* - szlachta z Łap Szolańd wdarli się siłą do karczmy w mieście Surazu gdzie pobili właściciela – Żyda Jakuba Abrahamowicza, a także „*zniesławili jego żonę*

Zabawa w karczmie.

⁸⁴ AGAD, Księga ziemska suraska, nr 9, k. 149v, patrz także aneks źródłowy.

⁸⁵ AGAD, Księga grodzka brańska, nr 4, k. 575.

⁸⁶ A. Boniecki, op. cit., s. 184.

słowami obelżywymi”⁸⁷. Kilka tygodni wcześniej o pobicie Heleny Jakimowiczowej mieszczaneki suraskiej oskarżony był brat Tomasza – Walenty Łapiński wraz ze swym krewnym także Tomaszem⁸⁸. Chcąc zapobiec innym takim ekscesom konstytucje koronne z 1576 r. stanowiły że: „*Szlachcicy w karczmie nie mają bywać, gdy im po woli umyślnego obcowania miewać, ani z kmiotkami w rząd siedzieć i piwo pić przystoi*”⁸⁹. Do krwawych zająć dochodziło często podczas sejmików, które dla Ziemi Bielskiej odbywały się w Brańsku, skoro konstytucja z 1598 roku karała banicją szlachcica, który zabił lub ranił umyślnie na zjeździe.

Należy mieć na uwadze, że odczytywanie historii z ksiąg sądowych daje jedynie zniekształcony obraz życia szlachty podlaskiej.

Zmierzch epoki staropolskiej

Słabość Rzeczypospolitej i zakusy państw ościennych w XVIII doprowadziły w latach 1772-1795 do rozbiórów państwa. Łapy wraz z okolicznymi miejscowościami przypadły w wyniku trzeciego rozbioru Królestwu Pruskiemu. Omawiany region wszedł w skład utworzonego departamentu Prus Nowowschodnich z siedzibą w Białymstoku.

Upadek państwa polskiego był również zmierzchem epoki drobnej szlachty, która w dawnej Rzeczypospolitej cieszyła się licznymi przywilejami. Umiłowanie tej warstwy do wolności i swobód obywatelskich przyczyniło się w kolejnych wiekach do wybuchu powstań wyzwoleniczych przeciwko zaborcom.

Wiek XIX, prócz zmian politycznych, przyniósł także zmiany gospodarcze, które były istotne również dla mieszkańców Łap. Wynalezienie kolei żelaznej i budowa trasy warszawsko-petersburskiej zmieniła nieodwracalnie dawne nadnarwiańskie zaścianki. Łapy, jako ostatnia miejscowość położona tuż przy granicy z Cesarstwem Rosyjskim, rozwinęły się w osadę kolejową, która dała początek późniejszemu miastu. W ten sposób Łapińscy, dawni dziedzice tych terenów, stali się mniejszością w obrębie swych dawnych zaścianków.

---

⁸⁷ AGAD, Księga ziemska suraska, nr 9, k. 34.

⁸⁸ Tamże, k. 24v, patrz także aneks źródłowy.

⁸⁹ Wł. Smoleński, op. cit., s. 66.

Zakończenie

Łapy, jako miejscowość, powstały w XV wieku w wyniku kolonizacji rycerstwa mazowieckiego. Ród Łapów herbu Lubicz, przybyły prawdopodobnie z głębi Mazowsza stał się założycielem i dziedzicem tych terenów. Pierwotną osadą, którą otrzymał w posiadanie, była wieś Daniłowo koło Suraza. O rodzie Łapów wspomina się w dokumentach już w 1464 roku.

W kolejnych latach, nad rzeką Narwią założono nową osadę, położoną w okolicy dzisiejszej miejscowości Łapy Szolajdy. W wyniku kolejnych podziałów rodzinnych powstawały nowe przysiółki, które z czasem zaludnili nowi potomkowie pierwszych osadników. Ostatecznie powstało tu dwanaście osad, mających wspólną nazwę Łapy i drugi człon nazwy miejscowości pochodzący najczęściej od przydomku rodowego jej założyciela. W ciągu XVII wieku Łapowie zaczęli używać nazwiska Łapiński, które po raz pierwszy wystąpiło w 1604 roku. Osoby o tym nazwisku, do końca epoki staropolskiej, stanowiły większość mieszkańców Łap. Dla lepszej identyfikacji, coraz liczniejszy ród, zaczął używać przydomków określających poszczególne rodziny w zaścianku. Mieszkańcy tych terenów należeli do parafii w Surazu, z czasem korzystając także z kościołów w Płonce Kościelnej i Uhowie. Administracyjnie miejscowości te położone były w powiecie suraskim, ziemi bielskiej i województwie podlaskim.

Szlachta z Łap, jak również inne okoliczne rody, aktywnie włączyła się w życie publiczne i polityczne kraju uczestnicząc w pospolitym ruszeniu, przybywając na sejmiki i zjazdy do Brańska. Mieszkańcy Łap, wraz ze swymi sąsiadami, przysięgli wierność królowi polskiemu podczas zawierania Unii Lubelskiej, kiedy to Podlasie ostatecznie odłączono od Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Jednostki aktywne i ambitne kształciły swych synów, co stwarzało im możliwość dalszej kariery w urzędach ziemskich lub kościelnych. Przedstawiciele rodu Łapińskich doszli do znacznych godności we wschodnich częściach dawnej Rzeczypospolitej. Z drugiej strony, uboższa szlachta, dzieląc swoją ojcowiznę, zmuszona była nieraz do rezygnowania ze swych praw, osiedlając się w miasteczkach podlaskich, służąc we dworach czy nawet wnikając w warstwę chłopów pańszczyźnianych.

Niezależnie od różnic majątkowych, szlachta zagrodowa z Łap i okolic była stanem zamkniętym i rzadko łączyła się w związki małżeńskie z przedstawicielami innych warstw. Stan społeczny, jakim była drobna szlachta, stanowił na Podlasiu znaczny odsetek ludności, szczególnie liczny na terenach położonych na zachód od omawianej okolicy. Ta grupa ludności wywodząca się z dawnego drobnego rycerstwa mazowieckiego, mimo niedostatku ekonomicznego, wielu wad i przywar, była warstwą świadomych obywateli, oddanych ojczyźnie i kościołowi, o czym przekonali się w kolejnych wiekach zaborcy. Szlachtę podlaską trafnie określił Zygmunt Gloger słowami: „...*Wielu jednak z tej szlachty nic dziś nie wie o swoich herbach, niektórzy osiadłszy w miastach uważają się za mieszczan, inni przyjąwszy dawniej dobrowolnie grunta dworskie i obowiązki pańszczyzny stali się włościanami (...) nie okrywa się śmiesznością przez chępczenie ze starożytności rodu, napotykane jeszcze u niektórych ludzi chorobliwych wyobrażeń, lub improvizowanych genealogii. Wie ona dobrze, iż całkowita i ostateczna wartość każdego człowieka, nie leżała nigdy, a tem bardziej dzisiaj, w jego herbie i rodowodzie, ale w stronie moralnej, osobistej obywatelskiej zasłudze, opinii, miłości ludzi...*”.

Łapy w czasach przedrozbiorowych były jedną z *okolic szlacheckich*, jakich można wiele spotkać na Podlasiu. Nie posiadały one własnego kościoła parafialnego i nie leżały na ważniejszych szlakach, pozostawały w cieniu pobliskiego miasta Suraza. W okolicy tej, położonej wśród rozlewisk i mokradeł Narwi, ludność wiodła spokojne życie czekając na swój czas w historii, który miał jej przypaść w następnych stuleciach.

Źródła do historii Łap XVI-XVIII w.

Aneks 1

Popis wojenny ziemian woj. Podlaskiego z 1528 r.

Ziemia Bielska

[...]

Parafia surazka

Sioło Łapy Uglewe¹ ziemianie

Andrzej *Stary*² sam

Mikołaj Andrzejewicz³ sam

Jan Andrzejewicz sam

Maciej Andrzejewicz⁴ sam

Z tych wsich koń.

Sioło Łapy Korczaki ziemianie

Piotr Kraskowicz sam

Mikołaj Kraskowicz sam

Sioło Łapy Witowe⁵ ziemianie

Marko Witowicz sam

Brat jego Marcin sam

Jerzy Maciejewicz sam

Grzegorz Maciejewicz⁶ sam

Z tych wsi Łap 2 koni.

---

¹ Łapy Wąglowe (Wągle) – późniejsze Łapy Kołpaki i ~~Pluśniaki~~.

² zwany także Strycem.

³ występuje w aktach ziemskich suraskich w 1544 roku wraz z braćmi przy wytyczeniu granicy z Korczakami.

⁴ j. w.

⁵ późniejsze Łapy Bociany.

⁶ występuje w aktach ziemskich suraskich w 1545 roku.

Sioło Łapy KWity⁷ ziemiane

Matych Jakubowicz	sam
Jakub Janowicz <i>Wojewodziec</i>	sam
Tomko Janowicz	sam
Stanisław Janowicz	sam

Z tych Łap koń.

Sioło Łapy Rachowe⁸ ziemianie

Jan Rachowicz <i>Siwy</i>	sam
Zygmunt Pawłowicz	sam
Szymon Stanisławowicz ⁹	sam
Brat jego Jan	sam
Onk Zygmuntowicz	sam
Brat jego Paweł	sam
Jan Janowicz <i>Siwicz</i>	sam
Maciej Rachowicz	sam
Aleksander Mikołajewicz ¹⁰	sam
Brat jego Mikołaj <i>Kucz</i>	sam
Wojtasz <i>Szczyrbicz</i> ¹¹	sam
Jakub Wojdowicz ¹²	sam
Brat jego Szczepan	sam
Wit Tomkowicz ¹³	sam
Brat jego Marko	sam
Marko Onkowicz	sam
Wojtko Onkowicz	sam

Z tych wsich 5 koni.

Sioło Kosmytki Łapy¹⁴ ziemianie

Jan Michałowicz	sam
Tomko <i>Łynczicz</i>	sam

Z tych koń.

---

⁷ późniejsze Łapy Wity i Barwiki.

⁸ późniejsze Łapy Szołajdy i Dębowina.

⁹ prawdopodobnie jego dział dał w połowie XVI w. początek wsi Łapy Szołajdy, żyje jeszcze w 1554 roku kiedy to przekazuje swoje ziemie wnukom po swoim zmarłym synu Marku.

¹⁰ występuje w 1547 roku przy podziale dóbr między Rechami a Bursiętami

¹¹ jego dział dał początek małemu zaściankowi Łapy Wojtasze i Łapińskim o przydomku „Wojtasz”

¹² występuje w 1545 roku w księgach ziemskich suraskich jako dziedzic Łap Rech

¹³ j. w.

Siolo Łapy Żakowe¹⁵ ziemianie

Marko Rożko ¹⁶	sam
Marko Sasin[owicz]	sam
Maciej Zakrzewski	sam

Siolo Bursiczi¹⁷ ziemianie

Mikołaj Janowicz	sam
Maciej Janowicz ¹⁸	sam

Z tych 2 koni z Bursicz, a z Łap.

Źródło:

A. Jabłonowski, Podlasie cz. I, Warszawa 1909, [w:] Źródła dziejowe, t. 17, Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym, t. 6, s. 109-10.

---

¹⁴ późniejsze Łapy Łynki.

¹⁵ chodzi o Łapy Zięciuki (w latach 1548-1557 dziedzicami z Łap Zięciuków są: Leonard Zakrzewski syn Macieja i Marcin syn Marka)

¹⁶ późniejszy Roszkowski.

¹⁷ Łapy Bursięta – późniejsze Łapy Goździki.

¹⁸ żyje w jeszcze 1547, kiedy to przeprowadza podział dóbr z sąsiednimi Łapami Rechami

Aneks 2

Popis pospolitego ruszenia wojska litewskiego z 1567 r.

Latem urodzenia bożego 1567 roku. Popis wojska ziemskiego Wielkiego Księstwa Litewskiego, które zebrane za uchwałą sejmu grodzieńskiego, na miejsce przez listy Króla Jego Mości naznaczone do Mołodeczna.

[...]

Łapy Bursięta, Dębowina, Sołajdy, Wity, Wągle

Miesiąca października 2 dnia

Tomasz Mateiewicz	koń, miecz, rohatyna, rucz
Jakub Michałowicz wysłał służę	koń, kor., rohatyna
Mojżesz Michałowicz	koń, miecz, rohatyna
Zygmunt Wojciechowicz	koń, miecz, rohatyna
Józef Wojciechowicz	koń, kaftan, kor., rohatyna
Marek Romaszewicz	koń, kaftan, kor., rohatyna
Kasper Stanisławowicz	koń, kaftan, kor., rohatyna
Grzegorz Józwowicz	koń, kaftan, kor., rohatyna
Piotr z Łap od żony swojej	koń, siekiera, rohatyna
Michał syn Pietrow	koń, rohatyna
Marcin Markowicz	koń, kaftan, pr., miecz, rohatyna
Andrzej Markowicz	koń kaftan, pr., miecz, rohatyna
Maciej woźny wysłał służę	koń, miecz, rohatyna

3 dnia

Mikołaj Stanisławowicz	koń, kor., rohatyna
Piotr Tomkowicz	koń, kaftan, miecz, rohatyna
Mikołaj Tomkowicz	koń, kor., siekiera, rohatyna
Jakub Tomkowicz	koń, kor., rohatyna
Stanisław Matejewicz	od brata swojego koń, kor., rohatyna
Jan Filipowicz	koń, kaftan, kor., siekiera, rohatyna
Sebastian Pawłowicz	koń, kor., siekiera
Jan Stanisławowicz	koń, kaftan, kor., rohatyna
Mikołaj Batroszewicz	koń, kaftan, miecz, rohatyna
Adam Mikołajewicz	koń, kaftan, kor., rohatyna
Mikołaj Markowicz	koń, miecz, rohatyna
Wojciech Janowicz	koń, kaftan, miecz, rohatyna

Tomasz Matejewicz
Marcin Matejewicz
Szczęsny Matejewicz
Martino Markowicz
Paweł Matejewicz
Mateusz Markowicz
Michał Filipowicz
Szczęsny Mikołajewicz
Wawrzyniec Martinowicz
Paweł Janowicz

koń, miecz, rohatyna
koń, kaftan, miecz, rohatyna
koń, kaftan, siekiera, rohatyna
koń, kaftan, kor., rohatyna
koń, kor., rohatyna
koń, miecz, rohatyna
koń, miecz, rohatyna
koń, kaftan, rohatyna
koń, kaftan, kor., siekiera
koń, kor., siekiera, rohatyna

4 dnia

Michał Wojciechowicz wysłał brata
Sasin Martinowicz wysłał synowca
Stanisław Matejewicz
Stanisław Tomkowicz
Aleksander Mikołajewicz wysłał sługę
Serafin Piotrowicz wysłał syna
Maciej Mikołajewicz
Michał Markowicz
Leonard Matejewicz wysłał syna
Mikołaj Wojciechowicz
Kasper Matejewicz wysłał sługę

koń, kaftan, miecz, rohatyna
koń, kor., rohatyna
koń, kor., rohatyna
koń, kor., rohatyna
koń, miecz, rohatyna, kaftan
koń, siekiera, rohatyna
koń, kor., rohatyna
koń, kor., rohatyna
koń, kor., rohatyna
koń, kor., rohatyna
koń, kor., rohatyna
koń, kaftan, miecz, rohatyna

6 dnia

Marko Matejewicz Sołajda
Kacper Markowicz Sołajda
Stanisław Matejewicz
Zachariasz Tomkowicz z Dembowizny
Maciej Pawłowicz z Dembowizny Łap
Grzegorz Markowicz z Łap
Maciej Pawłowicz z Łap Rechow
Szczęsny Markowicz z Łap z Detejow
Jan Stepanowicz wysłał najmita

koń, miecz, rohatyna
koń, miecz, rohatyna
koń, miecz, rohatyna
koń, kor., rohatyna
koń, miecz, rohatyna
koń, miecz, rohatyna
koń, miecz, rohatyna
koń, miecz
koń, miecz z Łap Dembowizny

7 dnia

Adam Mikołajewicz
Maciej Stanisławowicz

koń, kor., rohatyna
pieszo, miecz

Józef Janowicz	pieszo, miecz
Paweł Mikołajewicz z Łap Korczakow	koń, kaftan, pr., rohatyna
Jan Piotrowicz z Łap	koń, miecz, rohatyna
Aleksander Tomkowicz	koń, miecz, rohatyna
Paweł Stepanowicz	koń, miecz, rohatyna
Wawrzyniec Zygmuntowicz	koń, miecz, siekiera, rohatyna
Sebastian Markowicz	koń, miecz, siekiera, rohatyna
Maciej Tomkowicz z Kosmytek	koń, miecz, rohatyna
Tomasz Michałowicz z Wąglów	klacz, kaftan, miecz
Dorota wdowa z Witów Matejewa	koń, pancerz, kor., rohatyna
Paweł Jakubowicz	koń, kaftan, kor., rohatyna
Serafin Jakubowicz	koń, kaftan, kor., rohatyna
Jurij Markowicz z Łap przez siostrzeńca	koń, miecz
Wojciech Matejewicz	klacz, kor., rohatyna
Grzegorz Matejewicz	klacz, siekiera, rohatyna
Grzegorz Markowicz z Łap	klacz, kor., rohatyna
Maciej Andrzejewicz z Łap	klacz, kaftan, miecz, rohatyna
Jan Matejewicz	koń, rohatyna

Źródło:

Russkaja Istorичесkaja Biblioteka, t. 33, Petersburg 1915, k. 1082v-1085

Aneks 3

Szlachta ziemi bielskiej składa przysięgę Koronie polskiej w grodzie bielskim

Bielsk 14 maja 1569

Działo się w sobotę 14 dnia maja roku pańskiego 1569, przed urodzonymi: Stanisławem Palczewskim komisarzem majestatu królewskiego, Jerzym Brzoską chorążym, Wojciechem Wyszrowskim sędzią, Tomaszem Owsianym pisarzem ziemskim bielskim, Teofilem Brzozowskim podstarościm, Jakubem Górskim sędzią, Michałem Wyszrowskim pisarzem grodzkim ziemi bielskiej.

Urodzeni i szlachetni:

[...]

Michał syn po Wojciechu, Michał, Szczęsny synowie po Mikołaju¹, Paweł, Leonard synowie po Macieju², Stanisław syn po Tomaszu³, Paweł Korczak woźny ziemski⁴, Michał syn po Wojciechu w imieniu swoim i Tomasza brata swego chorego, Andrzej syn po Tomaszu, Stanisław syn po Macieju⁵, Maciej syn po Mikołaju, Wojciech syn po Janie, Wojciech syn po Macieju, Michał syn po Macieju, Michał syn po Filipie⁶, Jan syn po Piotrze, Jan syn po Stefanie⁷, Rafał syn po Tomaszu⁸, Stanisław syn po Macieju, Mikołaj syn po Aleksandrze, Józef syn po Macieju⁹, Stanisław syn po Serafinie, Stanisław syn po Bartłomieju, Jan syn po Stanisławie, Eliaszy syn po Macieju¹⁰, Maciej syn po Janie, Serafin syn po Marcynie¹¹, Marek syn żyjącego Klemensa¹², Jakub syn po Tomaszu, Wojciech syn po Andrzeju, Mojżesz

---

¹ Synowie Mikołaja Janowicza z Łap Bursiąt.

² Synowie Macieja Zakrzewskiego z Łap Zięciuków.

³ Stanisław Łapa *Łynka* z Łap Łynek, późniejszy woźny ziemi bielskiej.

⁴ Syn Mikołaja Kraskowicza z Łap Korczak.

⁵ Tenże (lub nr 20) – syn Macieja *Burszy-Goździka* z Łap Bursiąt, w 1579 roku opłacił pobór.

⁶ Syn Filipa z Łap Rech, wystąpił w 1547 roku w księgach ziemskich suraskich wraz z braćmi.

⁷ Zapewne wnuk Piotra Kraskowicza z Łap Korczaków, w 1579 roku opłacił pobór z tejże wsi.

⁸ Być może chodziło o Rafała syna Mikołaja z Łap Rech, występującego na popisie w 1565 roku. W ciągu całego XVI wieku był to jedyny przedstawiciel tego imienia w Łapach.

⁹ Józef z Łap Dębownicy, ojciec Grzegorza „Gryki”.

¹⁰ Dziedzic z Łap Dębownicy.

¹¹ Dziedzic i założyciel Łap Bocian.

¹² Występuje także poniżej, po raz drugi, wymieniony wraz z bratem Grzegorzem. Być może chodziło o Więclawa z Łap Dębownicy, trzeciego z synów Klemensa i brata Marka.

syn po Michale¹³, Paweł syn po Stanisławie, Paweł syn po Pawle, Grzegorz syn po Marku¹⁴, Tomasz syn po Michale, Grzegorz syn żyjącego Marka, Wojciech syn po Macieju, Józef syn po Janie, Józef, Zygmunt, Andrzej synowie żyjącego Wojciecha¹⁵, Jan syn po Filipie¹⁶, Maciej syn po Pawle, Mikołaj, Stanisław synowie po Bartłomieju¹⁷, Sebastian, Kacper synowie po Marku¹⁸, Marek, Grzegorz synowie żyjącego Klemensa¹⁹, Marcin, Paweł syn po Jakubie Goździk, Piotr brat jego²⁰, Jan syn po Macieju, Adam, Mikołaj, Szczęsny, Tomasz, Maciej synowie po Kacprze, Michał syn po Tomaszu, Bartłomiej syn po Tomaszu w imieniu swoim i chorego brata Wojciecha, Serafin²¹, Stanisław synowie po Jakubie, Szczęsny syn po Jakubie, Mikołaj [syn żyjącego] Aleksandra²², Jan syn po Stefanie²³, Szczęsny syn po Marku, Sebastian syn po Pawle z Łap, Goździk, Wągli, Korczak, Dembowiny

[...]

Serafin syn po Piotrze²⁴, Stanisław syn po Janie, Mikołaj syn po Janie, Stanisław syn po Wojciechu²⁵, Michał syn po Wojciechu²⁶, Adam syn po Marku, Marcin syn po Stanisławie Warpechu dzierzawcy, Andrzej syn po Marku, Michał, Mateusz synowie po Marku z Łapy

[...]

Piotr syn po Tomaszu, Maciej syn po Marku, Mikołaj syn po Wojciechu z Łap.

Źródło:

S. Kutrzeba, W. Semkowicz, Akta unii Polski z Litwą 1385-1791, Kraków 1932, s. 257-259, 261

---

¹³ Występuje w 1558 roku w księgach suraskich.

¹⁴ Grzegorz po Marku otrzymuje w 1554 roku wraz z braćmi ziemię od swego dziadka w Łapach Szołajdach

¹⁵ Bracia z Łap Dębowiny.

¹⁶ Z Łap Rech, jego brat zapisany jest jako 16ty.

¹⁷ Bracia z Łap Dębowiny określani także jako Basiewiczze.

¹⁸ Bracia z Łap Rech, wzmiankowani w 1557 roku.

¹⁹ Współdziedzice z Łap Dębowiny.

²⁰ Prawdopodobnie Piotr i Paweł synowie Jakuba Łapy Łuby z Łap Wit.

²¹ Serafin syn Jakuba Łuby z Łap Wit (późniejszych Barwik).

²² Syn Aleksandra Mikołajewicza z Łap Dębowiny i Rech.

²³ Zapewne z Łap Wągli, Jan po Stefanie opłaca pobór w 1577 roku z teje wsi.

²⁴ Być może Serafin po Piotrze z Łap Korczaków, któremu wraz z braćmi wydzielono część w Łapach Korczakach w 1544 roku (księgi ziemskie suraskie).

²⁵ Syn Wojciecha zwanego Wojtaszem z Łap Wojtaszy.

²⁶ Brat rodzony wyżej wymienionego.

Aneks 4

Rejestr poboru podatku łąnowego z Łap z 1577 r.

Parafia Surazka
Włóki szlacheckie

Wieś Łapy Bursięta

Szlachetny Szczęsny i Mikołaj syn po zmarłym Michale z Łap Bursiąt z części swych i z inszemi cześnikami zapłacili poboru z włók 5 $\frac{1}{4}$ szlacheckich po groszy 12 – czyni 2 zł. 3 gr.

Wieś Łapy Łynki

Szlachetny Stanisław z Łap woźny ziemski z części swej i od inszych cześników swych zapłacił poboru z włók 3 [i mórg] 10 szlacheckich po groszy 12 – czyni 1 zł. 10 gr.

Wieś Łapy Wągle¹

Szlachetny Stanisław Rzonca, Jan syn po zmarłym Stefanie² z części swych z inszemi cześnikami swemi z Łap Wąglów zapłacili pobór z włók szlacheckich 5 $\frac{1}{4}$ po groszy 12 – czyni 2 zł. 3 gr.

Wieś Łapy Sołaydy

Szlachetny Wojciech syn po zmarłym Marku z części swej od braci i inszych cześników swych z Łap Sołaydów zapłacił poboru z włók 3 szlacheckich po groszy 12 – czyni 1 zł. 6 gr.

Wieś Łapy Wity

Szlachetny Adam syn po zmarłym Macieju z części swej z inszymi cześnikami swemi z Łap Witów, Bocianów, Zienciaków zapłacili poboru z włók 15 szlacheckich po groszy 12 – czyni 6 zł.

Wieś Łapy Dembowizny

Szlachetny Zygmunt syn Wojciechów z cześnikami swemi z imienia Łap Dembowizny zapłacili poboru z włók szlacheckich 7 po groszy 12 – czyni 2 zł. 24 gr.

Źródło:

AGAD, ASK, dział I, Rejestry poborowe woj. Podlaskiego 1563-1594, sygn. 47, nr mikr. 4129, k. 232.

¹ Pod tą nazwą podatek opłacono łącznie ze wsi Łapy Kołpaki, Pluśniaki i Korczaki.

² Dziedzic z Łap Korczak.

Aneks 5

Rejestr podatku pogłównego z Łap z 1674 r.

	osób	zł.	gr.
Wieś Łapy Dębowizna			
[Łapiński] <i>Eliaszyk</i> z żoną, dziewczyna, Bartosz [Łapiński] <i>Eliaszyk</i>	4	3	15
[Łapiński] <i>Bączyk</i> Jan z żoną, [Łapiński] <i>Rosmianczyk</i> Paweł z żoną	4	3	
Jan [Łapiński] <i>Rosmianczyk</i> z żoną	2	1	15
Walenty [Łapiński] <i>Rosmian</i> z żoną, syn, córka	4	2	15
Stanisław [Łapiński] <i>Basiewicz</i> z żoną i syn	3	2	15
Stanisław [Łapiński] <i>Kozka</i> z żoną	2	1	15
Wojciech [Łapiński] <i>Gryka</i> z żoną, parobek y dziewczyna	4	3	15
Franciszek [Łapiński] <i>Zubrak</i> z żoną	2	1	15
Maciej [Łapiński] <i>Oliaszyk</i> z żoną	2	1	15
Marcin [Łapiński] <i>Rafalik</i> z żoną i córka	3	2	
Wojciech [Łapiński] <i>Kuc</i> z żoną, syn i córka	4	2	15
Walenty [Łapiński] <i>Pączek</i> z żoną, Jakub [Łapiński] <i>Kucyk</i> z żoną	4	3	
Jakub [Łapiński] <i>Bączyk</i> z żoną	2	1	15
Mateusz [Łapiński] <i>Bączyk</i> z żoną i ciotka z córką	4	3	
Jan [Łapiński] <i>Oliaszyk</i> z żoną	2	1	15
Wawrzyniec [Łapiński] <i>Więch</i> z żoną, syn i komornik z żoną	5	4	
<i>P. Wawrzyniec Łapiński Więch chodził y Rosmian drugi</i>			
Wieś Łapy Pluśniaki			
Jakub [Łapiński] <i>Półpanczyk</i> z żoną, matka i brat	4	3	
Wawrzyniec [Łapiński] <i>Półpanek</i> z żoną i dziewczka	3	2	15
Jan [Łapiński] <i>Ochman</i> z żoną i siostra	3	2	
Paweł Żebrowski z żoną	2	1	15
Marchel [Łapiński] <i>Nasiekanik</i> z żoną, siostra i pastuch	4	3	
[Łapiński] <i>Bączuk</i> Michał z żoną, Jan <i>Nasiekanik</i> z żoną i córka	5	3	15
<i>Rucyk</i> z żoną, Mateusz <i>Cichoń</i> z żoną	4	3	
<i>Pan Łapiński Półpanczyk chodził ze mną i brat jego</i>			
Wieś Łapy Stryjce			
Jakub [Łapiński] <i>Baran</i> z żoną	2	1	15
Piotr Kolal z żoną i córka	3	2	
Piotr Szewc z żoną	2	2	
Maciej [Łapiński] <i>Półpanczyk</i> z żoną	2	1	15

Wieś Łapy Korczaki

Józef Łapiński z żoną, dziewczka, parobek z żoną	5	4	15
Stanisław [Łapiński] <i>Oładzik</i> z żoną, brat i matka	4	3	
Wdowa Kędzierawska, synów dwóch	3	2	
Jakub [Łapiński] <i>Oładzik</i> z żoną, matka i syn	4	2	15
Mikołaj Kozak z żoną i komornik	3	2	15
Mateusz [Łapiński] <i>Oładzik</i> z żoną i siostra	3	2	
[Łapiński] <i>Wojdowicz</i> z żoną, córek dwie	4	2	15
[Łapiński] <i>Wojdowicz</i> Piotr z żoną, dziewczka	3	2	15
<i>Pan Józef Łapiński chodził</i>			

Wieś Kołpaki Łapy

Szczęśny Gąsowski z żoną	2	1	15
Zięć i Choćko z żoną	3	2	15
Paweł [Łapiński] <i>Sramik</i> z żoną	2	1	
Szymon Gąsowski z żoną i syn z świeścią	4	3	
Bartosz [Łapiński] <i>Pleban</i> z żoną	2	1	15
Stanisław Gąsowski z żoną i matka	3	2	
<i>Pan Gąsowski Szczęśny chodził</i>			

Wieś Łynki Łapy

Maciej Łapiński [<i>Łynka</i>] z żoną, zięć z żoną i chłopiec	5	4	
Paweł [Łapiński] <i>Kondupik</i> z żoną, dziewczka, chłopiec	4	3	15
Szymon Płoński z żoną, chłopiec	3	2	15
Walenty Krawiec z żoną, komornica	3	2	15
Wojciech [Łapiński] <i>Pietrusik</i> z żoną i chłopiec	3	2	15
Paweł [Łapiński] <i>Kisławy</i> z żoną	2	1	15

Wieś Zięciuki Łapy

Kazimierz Łapiński z żoną i córka	3	2	
Szymon Łapiński z żoną i matka	3	2	
Szymon <i>Krawczyk</i> z żoną niewłasną ale kumę jego, wdowa	2	2	
Szymon <i>Kobylanczyk</i> z żoną	2	1	15
Piotr [Roszkowski] <i>Krawczyk</i> z żoną, chłopiec	3	2	15
Mateusz [Roszkowski] <i>Szata</i> z żoną, chłopiec	3	2	15
Piotr [Roszkowski] <i>Szata</i> z żoną, dziewczka	3	2	15
Tomasz [Roszkowski] <i>Szata</i> z żoną, parobek, dziewczka i chłopów dwa	6	6	15
Jakub <i>Walendzik</i> z żoną	2	1	15
Wojciech [Roszkowski] <i>Krawczyk</i> z córką	2	1	15
Wojciech [Łapiński] <i>Labik</i> z żoną i syn	3	2	
<i>Pan Łapiński Szata Mateusz i drugi Piotr chodzili</i>			

Wieś Goździki Łapy

Wojciech Łapiński <i>Ziarczyk</i> z żoną	2	1	15
Walenty Łapiński [<i>Kacprzyk</i>] i matka	2	1	15
brat z żoną i siostra	3	2	
Mikołaj Łapiński [<i>Mań</i>] z żoną	2	1	15
Wojciech Łapiński [<i>Kopeć</i>] z żoną i dziewczka	3	2	15
Stanisław Łapiński z żoną, synowców dwa i siostrzanka	5	4	
Jakub [Łapiński] <i>Payko</i> z żoną, brat, sióstr dwie	5	3	15
Szymon [Łapiński] <i>Szcześniak</i> z żoną, syn i córka	4	2	15
Marcin [Łapiński] <i>Kuźmiak</i> z żoną i córka	3	2	
Jakub Łapiński z żoną i brat	3	2	15
Andrzej Łapiński z żoną i syn	3	2	
<i>Pan Stanisław i Mikołaj Łapińscy chodzili</i>			

Wieś Bociany Łapy

Jan [Łapiński] <i>Grzesiak</i> z żoną	2	1	15
Jan [Łapiński] <i>Józwiak</i> z żoną i dziewczka	3	2	15
Maciej [Łapiński] <i>Kiszlawy</i> z żoną i wdowa	3	2	15
Bartosz [Łapiński] <i>Gawrysik</i> z żoną synów dwa, córek dwie	6	3	15
Jan [Łapiński] <i>Bołszyk</i> z żoną, syn i córka	4	2	15
Matheus [Łapiński] <i>Michaluk</i> z żoną	3	1	15
Michał [Łapiński] <i>Michaluk</i> z żoną i brat	3	2	15
<i>Pan Łapiński Bołszyk chodził</i>			

Wieś Łapy Barwiki

Paweł Łapiński [<i>Alexandrzyk</i>] z żoną	2	1	15
Franciszek Łapiński [<i>Alexandrzyk</i>] z żoną	2	1	15
Walenty <i>Alexandrzyk</i> z żoną, brat z żoną i matka	5	3	15
Wojciech Łapiński <i>Kusik</i> z żoną, dziewczka, synów dwa, parobek	6	5	15
Jakub Łapiński [<i>Jacyk</i>] z żoną, synów dwa	4	2	15
Szczęśny [Łapiński] <i>Kublaczyk</i> z żoną i syn	3	2	
Wojciech [Łapiński] <i>Łukasik</i> z żoną i siostra	3	2	
Jan [Łapiński] <i>Chromik</i> z żoną i córka	3	6	
chłopów dwóch z żonami	4	4	
Stanisław [Łapiński] <i>Bodajczyk</i> z żoną	2	1	15
Jakub [Łapiński] <i>Gmerzak</i> z żoną	2	1	15
<i>Pan Wojciech Łapiński Kusik i drugi Wojciech chodzili</i>			

Wieś Łapy Leśniki

Szczęśny Łapiński <i>Rośmian</i> z żoną i syn z żoną	4	3	
Wojciech Truskowski z żoną i syn	3	2	

Wawrzyniec <i>Kuczyk</i> z żoną, siostrzanka i matka	4	2	15
chłop Marcin z żoną, zięć z żoną	4	4	
Wojciech Borowski z żoną	2	1	15

Wieś Nowosiółki Łapy

Bartosz [Łapiński] <i>Latoszyk</i> z żoną	2	1	15
Wojciech [Łapiński] <i>Kowalczyk</i> z żoną, brat z żoną, Józef brat, pastuch ⁶		5	
Szymon [Łapiński] <i>Wozuik</i> z żoną	2	1	15
chłop Wojciech z żoną	2	2	

Pan Michał Łapiński i Wawrzyniec Truskowski chodzili

Wieś Wity Łapy

Franciszek [Łapiński] <i>Łubik</i> z żoną i córka	3	2	
Wojciech [Łapiński] <i>Łubik</i> z żoną	2	1	15
Marcin [Łapiński] <i>Łubik</i> z żoną i matka	3	2	
Wincenty [Łapiński] <i>Kusik</i> z żoną	2	1	15
Andrzej [Łapiński] <i>Kusik</i> z żoną	2	1	15
Kazimierz [Łapiński] <i>Kiszlawy</i> z żoną	2	1	15
Andrzej [Łapiński] <i>Kowalik</i> z żoną	2	1	15
Wojciech [Łapiński] <i>Zorcyk</i> z żoną	2	1	15
Szymonowa [Łapińska] wdowa		1	15
Jan [Łapiński] <i>Zorcak</i> z żoną	2	1	15
Mateusz [Łapiński] <i>Oficjanik</i> z żoną, syn, córka	4	2	15

Pan Mateusz Łapiński i drugi Kiślawy chodzili

Wieś Łapy Szotałdy

Jakub [Łapiński] <i>Oładzik</i> z żoną, syn i córka	4	2	15
Piotr Czaczkowski z żoną	2	1	15
Jan [Łapiński] <i>Kiełbik</i> , wnuków trzech i matka	5	3	
Marcin [Łapiński] <i>Wilczek</i> , brat i matka	3	2	15
Maciej [Łapiński] <i>Kucz</i> z żoną	2	1	15
Maciej Łapiński z żoną, synowiec, syn, córka	5	3	15
Mateusz [Łapiński] <i>Jagustynik</i> z żoną	2	1	15
[Łapińska] Wdowa, syn i córka	3	2	
Józef Łapiński z żoną	2	1	15
Andrzej [Łapiński] <i>Rafalik</i> z żoną	2	1	15
Stanisław [Łapiński] <i>Rafalik</i> z żoną i córka	3	2	
Łapińskich trzech braci <i>Bąków</i>	3	3	
Paweł [Łapiński] <i>Baltarzej</i> z żoną	2	1	15

Pan Marcin Łapiński i drugi Rafalik chodzili

Aneks 6

Wypisy aktów sądu suraskiego z lat 1695-1700 dotyczących mieszkańców Łap

Sprawa o pobicie mieszczańki Suraskiej przez dwóch szlachciców z Łap Szolajd

*Actum in Suras feria sexta post festum sancti Michaelis Archangeli proxima, Anno Domini 1695*¹. [...] Do urzędu ksiąg niniejszych wójtowskich Suraskich oblicznie przyszedłszy, sławetna Helena wdowa przeszłego Wawrzyńca Jakimowicza mieszczańka suraskiego żona, z wielkiem żalem protestowała się o zadanie ran i wielkie pobicie, które sławetny Wojciech Piotraszewski ławnik przysięgły wójtowski suraski świeżo oglądawszy zeznał prawdziwie: *videlicet*² oczy obidwie tak prawe jako i lewe czarno spuchłe, podbite i krwią nabiegłe, *Item*³ ząb z lewej strony szczęki wybity, który przed Aktami prezentowany, *Item* na wszystkie wnętrzości protestująca ból wielki ponosi, i wątpi o zdrowiu, w których to zadaniu i pobiciu obwinia Szlachetnych Pana Walentego Łapińskiego przeszłego Augustyna Łapińskiego⁴, i Szlachetnego Tomasza Łapińskiego przeszłego Mateusza Łapińskiego na Łapach Szolajdach, chcąc z nimi oto prawnie postąpić *in foro competentis*⁵.

Źródło: AGAD, Księga ziemka suraska nr 9 (1694-1705), k. 24v.

Sprawa o pobicie Stanisława Łapińskiego z Łap Kołpak przez dwóch sąsiadów

Do urzędu ksiąg niniejszych wójtowskich Suraskiech oblicznie przyszedłszy, Szlachetny Stanisław Łapiński przeszłego Pawła Łapińskiego na Łapach Kołpakach dziedzic, w słabości zdrowia i wód wielkich nie mogąc do grodu brańskiego iść ani jechać, w aktach wójtowskich suraskich rany zapisał na Józefa Łapińskiego z Łap Kołpaków [syna] przeszłego Bartłomieja Łapińskiego i drugiego Jakuba

---

¹ Z łac.: Działo się w Surazu w sobotę po święcie Św. Michała Archaniola roku pańskiego 1695.

² Z łac.: Mianowicie.

³ Z łac.: Także.

⁴ Walenty Łapiński syn Augustyna zwany *Nosko* z Łap Szolajd (patrz tablica ...).

⁵ Z łac.: przed właściwym sądem.

Łapińskiego⁶ braci rodzonych wespół z małżonkami ich własnymi, które rany przed Aktami wójtowskiemi Suraskiemi oglądane: *videlicet* lewego ucha rana krwawa długa, *Item* z ucha prawego krew obciekła prezentowana, *Item* na lewej ręce na samej tunkturze rana krwawa długa przebita, *Item* na prawej ręce na samej tunkturze wierzchu rana krwawa i napuchła, w których to zadaniu ranach szlachetny Stanisław Łapiński obwinia Szlachetnych Józefa i Bartłomieja Łapińskich braci rodzonych na Łapach Kołpakach dziedziców chcąc z nimi oto prawnie postępować. A na ten czas protestans do akt czołnem był przywiezion.

Źródło: AGAD, Księga ziemska suraska nr 9 (1694-1705), k. 34.

Sprawa o pobicie sługi P. Roszkowskiej z Łap Zięciuk oraz wyrządzanie szkód w jej dobrach przez szlachtę z Łap Kołpak

Do urzędu i akt niniejszych wójtowskich suraskich oblicznie i oczywiście przyszedłszy Szlachetna Pani Marianna Gonaczyńska pozostała wdowa po przeszłym Szlachetnym Tomaszu Roszkowskim ze wsi Zięciuków Łap⁷ z wielkim żalem oświadczała się i protestowała się przeciwko Szlachetnego Andrzeja syna Pawłowego i Mikołaja Łapińskiego rodzonego [brata] tego, ze wsi Łap Kołpaków, o to iż pomieniona Pani Roszkowska posłała poddanego swego na łąki, aby nie było szkody w łąkach, pomieniony poddany znalazł bydło ze wsi Kołpaków Łap i rzekł pomienionym Łapińskim: *Panowie, na co czynicie szkodę w łąkach Pańskich?*, a pomienione Łapińscy, naprzód bez żadnej uwagi poddanego, niepamiętając na Pana Boga, ani na surowe prawa pospolitego, na jego ciele rany pozadawali, które rany Sławetny Wojciech Żebrowski ławnik przysięgły wójtowski suraski szczerze oglądawszy przed Aktami prawdziwie zeznał: *videlicet* z tyłu głowy od uderzenia kamieniem rana głęboka, szeroka, krwawa, przebita, *Item* na rogu głowy prawej strony rana krwawa, przebita, bardzo szkodliwa. Tak pomieniona P. Roszkowska kładzie sobie szkody od lat 30 na całą wieś Łapów Kołpaków, jako to w łąkach, lasach, w zbożu na złoty pięćset albo więcej, o którą takową zaobliwą protestując i w zadaniu ran poddanemu obwinia P. Roszkowska Andrzeja i Mikołaja Łapińskich, także w poczynieniu szkód całą wieś Łapy Kołpaki, chcąc z nimi o to wszystko prawnie postąpić, nieustępując żadnych terminów prawnych.

Źródło: AGAD, Księga ziemska suraska nr 9 (1694-1705), k. 149v.

⁶ Bracia Łapińscy o przydomku *Kleban*.

⁷ Tomasz Roszkowski Szata syn Mateusza z Łap Zięciuk.

Sprawa o pobicie Piotra Łapińskiego z Łap Bocian przez Marcina Borowskiego – krewnego z Łap Leśnik.

Do urzędu i ksiąg niniejszych wójtowskich suraskich oblicznie przyszedłszy Szlachetny Piotr przeszedłszy Jana Łapińskiego syn i dziedzic na Bocianach Łapach oświadczał się i protestował się przeciwko Szlachetnego Marcina przeszedłszy Wojciecha Borowskiego z wsi Leśników. Oto upominał się protestans dobrowolnie należytego długu tu po rodzicielce swojej, na Łapach Leśnikach jako dziedzic, a pomienionemu Borowskiemu nie należy się ani jeden zagon. Niepamiętając tedy pomieniony Borowski na Pana Boga, ani na surowate prawa pospolitego, śmiał i ważył naprzód słowy nieuczciwymi zelżył i zdysfamował: *A ty taki a taki synu! Czego dochodzisz?*, a potym na protestantowym ciele rany zadał, które Szlachetny Bonawentura Zapalski ławnik wójtowski przysięgły suraski świeżo oglądałszy przed Aktami prawdziwie zeznał: brew nad lewym okiem piętą kosy przebita, rana krwawa, długa, bardzo głęboka, *Item* tosz oko lewe wszystko krwią nanikłe, *Item* [palec] skrecony na który nie może władać, *Item* piersi kolanami zgniecione, napuchłe, *Item* tę częśćkę należyta macieżyńską protestans zasiał swoim zbożem, a pomieniony Borowski gwałtem pojął i do siebie zabrał naprzód żyta kop pięć, jęczmienia kop trzy, co sobie protestans szkodnie na złotych dwadzieścia albo jako sąd nakarze, o którą takową zelżywą protestancją obwinia protestans osobę wzwyż mianowaną, chcąc z nim o to prawnie postąpić *in foro compenti offendo*.

Źródło: AGAD, Księga ziemna suraska nr 9 (1694-1705), k. 155.

Aneks 7

Z zapisków plebana suraskiego

Opis szkód wyrządzonych przez wojska w czasie „wojny północnej” w latach 1700-1710

Weszli do Polski Sassowie w roku tysięcznym sześćsetnym dziewięćdziesiątym ósmym i wielkie aginwocje, rabunki czynili. Po nich Szwedzi przyszedli *in anno 1702 in majo*¹. Te pod komendą generała Clasbone zostając, palili dwory i wsie wielką ruiną czynili. Ten Clasbonde zabity od Sassów pod Warszawą i ucihło ponownie. Jak ten napastnik najgorszy zginął daj Boże i wszyscy poginęli Moskale, piechotni, strzelcy. Soldaty przyszedli *in anno 1705*. Te nieznośnymi prowiantami i wydzieraniem podatków pieniężnych Polskę zgubili. Konie, woły orne zabierali i sami przepadli przezwyciężeni od Szwedzkiej skóry. Daj Boże nie widzieli jak i Szwedów, będą w długiej pamięci.

Także i Litwa nie zasłużyli na dobre słowo bo będąc nasi Brania?², a dokuczali nam w dnie i w nocy z wojskiem czyniąc procesyje po Polsce i tam i sam, a najbardziej Mazowsze i Podlasie niszczyli i wnąćli się do nich wybierać prowianty i podatki pieniężne i te niedługo pozbawili zdrowia i fortuny.

Źródło: APB, Księga chrztów nr 5, k. 105-105v.

Kłeski żywiołowe z lat 1748-1749 w parafii suraskiej

*Anno Domini 1748vo in Festo Corporatis S[an]cti D[omi]ni*³, poczęło bydło zdychać i ze szczytem wyzdychało w całym Surażu na kilkanaście kop, że się mało co zostało, także ci w Zawykach, Końcewiznie⁴ i po innych wsiach suraskiej parafii.

*Item eodem anno, in vigilia B[eatissi]ma V. Maria in festum assumptae*⁵, w godzinie czwartej po południu, od Falków⁶ tak straszna szarańcza przyleciała, która

---

¹ Z łac.: W roku 1702 w maju.

² Wyraz nieczytelny

³ Z łac.: Roku pańskiego 1748 w święto Bożego Ciała.

⁴ Miejscowości należące do starostwa suraskiego, sąsiadujące z miastem od południowego wschodu.

⁵ Z łac.: Tegoż roku, w wigilię święta Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny.

⁶ Okolica szlachecka w sąsiedniej parafii Wyszki (Falki Godzięby, Falki Filipy i Falki Stare).

przez jedną noc wszystką jarzynę na Surażu w polu od Końcewizny zjadła, której obfitość wielka każdego zboża była. Dwór zaś Zawykowski *per medium*⁷ ubronił się na paszni niektórego zboża, przez ustawiczne strzelania po paszni jeżdżąc, biczami trzaskania i wiechami oganiania. Do tego wieś brzeziny wyłamała po[d] Zawykami, też szarańcza, na której nocowała, a brzezina była w skrętach i grubsza, też szarańcza na Daniłowie i Łapach jarzynę zjadła i innych parafiach jako to płońskiej, która to szarańcza *in Anno 1749no* z ikry porodziła się, *in eod[em] anno*⁸ żyta w polu średnim i jarzynę w polu od Uhowa na Surazie ze szczętem zjadła, a zjedłszy do miasta, bo jeszcze nie mogła latać, nie mając skrzydeł należytych do latania, nacine na warzywie, kapuście, konopie, zboża na placach i ogrodach wyjadła, po tym doroswszy *mediis Augustii*⁹ ku Tykocinowi poleciała i tak z łaski Bożej przepadła szkody wielkiej przez dwie lecie narobiwszy.

Na lackiej zaś stronie tegoż roku 1749 żyto i jarzyna w polu za kościołem ocalała.

X[siądz] Dominik Jabłoński notował.

Źródło: APB, Księga ślubów nr 2, k. 92-92v.

---

⁷ Z łac.: Pośrednio, częściowo.

⁸ Z łac.: W tymże roku.

⁹ Z łac.: W połowie sierpnia.

Aneks 8

Rejestr podatku podymnego z 1775 roku

Taryffa dymów i podatku podymnego z dóbr dziedzicznych szlacheckich w województwie podlaskim, powiatach brańskim, suraskim i tykocińskim znajdujących się z tabellów w grodzie Brańskim zaprzysiężonych przez alfabet ułożona dnia pierwszego m[iesią]ca sierpnia roku pańskiego 1775go.

[...] dymy suma
podatku
(w zł)

Łapy Korczaki w powiecie suraskim i parafii suraskiej

część P[an]a Jana Roszkowskiego ¹	1	5
część P[an]a Jakuba Roszkowskiego ²	1	5
część P[an]a Wojciecha Roszkowskiego ³	1	5
część P[an]a Józefa Roszkowskiego ⁴	1	5
część P[an]a Piotra Łapińskiego ⁵	1	5
część P[an]a Józefa Łapińskiego ⁶	1	5
część P[an]a Michała Łapińskiego ⁷	1	5
część P[an]a Wawrzyńca Borowskiego ⁸	1	5
część P[an]a Krzysztofa Łapińskiego ⁹	1	5
część P[an]a Wojciecha Łapińskiego ¹⁰	1	5
część sukcesorów po Mateuszu Łapińskim ¹¹	1	5
część sukcesorów po Stanisławie Roszkowskim	1	5

Łapy Pluśniaki w powiecie suraskim i parafii suraskiej

część P[an]a Tomasza po Jakubie Łapińskiego ¹²	1	5
część P[an]a Andrzeja po Jakubie Łapińskiego	1	5

¹ Jan Roszkowski *Krawczyk* (* ok.1741 +1786).

² Jakub Roszkowski (* ok.1732 + 1802).

³ Wojciech Roszkowski (* ok.1733 +1793).

⁴ przydomek Krawczyk.

⁵ Piotr Łapiński *Gębiak* (* ok.1710 +1794).

⁶ Józef Łapiński *Wozuj* (* ok.1711 +1791).

⁷ Michał Łapiński *Wozuj* (wzm. 1763-1791).

⁸ Wawrzyniec Borowski (* ok.1722 +1777).

⁹ Krzysztof Łapiński *Wzorek* (* ok. 1730 +1800).

¹⁰ przydomek Gębiak.

¹¹ Mateusz Łapiński *Gębiak* (* ok.1711 +1771).

¹² Tomasz Łapiński *Bąk* (* ok.1731 +1781).

część P[an]a Jana po Wojciechu Łapińskiego ¹³	1	5
część P[an]a Bartłomieja po Filipie Łapińskiego ¹⁴	1	5
część P[an]a Mateusza po Pietrze Łapińskiego ¹⁵	1	5
część P[an]a Wojciecha po Michale Łapińskiego	1	5
część P[an]a Tomasza po Wojciechu Łapińskiego ¹⁶	1	5
część P[an]a Franciszka syna Jakuba Łapińskiego	1	5
część P[an]a Józefa po Jakubie Łapińskiego ¹⁷	1	5
część P[an]a Marcina po Jakubie Żebrowskiego	1	5
część P[an]a Wawrzyńca po Jakubie Żebrowskiego ¹⁸	1	5
część P[an]a Wawrzyńca po Grzegorzcu Łapińskiego ¹⁹	1	5
część P[an]a Walentego po Balceru Łapińskiego ²⁰	1	5

Łapy Leśniki w powiecie suraskim, parafii suraskiej

część P[an]a Stanisława po Mikołaju Łapińskiego	1	5
Jana po Antonim Łapińskiego	1	5
Mateusza po Jakubie Łapińskiego	1	5
część successorów po Stanisławie Łapińskim	1	5
część P[an]a Jakuba po Mateuszu Łapińskiego ²¹	1	5
część P[an]a Andrzeja po Marcinie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Jana po Walentym Łapińskiego ²²	1	5
część P[an]a Adama po Jakubie Łapińskiego ²³	1	5
część P[an]a Andrzeja po Grzegorzcu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Michała po Macieju Łapińskiego	1	5
część P[an]a Marka po Jakubie Roszkowskiego	1	5
część successorów po Marcinie Łapińskim	1	5
część P[an]a Jakuba po Adamie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Pawła po Mikołaju Łapińskiego	1	5
część P[an]a Antoniego po Bartłomieju Łapińskiego	1	5

¹³ Jan Łapiński *Bąk* (* ok.1728 †1783).

¹⁴ Bartłomiej Łapiński *Bąk* (* ok. 1722 †1782).

¹⁵ Mateusz Łapiński *Bąk* (*1724 †1775).

¹⁶ Tomasz Łapiński *Półpanek* (*1754 † po 1810).

¹⁷ przydomek *Półpanek*.

¹⁸ Wawrzyniec Żebrowski *Cichoń* (* ok. 1725 †1785)

¹⁹ Wawrzyniec Łapiński *Bąk* (*1723 †1775).

²⁰ Walenty Łapiński *Baran* (wzm. 1775-1795).

²¹ przydomek *Bodaj*.

²² przydomek *Dźwigosz*.

²³ przydomek *Kaczor*.

²⁴ Mateusz Łapiński *Wzorek* (* 1743)

²⁵ zmarł po 1790 r.

część P[an]a Mateusza po Janie Łapińskiego ²⁴	1	5
część P[an]a Pawła Grochowskiego ²⁵	1	5

Łapy Goździki w powiecie suraskim i parafii suraskiej

część P ^a Hiacynta po Janie Łapińskiego ²⁶	1	5
część P[an]a Andrzeja po Janie Łapińskiego ²⁷	1	5
część P[an]a Marcina po Wojciechu Łapińskiego ²⁸	1	5
część P[an]a Andrzeja po Wojciechu Łapińskiego ²⁹	1	5
część P[an]a Grzegorza po Tomaszu Łapińskiego ³⁰	1	5
część P[an]a Marcina po Janie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Karola po Wojciechu Łapińskiego ³¹	1	5
część PP. Szymona i Krzysztofa Łapińskich	1	5
część P[an]a Wojciecha po Wojciechu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Kazimierza Łapińskiego ³²	1	5
część PP. Antoniego i Franciszka Łapińskich	1	5
część P[an]a Adama po Wojciechu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Marcina i sukcesorów po Macieju Łapińskiego	1	5
część P[an]a Jakuba po Tomaszu Łapińskiego ³³	1	5
część P[an]a Walentego po Mikołaju Łapińskiego ³⁴	1	5
część P[an]a Pawła po Mikołaju Łapińskiego ³⁵	1	5
część P[an]a Wawrzyńca po Tomaszu Łapińskiego ³⁶	1	5

Łapy Wity w powiecie suraskim, parafii suraskiej

część P[an]a Piotra Łapińskiego	1	5
część sukcesorów po Józefie Łapińskim ³⁷	1	5
część P[an]a Jakuba Łapińskiego ³⁸	1	5
część sukcesorów po Wawrzyńcu Łapińskim ³⁹	1	5

²⁶ Jacenty Łapiński *Kopeć* (* ok.1717 +1794).

²⁷ Andrzej Łapiński *Kopeć* (* ok.1722 + ok.1782), brat rodzony Jacentego.

²⁸ Marcin Łapiński *Mań* (*1736 +1781).

²⁹ Andrzej Łapiński *Mań* (*1732 + przed 1790), brat rodzony Marcina.

³⁰ Grzegorz Łapiński *Mań* (*1743 + po 1790), brat rodzony Jakuba i Grzegorza.

³¹ Karol Łapiński *Piechota* (* ok.1725 + 1804).

³² Kazimierz Łapiński (* ok.1728 + 1778).

³³ Jakub Łapiński *Mań* (*1735 +1790), brat rodzony Wawrzyńca i Grzegorza.

³⁴ Walenty Łapiński *Pal* (*1740 +1792).

³⁵ Paweł Łapiński *Pal* (*1731 + po 1790), brat rodzony Walentego.

³⁶ Wawrzyniec Łapiński *Mań* (*1739 +1785).

³⁷ Przydomek *Kuś*.

³⁸ Przydomek *Pawlak*.

³⁹ Przydomek *Oficjan*.

część P[an]a Wojciecha Łapińskiego ⁴⁰	1	5
część Po Andrzeju Wojciecha Łapińskiego ⁴¹	1	5
część sukcesorów po Konstantym Łapińskim ⁴²	1	5
część P[an]a Piotra Łapińskiego	1	5
część P[an]a Józefa Wiszowatego	2	10

Łapy Barwiki w powiecie suraskim, parafii suraskiej

część JMP[an]a Jerzego Łapińskiego ⁴³	1	5
część P[an]a Wojciecha Łapińskiego	1	5
część P[an]a Stanisława Łapińskiego	1	5
część P[an]a Sebastiana Łapińskiego	1	5
część P[an]a Stanisława Łapińskiego	1	5
część P[an]a Michała Łapińskiego	1	5
część P[an]a Jana Łapińskiego	1	5
część P[an]a Marcina Łapińskiego	1	5
część P[an]a Sebastiana Łapińskiego	1	5
część P[an]a Rocha Łapińskiego ⁴⁴	1	5
część P[an]a Wojciecha Łapińskiego ⁴⁵	1	5
część P[an]a Piotra Tomaszewskiego	1	5
część P[an]a Adama Łapińskiego	1	5
część sukcesorów po Szymonie Łapińskim	1	5
część sukcesorów po Ignacym Łapińskim ⁴⁶	1	5
część sukcesorów po Marcinie Łapińskim	1	5
część P[an]a Andrzeja Łapińskiego	1	5
część P[an]a Pawła Łapińskiego	1	5
część P[an]a Szymona Łapińskiego	1	5
część sukcesorów po Pawle Łapińskim	1	5
część P[an]a Walentego Łapińskiego	1	5
część sukcesorów po Pawle Łapińskim	1	5
część P[an]a Bartłomieja Łapińskiego ⁴⁷	1	5
część P[an]a Ambrożego Łapińskiego ⁴⁸	1	5

---

⁴⁰ Przydomek *Oficjan*.

⁴¹ Przydomek *Oficjan*.

⁴² Konstanty Łapiński *Kuś* (* ok.1702 †1762).

⁴³ Przydomek *Bodaj*.

⁴⁴ Przydomek *Kwiatek*.

⁴⁵ brat rodzony Rocha Łapińskiego *Kwiatka*.

⁴⁶ Ignacy Łapiński (* ok.1730 †1770).

⁴⁷ Bartłomiej Łapiński *Jacy* syn Stanisława (* ok.1710 †1794).

⁴⁸ Ambroży Łapiński *Dzwigosz* syn Tomasza (*1747 † po 1793).

Łapy Szolajdy w powiecie suraskim, parafii suraskiej

część P[an]a Andrzeja po Walentym Łapińskiego ⁴⁹	1	5
część P[an]a Adama po Marcinie Łapińskiego ⁵⁰	1	5
część P[an]a Macieja po Franciszku Łapińskiego ⁵¹	1	5
część P[an]a Antoniego po Marcinie Łapińskiego ⁵²	1	5
część P[an]a Jana po Marcinie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Wojciecha po Janie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Pawła po Janie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Szymona po Wojciechu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Tomasza po Pietrze Łapińskiego	1	5
część P[an]a Pawła po Kazimierzu Łapińskiego ⁵³	1	5
część P[an]a Grzegorza po Sebastianie Łapińskiego ⁵⁴	1	5
część P[an]a Antoniego po Pawle Łapińskiego	1	5
część sukcesorów po Michale Łapińskim	1	5
część P[an]a Mateusza po Adamie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Jana po Grzegorzu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Tomasza po Walentym Łapińskiego	1	5
część P[an]a Piotra po Walentym Łapińskiego	1	5
część P[an]a Piotra po Grzegorzu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Macieja po Adamie Łapińskiego	1	5
część JWP[an]a Leona Kuczyńskiego Podkomorz. Drohic.	1	5
część P[an]a Adama Łapińskiego po Marcinie ⁵⁵	1	5

Łapy Zięciuki w powiecie suraskim, parafii suraskiej

część P[an]a Wojciecha Łapińskiego ⁵⁶	1	5
część P[an]a Macieja Łapińskiego ⁵⁷	1	5
część P[an]a Adama Łapińskiego ⁵⁸	1	5
część P[an]a Józefa Łapińskiego ⁵⁹	1	5
część sukcesorów Stanisława Roszkowskiego ⁶⁰	1	5

⁴⁹ Przydomek *Bąk*.

⁵⁰ Przydomek *Gmer*.

⁵¹ Maciej Łapiński *Gmer* (*1752 † po 1800)

⁵² Antoni Łapiński *Rafalik* (* ok.1723 †1803)

⁵³ Paweł Łapiński *Kobyłak* (* 1750)

⁵⁴ Przydomek *Wojtasz*.

⁵⁵ Adam Łapiński *Rafalik* (* ok.1721 †1781)

⁵⁶ Przydomek *Laba*.

⁵⁷ Maciej Łapiński *Laba* (*1740 † po 1795).

⁵⁸ Przydomek *Laba*.

⁵⁹ Przydomek *Stalug*.

⁶⁰ Przydomek *Szata*.

część P[an]a Walentego Roszkowskiego	1	5
część sukcesorów Jakuba Roszkowskiego ⁶¹	1	5

Łapy Kołpaki w powiecie suraskim, parafii suraskiej

część P[an]a Jakuba Łapińskiego ⁶²	1	5
część P[an]a Macieja Łapińskiego	1	5
część P[an]a Szymona Łapińskiego ⁶³	1	5
część P[an]a Jana Łapińskiego	1	5
część P[an]a Franciszka Borowskiego	1	5
część P[an]a Michała Łapińskiego ⁶⁴	1	5
część P[an]a Benedykta Łapińskiego ⁶⁵	1	5
część sukcesorów po Wojciechu Łapińskim	1	5
część P[an]a Stanisława Łapińskiego	1	5
część sukcesorów po Ignacym Łapińskim	1	5

Łapy Lynki w powiecie suraskim, parafii suraskiej

część JMP[an]a Mateusza Płońskiego ⁶⁶	1	5
część sukcesorów po Bartłomieju Łapińskim ⁶⁷	1	5
część sukcesorów po Józefie Płońskim	1	5
część P[an]a Leona Płońskiego ⁶⁸	1	5
część sukcesorów po Tomaszu Łapińskim ⁶⁹	1	5
część sukcesorów po Jakubie Tomaszewskim ⁷⁰	1	5
część P[an]a Antoniego Łapińskiego ⁷¹	1	5
część P[an]a Józefa <i>Jacego</i> Łapińskiego	1	5

Łapy Bociany w powiecie suraskim, parafii suraskiej

część sukcesorów Andrzeja Łapińskiego ⁷²	1	5
część P[an]a Stanisława Łapińskiego	1	5

⁶¹ Przydomek *Szata*.

⁶² Jakub Łapiński *Szram* (* ok.1706 †1776).

⁶³ Przydomek *Bąk*.

⁶⁴ Przydomek *Kleban*.

⁶⁵ Przydomek *Kleban*.

⁶⁶ Przydomek *Księżyk*.

⁶⁷ Bartłomiej Łapiński *Kondup* (* ok.1701 †1771).

⁶⁸ Przydomek *Księżyk*.

⁶⁹ Tomasz Łapiński *Kiślawy* (* ok.1690 †1760), sukcesorami byli synowie: Piotr i Wawrzyniec.

⁷⁰ Jakub Tomaszewski (* ok.1705 †1775), sukcesorami byli synowie: Piotr i Wojciech.

⁷¹ Antoni Łapiński *Półpanek*.

⁷² Przydomek *Michałuk*.

część P[an]a Adama Łapińskiego ⁷³	1	5
część P[an]a Józefa Łapińskiego ⁷⁴	1	5
część P[an]a Walentego Łapińskiego ⁷⁵	1	5
część P[an]a Jakuba Łapińskiego	1	5
część P[an]a Jana Łapińskiego	1	5
część P[an]a Mikołaja Łapińskiego	1	5
część P[an]a Wawrzyńca Łapińskiego	1	5
część JW ^o Leona Kuczyńskiego Podkomorz. Drohic[kiego]. ⁷⁶	2	10
część P[an]a Wojciecha Łapińskiego ⁷⁷	1	5

Łapy Dębowa w powiecie suraskim, parafii suraskiej

część P[an]a Bartłomieja po Stanisławie Łapińskiego ⁷⁸	1	5
część P[an]a Wojciecha po Janie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Wojciecha po Mateuszu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Jana po Pawle Łapińskiego	1	5
część P[an]a Mateusza po Szymonie Łapińskiego ⁷⁹	1	5
część P[an]a Mateusza po Józefie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Bartłomieja po Tomaszu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Szymona po Tomaszu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Tomasza po Adamie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Szymona po Janie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Jakuba po Walentym Roszkowskiego	1	5
część P[an]a Marcina po Szymonie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Aleksandra po Janie Łapińskiego ⁸⁰	1	5
część Po Wawrzyńcu P[an]a Franciszka Łapińskiego	1	5
część P[an]a Piotra po Józefie Łapińskiego i braci jego	1	5
część P[an]a Michała po Wojciechu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Piotra po Tomaszu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Macieja po Stanisławie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Bartłomieja po Andrzejku Łapińskiego	1	5
część P[an]a Szymona i braci jego po Wojciechu Łapińskim	2	10

⁷³ Przydomek *Kaczor*.

⁷⁴ Przydomek *Michaluk*.

⁷⁵ Przydomek *Gawrysik*.

⁷⁶ Karczmę Wielmożnego Kuczyńskiego Podkomorzycza Drohickiego wspomina akt sprzedaży ziemi w Łapach biskupowi Kossakowskiemu w 1786 r., zob. ADB, *Księga sznurowa dokumentów i przywilejów kościoła niewodnickiego*, k. 13.

⁷⁷ Przydomek *Gawrysik*.

⁷⁸ Bartłomiej Łapiński *Furman* (*1748 †1783).

⁷⁹ Mateusz Łapiński *Basiewicz* (* ok.1723 †1803).

⁸⁰ Aleksander Łapiński *Szymaniuk* (* ok.1721 †1781).

część P[an]a Tomasza po Wojciechu Łapińskiego	1	5
część P[an]a Franciszka po Sebastianie Łapińskiego ⁸¹	1	5
część sukcesorów po Zofii niegdy córki Wojciecha Łapińskiego	1	5
część P[an]a Stanisława po Janie Gąsowskiego ⁸²	1	5
część P[an]a Mateusza po Walentym Łapińskiego	1	5
część P[an]a Bartłomieja po Wojciechu Łapińskiego ⁸³	1	5
część P[an]a Piotra po Marcinie Łapińskiego ⁸⁴	1	5
część P[an]a Macieja po Jakubie Łapińskiego	1	5
część P[an]a Antoniego po Adamie Łapińskiego ⁸⁵	1	5
[...]		

[dymy należące do innych Łapińskich w ziemi bielskiej]

Borowskie Wypychy

część P[an]a Franciszka po Macieju Łapińskiego	1	5
część P[an]a Antoniego po Kazimierzu Łapińskiego	1	5
[...]		

Borowskie Żaki

część P[an]a Wojciecha po Adamie Łapińskiego ⁸⁶	1	5
[...]		

Brzozowo Antonie

część PP. Balcera i Antoniego Łapińskich	1	5
część PP. Karola i Kazimierza Łapińskich	1	5
[...]		

Brzozowo Chrzczony

część P[an]a Tomasza po Walentym Łapińskiego	1	5
część P[an]a Antoniego po Pawle Łapińskiego	1	5
część P[an]a Michała po Mikołaju Łapińskiego	1	5
część P[an]a Tadeusza po Ignacym Łapińskiego	1	5
część P[an]a Adama po Andrzeju Łapińskiego	1	5
część P[an]a Adama Łapińskiego	1	5
[...]		

---

⁸¹ Przydomek *Wojtasz* vel *Ruka*.

⁸² Stanisław Gąsowski (* ok.1725 +1775).

⁸³ Przydomek *Więch*.

⁸⁴ Piotr Łapiński *Rośmian* (* ok.1720 +1790).

⁸⁵ Antoni Łapiński *Basiewicz* (* ok.1721 +1790).

⁸⁶ Przydomek *Kiślawy*.

Brzozowo Chrzczony

część P[an]a Grzegorza po Szymonie Łapińskiego 1 5
[...]

Gąsówka Olexino

część P[an]a Stefana Łapińskiego⁸⁷ 1 5
część sukcesorów po Grzegorzu Łapińskim 1 5
część P[an]a Jana Łapińskiego 1 5
część P[an]a Antoniego Łapińskiego 1 5
[...]

Grochy Stare i Niemierzęta

część PP. Tadeusza i Jana Łapińskich 1 5
część PP. Tomasza i Jana Łapińskich 1 5
część P[an]a Wojciecha Łapińskiego 1 5
[...]

Kamieńskie Jaśki

część P[an]a Franciszka po Pietrze Łapińskiego 1 5
[...]

Kamieńskie Ocioski

część P[an]a Mateusza po Józefie Łapińskiego 1 5
[...]

Kropiwnica Racibory

część PP. Szymona⁸⁸ i Apolonii z Kropiwnickich⁸⁹ Łapińskich 1 5
[...]

Perki Mazowsze

część sukcesorów Szymona Łapińskiego 1 5
część sukcesorów Łukasza Łapińskiego 1 5
[...]

Płonka Kościelna

część P[an]a Aleksandra Łapińskiego⁹⁰ 1 5
część P[an]a Wojciecha Łapińskiego 1 5

---

⁸⁷ Stefan Łapiński *Mań* (1740-1801)

⁸⁸ Szymon Łapiński (* ok.1735 +1825).

⁸⁹ Apolonía z Kropiwnickich Łapińska (*1735 +1799).

⁹⁰ Przydomek *Płaksa*.

część sukcesorów po Tomaszu Łapińskim	1	5
część P[an]a Michała Łapińskiego	1	5
część P[an]a Tomasza Łapińskiego	1	5
[...]		

Płonka Kozły

część P[an]a Jana Łapińskiego	1	5
część P[an]a Mateusza Łapińskiego ⁹¹	1	5
[...]		

Płonka Matyski

część P[an]a Józefa Łapińskiego	1	5
[...]		

Płonka Strumianka

część P[an]a Andrzeja Łapińskiego	1	5
część PP. Stanisława i Wojciecha Łapińskich ⁹²	1	5
część P[an]a Franciszka Łapińskiego	1	5
[...]		

Źródło:

APK, ZZG 605, s. 16-17, 50, 61, 69-73, 99-100.

---

⁹¹ Przydomek *Pal*.

⁹² Przydomek *Bodaj*.

Wykaz skrótów

ADB	- Archiwum Archidiecezjalne w Białymstoku
AGAD	- Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AHM	- Narodowe Archiwum Historyczne Białorusi w Mińsku
APB	- Archiwum Państwowe w Białymstoku
APK	- Archiwum Państwowe w Krakowie na Wawelu
APŁ	- Archiwum Państwowe w Łomży
APar.	- Archiwum Parafialne
ASK	- Archiwum Skarbu Koronnego
FUW	- Filia Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku
LPAH	- Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne w Wilnie
KGŁ	- Komisja Gubernialna Łomżyńska
PH	- Przegląd Historyczny
VL	- Volumina Legum
ZPM	- Zarząd Powiatowy Mazowiecki
ZZG	- Zbiór Zygmunta Glogera na Wawelu

Skróty stosowane w tablicach genealogicznych

*	urodzenie
x	ślub
†	zgon
p.	przed
[1562-92]	daty występowania w źródłach
NN.	nieznane imię lub nazwisko
[...]	brak danych pozwalających na połączenie rodzin (luka źródłowa)
-----	hipotetyczne (prawdopodobne) pokrewieństwo

WYKAZ ŹRÓDEŁ

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie

ASK I, nr 47, Rejestry poborowe województwa Podlaskiego z lat 1577-1580.

ASK I, nr 70, Poglówne generalne z woj. Podlaskiego z lat 1662-1674.

Księgi grodzkie bielskie nr 1, 3, 4, 6.

Księgi grodzkie brańskie nr 4, 10-13, 22-23, 39, 43-44.

Księgi ziemskie bielskie nr 1, 4, 6, 9.

Księgi ziemskie suraskie nr 3.

Kapicjana, nr 9-33.

Narodowe Archiwum Historyczne Białorusi w Mińsku

F. 1706 Księgi grodzkie bielskie nr 12, 14, 15.

F. 1708 Księgi grodzkie brańskie nr 32.

F. 1789 Księgi ziemskie suraskie nr 2, 4, 5.

Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne w Wilnie

Rękopis nr S.A. 11630 - Rejestr podatku podymnego z ziemi bielskiej z 1790 r.

Archiwum Państwowe w Białymstoku

Księga grodzka brańska nr 1 z lat 1640-41.

Kamera Wojny i Domen w Białymstoku nr 1904, 2080.

Archiwum Państwowe w Krakowie

Zbiór Zygmunta Glogera (Kapicjana):

nr 13 – Odpisy z ksiąg sądowych grodzkich brańskich wieczystych z lat 1642-1700.

nr 14 – Odpisy z ksiąg sądowych grodzkich brańskich wieczystych z lat 1699-1772.

nr 23 – Odpisy z ksiąg sądowych ziemskich i grodzkich bielskich z lat 1544-1707.

nr 24 – Odpisy z ksiąg sądowych ziemskich bielskich z lat 1708-1791.

nr 54 – Odpisy z ksiąg sądowych ziemskich suraskich z lat 1623-1699.

nr 605 – Rejestr podatku podymnego z ziemi bielskiej z 1775 r.

nr 623 – Wykaz pospolitego ruszenia z ziemi bielskiej w Brańsku z 1697 r.

Biblioteka Czartoryskich w Krakowie

Rękopis nr 1099 - Rejestr podatku pogłównego z 1676 r.

Archiwum Archidiecezjalne w Białymstoku

Księga sznurowa dokumentów i przywilejów kościoła niewodnickiego.

Księgi metrykalne parafii w Suraziu:

Księgi chrztów	nr 1 - 1602-1611
	nr 2 - 1612-1617
	nr 3 - 1642-1649
	nr 4 - 1652-1668
	nr 5 - 1698-1707
	nr 6 - 1707-1726
	nr 8 - 1747-1757
	nr 9 - 1757-1770
	nr 10 - 1770-1792
	nr 11 - 1792-1715
	nr 12 - 1797-1804
	nr 13 - 1804-1805
Księgi ślubów	nr 1 - 1686-1727
	nr 2 - 1728 -1755
	nr 3 - 1770-1804
	nr 4 - 1805-1818
Księgi zgonów	nr 1 - 1745-1780
	nr 2 - 1780-1804
	nr 3 - 1797-1805

Księgi metrykalne parafii w Uhowie:

Księgi chrztów	nr 1 - 1754-1770
	nr 2 - 1770-1795
	nr 3 - 1795-1805
	nr 4 - 1806-1827
Księgi ślubów	nr 1 - 1753-1766
	nr 2 - 1767-1800
	nr 3 - 1800-1826
Księgi zgonów	nr 1 - 1754-1778
	nr 2 - 1778-1826

Archiwum Parafii Św. Michała Archanioła w Płonce Kościelnej

Sumariusz chrztów	1668-1689, 1730-1807
Księgi chrztów	nr 1 - 1771-1784
	nr 2 - 1784-1798
	nr 3 - 1798-1810
Księgi ślubów	nr 1 - 1767-1796
	nr 2 - 1797-1807
Księgi zgonów	nr 1 - 1693-1758

nr 2 - 1759-1787
nr 3 - 1787-1797
nr 4 - 1797-1807

Archiwum Parafii Przemienienia Pańskiego w Poświętnem

Księgi chrztów   nr 1 - 1820-1825
                                 nr 2 - 1826-1833
                                 nr 3 - 1833-1840
                                 nr 4 - 1840-1849
                                 nr 5 - 1849-1863
Księgi ślubów   nr 1 - 1820-1825
                                 nr 2 - 1826-1850
                                 nr 3 - 1851-1868
Księgi zgonów   nr 1 - 1868-1875

Archiwum Parafii Wniebowzięcia NMP w Sokołach

Sumariusz chrztów, ślubów, zgonów 1668-1807
Księgi chrztów   ks.- 1764-1774
                                 ks.- 1774-1786

Źródła drukowane

Akta unii Polski z Litwą 1385-1791, wyd. S. Kutrzeba, W. Semkowicz, Kraków 1932.
Jabłonowski A., *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. 6, Podlasie, cz. 1, Warszawa 1908.
Kapica I., *Herbarz. Dopelnienie Niesieckiego*, Kraków 1870.
Kazimierski J., *Rejestr pomiarowy miasta Suraza z roku 1562*, „Teki Archiwalne”, t. 2, 1954.
Urzednicy podlascy XVI-XVIII wieku. Spisy, oprac. E. Dubas-Urwanowicz, W. Jarmolik, M. Kulecki i J. Urwanowicz, Kórnik 1994.
Volumina Legum, t. 1-5.
Wolff A., *Mazowieckie zapiski herbowe z XV i XVI w.*, Kraków 1937.

Wykaz literatury

Baranowski I. T., *Podlasie w przededniu Unii Lubelskiej*, PH, t. 7, 1908, z. 1, s. 48-74, z. 2, s. 183-203, z. 3, s. 299-321.
Berlińska A., *Z dziejów kształtowania się nazwisk mieszczan na Podlasiu, „Białostoczczyzna”*, 1991, nr 1, s. 12-13.

- Biernacka M., *Wsie drobnoszlacheckie na Mazowszu i Podlasiu. Tradycje historyczne a współczesne przemiany*, Wrocław 1966.
- Boniecki A., *Herbarz polski*, t. 12, Warszawa 1909.
- Brodzicki Cz., *Ziemia łomżyńska do 1529 roku*, Warszawa 1999.
- Butkiewicz M., *Dobra szlacheckie w powiecie tykocińskim*, Lublin 1998.
- Bystron J. S., *Nazwiska polskie*, Warszawa 1993.
- Drobna szlachta podlaska w XVI-XIX wieku. Materiały sympozjum w Hołnacu Mejera (26-27 maja 1989 roku)*, red. S. K. Kuczyński, Białystok 1991.
- Dziadulewicz S., Wittig W., *Nieznana szlachta polska i jej herby*, Kraków 1908.
- Gloger Z., *Dawna ziemia bielska i jej szlachta cząstkowa*, Warszawa 1873.
- Gloger Z., *Encyklopedia Staropolska ilustrowana*, t. 1-4, Warszawa 1900-1903.
- Gloger Z., *Kilka wiadomości o szlachcie zagonowej mazowieckiej i podlaskiej*, „Niwa”, t. VIII, 1878.
- Góralski Z., *Urzędy i godności w dawnej Polsce*, Warszawa 1998.
- Górniewicz H., *Rodowe nazwy miejscowe Podlasia*, „Onomastica”, t. 12, 1967.
- Grochowska I., *Klęski elementarne na Podlasiu na przełomie XVII-XVIII w.*, „Białostoczczyzna”, 1993, nr 2, s. 9-10.
- Halecki O., *O początkach szlachty i heraldyki na Litwie*, KH, t. 29, 1915.
- Halecki O., *Przyłączenie Podlasia, Wołynia i Kijowszczyzny do Korony w roku 1569*, Kraków 1915.
- Halicka I., *Z badań nad nazwami miejscowymi wschodniego Mazowsza i północnego Podlasia*, „Rocznik Białostocki”, t. 14, 1981, s.
- Handelsman M., *Przywileje rodowe mazowieckie, kilka uwag krytycznych*, MH, t. 7, 1914.
- Jarmolik W., *Początki województwa podlaskiego*, „Podlasie”, cz. 2, Białystok 1988, s. 15-19.
- Kamiński A., *Pogranicze polsko-rusko-jaćwieskie między Biebrzą i Narwią*, „Rocznik Białostocki”, t. 4, 1963.
- Kondratiuk M., *Nazwy miejscowe południowo-wschodniej białostoczczyzny*, Ossolineum 1974.
- Komar E., *Przezwiśka i przydomki mieszkańców parafii suraskiej w XVI-XVIII wieku*, [w:] *Rozprawy Sławistyczne UMCS*, pod red. Stefana Warchoła, 1998, cz. I.
- Kukło C., *Próba obliczenia ludności Suraza według stanu na 1663 r.*, „Zeszyty Naukowe” FUW w Białymstoku, z. 19, Humanistyka, Dział H – prace historyczne, t. 4, 1977, s. 41-56.
- Kukło C., *Funkcjonowanie społeczności parafialnej na tle analizy rejestracji chrztów parafii Trzciannie 1600-1654*, „Społeczeństwo Staropolskie”, t. 3.
- Laszuk A., *Ludność województwa podlaskiego w drugiej połowie XVII wieku*, Warszawa 1999.

- Laszuk A., *Łapy i ich mieszkańcy do 1795 r.*, „Białostoczczyzna”, 1996, nr 4, s. 20-30.
- Laszuk A., *Straty niektórych miast podlaskich po wojnach połowy XVII w.*, „Białostoczczyzna”, 1992, nr 2, s. 1-4.
- Laszuk A., *Zaścianki i królewsczyny. Struktura własności ziemskiej w województwie podlaskim w drugiej połowie XVII wieku*, Warszawa 1998.
- Lubicz-Łapiński Ł., *Akt działu po Szczęsnym Łapie z Łap Bursiąt z 1603 r.*, „Genealogia” 2003, nr 15.
- Lubicz-Łapiński Ł., *Drobna szlachta województwa podlaskiego w XVII wieku. Ziemia Bielska*, „Verbum Nobile”, 2003, nr 15.
- Lubicz-Łapiński Ł., *Mazowieckie osadnictwo rycerskie w powiecie zambrowskim od końca XIV do połowy XV w. na tle procesów osadniczych na Mazowszu północnym*, „Zeszyty Regionalne”, 2004, nr 2.
- Lubicz-Łapiński Ł., *Szlachta podlaska pod panowaniem Wielkiego Księcia Litewskiego w XV-XVI w.*, materiały z sesji naukowej Toruń 2003 (w druku).
- Łowmiański H., *Studia nad początkami społeczeństwa i państwa litewskiego*, t. 1, Wilno 1931.
- Łowmiański H., *Zaludnienie państwa litewskiego w wieku XVI: zaludnienie w roku 1528.*, Poznań 1998.
- Maroszek J., *Osadnictwo drobnoszlacheckie w miastach podlaskich w XVI-XVIII w. Problem konkurencji gospodarczej*, „Zeszyty Naukowe” FUW w Białymstoku, z. 19, Humanistyka, Dział H – prace historyczne, t. 4, 1977, s. 201-219.
- Namaczyńska S., *Kronika klęsk elementarnych w Polsce i krajach sąsiednich w latach 1648-1696*, Lwów 1937.
- Niesiecki K., *Herbarz polski, powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nepomucena Bobrowicza*, t. 6, Lipsk 1841.
- Ochmański J., *Litewska granica etniczna na wschodzie od epoki plemiennej do XVI wieku*, Poznań 1981.
- Ochmański J., *Struktura feudalnej własności ziemskiej na Podlasiu w XVI w.*, „Acta Baltico-Slavica”, t. 1, 1964, s. 157-163.
- Olechnowicz M., *Z przeszłości Łap i okolic*, z. 1, Łapy 1999.
- Plewczyński M., *Szlachta podlaska w wojsku polskim za ostatnich Jagiellonów*, [w:] *Drobna szlachta podlaska w XVI-XIX wieku. Materiały z sympozjum w Hołnach Mejera (26-27 maja 1989 roku)*, red. S. Kuczyński, Białystok 1991, s. 13-27.
- Popławski T., *Mapy Starostwa suraskiego z roku 1761*, „Białostoczczyzna”, 1995, nr 3, s. 113-126.
- Radziwiński Z., *W obronie nazw i przydomków rodowych*, MH, t. 6, s. 2-3.
- Rostworowski E., *Ilu było w Rzeczypospolitej obywateli szlachty*, KH, r. 94, 1987, nr 3, s. 3-40.

- Russocki S., *Elementy wspólnoty w osadach drobnoszlacheckich Mazowsza (XV-XIX w.)*, Zeszyty Naukowe FUW, Zeszyt 19, Humanistyka, dział H – prace historyczne, t. 4, 1977, s. 175-199.
- Russocki S., *Mazowieckie rody gniazdowe. Kilka uwag w sprawie ich genezy i charakteru*, PH, t. 52, 1968, z. 1, s. 1-10.
- Rutkowski J., *Przebudowa wsi w Polsce po wojnach połowy XVII w.*, [w:] *Studia z dziejów wsi polskiej XVI-XVIII w.*, Warszawa 1956.
- Smoleński W., *Szkice z dziejów szlachty mazowieckiej*, Kraków 1908.
- Sokólska J., *Województwo podlaskie w XVI-XVIII wieku*, „Podlasie”, cz. 2, Białystok 1988, s. 20-27.
- Stafiński A., *Z przeszłości Suraza. Materiały do monografii miast obecnego powiatu białostockiego*, Białystok 1937.
- Taszycki W., *Patronimiczne nazwy miejscowe na Mazowszu*, Prace onomastyczne PAU, nr 3, Kraków 1951.
- Taszycki W., *Polskie nazwy osobowe*, Kraków 1924.
- Topolski J., *Wpływ wojen połowy XVII wieku na sytuację ekonomiczną Podlasia*, [w:] *Studia historica. W 35-lecie pracy naukowej H. Łowmiańskiego*, Warszawa 1958, s. 309-349.
- Tymieniecki K., *„Plemiona” i „Gniazda”. Przyczynek do dziejów zaniku układu rodowo-patriarchalnego i umacniania się układu feudalnego. Pisma wybrane*, Warszawa 1956.
- Tymieniecki K., *Procesy twórcze formowania się społeczeństwa polskiego w wiekach średnich*, Warszawa 1921.
- Uruski S., *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. 9, Warszawa 1909.
- Wasilewski T., *Pospolite ruszenie województwa podlaskiego i ziem zachodniej Litwy w XVI wieku (skrót referatu)*, [w:] *Drobna szlachta podlaska w XVI-XIX wieku. Materiały z sympozjum w Hołnach Mejera (26-27 maja 1989 roku)*, red. S. Kuczyński, Białystok 1991, s. 9-12.
- Wiśniewski J., *Osadnictwo wschodniej Białostocczyzny, geneza, rozwój oraz zróżnicowanie i przemiany etniczne*, „Acta Baltico Slavica”, t. 11, 1977, s. 7-80.
- Wiśniewski J., *Początek i rozwój nowego osadnictwa w ziemi łomżyńskiej w końcu XIV i w XV wieku*, „Studia Łomżyńskie”, t. 1, 1981, s. 19-108.
- Wiśniewski J., *Początki Białegostoku i okolicznego osadnictwa*, [w:] *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku*, t. 4, 1985, s. 7-27.
- Wiśniewski J., *Rozwój osadnictwa na pograniczu polsko-rusko-litewskim od końca XIV do połowy XVII w.*, „Acta Baltico Slavica”, t. 1, 1964, s. 115-135.
- Wiśniewski J., *Zarys dziejów osadnictwa wiejskiego we wschodniej części woj. Białostockiego do połowy XVII wieku*, [w:] *Naukowy Sbornik*, Białystok 1964.
- Wyczański A., *Polska Rzecz Pospolitą Szlachecką*, Warszawa 1991.

- Wyczański A., *Wieś polskiego odrodzenia*, Warszawa 1969.
- Wyrobisz A., *Podlasie w Polsce przedrozbiorowej*, [w:] *Studia nad społeczeństwem i gospodarką Podlasia w XVI-XVIII w.*, red. A. Wyrobisz, Warszawa 1981, s. 173-210.
- Zajączkowski S., *Najdawniejsze osadnictwo polskie na Podlasiu*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, t. 5, 1936.
- Zierhoffer B., *Nazwy miejscowości Mazowsza północnego*, Wrocław 1957.

Spis tablic genealogicznych

Tabl. 1.	Dziedzice wsi Łapy Łynki	32
Tabl. 2.	Dziedzice wsi Łapy Kołpaki (Wągle)	34
Tabl. 3.	Dziedzice wsi Łapy Pluśniaki	36
Tabl. 4.	Dziedzice wsi Łapy Korczaki	38
Tabl. 5.	Dziedzice wsi Łapy Wity	40
Tabl. 6.	Dziedzice wsi Łapy Barwiki	42
Tabl. 7.	Dziedzice wsi Łapy Bociany	44
Tabl. 8.	Dziedzice wsi Łapy Leśniki	46
Tabl. 9.	Dziedzice wsi Łapy Goździki	50
Tabl. 10.	Dziedzice wsi Łapy Zięciuki	52
Tabl. 11.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Augustyn</i> ”	70
Tabl. 12.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Basiewicz</i> ”	72
Tabl. 13.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Bąk</i> ”	72
Tabl. 14.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Chromy</i> ”	76
Tabl. 15.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Furman</i> ”	76
Tabl. 16.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Gawrysik</i> ”	78
Tabl. 17.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Gmer</i> ”	80
Tabl. 18.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Gryka</i> ”	82
Tabl. 19.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Jacy</i> ”	84
Tabl. 20.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Kaczor</i> ”	86
Tabl. 21.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Kobylak</i> ”	86
Tabl. 22.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Kleban</i> ”	90
Tabl. 23.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Kondup</i> ”	92
Tabl. 24.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Kopec</i> ”	94
Tabl. 25.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Laba</i> ” z Łap Zięciuk	96
Tabl. 26.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Laba</i> ” z Łap Leśnik	96
Tabl. 27.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Oficjan</i> ”	100
Tabl. 28.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Pal</i> ”	102
Tabl. 29.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Półpanek</i> ”	102
Tabl. 30.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Rafał</i> ”	104
Tabl. 31.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Rośmian</i> ”	106
Tabl. 32.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Więch</i> ”	110
Tabl. 33.	Łapińscy z przydomkiem „ <i>Wzorek</i> ”	112

Spis tabel

Tabela. 1. Miejscowości Łapy w XVI-XVIII w	54
Tabela. 2. Przybliżony areal zaścianków Łapy w II połowie XIX w	56
Tabela. 3. Łapińscy piastujący urzędy ziemskie i godności kapłańskie w XVI – XVIII w	122
Tabela. 4. Ludność Łap według płci i statusu społecznego w drugiej połowie XVII w	134

Spis Treści

Rozdział I

O przodkach rodu Łapińskich, czyli osadnictwo drobnej szlachty mazowieckiej na Podlasiu. 10

Osadnictwo wschodniego Mazowsza i Podlasia do końca XV wieku	10
Warunki naturalne i najbliższe sąsiedztwo	13
Data przybycia na Podlasie	14
Pochodzenie geograficzne osadników	16
Daniłowo - dawna siedziba rodu	17
Herbu rodu	19
Liczba osadników i wielkość posiadanej ziemi	22

Rozdział II

Od przysiółka do szlacheckiej okolicy, czyli kształtowanie się zaścianków Łapy. 25

Cechy osad drobnoszlacheckich	25
Powstanie i rozmieszczenie zaścianków Łapy w XV-XVIII w.	27
Łapy Szołajdy i Rechy	28
Łapy Dębowina	30
Łapy Łynki (dawne Kosmytki)	30
Łapy Kołpaki (dawne Wągle)	33
Łapy Pluśniaki i Stryjce	35
Łapy Korczaki	37
Łapy Wity	39
Łapy Barwiki	41
Łapy Bociany	45
Łapy Leśniki i Nowosiółki	47
Łapy Goździki (dawne Bursięta)	48

Łapy Zięciuki	51
Okolica szlachecka Łapy	53

Rozdział III

Od Łapy do Łapińskiego, czyli wszystko o nazwach osobowych dawnych dziedziców Łap.	59
--	-----------

Proces powstania nazwiska szlacheckiego	59
Łapińscy dziś	61
Imiona męskie w Łapach	62
Przydomek w środowisku drobnoszlacheckim	64
Przydomki i genealogie rodzin Łapińskich	68

Rozdział IV

Szlachcic na zagrodzie równy wojewodzie, czyli życie codzienne w Łapach okresu staropolskiego.	115
--	------------

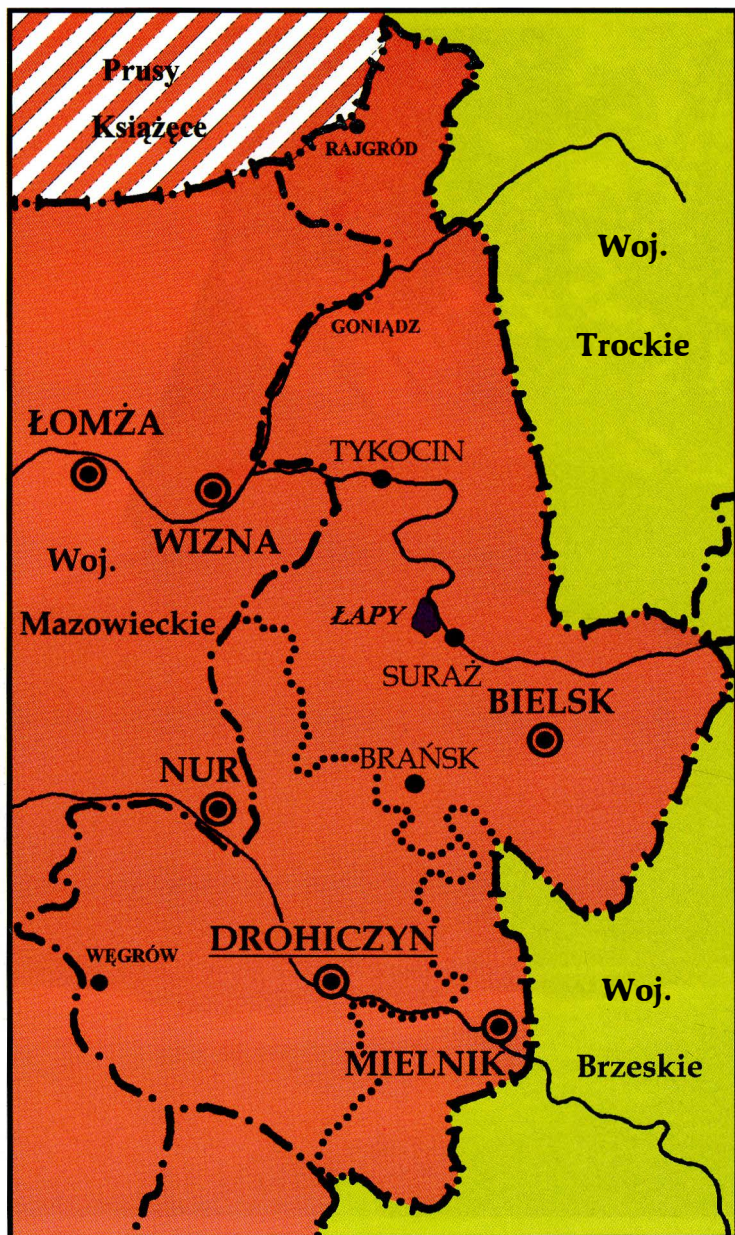
Drobna szlachta na Podlasiu	115
Szlachta z Łap w służbie wojskowej I Rzeczypospolitej	116
Stan posiadania szlachcica zagrodowego	118
Migracje drobnej szlachty poza rodzime gniazdo	120
Awans społeczny. Łapińscy jako urzędnicy ziemscy	121
Przenikanie do miast	125
Chłopienie drobnej szlachty	126
Rodzina drobnoszlachecka	128
Ludność chłopska i najemna w Łapach	132
Przypadki szlachty podlaskiej	136

Zakończenie	139
Aneksy źródłowe	141
Wykaz skrótów	169
Wykaz źródeł	170
Wykaz literatury	172
Spis tablic genealogicznych	177
Spis tabel	178

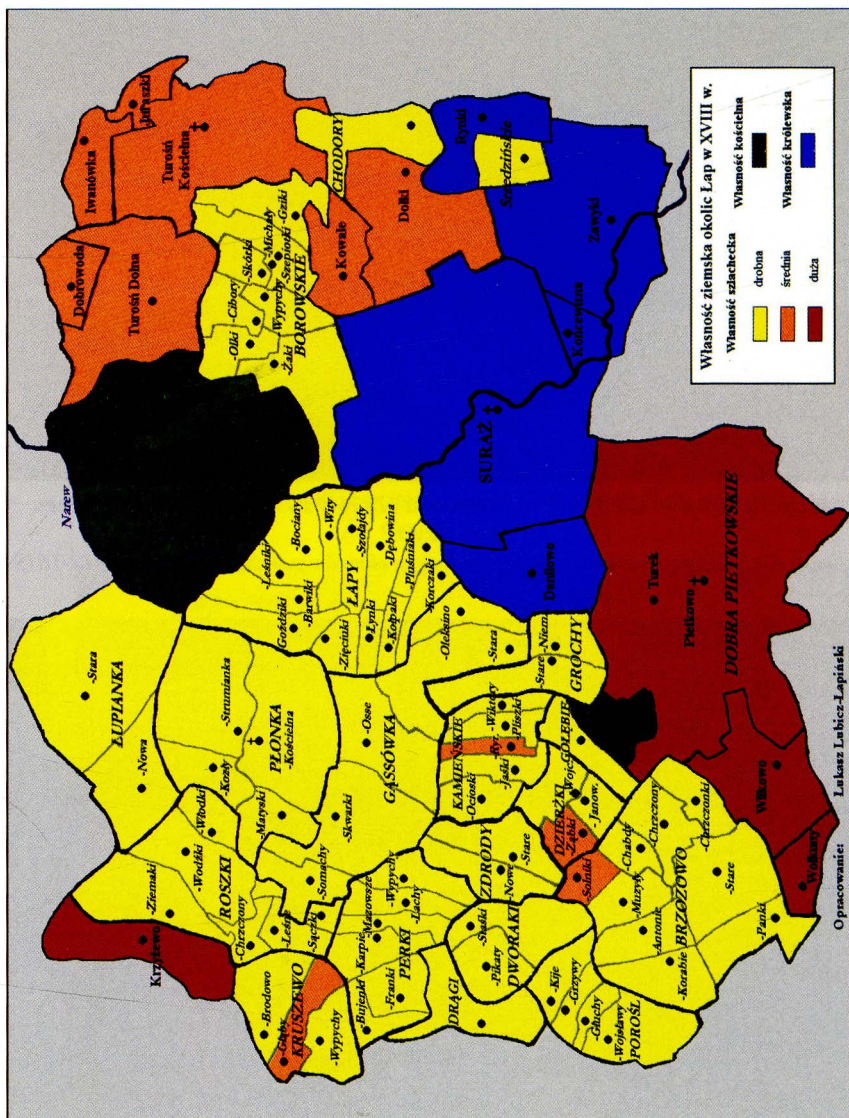

1. Stara dzwonnica w Płonce Kościelnej ufundowana przez Stefana Łapińskiego Mania w 1796 r.

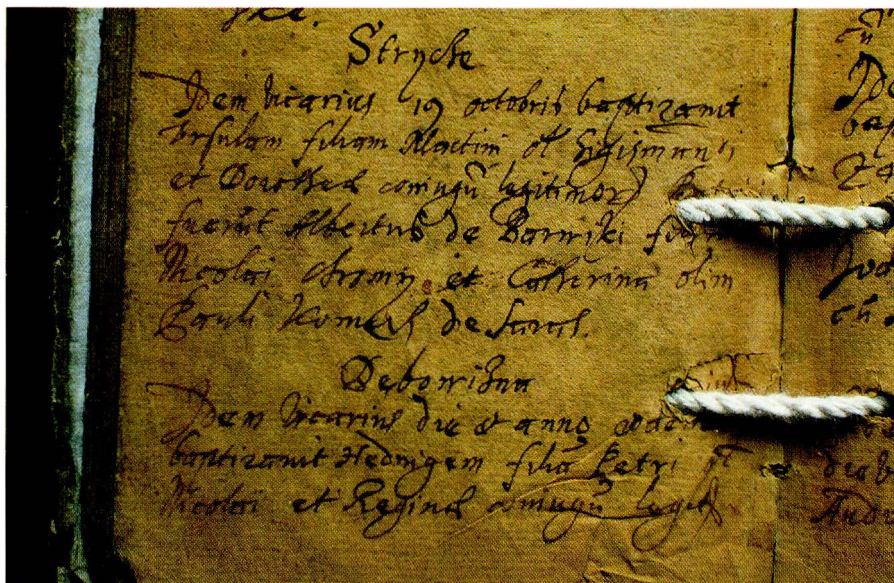

2. Województwo podlaskie w latach 1569-1795.

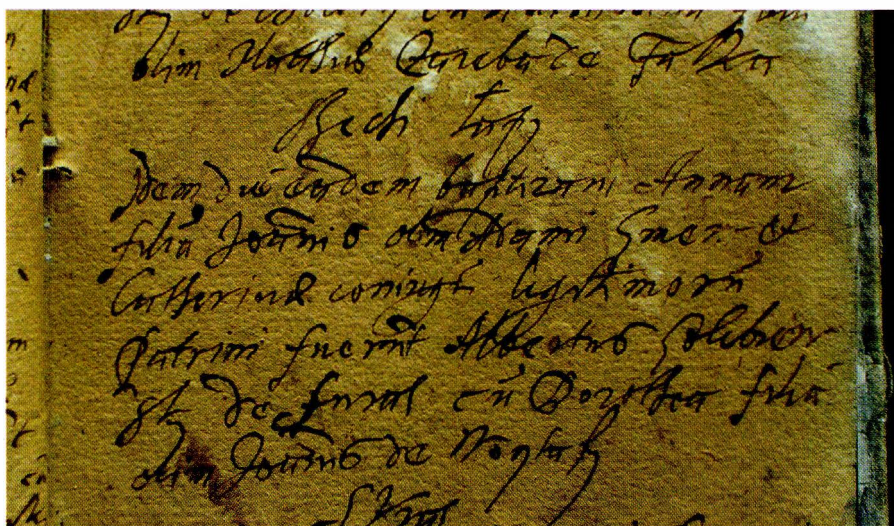

3. Własność ziemiska okolic Lapy w XVIII w.

4. Akt chrztu Urszuli - córki Marcina Półpanka i Doroty z 19 października 1614 roku z Łap Strycz.

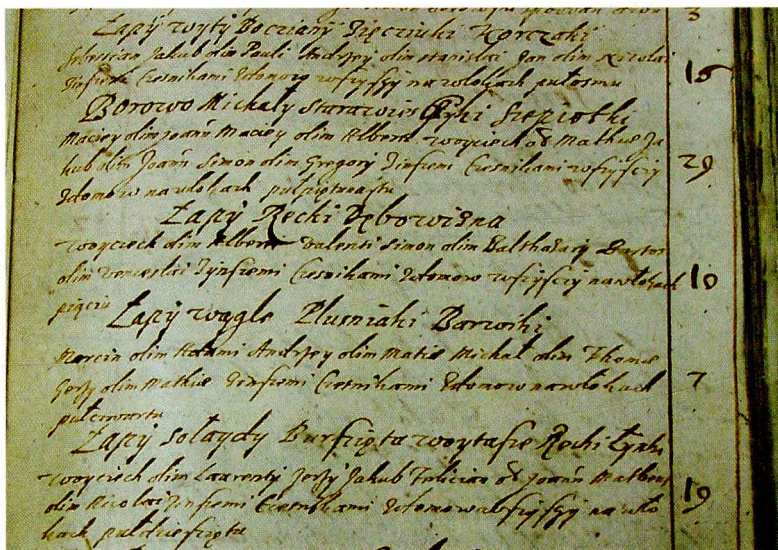
Archiwum Archidiecezjalne w Białymstoku. Księga chrztów parafii Suraz z lat 1612-1618.

5. Akt chrztu Anny - córki Jana Gmera i Doroty z 10 maja 1616 roku z Łap Rech.

Archiwum Archidiecezjalne w Białymstoku. Księga chrztów parafii Suraz z lat 1612-1618.

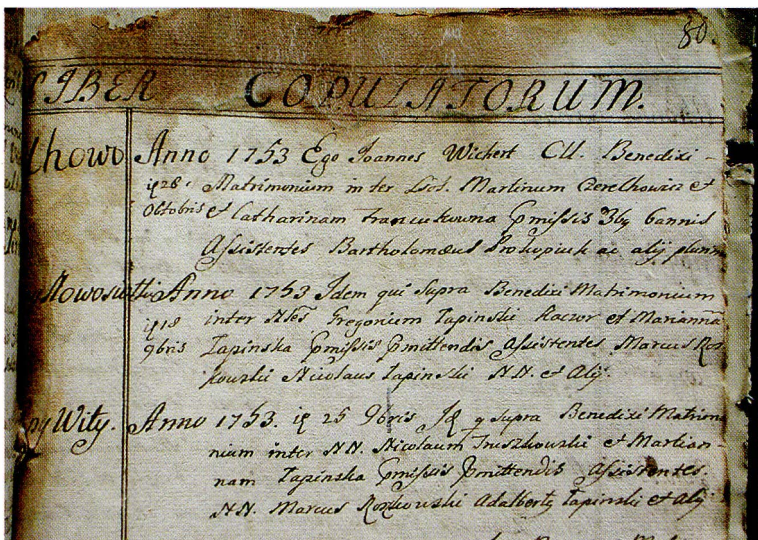

6. Rejestr podatku podymnego z Ziemi Bielskiej z 1635 r. wymieniający miejscowości Lapy. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Księga Grodzka Brańska z lat 1640-1641. (fot. Grzegorz Pietrowski).

7. Fragment księgi grodzkiej brańskiej dotyczący odsprzedaży ziemi w Dworakach Staszkach Piotrowi Dworakowskiemu przez siostrę Katarzynę – żonę Macieja Łapińskiego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Księga Grodzka Brańska z lat 1640-1641. (fot. Grzegorz Pietrowski).

8. Akt ślubu Grzegorza Łapińskiego Kaczora z Marianną Łapińską z Łap Nowosiótek. Archiwum Archidiecezjalne w Białymstoku.

9. Karta z księgi zgonów parafii w Suraziu z zapisami pochówków z Łap Dębowiny, Plusniak i Korczak. Archiwum Archidiecezjalne w Białymstoku. Księga zgonów par. Suraz z lat 1745-1780.

DEKLARACJA PROGRAMOWA ZWIĄZKU SZLACHTY POLSKIEJ

Wiek XX poczynił olbrzymie i zasadnicze zmiany w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym Europy. Idee, które okazały się utopijne, przez kilkadziesiąt lat trwania i barbarzyńskiego działania przyniosły katastrofalne szkody w wielu dziedzinach życia społecznego. Szkody te szczególnie dotknęły warstwę wyższą, w tym stan szlachecki. W obu wojnach światowych i wyzwolenicznych, a szczególnie wskutek działań obłąkańczej i zbrodniczej ideologii komunistycznej stan szlachecki poniósł olbrzymie straty. W PRL pozbawiony, jak cały naród, praw podstawowych był ze szczególną zaciekleścią wyszydzany, dyskryminowany, więziony i mordowany przez rodzimych renegatów. Został skazany na niebyt i wymazanie ze świadomości społecznej. Na przekór temu część środowiska świadoma pochodzenia, wartości i swej roli w społeczeństwie zachowała im wierność i wewnętrzną zwartość. Jednak znaczna część zagubiła się w trudnej szarzyźnie codzienności i walce o byt. Puściła w zapomnienie świadomość pochodzenia i wartości, jakie szlachta Rzeczypospolitej, mimo wad nieobcych żadnemu środowisku, wniosła w życie państwa i narodu. Przeszło półwieczna indoktrynacja poczyniła olbrzymie i negatywne zmiany w mentalności społeczeństwa. Po dziś dzień na kształt trucicielskiego jadu wnika w krwiobieg życia publicznego i prywatnego. Nastąpił upadek wartości budowanych w ciągu setek lat przez pokolenia przodków. Działania zmierzające do zniszczenia szlachty i stanowiących jej fundament wartości spowodowały odejście w zapomnienie godności, uczciwości, obowiązkowości, honoru, dobrych obyczajów i wychowania, pracy dla ojczyzny i patriotyzmu.

Z uwagi na powyższy stan rzeczy zamierzamy:

- zintegrować i zorganizować środowisko szlacheckie, by wspólnie pracować nad przywróceniem wartości w służbie Narodu i Państwa polskiego,
- organizować konferencje, odczyty, spotkania dyskusyjne i towarzyskie na tematy związane ze szlachtą polską, jej aktualnymi problemami i jej historią,
- propagować kulturę i dobre obyczaje w nawiązaniu to etosu rycerskiego,
- poświęcić szczególną uwagę młodzieży zachęcając ją do podnoszenia swojego poziomu przez zdobywanie wykształcenia i obyczajne, godne postępowanie,
- nawiązywać kontakty z polską szlachtą rozproszoną wskutek wojen i wydarzeń politycznych po całym świecie, szczególnie za wschodnią granicą,
- utrzymywać kontakty z zagranicznymi organizacjami szlacheckimi,
- dbać i propagować dbałość o dobra kultury materialnej i duchowej – zabytki architektury, sztuki i rzemiosła, miejsca pamięci narodowej i rodzinnej, jako ważnego składnika szeroko rozumianej kultury polskiej,
- promować badania nad historią własnych rodzin,
- propagować tworzenie szlacheckich organizacji rodzinnych i rodowych oraz wspierać istniejące,
- umacniać w świadomości społecznej znaczenie podstawowych wartości Rzeczypospolitej Wielu Narodów (jak: honor, godność, własność, rodzina, odpowiedzialność, prawda, patriotyzm),
- przeciwdziałać wszelkim przejawom uzurpacji i próbom oczerniania środowiska szlacheckiego,
- przywracać w świadomości społecznej rzeczywistości i wolny od przekłamań, obraz szlachty polskiej.

Działając współcześnie nie zamierzamy odzyskiwać przywilejów, czy schlebiać własnej próżności, ale stawiając na wartości intelektualne i moralne powrócić do polskiego życia społecznego, by odgrywać w nim aktywną rolę.

ZWIĄZEK SZLACHTY POLSKIEJ

ZARZĄD GŁÓWNY: 80-453 GDANSK, ul. Kunickiego 28, tel. (058) 344-34-90;
(058) 340-90-35, tel. kom. 0-604-339-800; e-mail: szlachta@szlachta.org.pl
<http://www.szlachta.org>

ODDZIAŁY ZWIĄZKU SZLACHTY POLSKIEJ:

- * 15-879 BIAŁYSTOK, ul. Stołeczna 25/49, tel. (085) 742-75-96, tel. kom. 0-509-08-266
e-mail: l-lapinski@wp.pl
- * 22-100 CHEŁM, ul. ks. Piotra Skargi 3/5
- * 05-600 GRÓJEC, Al. Niepodległości 3, tel. (048) 664-17-17; 0-603-633-905
- * 30-150 KRAKÓW, Al. Armii Krajowej 7/71, tel. (0-12) 636-64-56
e-mail: mromiszewski@ceti.pl
- * 53-338 WROCŁAW, ul. Wielka 37/5 tel. (071) 792-29-14; 0-608-209-516
ODDZIAŁY W TRAKCIE TWORZENIA (Przedstawiciele Regionalni Związku):
- * KANADA, Jerzy ŁUCKI h. Sas nr tel. 1-780-423-3200 wewn. 1 e-mail: glucki@wp.pl
- * PRZEMYŚL, Józef Ksawery DWERNICKI h. Sas tel. pryw. (0-16) 678-61-63
- * TARNÓW, Łukasz LITWIN (Ludewig von Nettig) h. własnego e-mail: vonludewig@interia.pl
tel. pryw. (0-14) 621-24-84

ERRATA

Strona	Wiersz	Jest	Winno być
12	10	Zwycięstwo	Zwycięstwo
17	6	Mazuk	Mazur
18	14	wchodziło	wchodziła
29	35	230 ha	250 ha
30	36	260 ha	290 ha
36		tabl. 26	tabl. 29
41	26	95 ha	105 ha
46		tabl. 27	tabl. 30
49	32	75 ha	85 ha
55	13	60 do 75	70 do 85
56	3	1700	1850
74	20	tabl...	tabl. 5 i 6
88	7	nr 10	nr 9
93	12	drugą	-
98	22	Dębowinym	Dębowiny
111	2	Szołajd	Szołajdy
118	39	VL, t. ...	VL, t. III, s. 338.
125	8	Grodzińskich	Grodzińskiej